

शतपदी भाषांतर.

एटले

अंचळगळनायक श्रीमहेंद्रसिंहसूरि विरचित
वृहत्शतपदी ग्रंथनुं साररूप भाषांतर.

(श्री मेरुतुंगसूरिविरचित लघुशतपदीनी
उपयोगी विना तथा पट्टावळी साथे.)

रघी प्रसिद्ध करतार,

श्रावक रवजी देवराज.

(कळ-कोडायवाळा.)

अमदावाद.

“विजय भवर्चक” प्रेसमां छाप्युं.

संवत् १९५१. सन १८९५.

किंमत रुपीयो दोड—पोष्टेज जुडुं.

पुस्तक कायदा मुजब रजिष्टर करावी कर्ताए सर्वे हक
स्वाधीन राख्या छे.

अर्पण पत्रिका.

अंचलगच्छदीपक, सुविहितमार्गप्रकाशक,
मुनिराज श्री गौतमसागरजी.

महाराज,

आप साहेब आवा विषयकाळमां क्रियाउद्धार करी सु-
विहित पक्षने आदरी अंचलगच्छने दीपाववा जे
उत्तम उपदेश करो छो, तथा सदरहु गच्छनी
लोपायली उत्तम पद्धतिओने पाछी प्रवृत्त
कराववां जे यत्र करो छो, तेथी आ-
नंदित यद्, आ उत्तम ग्रंथ, के जेमां
गच्छनी प्राचीन पद्धति विस्ता-
रयी वर्णववामां आवेली छे, ते
ग्रंथ आपना हस्तकम-
ळमां अर्पण करी
पोताने कृता-
र्थ मानुं
छुं.

हुं छुं आपनो किंकर,
भाषांतर कर्ता—श्रावक खजी देवराज.

પ્રસ્તાવના.

“આગમવાદનેજ વહુમત રાખવું” એવા લત્તમ હદેશર્થી શ્રી અંચલગચ્છની સ્થાપના થઈ છે. અને તેથીજ તે “વિધિપક્ષગચ્છ” તરીકે ઓલખાય છે. એ ગચ્છની સામાચારી આગમાનુસારિજ છે એવું સિદ્ધ કરવા સં. ૧૨૬૩ માં શ્રી ધર્મચોપસૂરિએ પ્રાકૃત ભાષામાં શતપદી નામે ગ્રંથ રચ્યો. પણ તે વહુ કઠણ હોવાથી સં. ૧૨૯૪ માં શ્રી મહેદ્રાસિંહસૂરિએ પ્રાકૃત શતપદી ઉપરથી કેટલાક વધારા સુધારા સાથે સંસ્કૃતભાષામાં આ વૃદ્ધ શતપદી નામે ગ્રંથ રચ્યો છે. એમાં કુલ ૧૧૭ વિચારો છે.

અંચલગચ્છની સામાચારી જાણવા માટે આ ગ્રંથ સંપૂર્ણ ઉપયોગી છે. પણ આજકાલ સંસ્કૃતભાષાનો પ્રચાર ઓછો હોવાથી તેનો વધા જળો લાભ લઈ શકતા નથી. તેથીજ હમણા હમણા ગચ્છની શુદ્ધ આચરણાઓ દિવસે દિવસે લોપાઈ જઈને ગચ્છાંતરની આચરણાઓ કે જે અંચલગચ્છના હિશાબે આગમથી વિપરીત રહેલી છે તે દાખલ થતી ચાલી છે. માટે તેથી આચરણાઓ અટકાવીને ગચ્છની પ્રથમની શુદ્ધ આચરણાઓ ચાલુ કરાવવા સારું સર્વ લોકોને સીધી સમજ પડે એવી ઢબમાં આ વૃદ્ધ શતપદીનું ભાષાંતર કરી છપાવેવામાં આવે તો વહુ લાભ થાય. એમ ધારીને અંચલગચ્છમૃંગાર સુવિહિતક્રિયાઉદ્ધારક સંવિગ્ર-પાસેક મુનિરાજ શ્રી ગૌતમસાગરજી મહારાજની પ્રવજ પ્રેરણાથી આ ભાષાંતર રચવામાં આવ્યું છે.

આ ભાષાંતર સર્વે વાંચનારાઓને તરતમાં અને સરલ રીતે સમજવામાં આવે તે સારું શતપદીના શબ્દે શબ્દ લઈ નહિ કરતાં દૂકામાં સારાંશ લઈને સરલ રીતે રચવામાં આવ્યું છે.

વઢી માંતમાં શ્રી મેરુતુંગમૂરિવિરચિત લઘુશતપદીની ઉપયોગી વિના તથા અંચલગચ્છની પટ્ટાવઢી પણ આપવામાં આવી છે.

આ પુસ્તકને છપાથી પ્રસિદ્ધ કરવાના કામમાં કચ્છ-દુર્ગા-પુર નિવાસી મુશ્રાવક પામુભાઈ અને આમુમાઈ વાચજી, તથા કચ્છ-નારાણપુર નિવાસી મુશ્રાવક ઠાકરમીભાઈ તથા કચ્છ-કોઢાયવાસ્તવ્ય મુશ્રાવક લાધાભાઈ વગેરાળ સારું હત્તેજન આપ્યું છે. માટે તેમનો આ જગોળ ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

વઢી વિજયમાન અંચલગચ્છાચાર્ય પૂજ્ય મહારક શ્રીમાન્ જિનેંદ્રસાગરમૂરિ મહારાજે પણ આવા હત્તમ ગ્રંથની યોગ્ય કદર કરી સંપૂર્ણ આશ્રય આપ્યો છે તેથી તેમનો પણ ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

હવે વાચક વર્ગ પ્રતે મારી એ વીનતિ છે કે આ ભાષાંતર મુદ્રારવામાં મે મારાથી વનતો પ્રયાસ લેવામાં લામી રાલ્લી નથી, છતાં નજરદોષથી કે મતિભ્રમથી ક્યાં પણ મૂલચૂક જણાય તો તેમણે તે મુદ્રારી વાંચતું, અને મને તે વિષે મૂવના આપવા કૃપા કરવી.

ભાષાંતર કર્તા.

शतपदीनुं सारांश.

प्रतिमा संबंधी विचारो.

- (१) प्रतिमा सपरिकर तथा अपरिकर वस्त्रे वंदाय. (१)*
- (२) प्रतिमामां वस्त्रांचळ करावुं. (२)
- (३) प्रतिमानी प्रतिष्ठा यतिए न करवी. (३)
- (४) दीपपूजा, फळ तथा बीजपूजा, तथा बलिपूजा न करवी.
(४-६-८)
- (५) तंडुलपूजा, तथा पत्रपूजा थइ शकें छे. (५-७)
- (६) पार्श्वनाथनी सात फण अने सुपार्श्वनाथनी पांच फण कराववी. (४३-४४)
- (७) पूजा उत्सर्गे त्रिसंध्याएज करवी, पण अपवादें आगळ पाछळ पाटी थइ शके. (६४)
- (८) श्रावके चैत्यवंदन देवता माफकज करवुं. (९२)
- (९) राते पूजा नहि करवी. (९७)
- (१०) निश्चाकृत चैत्य पण वांदवुं. (९८)

श्रावकनी क्रिया संबंधी विचारो.

- (१) श्रावके वस्त्रांचळथीज क्रिया करवी. (२०)
- (२) थापनाचार्य नहि थापवो. (२१)
- (३) मुनिने वांदता एक खमोसमण देवुं पण चाले. (२२)
- (४) मिथ्यात्व त्रिविधे त्रिविधे परिहरवुं. (३०-३१)
- (५) पौषध पर्वदिनेज करवुं. (३६)

* आ आंकडा विचारोना छे.

- (६) सामायिक वे टाणेज करवुं ने वे घडीनुंज करवुं. (३९)
 (७) श्रावक आवश्यकनिर्णुक्ति, चूर्णि, तथा सूत्रांना छटक आ-
 लावा भणी शके. (८७-८८)
 (८) श्रावक प्रायश्चित्त लइ शके छे. (९३)
 (९) उपधान नहि घेहेवा, तथा माळारोपण न करावुं. (९६)
 (१०) पडावश्यक, चूर्णिनी विधिए करवुं. (११०-१११)
 (११) सामान्य साधुने पण वांदणा दइ शक्याय. (११४)
 (१२) स्त्रीओए मुनिने ऊभे ऊभेज वांदवुं. (११६)

पर्व वावतना विचारो.

- (१) कल्याणिक नहि मानवा. (३७-३८)
 (२) आसो तथा चैत्रनी अठाइओ न मानवी. (११७)
 (३) संवत्सरीपटिकमणुं आपाटी पूनमयी पचाशमे दहाडेज करवुं. ८१
 (४) अधिकमास पौष के आपादज याय. (८२)
 (५) अधिकमासमां वीसापजूसण पटले श्रावण सुदि ५ नी पर्यु-
 पणा करवी. (८३)
 (६) लौकिक ठीपणुं नहि मानवुं. (८४)
 (७) चोमामुं तथा पाखी पूनमनाज करवा. (११२-११३)

साधुना आचार संवंधी विचारो.

(सामान्य कृत्यो.)

- (१) दांडो वंशनों तेम बीजा लाकडानो पण याय. (९)
 (२) द्रव्यस्तव त्रिविधे त्रिविधे नहि करवुं. (१३)
 (३) पर्वदिनेज चैत्य वांदवा. (१४)
 (४) चैत्य वांदतां ऋण युइज कहेवी. कृत्रिम युइ न कहेवी. (१५-१६)

- (૬) સાધ્વી ઓછામાં ઓછી ત્રણ ચિત્રે. (૨૭)
- (૬) ઋતુવદ્ધકાલે પીટફલક નદિ વાપરવા. (૩૫)
- (૭) સાધુના ઉપાશ્રયે ગીતનૃત્ય ન કલ્પે. (૪૦)
- (૮) સાધુ કમાડવાલી વસતિમાંજ રહેવું. (૪૬)
- (૯) મોદક ઘોરતાં માંગવાની જરૂર નથી. (૬૨)
- (૧૦) સાધ્વીને દીક્ષા દેતાં આચાર્યે લોચ ન કરવો. (૬૩)
- (૧૧) હાથ પગ ન ધોવા. (૬૮-૬૯)
- (૧૨) રજોહરણ મોપતી વેગલે ન મૂકવા તથા રજોહરણપર વેશવું નહિ. (૭૦)
- (૧૩) ભિક્ષાદિકનો ઉપયોગ ભિક્ષાર્થે જતી વેલાજ કરવો. (૭૨)
- (૧૪) સાધુ શ્રાવકને યોગ્યસૂત્ર મળાવી શકે છે. (૮૫)

(આપવાદિક કૃત્યો.)

- ૧ પુસ્તક તથા તેના ઉપકરણ રાખી શકાય છે. ૧૦-૧૧-૧૨
- ૨ પાત્રાને સંજન લેપ ન મળે તો વીજો લેપ પણ આપી શકાય. ૧૭
- ૩ સ્થિર કે ચલ અવષ્ઠમ પણ લઈ શકાય છે. ૧૮-૧૯
- ૪ વૃષભકલ્પનાવાલી વસતિ નમળે તો વીજીયાં પણ રહી શકાય. ૨૩
- ૫ સાધુ વરસાદ વરસતાં પણ ખોજનાદિ કરી શકે છે. ૨૫
- ૬ સૂત્રાર્થપોરસીમાં પણ ધર્મદેશના દેઈ શકાય. (૨૮)
- ૭ કારણે સૂત્રાર્થપોરસીની ડલટપાલટ પણ કરી શકાય. ૨૯
- ૮ માત્રક, કઢાઈ, ટોપ, નંદીપાત્ર, ઘઢા, નેળ, મૂડ વગેરા ઉપયોગી ઉપકરણ પણ રાખી શકાય. ૨૬-૩૨-૫૫
- ૯ ચોલપટ્ટો પહેરાય છે તથા તેનું માંત ગોપવાય છે. ૩૩-૩૪
- ૧૦ કારણે માસકલ્પની વધગટ પણ કરી શકાય છે. ૪૧
- ૧૧ વીજા પાળીથી પણ વસ્ત્ર ધોવાય છે અને નેવના પાળીથી

પણ ધોવાય છે. ૪૫

૧૨ કારણે કમાડ ઢાંકવા કે ઝઘાડવા પણ કલ્પે. ૪૭-૪૮

૧૩ કારણે પાસત્યાદિક સાથે પણ વોલવું ચાલવું તથા તેમને વાં-
દવા કલ્પે. ૪૯-૫૦

૧૪ કારણે પાસત્યાદિકથી ભરેલા સેત્રમાં પણ મવેશ કરવો કલ્પે. ૫૧

૧૫ તુંવડાનું કંઠ પણ ધ્રીવી શકાય છે. તથા ત્રપળીમાં દોરો રા-
લી શકાય છે. ૫૨-૫૩

૧૬ વસતિ સાંકડી હોય તો, સ્ત્રીટીપ પણ પાત્રા ટંગાઈ શકાય છે. ૫૪

૧૭ વર્ષાકાલે નિત્ય લોચ ન થાય તો પજૂસણે તો જરૂરજ કરવું. ૫૬

૧૮ કારણે ઔપધાદિકની સંનિધિ પણ કરી શકાય છે. ૫૯

૧૯ લેણ સંદેશા મોકલી શકાય છે. ૬૧

૨૦ કારણે સ્તિગ્ધ મધુર આદાર કરવો પણ કલ્પે છે. ૬૫

૨૧ યોગ મળે તો નૈઋત્યમાંજ ચાંદિલે જવું. પણ યોગ ન હોય તો
જૂદી વાત છે. ૬૭

૨૨ રજોદરણઘ્ઠાંગિક ન મળે તો અનેકાંગિક પણ રાલી શકાય. ૭૦

૨૩ તુંવાના પાત્ર શિવાય ધીજા પાત્ર અલેપિત પણ વાપરી શકાય. ૭૧

૨૪ મિહા માટે ઢોલી વાંધી શકાય છે. ૭૬

૨૫ દસીવાલું કપડું પહેરવું ન કલ્પે, પણ લઈ શકાય સ્વરૂં. ૭૭

૨૬ કારણે સાધ્વીઓને પણ વાચના આપી શકાય. ૭૯

૨૭ અપવાદે માધરણ ઓઢવું પણ કલ્પે. ૮૦

૨૮ શ્રાવકના ઘરેથી પણ મિહા લઈ શકાય તથા ધીજા કુલો-
માંથી પણ લઈ શકાય. ૮૧-૯૦

૨૯ અપવાદપદે ફલ પણ વોરી શકાય. ૯૪-૯૫

(નીચેની વાવતોમાં એકાંત નથી.)

૩૦ ત્રીજા પોરેજ ચાંદિલે જવું, મિહા કરવી, તથા વિહાર કરવો

एम पण एकांत नथी. २४-२७-६०

३१ विमय नज कल्पे एम एकांत नथी. ४२

३२ गोचरीथी आगल पाणी नज बोरवुं एम पण एकांत नथी. ५८

३३ गोचरीए जतां वधा उपकरण सायेज लेवा एम पण एकांत नथी. ७१

३४ साधुए दिवसमां सामान्यपणे एकवार जमवुं. पण त्यां पण एकांत नथी. ७३

३५ स्वरडेला हायवाला पासेथीज बोरवुं एम पण एकांत नथी. ७४

३६ साधुसाध्वीओ एकक्षेत्रे सर्वथा नहि रहे एम पण एकांत नथी. ७८

३७ एक घरमां एकज संवाडाए बोरवुं एम पण एकांत नथी ९१

साधु श्रावक वन्नेने लागु पडता विचारो

१ पर्वदिने समर्थ छतां उक्त तप न करे तो मायाश्चित्त लागे, असमर्थने न लागे. ६६

२ नमोऽस्तुणामां “दीवो, ताणं, सरण, गइ, पइहा, नमोजिणाणं, जियभयाणं, तथा जेय अइया सिद्धा” ए पाठ नहि कहेवो. ९२

३ नवकार मंत्रमां “होइमंगलं” कहेवुं. १००

४ बीजुं वांढणुं पादपतितज देवुं. ११५

परचूरण विचारो.

१ जिनाज्ञा प्रमाण करवी. १०१

२ आचरणाओ विचित्र छे. १०२

३ अशठचरणाना लक्षण तथा दृष्टांत. १०३

४ हरिभद्रमूरि तथा अभयदेवमूरिनी आचरणा. १०४

- ५ मुनिचंद्रमूरि तथा देवमूरिनी आचरणा. १०५
- ६ उपदेशमाळानी शिसाओ. १०६
- ७ खरतरांनी आचरणाओ. १०७
- ८ वडगच्छ तथा स्वगच्छनी उत्पत्ति. १०८
- ९ दिगंबरो साथ चर्चा. १०९

लघुशतपदीनो सारांश.

- १ शतरभंदी पूजाज करवी. ९
- २ आरती मंगळदीवा न करवा. १२
- ३ मतिमाना कंठधी माला लड श्रावकोए नहि पहेरवी. १३
- ४ साधुए पाठिकमणामां चैत्यवंदन तथा नित्ये क्षेत्रदेवतानी धु-
इओ नहि कहेवी. १९
- ५ पंचपर्वी नहि पण चौपर्वी मानवी. ३५
- ६ औदायिक तिथि न लेवी. ३६

શતપદીના વિચારોનો અનુક્રમણિકા.

વિચાર.

પૃષ્ઠાંક.

મંગલાચરણ તથા ઉપોદ્યાત.	૧
૧. પ્રતિમા સપરિકર તથા અપરિકર વસ્ત્રે ઘાંદી શકાય.	૨
૨. પ્રતિમામાં વસ્ત્રાંચલ કરાવવું વાજવીજ છે.	૧૧
૩. પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા થતિય નહિ પણ શ્રાવકો કરવી.	૩
૪. પ્રદીપ પૂજા નહિ કરવી.	૭
૫. તંદુલવડે પૂજા થઈ શકે છે.	૧૧
૬. ફલ તથા વીજવડે પૂજા નહિ કરવી.	૧૧
૭. પત્રપૂજા થઈ શકે છે.	૮
૮. વલિ નહિ ચઢાવવી.	૧૧
૯. સાધુને વંશનોજ ઢાંઢો કલ્પે એવો નિયમ નથી. વીજા લાકડાનું પણ કલ્પે.	૧૧
૧૦. સાધુને પુસ્તક સાથે દોત, લેખન, પાનામાં નાંખવાનું દોર તથા સીલું, અને પોંજણી પણ રાખવા કલ્પે તથા શ્રાવકને પુષ્પાદિકથી પુસ્તકપૂજા કરવી પણ ઘટે છે.	૧૧
૧૧. સાધુ અપવાદપદે પુસ્તક રાખી શકે છે.	૧૨
૧૨. સાધુ પુસ્તક સાથે ટીપણી, કવઢી, પાટલીને ઠવણી પ- ણ રાખી શકે છે.	૧૧
૧૩. સાધુઓએ દ્રવ્યસ્તવ ત્રિવિધ ત્રિવિધે નહિ કરવું.	૧૧
૧૪. સાધુઓએ પર્વના દિનેજ ચૈત્રમાં જવું.	૧૩
૧૫. સાધુઓએ વ્રણ યુગ્મવડેજ ચૈત્યવંદન કરવું. પણ ફરિયા- વહી, કે નમોત્યુણા નહિ કહેવા.	૧૪
૧૬. સંસાર દાવાનલ વગેરા કૃત્રિમ યુદ્ધો નહિ કહેવી.	૧૧
૧૭. સાધુ પાત્રાને સંજનલેપ નહિ મલતાં વીજા લેપ પણ આપી શકે છે.	૧૫

विचार.	पृष्ठांक.
१८ साधु अपवादे स्थिर अवष्टंभ लड़ शके छे.	११
१९ साधु अपवादे चळ अवष्टंभ पण राखी शके छे. ...	१६
२० श्रावके वस्त्रांचळधीज धर्मक्रिया करची. मोपती नाहे राखची. ...	११
२१ श्रावके स्थापनाचार्य नाहे थापवो.	२६
२२ श्रावक मुनिने एक खमासमणे पण बांदी शके छे. ...	१०
२३ साधुए उत्तमो वृषभ कल्पनाएज वसति लेंवी.	३२
२४ साधुए प्रीजा पहोरेज थंडिले जनुं एवुं कांड एकांत नथी. ...	३३
२५ साधु वरसाद वरसतां पण भोजन वगेरा करी शके छे. ...	११
२६ साधुए आचार्यादिक माटे ह्मेशां अने पोताना माटे फक्त वर्षाकालमांज मात्रक (माटुं) नामे वासण राखवुं. ...	३४
२७ साध्वीओ ओछामां ओछी प्रणज विनरी शके.	११
२८ साधु कारण जाणी सूत्रार्थ पोरसीमां पण धर्मदेशना करी शके.	३८
२९ साधु कारणवशे सूत्रार्थ पोरसीमां चलटपालट पण करी शके. ...	३९
३० श्रावके मिथ्यात्व त्रिविधे त्रिविधे परिहार करवुं. ...	४०
३१ श्रावकने मिथ्यादृष्टिओ साये वसतां पण मिथ्यात्वनी अनुमति न लागे.	४५
३२ साधुए कारणे कडाइ, टोप, नंदिपात्र, नेण, सूइ तथा कातर वगेरा औपग्रहिक उपकरण पण राखवा. ...	४७
३३ साधुने लज्जाना कारणे चोलपट्टो पहेरवो कहां छे. ...	४९
३४ साधु कारणे चलोटातुं भांत पण गोपवी शके छे. ...	५०
३५ साधुए कृतवद्ध कालमां पीठ फळकादि नाहे वापरवा. ...	५१
३६ श्रावके पौषप पर्वादिनेज करवुं.	५२
३७ श्रावके कल्याणिकामां पण पौषप नाहे करवुं.	५६
३८ कल्याणिक हमेश पाळवा शास्त्रमां नथी कहा.	५७

विचारा.

पृष्ठांक.

- ३९ श्रावके सामायिक मात्र वे टाणेज अने वे घडीमुंज क-
रुं वधु नहि करवुं. ६०
- ४० साधुना उपाश्रयमां गीत नृत्य नहि कल्पे. ६१
- ४१ साधुने कारणवशे मासकल्पथी वधुगटु रहेवुं पण कल्पे. ६३
- ४२ साधुने विगय नज कल्पे एम एकांत नथी. ६५
- ४३ पार्श्वनाथनी प्रतिमा सातफणवाली करवी. ६७
- ४४ सुपार्श्वनाथनी प्रतिमा पांचफणवाली करवी. ७
- ४५ साधु फक्त नेवना पाणीथीज वस्त्र धोवे एम नथी बीजा
पाणीथी पण वस्त्र धोवा कहेलुं छे. ७
- ४६ स्थविरकलिष साधुए कपाडवाली वसतिमांज रहेवुं. ... ७८
- ४७ साधुने कारणेकमाड ढांकवा तथा आगळी देवी पण कल्पे. ६९
- ४८ साधुने गोचरीए फरतां कारणे कमाड, पाटिका, के आ-
गळी ऊघाडवी पण कल्पे.... ७
- ४९ पासत्थादिक साथे उत्सर्गे आलापसंलाप करवो नहि,
पण अपवादे करवो पण कल्पे. ७०
- ५० पासत्थादिकने उत्सर्गे बांदवा नहि पण कारणे बांदवा
पण कल्पे. ७१
- ५१ पासत्थादिकथी व्यास क्षेत्रमां मुनिने उत्सर्गे प्रवेश कर-
वो न कल्पे पण अपवादे कल्पे. ७२
- ५२ साधुने तुंवडामां कंठ शीवतां वाध नथी.... ... ७३
- ५३ साधुने त्रपणीमां दोरो बांधवो पण कल्पे. ७
- ५४ साधुए पात्रा संथारा पासे राखवा पण वसति सांकडी
होय तो खीटीए पण टांगी शकाय. ७४
- ५५ साधुए कारणे घडा वगेरा पण लेवा. ७
- ५६ स्थविरकलिष वर्षाकाळमां निस लोच करवो. पण

विचार.

पृष्ठांक.

न धाय तोए पजूसणनो जरूर लोच करवो. अने सेप
काळे चक्षार मासे लोच करवो. ७२

५७ साधुए श्रीजा पहोरमांज भिक्षा करवी एम एकांत यह
शके नहि. ७३

५८ साधुए गोचरीथी आगल पाणी नम लावतुं एम पण
एकांत नथी. ७६

५९ साधुने औपधादिक सन्निधि राखवा उत्सर्गे न कल्पे,
कारणे कल्पे पण खरा. ७७

६० विहार श्रीजेज पहोरे करवो ए नियम जिनकल्पि माटेज
छे, स्थविरकल्पि माटे नथी. ७८

६१ साधु लेख संदेशा मोकली शके. ७९

६२ साधुए मोदक वगेरा धोरतां भांगवा जोवानी जरूर जयी. ,,

६३ साध्वीने दीक्षा देतां आचार्ये लोच न करवो. ८०

६४ उत्सर्गे त्रिमध्याएज पूजा करवी पण अपवादे आगल
पाछल पण यह शके. ८१

६५ साधुने कारणे स्निग्धमधुर आहार पण करवो कल्पे. ,,

६६ पर्वदिवसे समर्थ छातां भांग्विल तप न करे तो तेने प्राय-
श्चित्त लागे बाकी असमर्थने प्रायश्चित्त नहि लागे. ८२

६७ साधुए योग मले तो नैऋतकोणमांज थंडिले जवुं. ... ,,

६८ साधुए हाथ पग धोवा नहि. ८३

६९ साधुए वर्षादमां पगे लागतुं कादव पादलेखनिकावदे
उतारवुं. पण धोवुं नहि. ८६

७० साधुए रजोहरण उत्सर्गे एकांगिकज राखवुं पण अप-
वादे अनेकांगिक पण राखवुं, रजोहरण मोपनी तथा
पादपोंछन वेगलां नहि मूकवां, रजोहरण एक हाथतुं

- આને તે વેલા વીસા વજૂસણજ કરવી. ... ૧૦૦
- ૮૩ અધિકમાસ યતાં સંવચરીપદિકમણું શ્રાવણ સુદિ પાં-
ચમેજ કરવું. ... ૧૦૧
- ૮૪ લૌકિક ટીપણું નહિ માનવું. ... ૧૦૨
- ૮૫ સાધુ શ્રાવકને છત્રીવળી અધ્યયન સૂધી ઉત્તર્ગે માર્ગેજ
શીખાવી શકે છે. ... ૧૦૪
- ૮૬ શ્રાવકે આઠ પ્રવચન માતાના જ્ઞાન માટે ઉત્તરાધ્યયનનું
પ્રવચનમાત્ર અધ્યયન શીખતાં કંઈ વાધ નથી. ... ૧૦૭
- ૮૭ શ્રાવકને આવશ્યકનિર્યુક્તિ તથા સિદ્ધાંતના છૂટક આ-
લાવા શીખવામાં કંઈ વાધ નથી. ... "
- ૮૮ શ્રાવકને આવશ્યકચૂર્ણ વગેરેનો અનુયોગ આપી શ-
કાય છે. ... ૧૦૯
- ૮૯ સાધુ અજાણ્યા ઘરેથીજ વહોરે એવું પકાંત નથી. તેથી
શ્રાવકના ઘરેથી પળ મિત્રા લઈ શકાય. ... ૧૧૦
- ૯૦ સાધુ શ્રાવકના ઘરો ઉપરાંત વીજા કુલોથી પળ મિત્રા
લઈ શકે છે. ... ૧૧૧
- ૯૧ એક ઘરમાં એકજ સંગ્રાહાણ વહોરવું એ નિયમ પળ એ-
કાંતિ પાઠી શકાય નહિ. ... ૧૧૪
- ૯૨ શ્રાવકોએ દેવતાના માફક કાષ્ઠ્યા અને નમોત્યુનાવહે-
જ ચૈત્યવંદન કરવું. ... ૧૧૫
- ૯૩ શ્રાવકોને પ્રાચિત્ત આપવા મૂલસિદ્ધંત છે. ... ૧૧૬
- ૯૪ સાધુને ફળ ચોરવાનો ઉત્તર્ગે નિષેધ છે પણ અપરાદે
નિષેધ નથી. ... ૧૧૭
- ૯૫ સાધુએ અપરાદે ફળ ચોરવાની શાસ્ત્રમાં અમુક વિધિ
પળ વતાવી છે. ... ૧૧૯

पृष्ठांक.

९६ श्रावकोने उपधान नहि धेरेराववा तथा माळारोपण नहि कराववुं.	१२१
९७ राते पुजा नहि करवी.	१२७
९८ निश्राकृत चैसमां पण धांदवा जवुं.	१२८
९९ शक्रस्तवयां "दीवो, ताणं, मरण, गइ, पइहा" तथा "नमोजिणाणं, जियभयाणं" तथा "जेम अईयासिद्धा"	
ए पाठ नहि घोलवा.	१२८
१०० नोंकारमंत्रनी चूलिकायां "होइमंगलं" करवुं...	१३१

परचूरण विचारो.

१०१ जिनाज्ञाज प्रमाण करवी.	१३१
१०२ अशठाचरणा प्रमाणज छे. पण ते कोइ विशेष आचरणाभोज जाणवी.	१३३
१०३ आजकाल आचरणाओ विचित्र छे.	१३७
१०४ हरिभद्रमूरि तथा अभयदेवमूरिनी आचरणा.	१४२
१०५ मुनिचंद्रमूरि तथा देवमूरिनी आचरणा.	१४४
१०६ उपदेशमाळानी केटलीफ शीखामणो.	१४५
१०७ खरतरोनी आचरणा.	१४८
१०८ बहगळ्जे अंचलगच्छनी उत्पात्ति.	१५४
१०९ दिगंबरों विषे विचार.	१५६
(१) अंगी करावची धाजवीज छे.	१५७
(२) मूर्तिनी आकार जेम मनोहर लागे तेम करवो.	१५७
(३) यलि नाहि चडावची.	१५७
(४) कस्तूरी बगेराने जीवांग गणी अपवित्र न गणवुं.	१५७
(५) धर्मोपकरण राखतां बाध नथी.	१५९

પૃષ્ઠાંક.

(૬) પાપ રાસવાના ફાંચદા. ૧૬૧

(૭) આજકાલ કરપાણી યતાં દોષ લાગે છે. ૧૬૨

(૮) ઘસ્ટ રાસવા શાસ્ત્રસિદ્ધ છે... .. ૧૬૨

(૯) જિનકલ્પીથી વિરુદ્ધ છતાં જિનકલ્પી નામ ધરા-

વયુ અયુક્ત છે... .. ૧૬૪

(૧૦) જિનકલ્પિની ક્રિયા... .. ૧૬૫

(૧૧) દિગંધરો અર્વાચીન છે. ૧૬૬

(૧૨) સ્ત્રી પણ મુક્તિ પામી શકે... .. ૧૧

(૧૩) અળગલ પાણી ધાપરનારના ઘરેથી પણ મુનિ

મિક્ષા કરી શકે. ૧૬૭

(૧૪) અપવિપ્રતા કે આમહછટ લોકવ્યવહારેજ લેણવી. ,,

૧૧૦ ચૂર્ણિમાં લલેલ સામાયિક તથા પદાવશ્યકની વિધિ. ૧૭૦

૧૧૧ ચૂર્ણિના પાઠનો અર્થ... .. ૧૭૨

૧૧૨ ચોમાસું તથા પાંચી પૂનમનાજ કરવા ૧૭૦

૧૧૩ ચોમાસા ધાવત શંકા સમાધાન ૧૮૩

૧૧૪ સામાન્ય સાધુને પણ વાંદણા દઈ શકાય. ૧૮૫

૧૧૫ ધીઝું વાંદણું પાદપાતિતજ દેવું. ૧૮૭

૧૧૬ સ્ત્રીઓજ ઝમે ઝમેજ વાંદવું. ૧૮૮

૧૧૭ આસો તથા ચૈત્રની અઢાઈયો નહિ માનવી. ૧૮૯

ગ્રંથ વનવાનો કાલ, પ્રાર્થના, તથા ગ્રંથમાન... .. ૧૯૦

લઘુગ્રંથપદીની ઉપયોગી વિના. ૧૯૩

પટ્ટાવલી. ૨૧૯

ઉપયોગિ હિતિહાસ. ૨૨૪

श्री महेंद्रसिंहसूरि विरचित शतपदी ग्रंथनुं साररूप भाषांतर.

मंगळाचरण.

व्रण भुवनरूपी घरमां दीपक समान, कल्याणना निधि, सं-
सारसमुद्रमां द्वीप समान, संशयरूप अंधकार हरनामां सूर्य स-
मान श्रीमान् वीरजिन जयवंत रहो.

उपोद्घात.

कोइ एक सूरिए मनमां गर्व धरी सो पूर्यपक्ष ऊभा कयी.
तेना श्री धर्मग्रोप सूरिए बहुधा सिद्धांतोना पुरावाथीज, अने
क्यांक घटनी युक्तिओ, तथा भिद्धानानुमारि प्रकरणोना पुरावा
आपी उत्तरो बाळ्यां छे. ए उत्तरो तथा बीजा थोडाक विचारो
मळी इहां एकशोमत्तर विचार अनुक्रमे लखनामां आवशे.

ए विचारोमांना ओगणवचाशमा तथा ओगणमाठमा आ-
खा विचार अने त्रेवीशमा तथा पंचाणुमा विचारनो केटलोक
भाग अगीतार्थने नहि जणावचो.

विचार १ लो.

ममः—परिहर मतिन मनिमान बांदनी के केय ?

उत्तरः—परिहर सातिन कोइ मनिमा कराने तो मे साजपीन छे, एन बांदवा पेई तो सापरिहर तथा अपरिहर बजे मनिमा बांदवा योग्य छे.

अबोहर ममः—जो मामान्यरने ओरिहनी मनिमा छे एम जाली बपी मनिमांभा बांदनी एम कहाँ छों तो दिगंबरनी मनिमा केय नपी बांदवा ?

उत्तरः—श्रीकापी बांशिक एउने दिगंबर परिछीन मतिमाने भयनीपिक बांगछरीरमोन गली छे सादे नपी बांदवा.

(माटी)—रनी पंपरीपी, मया बांसीनरही तो पैलवादि-मोवन काज्या छे भवे कराने छे.

(१०८५८२)

विचार २ जो.

उत्तरः—अत्यंत प्राचीन अतिशयव्रंत प्रतिमाओंनी बात करवानी जरूर नहीं. कारण के तेषां तो श्रीवत्स पण नहीं.

बळी श्वेतांबर दर्शन प्रमाणे दीक्षा लेती बेळा अवश्य सर्वे तीर्थकरो सोपधिक एटले वस्त्रसाहित होय छे माटे वस्त्रांचल बाजवीज छे.

विचार ३ जो.

(यति प्रतिष्ठा.)

प्रश्नः—हमणाना घणा यतिओ जिनप्रतिमांनी प्रतिष्ठा करे छे, छनां तमे केम नहीं करता ?

उत्तरः—मूत्र, निर्युक्ति, भाष्य, चूर्ण, वृत्ति, अने टिपन्नक रूप आगमग्रंथोमां कोई ग्रंथकारे कोई ठेकाणें साधुने आश्री प्रतिष्ठा कही नहीं. जलहुं श्रीभद्रबाहुस्वामि वगेराए कल्पादि सिद्धांत ग्रंथोमां श्रावकोनेज आसरीने प्रतिष्ठानी विधि कही छे.

कल्पभाष्यना पहिला उद्देशामां लख्युं छे के साधुए ज्यां प्रतिष्ठा थती होय त्या चैत्यपूजा होतां, अथवा राजाए निर्मंत्रण करतां, अथवा संज्ञि एटले श्रावक तेनी भाववृद्धि करवा माटे, अथवा पोते वादी होतां, अथवा सपक एटले तपस्वी होतां, अथवा धर्मकाधिक होतां, अथवा शंकित एटले कोई सूत्रार्थमां शंकावंत थएल होतां, अथवा पात्र एटले शिष्यादिक मळवाना होतां, अथवा प्रभाववाना निमित्ते, अथवा प्रवृत्ति एटले समाचार मळवाना होतां, अथवा उद्वाह टाळवाना कारणे जनुं.

इहां संज्ञि तथा वादिरूप वे द्वारनी व्याख्या करतां चूर्ण-

કારે લલ્યું છે કે સંહિ ઇત્યે શ્રાવકોને જિનપ્રતિમાનું પહેલું પ્રતિષ્ઠાપન કરતાં પસ્વાદી વિગ્ન મકરો યવા વિચારથી વાદિ સાધુ સાં જાય. તેમજ કોઈ શ્રાવક જિનપ્રતિમાનું પહેલું પ્રતિષ્ઠાપન કરે, ત્યાં સાધુઓને આવેલ્યા જોઈ વિચારે કે જ્યારે આ મહાત્માઓ પૂજા જોતા સારું આવે છે, તો મારે પણ એ કલ્યાણકારી છે માટે મારે નિત્ય પૂજા કરવી, એમ તે શ્રાવકની ઘુલિ થાય. અને જો ત્યાં સાધુઓ નાદે જાય તો શ્રાવકના મનને એમ થાય કે કોઈ મહાત્મા તો આવતા નથી માટે શું કરવા પૂજા કરું. इत्यादि.

માટે इहां પહેલાં પ્રતિષ્ઠાપન કરે એમ લલ્યું છે તેનો અર્થ આગલા સંબંધ ઉપરથી પહેલી પૂજા કરે એમ થાય છે.

કદાચ કોઈ કહેશે કે इहां પ્રતિષ્ઠાપન શબ્દ ધેરકરૂપથી સિદ્ધ થયેલ છે માટે તેનો અર્થ પ્રતિષ્ઠા કરાવવી એવો થશે તો તેને અમે કહીએ છીએ કે જો એમ થાય તોપણ સાધુએ પ્રતિષ્ઠા કરવી એમ નથી આવતું.

અર્થાંતર પ્રશ્ન:—ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે સાધુઓ પૂજા દેસવા આવે છે પણ કંઈ પ્રતિષ્ઠા તો દેસવા નથી આવતા ?

ઉત્તર:—મિદ્ધાંતમાં જે પહેલી પૂજા નેગ પ્રતિષ્ઠા કહેવાય છે. અંજનશલાકા કે આદ્યાનાદિક ક્રિયાઓ કંઈ પ્રતિષ્ઠા નથી વહી.

ચલી પ્રભાવતી રાણીના વૃત્તાંતમાં પણ વીરપ્રભુની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા વિચુન્નાલી દેવ તથા પ્રભાવતી શિવાય કોઈએ કરી નથી.

તેમજ સમુદ્રાચાર્યકૃતપ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં શ્રાવકપ્રતિષ્ઠાજદેસાય છે.

તથા પંચાશકમાં પ્રતિષ્ઠા દ્રવ્યસ્તવમાં ગણી છે. અને યતિને દ્રવ્યસ્તવ કરવો આવશ્યક નિર્ણય તથા મહાનિશીઘમાં સર્વથા નિષિદ્ધ કર્યો છે.

માટે શ્રાવકો પહેલાં પૂજે અને પછી ચતુર્વિધ સંય વાંદે એ

રીતે ચતુર્વિધ સંઘ પ્રતિષ્ઠાકારી છે એમ માનીએ છીએ.

બલી જે પ્રતિષ્ઠાકલ્પોના આધારે સાવચપ્રતિષ્ઠા ચાલે છે તેથી પણ ચરોચર શુક્તિ સદિત નથી. જુઓ હરિભદ્રમૂરિકૃત પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં જિનનું આદાન કરવું કહ્યું છે, તે શું સિદ્ધિદોષથી નિન આવતા હશે! તેમજ કોઈક પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં સૂરિમંત્રથી પ્રતિષ્ઠા કરવી કહી છે. અને ઉપાધ્યાયાદિક વર્ધમાનવિદ્યા વગેરેથી પણ પ્રતિષ્ઠા કરે છે. તથા પંચાશકર્મા નૌકારમંત્રવડે પણ પ્રતિષ્ઠા કરવી કહી છે.

બલી હરિભદ્રમૂરિકૃત પ્રતિષ્ઠાકલ્પમાં ગાયના મૂત્ર, છાણ, દૂધ, દહિ, તથા ઘૃતરૂપ પંચગવ્યથી જ્ઞાન લસ્યું છે. અને ક્યાંક પાંચ ઉઢુંવરની અંતર્જાલથી જ્ઞાન કહ્યું છે. તથા ક્યાંક પાંચ મૃત્તિકાવડે જ્ઞાન કહ્યું છે.

એમ પ્રતિષ્ઠાની વિધિઓ અનંક હોવાથી ક્યાં આસ્થા થાય?

કદાચ કોઈ કહેશે કે અમે ફક્ત અંજનશલાકારૂપ નિરવચ પ્રતિષ્ઠાજ કરશું તો તેમ તેનાથી કદી શકાશે નહિ, કારણ કે પ્રતિષ્ઠાકલ્પોમાં અનેક સાવચકામો કરવાં કહેલાં છે.

અર્વાંતર પ્રશ્ન:—જો તમે યતિપ્રતિષ્ઠા પ્રમાણ નથી કરતા તો તેમણે પ્રતિષ્ઠિત કરેલી પ્રતિમાઓ કેમ વાંદો છો?

ઉત્તર ૧. જુઃ—પ્રતિષ્ઠા કરનાર ત્રણ કહેવાય છે. એક સૂત્રધાર પટ્ટલે જિલાટ પ્રતિષ્ઠા કરે છે, ઘીની શ્રાવક કરે છે, અને ત્રીજી યતિ કરે છે. તેથી અમે વચલી શ્રાવકની પ્રતિષ્ઠા મનમાં કરીને વાંદીએ છીએ.

ઉત્તર ૨. જુઃ—પ્રતિષ્ઠા કરનાર યતિ પ્રતિષ્ઠા કરતી વેલાએ, સાધુ માટે ઠેરાવેલા પ્રમાણથી અધિક અને દશાસહિત કોરાં વસ્ત્ર પહેરીને તથા સોનાની વીંટી, મીંઢોઝ, અને કુમુંભના મૂત્રવડે

અલંકાર કરીને વરરાજા જંગો વેપ કરે છે, વચને કરી અઢાર સ્નાન તથા સેંકડો ઔષધીઓના મૂળાદિકવડે પ્રતિષ્ઠાની સાવ-ચવિધો ચલાવે છે, અને કાયાળ કરી ફૂલ, ચાંસા વગેરાનો તથા સ્ત્રી અને વ્યોતિકા દટલે અગ્નિપ્રકાશનો સ્પર્શ કરે છે તેથી જેમ સામાયિક કરતાં શ્રાવક યતિ જેવો કહેવાય છે તેમ પ્રતિષ્ઠા વેલા યતિ પણ શ્રાવક જેવોજ પ્રતિભાસે છે. (માટે તેને કરેલી પ્રતિષ્ઠા વાસ્તવિકરીતે શ્રાવક પ્રતિષ્ઠાજ ધાય છે.)

ઉત્તર ૧ શું:—વઢી જે કેટલાક સર્વથા સંયમરહિત અચિરત જેવા પાસત્યાઓ પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે કેવી યતિપ્રતિષ્ઠા કહેવાય ?

ઉત્તર ૪ શું:—વઢી યતિએ પ્રતિષ્ઠા કરી દટલાથી કંઈ પ્રતિમા અવંદનીય થતી નથી. કારણ કે કોઈએક વિધિએ કરી પ્રતિમા કરાવે છે, થપાવે છે, અને પૂજે છે અને કોઈ અવિધિએ કરાવે છે, થપાવે છે, અને પૂજે છે. પરંતુ ત્યાં વિધિઅવિધિનું ફલ તો કરનારને છે; વાંદનારને તો ધીતરાગની પ્રતિમા જાણી શુદ્ધ ચિત્તથી વાંદતાં લાભજ છે.

શાસ્ત્રમાં પણ નિશ્રાકૃત ને અનિશ્રાકૃત ચૈત્યો સરસી રીતે વાંદવા લાયક કહ્યાં છે.

વઢી તમોએ માનિલી પ્રતિષ્ઠામાં પણ પેટામાં શ્રાવકની પ્રતિષ્ઠા રહેલ છે છતાં તમો કેમ વાંદો છો ? इहां જે તમારું ઉત્તર તેજ અમારું છે.

(યાદી.)—વઢી કેટલાએક સેકાં ધર્મા પ્રાપ્ત ચૈત્યવાસિયોનીજ પ્રતિષ્ઠા દેવાય છે. તથા કેટલાક અવિવેકિ શ્રાવકો જિનમંદિરમાં મળેશ વેશાંદે છે તેની, તથા સેત્રપાલ, અંબિકા, સરસ્વતી, ગોમુલ વગેરા યક્ષ; ને ચક્રેશ્વરી વગેરા દેવીઓની પણ ચૈત્ય વાસિઓ પ્રતિષ્ઠા કરે છે. માટે ચૈત્યવાસિઓનાં કેટલાં કામ તપાશિય.

માટે જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા શ્રાવકનુંજ કૃત્ય છે.

વિચાર ૪ થો.

પ્રશ્ન:—દીપ પૂજા કરવી કે નહિ ?

ઉત્તર:—શાસ્ત્રમાં નથી કહેલ માટે ન કરવી. વાકી અંધારું હોય તો મૂર્તિના દર્શન સારું દીવો કરાય છે, પણ પૂજાના અર્થે ન કરવો.

બીજી વિવેકિઓ તો પ્રાયે સાંજનીજ પૂજા કરે છે, રાતની નથી કરતા.

વિચાર ૫ મો.

પ્રશ્ન:—રાયપસેળી વગેરા સૂત્રોમાં દેવતાના અધિકારે રૂપાના તંદુલજ લેલ છે માટે વીજા કેમ ચઢાવાય ?

ઉત્તર:—પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વીજા તંદુલ ચઢાવે તે પણ રજતમય લેલવા.

ઈહાં વ્યવહારના ભાષ્યમાં લેલ પુષ્કરિણી વગેરા દૃષ્ટાંતોની વિના પુરાવારૂપ છે.

વિચાર ૬ ઠો.

પ્રશ્ન:—ભગવંતના જન્મ મહોત્સવમાં મેરુ ઉપર દેવો રૂપા, સોના, રત્ન, માણિ, આભરણ, પત્ર, પુષ્પ, ફલ, વીજ, ને મુગંધિ ચૂર્ણની વૃષ્ટિ કરે છે એમ જંબૂદીવપન્નતિમાં કહેલ છે માટે ફલ-પૂજા અને વીજપૂજા કેમ નથી-માનતા ?

ઉત્તર:—મેરુ ઉપર દેવો મહામહિમા જણાવવા માટે હર્પના આવેશથી રૂપાવગેરાની વૃષ્ટિ કરે છે પણ કંઈ પૂજા નથી ક-

રતા જો પૂજા કરતા હોય તો તો સ્વાઝધમેગમાં ઢગલો કરીને તે ચડાવવાં જોઈએ, પણ તેમ નથી કર્યું.

વહી જેમ ત્યાં ઘટ્ટિ કરે છે તેમજ તે ચીજો અરસપરસ વેં-
હેંચવાનું પણ કહેલ છે. માટે જો પૂજામાં ચડાવેલ હોય તો કેમ
વેંહેંચી શકાય ?

અને એ દેવકૃત ઘટ્ટિ તથા વેંહેંચણના અનુસાર આજે પણ
રથયાત્રાના મહોત્સવનો માદિમા સૂચવવા પત્ર, પુષ્પ, ફલ, અક્ષત,
તથા મીઠાઈમવાની ઘટ્ટિ અને વેંહેંચણ શ્રાવકો કરે છે.

વિચાર ૭ મો.

મશ્ત્ર:—પત્રપૂજા તમે માનો છો તે કયા અક્ષરથી ?

ઉત્તર:—ફૂલોની સાથે પત્ર પણ લીધેલ છે. કેમકે જંઘડીય-
પત્રાત્તિમાં ફૂલના નામોમાં પત્રદમનક પદ આવે છે તેનો મલ્લયગિરિ
આચાર્યે એવો અર્થ કર્યો છે કે પત્રસાહિત જે દમનક તે પત્રદમનક.

વહી કેટલાક તો ઘર્ણારોહણ પટલે પાંચવર્ણા ફૂલની રચના
કરવી તેના અંદર પત્ર ગણે છે,

લોકમાં પણ મહુવાનાં પાન ફૂલમધ્યેજ ચાલે છે.

વિચાર ૮ મો.

(વાઢિ પૂજા.)

મશ્ત્ર:—ઘટ્ટકલ્પની નિર્ણયક્રિમાં લખ્યું છે કે તીર્થંકર જિગ
તથા મયચને કરી વીજા સાયુઓના સાધર્મી નથી તેથી તીર્થંકર
માટે જે કરેલું હોય તે યતિને કલ્પે, ત્યારે પ્રતિમા તો અંગીય છે

માટે તેના અર્થે કરેલું કલ્પે તેમાં શું કહેવું? એ ઊપરથી જિનમતિ-
માં સારું વળિ કરવી સિદ્ધ થાય છે માટે તમારા શ્રાવકો વળિ
કેમ નથી ચઢાવતા?

ઉત્તર:—નિર્યુક્તિમાં કહેલું છે તે કંઈ આધારના માટે નથી,
કિંતુ મોઘમ વાત છે. તેમ સંવંધથી પણ કંઈ આધાર કે નેવેચ ઉપર
વાત લાગુ પડે છે તેમ નથી દેસ્તાવું; તેથી એની વ્યાખ્યા અમો
એમ કરીએ છીએ કે તીર્થંકર સારું કરેલ તે સમવસરણ, ત્યાં સા-
ધુને રહેવું કલ્પે; તેમ મતિમાં સારું કરેલ ચૈત્યમાં પણ વ્યાખ્યાન
કરવું સાધુને કલ્પે.

નિર્યુક્તિમાં સંવંધ આ રીતે છે કે પહેલા ચૈત્યદ્વારમાં ચાર
મકારનાં ચૈત્ય કહ્યાં છે તે આ પ્રમાણે કે:—સાધર્મિચૈત્ય, મંગલચૈ-
ત્ય, શાશ્વતચૈત્ય, અને ભક્તિચૈત્ય. સાં સાધર્મિ માટે લિંગ અને
મયચન એ વં પદવડે ચૌમંગી કરવી. તેનું ચૈત્ય તે સાધર્મિચૈત્ય.
મધુરાનગરીમાં ઘર કરતાં પહેલાં અરિહંતની મતિમાં વેશાઢે છે,
જો નહિ વેશાઢે તો ઘર પડી જાય તેથી મંગલનિમિત્તે તેમ કરે છે,
તે મંગલચૈત્ય. દેવલોકમાં ચૈત્ય છે તે શાશ્વતચૈત્ય. અને ભરતાદિકે
કરાવેલા તે ભક્તિચૈત્ય. તે ભક્તિચૈત્યના વે ભેદ:—એક નિશ્રાકૃત
પટલે જ્યાં સાધુની નિશ્રા હોય તે, અને વીજા અનિશ્રાકૃત પટલે
જ્યાં સાધુની નિશ્રા નહિ હોય તે.

એ ચારે ચૈત્ય સાધુને આધાકર્મી નહિ થાય કારણ કે આ-
ધાકર્મિનું લક્ષણ ઇહાં લાગુ નથી પડતું. તે લક્ષણ એ છે કે “લિ-
ંગથી તથા મયચનથી સાધર્મિ એવા જીવને હેદેશીને કરેલું હોય તે
આધાકર્મી.” આ સંવંધ પછી આવે છે કે તીર્થંકરના માટે કરેલું
પણ સાધુને કલ્પે તો મતિમાં સારું કરેલાનું શું કહેવું. ત્યારવાદ
એ વાત આવે છે કે તીર્થંકરના અર્થે કરેલી દેવોની પૂજાને તીર્થ-

કર સેવે છે તેને આધાકર્મી કેમ ન લાગે? ત્યાં જનાવ્યું છે કે તીર્થકરનામકર્મના ક્ષય માટે, તથા સ્વભાવપણાથી, તથા જીતની અનુવૃત્તિથી, તીર્થકર સેવે છે માટે અદોષવંત છે.

માટે આ ઢેકાળે સમવસરણ તથા ચૈત્ય સંબંધીજ વિચાર દે-
શાય છે આહાર વાવત વાત જણાતી નથી.

અવાંતર પ્રશ્ન:-મરતમદારારાજ વલિ રંધાવીને લઈ ગયા છે તે કેમ?

જૉ-મરતમદારારાજે વલિ કરી છે તે વલિ અમે વગર રાંધેલાં ચોલાની માનીએ છીએ અને ત્યાં એમ લલેલ છે જે વલિ સિદ્ધ કરી તે સિદ્ધનો અર્થ રાંધી એમ અમે નથી માનતા કિંતુ તૈયાર કરી એમ કરીએ છીએ.

અગર એ અસરોથી જો વલિ ચઢાવવી સિદ્ધ થાય તોપણ ફક્ત રાંધેલા ચોલાજ ચઢાવો, પણ ધીજા જાતની વલિ શા માટે ચઢાવો છો. તેમજ એ અસરોમાં સ્થાલમાં વાળનું ઢોકન કરવું ક-
હેલ નથી માટે તમારે પણ તે પ્રમાણે વલિ ચઢાવવી જોડે.

વલ્લી કોઈ કહેશે કે પ્રભાવતી રાણીના સંબંધમાં નિશીય ચૂર્ણમાં વલિ લલેલ છે તેનું એ ઉત્તર છે કે ત્યાં પ્રભાવતી રાણીએ કંઈ પ્ર-
તિમાની પૂજા કરતાં વલિ કરી નથી કિંતુ પ્રતિમાયોગ્ય કાષ્ટની શાંતિ સારું વલિ કરી છે માટે ત્યાં કંઈ પૂજાને લાગતું વલગતું નથી.

વલ્લી નિશીયચૂર્ણમાં લલ્યું છે કે “અશિવવાલાં દેશમાં, અ-
થવા તેવા દેશમાંથી નીકલી ડ્યાં પ્રક્તપાન મલવા મુસ્કેલ હોય
એવા દેશમાં સાધુઓ પોતાનો નિર્વાહ નહિ થતાં સ્થલી ઇટલે
દેવદ્રોણીમાં મિત્રા લેવા જવું. ત્યાં જો પાસત્યાઓ પોતે આપે નહિ
તો ઘૃહસ્થો પાસેથી પાસત્યાઓને કહેવરાવવું. તેમ કરતાં નહિ
આપ તો સાધુએ પોતે પ્રક્ટપણે દેવદ્રોણીમાંથી આહાર ઉપાઢવો”

હાં દેવદ્રોણી તે સાધમિચૈત્યની જણાય છે. અથવા પાસત્યાઓ

ગ્રહણ કરેલા ચૈત્યમાં કદાચ થાંભી પળ થતી હોય તોપણ તેનું શી રીતે આલંબન લેવાય ?

વહી નિશીથચૂર્ણિમાં સ્થયાત્રામાં ફૂલ, ફલ, તથા પક્ષાદિકનું ડરિકરણ લક્ષ્યું છે તે ડરિકરણ પટલે ફળાદિકનાં લાળાં વ્યાખ્યાન કર્યા છે.

વિચાર ૯ મો.

પ્રશ્ન:—ઔષનિર્યુક્તિમાં એક ગાંઠવાળો દાંડો લલેલ છે માટે સાધુને વંશનોજ દાંડો કલ્પે કે કેમ ?

ઉત્તર:—વંશનોજ દાંડો કલ્પે એવો નિયમ નથી; કારણ કે નિશીથચૂર્ણિમાં વંશ, નેતર, તથા ધીના લાકડાનો પણ દાંડો લલેલ છે. અને તેમાં જે વંશનો દાંડો કયો છે તે એક ગાંઠવાળો લેવો.

વિચાર ૧૦ મો.

પ્રશ્ન:—સાદીનું પાત્ર, લેસળ, પુસ્તકના વૉંધમાં નાલવાનો દોરો તથા સીલો, અને પૌંજની પયનિને રાસવાં કલ્પે કે નહિ ? તથા પુષ્પાદિકથી પુસ્તક પૂજનું ક્યાં કમું છે ?

ઉત્તર:—પુસ્તક રાસવાનું હોવાથી તેનો પરિકર સાથેજ આવે છે; કેમકે શાશ્વતા પુસ્તકના પ્રાઝમાં સાદીનું પાત્ર તથા લેસળ અને દોરો લીધેલાં છે. અને દોરો લેવાથી સીલો પણ આવી જાય છે. અને આગલ લક્ષ્યું છે કે પૌંજનીથી પુસ્તકને સૂર્યાભિદેવતાપ પૌંજ્યું અને પુષ્પાદિકથી પૂજ્યું તેથી પૌંજની આવે છે. તેમજ પુષ્પાદિકથી પુસ્તક પૂજાય તે પણ વાત સિદ્ધ થાય છે.

विचार ११ मो.

प्रश्नः—पुस्तकौ राखनां सत्यनो उपयान थाय छे माटे पुस्तक केम राखो छो ?

उत्तरः—उत्तममें पुस्तक राखवानी ना पारी छे पण अपवादें राखरा कथा छे; कारण के कालेने अनुगरीने नष्टकरणने अपें पुस्तक राखनां मंथम रही अके छे एम दमर्भकालिकचूर्णिमां कथां छे.

विचार १२ मो.

प्रश्नः—निधीयनी नृणिमां पांच प्रकारनां पुस्तक कथां छे ते भले राखो पण ते उपरान् टीपणी, कवटी, पाटली, ने डवणी य-गेरी केम राखो छो ?

उत्तरः—इहां टीपणी, कवटी, ने पाटली तो पांच प्रकारना पुस्तकमां अंतर्भूत थाय छे. अने डवणी तो पुस्तकनी आशामना टालवा साकं राखीए छीए. कारण के पुस्तक भूमि ऊपर राख्युं जोड़में नहि किन्तु बिंबादए पाटला, डवणी, के मस ऊपर अथवा हाथमां धरयुं जोड़ए.

विचार १३ मो.

प्रश्नः—द्रव्यस्तवमां साधुने अनुमति तथा कारापण छे के नहि ?

उत्तरः—द्रव्यस्तवमां साधुने अनुमति तथा कारापण नथी. केमके राखपमेणी सूत्रमां मूर्यामे बीरस्वामिने वांदतां प्रभुए तेने अनुमत कर्यो छे पण नाटकनी रजा भागतां भगवान् पोंते बीत-राग होयाधी तथा गौतमादिकने स्वाध्यायमां विघात धवाना हे-

તુથી મૌન રહ્યા છે. માટે અનુમતિ નથી આપી.

ચઢી કોઈ કહેશે કે મદ્રવાહુસ્વામિએ એ દ્રવ્યસ્તવ શ્રાવકને યુક્ત છે એમ કહેતાં અનુમત કર્યો, તો તેણે જાણવું જોઈએ કે એ પ્રજ્ઞાપની ભાષા છે. કારણ કે દરેક કરવાની વસ્તુ જ્ઞાનિએ ક-
હાથીજ માલમ પડે છે પણ તેટલાવડે કંઈ તેની અનુમતિ કે કા-
રાપણ સિદ્ધ થતાં નથી.

ચઢી જો ત્રિવિધે ત્રિવિધે પ્રત્યાખ્યાન કરનાર સાધુઓની પ-
ણ દ્રવ્યસ્તવમાં અનુમતિ અને કારાપણ સિદ્ધ કરો છો તો ત્રિ-
વિધે ત્રિવિધે સામાયિક કરનાર શ્રાવકો જ્ઞા સારું પૂજાદિક
નથી કરાવતા.

વિચાર ૧૪ મો.

પ્રશ્ન:—તમારા યતિઓ દરરોજ ચૈત્યમાં કેમ નથી જતા?

ઉત્તર:—આગમમાં યતિઓને વ્યાખ્યાન દેવા વગેરા વિશેષ
કારણ વિના પર્વદિવસમાંજ ચૈત્યમાં જવું કહેલ છે; જે માટે વ્ય-
વહારચૂર્ણિમાં લેખેલું છે કે આચાર્યે કુઝ કે ગચ્છના અનેક પ્રકા-
રના કાર્યોમાં વસતિથી વાહેર નીકલવું અને પાસિકાદિક પર્વો-
માં ચૈત્યવંદન કરવા અવશ્ય નીકલવું.

કોઈ કહેશે કે इहां અવશ્ય જવું એમ કહેલ હોવાથી એ અર્થ
નીકળે છે કે પર્વોમાં અવશ્ય જવું અને અન્યદા અનિયમ છે. પણ
તેમ નથી, કારણ કે इहां વસતિથી આચાર્યે વાહેર નીકલવામાં
યે કારણ યતાચ્યાં છે. એક કુઝગણાદિકનાં કાર્ય, અને થીજું પ-
ર્વદિને ચૈત્યોમાં જવું. ત્યાં પહેલું કારણ અનિયમિત છે અને પર્વ-
દિને ચૈત્યમાં જવું નિયત છે તેને આથી અવશ્ય પદ કહેલ છે.

विचार १५ मो.

प्रश्नः—तमे चैत्यबंदन करतां इरियावहीप्रतिक्रमण पूर्वक चार काउसगा अने घे नमोत्युणा वगेरा विधि केम नथी करता ?

उत्तरः—आगममां साधुने व्रण शुद्धबहेज चैत्यबंदन करवुं कहल छे. कारण के व्यवहारभाष्यमां कहल छे के साधु मळमालिन अने अस्नात होवाथी व्रण व्रण श्लोकवाली व्रण शुद्धओ कक्षा उपरांत बिनाकारणे वधु वस्तु चैत्यमां नहि रहै.

विचार १६ मो.

प्रश्नः—चैत्यबंदन करतां तमो संसार द्रावानळ वगेरा शुद्धओ केम नथी करता ?

उत्तरः—आगममां साधुने चैत्यबंदन करवानी विधि आयी रीते छे के निश्चाकृत अथवा अनिश्चाकृत सर्व चैत्योमां व्रण शुद्ध कहैवी.

कोइ कहेशे के चउवीसस्था वगेराने शुद्ध क्यां कही छे ? तो तेणे जाणवुं मोइये के कार्योत्सर्गनिर्गुक्तिनी चूर्णमां चउवीसस्था, पुनस्त्वरदीवदे, तथा सिद्धाणं बुद्धाणं, ए तणने शुद्धरूपे कहां छे.

कोइ कहेशे के कल्पचूर्णमां हीयमान स्तुतिओ कहैवी कही छे अने चउवीसस्थादिक तो शाश्वती शुद्धओ छे माटे तेमने हीयमानपणुं केम घटै. तेनुं उत्तर ए छे के आवश्यकचूर्णमां जेम पडिकमणानी समाप्तिमां कहैवानी शुद्धओ स्वरे करीने वर्द्धमान एटले लांवी करीने कहैवी कही छे तेम इहां पण स्वरे करीने हीयमान एटले नानी करी कहैवी.

पली कल्पनी विशेष चूर्ण तथा वृद्धमाप्य तथा आवश्यक-

कवृत्तिमां ए हीयमान युद्धो अथवा तेना वदले अजितशांतिस्तय
कहेवो एम पण कहुं छे.

विचार १७ मो.

प्रश्नः—कल्पभाष्यनी चूर्णिमां साधुना पात्राओ माटे शकटलेप
एटले खंजनलेप सुंदर कसो छे माटे तमे बीजो लेप केम करो छो?

उत्तरः—खंजनलेप सुंदर छे; पण ते नहि मळतो होय तो बीजो
लेप पण करी शक्य छे. केमके ओघनिर्युक्तिमां सामान्यपणे अचि-
त्तपृथिवीकायथी लेप थतो कसो छे. तथा पिंडनिर्युक्तिमां लेप ए-
टले नागपुरपाषाण वगेराथी नीपजेळुं द्रव्य कहुं छे तेना अभिप्राये
धातुलेप पण टीकाकारे कसो छे वली त्यां आदि शब्द छे तेथी
कीटलेप पण घटी शके छे.

माटे खंजनलेपना अभावे धातुलेप तथा कीटलेप पण थइ शके छे.

विचार १८ मो.

प्रश्नः—शास्त्रमां कहुं छे के साधुने भीति के स्तंभ वगेरानो
अवष्टंभ नहि लेवो जोइये; केमके त्यां व्रसजंतुओनो प्रचार
चालु होवाथी मतिलेखना थइ शके नहि; छतां तमे अयष्टंभ केम
ह्यो छो?

उत्तरः—तमे कहुं ते उत्सर्ग एमज छे. पण एम पण कहुं छे
के असेमर्थ होय ने पाशा दूखता होय तो तेणे भीति के स्तंभ व-
गेरा स्थिरावष्टंभ लेवो.

विचार १९ मो.

પ્રશ્ન:—ચંચલ ઇટલે હીલતા ચાલતા પાટીઆ વગેરેનો અ-
વઘંભ કેમ લ્યો છે ?

ઉત્તર:—જ્ઞાતાસૂત્રના પાંચમા અધ્યયનની ટીકામાં પીઠફલકના-
રયાસંસ્તારકપદોની વ્યાખ્યામાં ફલક અવઘંભ માટે કહેલ છે. તથા
કલ્પપીઠમાં સૂતર તથા કનના અવઘંભ પણ સાધુના માટે કહેલ છે.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

विचार २० मो.

(મુખ વસ્ત્રિકા.)

પ્રશ્ન:—બીજા વધા યતિઓ શ્રાવકોને મુખવસ્ત્રિકા રજાવી
વાંદણા દેવરાધે છે, છતાં તેમ મુખવસ્ત્રિકા કેમ નથી રજાવતા ?

ઉત્તર:—આગમમાં ઠેકાણે ઠેકાણે વસ્ત્રાંચલથીજ શ્રાવકો
વાંદણા કરતા દેસાય છે. અને ક્યાં પણ મુખવસ્ત્રિકાવેંદે વાંદણા
કરતા કદા નથી.

જુઓ આવશ્યકચૂર્ણિમાં શ્રીકૃષ્ણ મહારાજે અઢાર હજાર સા-
ધુ દ્વાદશાવર્તવાંદણાથી વાંધા ત્યાં મુખવસ્ત્રિકાની વાવત જણા-
તી નથી. તથા આર્યરાસિતસૂરિના સંવંધમાં દહરશ્રાવકની વાત
આવશ્યકચૂર્ણિમાં છે ત્યાં પણ મુખવસ્ત્રિકા દેસાતી નથી. इहां
कोइ कहेशे के इहां जेम मुखवस्त्रिका नयी कही तेम वस्त्रांचल प-
ण कया कहें छै? तया ए उत्तर छे के उत्तरासंगवहे साधुना अपा-
श्रयमां प्रवेश कर्यो छे अने ते मूकवानुं के मुखवस्त्रिका ग्रहण क-
रवानुं कहें नयी माटे उत्तरासंग कायमज लागे छे.

વલી વમુદેવહિદિમાં શિવકુમારની વાતના પેટામાં રાજાણ

दृढधर्मनामना श्रावकपुत्रने बोलावीने कष्टुं के शिवकुमारने अमोए दीक्षा लेवानी रजा नाहे आपतां ते मान धरी वेठो छे अने खातो पण नथी माटे तमे समजावो. त्यारे दृढधर्मकुमारे शिवकुमार पासे जइ इरियावही पडिकमी द्वादशावर्चवंदन कर्युं. इहां पण मुखवस्त्रिका जणाती नथी. केमके दृढधर्मने राजाए ज्यारे बोलाव्यो त्यारे कइ तेने प्रयोजननी खबर नहोती जेथी मुखवस्त्रिका साथे लइ जाय, अने उत्तरासंगसाहेत तो आवेल होय एमां शक जणातो नथी.

तथा तुंगिकानगरीना श्रावकोए स्थविरमुनिओने वांदवा जतां पांच अभिगम साचव्या छे. माटे त्यां पण उत्तरासंगज जणाय छे.

बळी प्रदेशी राजाए पण पांच अभिगम साचवी केशिमुनिने वंदन करी पोतानो, अपराध खमाव्यो छे. इहां वंदन शब्दथी द्वादशावर्च वंदनज जणाय छे. केमके आवश्यकानिर्युक्तिमां अपराध खमावतां द्वादशावर्चवंदन देवां कथा छे. कोइ कहेशे के पेहेलेज दिने तेमने द्वादशावर्चवंदन श्री रीते आयइयुं हशे? त्यां एम जाणवुं के प्रदेशी राजा प्राज्ञ हता माटे पहेले दिने पण आवडे तेमां असंभव नथी, अथवा चित्रसारथि साथे वांदणां कर्या हशे, अथवा गुरुए कराव्यां हशे, केमके गुरुओ नवा शिष्यने पहेले दिनधीज पडिकमणुं करावे छे.

बळी आवश्यकचूर्णिमां अनादिमास श्रावकने घरेथी पण सामायिक करी गुरु पासे के चैत्यमां जवानुं कष्टुं छे. माटे ते जी उत्तरासंग टाळी फक्त मुखवस्त्रिका लई रस्ते चाले तो लोकमां पण उड्ढाह धवानो संभव छे.

बळी सामायिक अने पोसहवाळाए प्रमार्जन रजोहरण के वस्त्रांचले करी करवुं एम शास्त्रमां कहेलुं छे. पण मुखवस्त्रिकावडे, प्रमार्जन करवुं कष्टुं नथी.

ઘડી વાંદળા દેતાં પચીસ વોલ સાચવવાનું કશું છે ત્યાં ત્રીજો વોલ યથાજાતમુદ્રા છે. તે વે પ્રકારે છે—એક યોનિનિષ્ક્રમણરૂપ, અને ઘીજી વ્રતપ્રાપ્તિપત્તિરૂપ ત્યાં પહેલી મુદ્રા તે એ કે “ત્વમણિ-જ્ઞો મે કિલામો” એ પાઠ કહેતાં મસ્તકે અંજલિ કરવી. એ મુદ્રા ચતુર્વિધ સંઘને સમાન છે. અને ઘીજા પ્રકારની મુદ્રા દરેક વર્ગને જૂદી જૂદી રીતે છે. ત્યાં સાધુ રજોહરણ, ચલોટો, અને મુલ્લવાલ્લિકા ધરી વ્રત લે, સાધ્વી ગુરુ પાસેથી વ્રત લેતાં ચૌદ ઉપકરણ ધરે અને ગુરુની પાસેથી લેતાં પાંચ ઉપકરણ ધરે. શ્રાવકો તથા શ્રાવિકાઓ પાંચ અભિગમ સાચવી વ્રત લે. માટે ચારે વર્ગે પોતપોતાની યથાજાતમુદ્રાએ વાંદળાં દેવાં.

ઘડી ઘીજા પંચાશકમાં ગુરુ પાસે વ્રત લેવા જવાની વિધિની વ્યાખ્યા કરતાં શ્વેત વસ્ત્ર પેહરીને શ્રાવક ગુરુ પાસે આવે ત્યારે વ્રત દેવાં કહ્યાં છે ત્યાં એમ નથી જણાવ્યું કે ઉત્તરાસંગ ઉતારી મુલ્લવાલ્લિકા લે સારે દેવાં અને તેથી હમણા પળ સર્વ પક્ષોમાં શ્રાવકશ્રાવિકાઓને પોતપોતાની ઉત્તરાસંગાદિક મુદ્રાઓ છતાંજ સમ્યક્ત્વ તથા દેશચિરતિ અપાતી દેખાય છે.

ઘડી ઘાલકથી માંડીને શ્રાવકો ઉત્તરાસંગે કરીનેજ દેવ ઘાંદે છે, ગુરુઓને નમે છે, સમ્યક્ત્વ તથા દેશચિરતિ લે છે, તથા દેવપૂજાદિક ધર્મકરણી કરે છે, તેમજ શ્રિયાવદિપાઠિકમણું તથા પચ્ચાળ વગેરાવળ ઉત્તરાસંગથી કરાય છે તેમ પદાવશ્યક પણ ઉત્તરાસંગથીજ કરવામાં શી બાધા છે.

કોઈ કહેશે કે કાઠસંગ, ચઝવીસત્થો, અને પચ્ચાળ ઉત્તરાસંગથી પણ થઈ શકે પણ મત્તિક્રમણ, વાંદળાં, અને સામાયિક તેનાથી કેમ થાય ? તો તેણે જાણવું કે સામાયિકમાં પણ શીત-થી રક્ષણ કરવા પડીનું ગ્રહણ કરાય છે માટે ત્યાં પણ વસ્ત્રાંચલ,

છેજ. તેમજ ઇરિયાવાહિ પળ સાધુના પઠિકમળાનો એક દેશજ છે તથા ઉપધાન વહેતાં ઇરિયાવાહિમૂત્ર પ્રતિક્રમણશ્રુતસ્કંધ કહેવાય છે તથા સ્વમાસમળાં તો ઉત્તરાસંગથી પળ દેવાઈ શકાય છે અને સ્વમાસમળ અને વાંદળામાં ઇટલોજ ફેર છે કે સ્વમાસમળ તે નાનાં વાંદળાં અને વાંદળાં તે મોટાં વાંદળાં. માટે વાંદળાં પળ ઉત્તરાસંગે દઈ શકાય.

માટે જેમ સાધુઓ અનશનપર્યંત સકલક્રિયા રજોહરણ, મુ-
સ્તવસ્ત્રિકા, અને ચોલપટ્ટારૂપ પોતાની મુદ્રા કરે છે તેમ શ્રાવ-
કોણ પળ સકલ ક્રિયા પોતાના ઉત્તરાસંગરૂપ મુદ્રા કરવી.

વઢી સિદ્ધપિંકુત ઉપમિતભવમપંચમાં એક રાજાની વાત આવે
છે ત્યાં રાજા ચોલ્યો છે કે દેવકૃત મુવર્ણ કમળમાં વેશીને ધર્મદે-
શના કરના સૂરે મેં દીઠા ત્યારે હું પાંચ રાજચિહ્ન ઝતારી ઉત્તરા-
સંગ કરી સૂરિના અવગ્રહમાં પેઠો. ત્યાં સૂરિને દ્વાદશાવર્ત વાંદળાથી
વાંદી તથા અનુક્રમે વીજામુનિઓને વાંદી આશીર્વાદ પામી શુદ્ધમૂ-
ર્તિમાં પરિવાર સહિત પેઠો. માટે હાં જુલો ઉત્તરાસંગ કહ્યો છે.

તથા કોઈએક ચિરંતન આચાર્યે આવશ્યકમીમાંસા નામે
ગ્રંથ ટીકા સહિત કર્યો છે. ત્યાં શ્રાવકને મુસ્તવસ્ત્રિકા માટે જુલો
નિષેધ કર્યો છે.

તેમજ અરહન્તકશ્રાવકે વહાણમાં ઉપસર્ગ થતાં સાગારિ અ-
ણસળ, અને પ્રદેશી રાજાણ અણસળ કર્યો છે ત્યાં પળ મુસ્તવસ્ત્રિ-
કા તથા સ્થાપનાચાર્ય વગરજ તેમણે અણસળ લેવા દ્વાદશાવર્ત-
વાંદળાં, અણસળ, તથા આંલોચના કરી છે.

વઢી ચિત્રસારણિયે કેશિકુમારજું આગમન સાંભળી આસન-
થી ઝઠી કેશિકુમારને વંદન કર્યું છે, હાં પળ ઉત્તરાસંગજ છે.

તથા વરુણનાગનતુણ સંગ્રામમાં જતાં સંધારો સાથે લીધો તેમ

સ્થાપનાચાર્ય કે મુલ્લવસ્ત્રિકા સાથે લીધાં નહિ. અને જેને પ્રદાર ની પીડામાં પણ પર્યંતાલોચના કરી તેને દ્વાદશાવર્ત્તવાંદર્ણા નહિ દીધા હોય એમ તો કહી શકાય નહિ.

હવે કયા ગ્રંથોમાં શ્રાવકને મુલ્લવસ્ત્રિકાનો નિષેધ કરેલ છે તે જણાવીએ છીએ.

પિંડનિર્મુક્તિ, તથા વ્યવહારમાખ્યમાં દશમી પ્રતિમા સૂચી શ્રાવકને લિંગથી વૈધર્મી ગણ્યો છે. અને ત્યાં ટીકાકારે લિંગ પડેલે રજોહરણ તથા મુલ્લવસ્ત્રિકારૂપ કહ્યું છે.

કદાચ કોઈ કહેશે કે લિંગથી વૈધર્મી તે એમકે સંપૂર્ણ લિંગ ન હોય પણ એકલી મુલ્લવસ્ત્રિકા હોય તેમાં શ્રી હરકંત છે તો તેને જાણવું કે શાસ્ત્રમાં રજોહરણ વગર એકલી મુલ્લવસ્ત્રિકા ક્યાં પણ દેખાતી નથી. અગર જો એકલી પણ હોય તો જિનકલ્પીને સંક્ષેપે પણ રજોહરણ ને મુલ્લવસ્ત્રિકારૂપ ને ઉપકરણ શા માટે કહ્યાં છે ?

કોઈ કહેશે કે સારે શ્રાવક એકલું રજોહરણ પણ કેમ રાखે તેનું એ ઉત્તર છે કે લિંગ ગ્રહણ કરવાની મનાઈ છે ધાકી ઔપગ્રહિક રજોહરણ રાખતાં કંઈ લિંગ થતું નથી. અને એ ઔપગ્રહિક રજોહરણથી પ્રમાર્જનજ કરે વંદનાદિક નહિ કરે માટે તેમાં હરકંત નથી.

સારે કોઈ કહેશે કે ઔપગ્રહિક રજોહરણ માફક મુલ્લવસ્ત્રિકાં પણ ઔપગ્રહિક શ્રાવક રાખશે ત્યાં એ ઉત્તર છે કે આવશ્યકચૂર્ણ વગેરેમાં જેમ રજોહરણ સાધુ પાસેથી માગવાનું અથવા શ્રાવકના ઘરે હોવાનું લખ્યું છે તેમ ક્યાં મુલ્લવસ્ત્રિકા માટે લખ્યું નથી. માટે મુલ્લવસ્ત્રિકા ઔપગ્રહિક નહિ થઈ શકે.

* કારણની અપેક્ષાથી સંપન્ન માટે રસાય તે.

(शंका समाधान.)

(१) प्रश्न व्याकरणना वीजा संवरमां गृहस्थे अणदीधेल वस्त्र, पात्र, कंबल, दंडक, रजोहरण, निपद्या, चलोटी, मुखवस्त्रिका, तथा पोंछणा वगेरां उपकरण साधुए नहि लेवां एम कहुं छे माटे श्रावकना घरे मुखवस्त्रिका सिद्ध थाय छे, एम कोइ कहे तो तेनुं ए उत्तर छे के ए स्थले तो साधुनां वीजां पण बहु उपकरण कदां छे त्यारे शुं ते पण वधां श्रावक वापरे के? माटे एही कंह मुख-वस्त्रिका सिद्ध थइ सकती नथी.

(२) कोइ कहेशे के प्रश्नव्याकरणमां कहुं छे के साधुए गृह-स्थनी पूजना करीने पण आहार न लेवो. त्यां वृत्तिकारे पूजना-नो अर्थ करतां लखुं छे के पूजना एटले निर्माल्य आपवुं, वास-क्षेप आपवो, मुखवस्त्रिका के नोकरवाली देवी वगेरा. माटे ए अ-र्थथी श्रावकने मुखवस्त्रिका सिद्ध थशे. इहां ए उत्तर छे के भिक्षा देनार तरफ चाहुवचन धोळवां, आसन आपवुं, निर्माल्य देवुं, वासक्षेप नाखवो, मुखवस्त्रिका आपवी, तथा नोकरवाली देवी ए छ काम प्राचीन मुनिओए निपेध्यां छतां आजकालना यतिओने चलावतां जोइ अभयदेवमूरिए निपेध्यां तेमां श्रावकने मुखवस्त्रिकावडे बांदणां देवानुं शुं आव्युं? कदाच कोइ कहेशे के त्यारे मुखवस्त्रिकावडे गृहस्थने वीजुं शुं काम होय, माटे ए युक्तिथी बां-दणां आवे छे. तेणे जाणवुं के ए युक्ति सारे घटे के ज्यारे वीजा ठेकाणे सिद्धांतना असरोथी मुखवस्त्रिका सिद्ध थती होय; पण तेम नहि थाय तो शी रीते युक्ति घटित थाय, अने मुखवस्त्रिका-वडे गृहस्थने वीजुं शुं काम होय त्यां जाणवुं जोइये के मिथ्यादृष्टि भिक्षा देनारने वस्त्र साधुवा वगेरां घणां काम होय छे.

(३) वली कोइ कहे छे के आवश्यकचूर्णमां श्रावकने सा-

માયિક કરતાં કુંદલ, નામમુદ્રા, પુષ્પતંત્રોલ, અને પ્રાચારક વગેરે મૂકવાનાં કહ્યાં છે, માટે પ્રાચારક પટલે ઉપરનું વસ્ત્ર ઉતારવું મિલ્લ થાય છે. તે વાત પણ રદ છે કારણ કે પ્રાચારક શબ્દે સિદ્ધાંતમાં દુઃપ્રત્યુપસિત પટલે મુશ્કેલીએ જોડે શકાય તેવું વસ્ત્ર વિશેષ લીધેલ છે. અને જો इहां सामान्यपणे ઉપરનું વસ્ત્ર લઈએ તો સામાયિકવાળાને સર્વથા વસ્ત્ર અગ્રાદ્ય થશે; અને તેમ તો કંઈ છે નહિ, કેમકે સામાયિક કે પૌષ્પવાળા પણ વસ્ત્રની અનુજ્ઞા લઈ વસ્ત્ર ગ્રહણ કરતાં દેખાય છે.

બધી પ્રાચારક શબ્દે પડી કહ્યો છો, ત્યારે તમે સર્વ સામાયિક કરીને તે કેમ રાખો છો તેમજ એ અર્થ કરતાં તો શ્રાવિકાને પણ ઉત્તરીય વસ્ત્ર મૂકવું પડશે.

માટે પ્રાચારક શબ્દનું નિજમતિકલ્પિત વ્યાખ્યાન નહિ કરતાં પૂર્વ શ્રુતધરકૃત વ્યાખ્યાનજ કરવું જોઈએ.

(૪) કોઈ કહે કે કુંદકોલિક શ્રાવકના અધિકારમાં ઘાત આવે છે કે “કુંદકોલિયા શ્રાવક એક ઘેલા અશોકવનિકામાં આવી પૃથિવીશિલ્પા પટ્ટ ઉપર નામમુદ્રા અને ઉત્તરાસંગ મેઝીને ધીર ભગવાન્ની ધર્મપ્રજ્ઞા સિ કચૂલ કરી વિચરે છે.” માટે इहां નામમુદ્રા ને ઉત્તરાસંગ મેઝવાથી અર્થાપતિએ મુલવત્તિકા લઈને ધર્મપ્રજ્ઞા પટલે પૌષ્પ લીધો દેખાય છે. તેનું એ ઉત્તર છે કે એમ વ્યાખ્યાન થઈ શકતું નથી કારણ કે પૌષ્પનું અશોકવનિકા સ્થાનજ નથી. કેમકે આવશ્યકચૂર્ણમાં તેના સ્થાન ચૈત્ય, સાધુ મૂલ, ઘર, કે પૌષ્પશાલારૂપ ચારજ વતાવ્યા છે. બધી વૃત્તિકારે પણ ધર્મપ્રજ્ઞાનો અર્થ પૌષ્પ નથી કર્યો. કિંતુ શ્રુતધર્મ પ્રરૂપણા પટલે કે મત કે સિદ્ધાંતવિચારરૂપ કર્યો છે.

(૫) કોઈ કહેશે કે આવશ્યકચૂર્ણમાં સર્વે પૌષ્પમાં વસ્ત્રા-

ખરણનો સાગ કરવો કહેલ છે માટે તેથી મુલવસ્રિકા સિદ્ધ થશે તેનું એ ઉત્તર છે કે ત્યાં કંઈ સામાન્યપણે સર્વે વસ્ત્ર ત્યાગ કરવા લાગેલ જણાતું નથી, કિંતુ ભરતભરેલા ઘોરા વહુમૂલ્ય માટે લાગે છે કારણ કે અભયદેવસૂરિય પણ તેવુંજ વ્યાખ્યાન કર્યું છે. અગર સર્વ વસ્ત્ર માટે લડ્યે તો હેઠે પહેરવાનું વસ્ત્ર પણ ત્યાગ કરવું પડે. વહી-ઘણા સ્થળે પૌપધમાં પ્રમાર્જન વસ્ત્રાંચલાદિકથી કરવું લખ્યું છે તે જો સર્વથા વસ્ત્ર સાગ કરવામાં આવ્યાં હોય તો કેમ સંભવે?

(૬) કોઈ કહેશે કે મતિશ્રમણભાષ્ય તથા આવશ્યકવૃત્ત્યાદિકમાં અગીઆરમી પ્રતિમા લેતાં રજોહરણને પાત્રાં લેવા કહ્યાં છે, ત્યાં મુલવસ્રિકા નથી કહી, માટે તે અગાઉ હોવી જોઈએ. તેનું એ ઉત્તર છે કે અગીઆરમી પ્રતિમા લેતાં તો અવશ્ય ચૌદે ઉપકરણ હોવાં જોઈએ, તેથી તેમાંના ચે સાક્ષાત્ કહી વતાવ્યાં છે, અને તેનો એ અર્થ થાય છે કે રજોહરણ શબ્દે રજોહરણ, મુલવસ્રિકા, ઘોરા છ ઉપકરણ, અને પાત્રા શબ્દે, પાત્રક, પાત્રકર્થ વગેરા આઠનું ઉપલક્ષણ થાય છે. એ અર્થ પંચાશક ટીકામાં છે.

(૭) કોઈ કહે કે આવશ્યકચૂર્ણિમાં શ્રાવકને ઔપગ્રહિક રજોહરણ કહેલ છે, માટે શ્રાવક સાધુ પાસેથી રજોહરણ માગી તેનાવડે વાંદળાં આપે તેનું એ ઉત્તર છે કે તેમ માનશો તોપણ તે કદાચ સાધુ પાસે નહિ હોય ત્યારે વસ્ત્રાંચલે વાંદળાં દેવરાત્રવાં પડશેજ. માટે રજોહરણથી ભૂમપ્રમાર્જનજ કરવું ઘટે છે. અને પૂર્વાધાર્યોય પણ રજોહરણથી પ્રમાર્જનાજ કહેલી છે.

વહી જો શ્રાવકને સાધુ પાસેથી માગેલા રજોહરણવડે વાંદળાં કરવાનાં હોય તો ત્યારે સાધુઓને તેવાં રજોહરણ ઘણાં રાત્રિવાં પડશે કારણ કે વાંદળાં તો સમકાલે ઘણાં કરવાનાં હોય છે. અને પ્રમાર્જના તો વેત્રણ રજોહરણ હોવાં પણ એકઠીજાને આપ-

તાં અનુક્રમે સૈકડા શ્રાવકો કરી શકે છે.

(૮) કોઈ કહે છે કે રજોહરણ ન હોય સારે પોતના અંતરે પ્રમાર્જન કરવું આવશ્યકચૂર્ણિમાં કહેલ છે. ત્યાં પોતશબ્દે મુલવસ્ત્રિકા લેણું, કારણ કે આવશ્યકચૂર્ણિમાં પુત્તાવરિયા શબ્દે મુલવસ્ત્રિકા કહેલ છે. તેનું ઉત્તર એ છે કે પુત્તાવરિયા શબ્દની વ્યુત્પત્તિ કરતાં પુત્તિ શબ્દ છે, કંઈ પોતશબ્દ નથી. અને સિદ્ધાંતમાં પણ સઘળા સ્થળે પુત્તિશબ્દે મુલવસ્ત્રિકા આવે છે પણ પોતશબ્દે નથી આવતી. જો પોતશબ્દે મુલવસ્ત્રિકા આવતી હોય તો તેના અક્ષર થતાવો. અને પોતશબ્દ સામાન્યવસ્ત્રનો પર્યાય તો ઠેકાણે ઠેકાણે દેશાય છે.

(૯) કેટલાએક વઢી આવશ્યકચૂર્ણિના એક આલાવાનો સ્તંદિત ભાગ હઈ મુલવસ્ત્રિકા સિદ્ધ કરે છે. તે અક્ષર એ રીતે છે કે “વિનયમૂલ ધર્મ જાણી ગુરુને વાંદવા ઇચ્છતો થકો સંઢાસા પઢિ-લેહી વેશીને મુલવસ્ત્રિકા પઢિલેહે. પછી મસ્તક સહિત કાયા મ-માર્જીને ઉત્તમ વિનયવઢે ત્રિકરણ શુદ્ધ વાંદના આપે.” હાં એ ઉત્તર છે કે એ અક્ષર તો કેવલ સાધુના અનુષ્ઠાન વાચતના છે માટે એના પૂર્વાપર ભાગ છોડીને ફક્ત સ્તંદિત આલાવો થતાવો વા-જવી નથી. અને પૂર્વાપર ભાગ તપાસતાં સ્વલ્લં માલમ પઢશે કે તે સાધુના માટેજ છે કારણ કે ત્યાં કહેલું છે કે વે હાથે રજોહરણ હઈ સંયતભાપાએ આલોચના કરવી, તે શ્રાવકને કેમ ઘટે ?

(૧૦) કોઈ કહે કે આવશ્યકચૂર્ણિમાં કૃષ્ણના વાંદનાની વિધિમાં પાંચ અભિગમને નથી ત્યાં એ ઉત્તર છે કે ત્યાં રાજા નીકલ્યો એ પદ તો છેજ માટે તે પદની વ્યાખ્યા કરતાં અતિદે-શના વળે સ્વવાઈમાં કહેલું કોણિકના આલાવાની તમામ વિના આવી શકે છે. એ માટેજ ચૂર્ણિમાં પણ પહેલાં રાજા નીકલ્યો એવું કહી આગલ લખ્યું છે કે વીજા રાજાઓ થાકીને વેઢા, માટે

इहां पहेलां परिवार नहि कह्यो पण बांढणावेला अतिदेशना वळे जेम परिवार लीधो छे तेम पांच अभिगमन पण लई शकाय छे. आ अतिदेशव्याख्या टीकाकारोने संमतज छे. जे माटे भगवतीटीकायां पर्यदा नीकली ए पदे करीने उववाइसूत्रना ते संबंधे चालेल वधो आलावो लीधो छे.

(११) पूनमीया पसना चर्चमानदुरिए पोताना करेल कुलक-मां मुखवस्त्रिका सिद्ध करवा मंडाण करेल छे. तेमां सात युक्ति-ओ करी छे तेमांनी छनुं तो ऊपर खंडन थई चूक्युं छे. सातमी द्रव्यक्रीतनी युक्तिनुं आगल करशुं. पण ए कुलक करनार ऊपर आ एक मोहोदो दोष रहे छे के तेणे आवश्यकचूर्णिमां रहेला भावारकशब्दने फेरवीने तेज चूर्णिना नामे पंगुरण शब्द लख्यो छे.

ए कुलकनी सातमी युक्ति ए छे के साधुए द्रव्यक्रीत तथा भावक्रीत आहार न लेवो एम सूत्रमां कह्युं छे. त्यां द्रव्यक्रीत से ए के मुखवस्त्रिकादिक द्रव्य श्रावकने आपीने आहार लेवो. माटे ए ऊपरथी श्रावकने मुखवस्त्रिका ठेरे छे.

एनुं उत्तर ए छे के ए गाथामां लखेल द्रव्यक्रीत आहार करवा लायक छे के नाहे? जो करवा लायक नथी तो मुखवस्त्रिका साथी सिद्ध थवे? वळी जो कोई कृत्यति के कुश्रावक तेम करे तो तेथी कृत्यति सुश्रावकने शुं आव्युं ?

(१२) वळी जो कोई विवाहचूलिका के व्यवहारचूलिकाना पाठ वतावे तो तेने ठगज जाणवो केमके ते ग्रंथोज आजकाल नथी.

(१३) वळी कोई पिंडनिर्गुक्तिनी 'निम्भलगंध' गाथामां रहेल पु-त्ताइ शब्दे मुखवस्त्रिका जणावे तो ते गेरवाजधी जाणवुं. केमके मलय-गिरिए पोतशब्दे नाना वाळकने लायकनां वस्त्रनां कटकां कहेलां छे.

વિચાર ૨૭ મો.

પ્રશ્ન:—વિશેષાવશ્યકમાં ગુરુના વિરહે સ્થાપના કહેલ છે માટે તેમ શ્રાવકને સ્થાપનાચાર્ય કેમ નથી માનતા ?

ઉત્તર:—વિશેષાવશ્યકમાં જે કહેલું છે તે શ્રાવક આશ્રી નથી કિંતુ સ્થાવિરકલ્પી સાધુ માટે કહેલ છે. કેમકે તેમને હમેશાં ગુરુકુલમાં રહેવાનું છે. તેથી જો કોઈ વેળા ગુરુનો વિયોગ પડે તો તેમણે ગુરુકુલવાસ જળાવવા સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવો. તે સ્થલ પૂર્વાપર જોવાથી પ્રગટ માલમ પડશે. જા સ્થલે નીચે મુજબ વારે વાવતો સિદ્ધ કરી વતાવીએ છીએ.

(૧) જિનકલ્પી વગેરાને દંડાદિકરૂપ સ્થાપનાચાર્ય નથી, કારણ કે તેઓને ગુરુકુલવાસની અપેક્ષા નથી, તેમજ દંડાદિક ઉપકરણ હોતાં નથી. માટે મનમાં જ ગુરુનો ભાવ થાપે છે.

(૨) શ્રાવકોને પણ સ્થાપનાચાર્ય નથી કારણ કે ગુરુકુલનિરપેક્ષ જિનકલ્પી મુનિઓને પણ ડ્યારે તે નથી, ત્યારે તે શ્રાવકને વ્યાંધી હોય ?

કોઈ પૂછશે કે શું ત્યારે શ્રાવક ગુરુકુલવાસી નથી ? તેનું ઉત્તર એ છે કે ગુરુકુલવાસી તે ગણાય કે જે તેમની સાથેજ જાણ, તેમની સાથેજ સૂણ, તેમની સાથે પઢિકમણું કરે, તેમની સાથેજ ગામોગામ વિચરે, ગુરુયોગ્ય માત્રપાળી લાવી આપે, રાત દિવસ પાસે રહે, અને તેમના જ હુકમમાં વર્તે. માટે શ્રાવક કંઈ ગુરુકુલવાસી ન ગણાય.

(૩) પ્રદેશિરાજા, તથા શંસલશ્રાવક વગેરાની પૌપથશાળામાં પણ સ્થાપનાચાર્ય જળાતો નથી. કારણ કે તેમણે યોસદ્ધ તથા અજ્ઞાન કરતાં પૌપથશાળામાં જેમ સંધારા તથા સ્વદિલ્લભિની મ-

श्रावको प्रभाते ऊठी सामे प्रतिमा नहि छतां पण मनमां कोइ चैत्य के तीर्थ धरीने चैत्य बांदे छे, तेमज केटलाएक हरियावही पडि-
कमी सज्झाय करे छे, ते-केम घटे?

बली जे गामो के धरोमां न होय प्रतिमा, अने न होय स्था-
पनाचार्य, तेवा स्थलमां रहेनारा श्रावकोए शुं अविरतज रहेबुंके।
माटे तेवा स्थले देवगुरुने मनमां धारीनेज चैत्यवंदन, पचखाण,
हरियावही, सज्झाय बगेरा करवां जोइए.

(६) श्रावकना स्थापनाचार्यनी शास्त्रमां क्यां विधि पण ज-
णाती नथी केमके सूत्र, निर्युक्ति, भाष्य, चूर्णि, वृत्ति, अने टि-
प्पनरूप आगम ग्रंथोमां क्यां पण श्रावकने स्थापनाचार्य आवी
रीतनो अने आवी रीते प्रतिष्ठित करावेलो होय एबुं कसुं नथी.
तेमज श्रावके पण आ विधिऐ तेनी मत्पुपेक्षणा करवी तथा गा-
मांतरे लइ जवुं इत्यादि विधि पण क्यां जणाती नथी.

बली तमने अमो पूछीए छीए के जिनविचनी माफक स्थाप-
पनाचार्य पण मूर्तिरूप केम नथी करावता? चार अंगुलनो शा
अभिमाये करावो छो? बली पुरुषोए पडिलेहेला स्थापनाचार्य
आगल स्त्रीओ अनुष्ठान करी शके पण स्त्रीआंए पडिलेहेला आ-
गल पुरुषोए नहि करी शके एम शा कारणे कहो छो?

तेमज चरित्तानुवादे पण कोई श्रावके स्थापनाचार्य स्थापेलो
के पडिलेहेलो के तेना आगल समासमण दीधेलां जणातां नथी.

(७) स्थापनाचार्य वाचत तेवी घटमान युक्तिओ पण नथी.
जुओ के स्थापनाचार्यने गुरु लेखी अण्काय तथा ऊजाळाना स्प-
र्शथी वचावो छो, अगर भूलेचूके ते यइ जतां श्रावकने मायाश्चित्त
आपो छो त्तारे ते करतां मोहोडा मायाश्चित्तवाळो स्त्रीनो संघटो
केम नथी अटकावता? बली आधाकमी स्थान, तथा पाटलां केम

તેના માટે રાહો છો? તેમજ તેનાજ માટે ઘોણી મોપતી ऊपर તેને કેમ સ્થાપો છો? તથા તે ગૃહસ્થના ઘરે કેમ વાસ કરી શકશે? તથા શ્રી રીતે ગામોંતર જતાં વાહન ऊपर લઈ જઈ શકાશે? इत्यादि વિચાર કરતાં ઘટ્ટમાન યુક્તિઓ પણ જણાતી નથી.

(૮) વઢી મનમાં ગુરુનો ભાવ રાખ્યાથી પણ સ્થાપનાચાર્ય થઈ શકે છે; કારણ કે વિશેષાવશ્યક, આવશ્યકચૂર્ણ, અનુયોગદ્વારવૃત્તિ, વિશેષાવશ્યકવૃત્તિ, તથા યોગશાસ્ત્રવૃત્તિમાં સાક્ષાત્ ગુરુના અભાવે દંડકાદિ સ્થાપનાચાર્ય સ્થાપવો અથવા મનમાં ગુરુનો ભાવ ધારવો એમ બે પ્રકારે પ્રતિપાદન કરેલ છે.

(૯) સ્થવિરકલ્પમાં એ સ્થાપનાચાર્ય યુક્ત છે.

કોઈ કહેશે કે હ્યારે સ્થાપનાચાર્ય બે પ્રકારે થાય છે અને જિનકલ્પિઓ તથા શ્રાવકો દંડકાદિરૂપ સ્થાપનાચાર્ય નથી સ્થાપતા ત્યારે સ્થવિરકલ્પિઓને પણ તેમ કરતાં શો દોષ આવશે? તેનું ઉત્તર એ છે કે સ્થવિરકલ્પિઓને ગુરુના વિરહમાં ગુરુકુલવાસિ-પણું જણાવવા માટે સિદ્ધાંતમાં ઠેકાણે ઠેકાણે દંડકાદિ સ્થાપનાચાર્ય કહેલ છે માટે તેમણે તો તે સ્થાપવોજ જોઈયે. इहां આવશ્યકચૂર્ણ, યોગસંગ્રહ, તથા ઔચનિર્ઘુક્તિનાં પ્રમાણ રહેલાં છે.

(૧૦) इहां જે યુક્તિઓ છે તે પણ શાસ્ત્રાનુગતજ છે.

કોઈ કહેશે કે તમો અનેક પ્રકારની યુક્તિઓજ વતાવો છો, પણ એમ નથી વતાવી શકતા જે ફલાણા સિદ્ધાંતમાં શ્રાવકને દંડકાદિરૂપ સ્થાપનાચાર્યની ના પાડેલ છે; તેનું એ ઉત્તર છે કે યુક્તિઓ પણ સિદ્ધાંતને અનુગતજ આપેલી છે, કંઈ સ્વમાતિચિન્તિત યુક્તિઓ આપી નથી.

(૧૧) કોઈ પૂછે કે સ્થવિરકલ્પિ યુગે સ્થાપનાચાર્ય રાસે છે ત્યારે સાધ્વીઓ શું સ્થાપે? તેનું એ ઉત્તર છે કે તેઓ પોતાની ગુ-

रुणीनी स्थापना स्थापे. कारण के गुरुणी पासेज हमेश तेथो रहे
 तथा शीखे छे. अने साध्वीओने गुरुकुलवासनां लक्षण गुरुणी
 साधेज पटमान थाय छे.

(१२) कोई कहेशे के त्यारे गुरुना मुजब जिननी पण मनमां
 श्रावक स्थापना करशे, प्रतिमानी शी जरूर छे? तेनुं ए उचर छे
 के ए बात अपुक्त छे, कारण के जिनप्रतिमाओ तो शाश्वती तथा
 भरतादिके करावेली अनेक ठेकाणे वर्णवेली छे. तथा व्यवहार-
 भाष्यमां कह्युं छे के लक्षणयुक्त, मनोहर, समस्त अलंकारशोभित
 प्रतिमा जेम जेम मनने आनंद ऊपजावे तेम तेम वधुं निर्जरा थाय.
 तथा तेनी स्तूपन, विलेपन, पुष्प, वस्त्राभरणरूप पूजा ठेकाणे ठेकाणे
 कही छे. माटे ते तो श्रावके अवश्य करावबी जोइये. अने स्था-
 पनाचार्य तो शाश्वतो अथवा कोई श्रावके करेलो के करावेलो
 कह्यो नथी. तेमज तेनी पूजाविधि पण क्यां बताबी नथी. माटे
 ते पेदे तो मनमां गुरुभाव लावीने “गुरुना समस्त हुं आ सर्व अ-
 नुष्ठान करुं छुं” एवो विचार धरवो जोइए. अने एवो भाव दंड-
 कादिरूप स्थापनाचार्यमां के मनमां स्थापेला गुरुमां वस्त्रमां सर-
 खो लावी सकाय छे.

विचार २२ सो.

प्रश्न:-तमे साधुने वांदतां बे खेमासमण केम नथी आपता?

उत्तर:-तमारा पक्षमां पण केटलाक अनुष्ठानमां एकज ख-
 मासमण अपाय छे. जुओ अगाडपछाडनी मंडळीमां साधुओमां ए-
 कबीजाने वांदनां, तथा मांजमवार पढिकमणामां आचार्य उपा-
 ध्याय तथा सर्व साधुने वांदतां, तथा श्रुतनी वाचनामां काउसग.

કર્યા પછી સર્વને વાંદતાં, તથા વાંદીને કાઝનિવેદન કરતાં, તથા મદ્યજ્યાની વિધિમાં સામાયિકારોપનું પ્રવેદન કરતાં, તથા ઉત્થાપનામાં વ્રતારોપનું પ્રવેદન કરતાં, તથા આલોચનાનું પ્રવેદન કરતાં, એક એક સ્વમાસમણજ ચાલે છે.

ઘઙી વૌદ્ધ, બ્રાહ્મણ, ભાગવત, તપસ્ત્રિ, તથા દિગંતરોમાં પણ એકઝં નમસ્કાર ચાલે છે. તેમજ લોકમાં જુહાર તથા પગેલાંગણાં પણ એકઝવાર કરાય છે.

કોઈ કહેશે કે મોટા ઘે વાંદણાની માફક સંક્ષેપ વંદનમાં પણ ઘે સ્વમાસમણ જોડાયે. તેનું એ ઉત્તર છે કે નીચે લખ્યા શાસ્ત્રો મળતાં પ્રારંભે તથા સમાપ્તિ થતાં દ્વાદશાવર્ત વાંદણાં દેવાં એવી મર્યાદા છે, છતાં વાચનાચાર્ય કોઈવેલા દ્વાદશાવર્ત વાંદણા અને કોઈ વેલા છોમ વાંદણા દેવરાવે છે, એમ ઘે રીતે આગમસંમત છે. માટે હાં નક્કી દેવાના દ્વાદશાવર્ત વાંદણાના સ્થાને જો એક સ્વમાસમણે કરીને પણ છોમ વાંદણાં કરે તો તેમાં શું પૂછી શકાશે?

જેમના પ્રારંભે તથા અંતે વાંદણાં દેવાય એવા ગ્રંથોનાં નામ નીચે મુજબ છે.

- ૧ અંગ, ઉપાંગ, મૂળ, તથા હેદના શ્રુતસ્કંધ, અધ્યયન, અને ઉદ્દેશા.
- ૨ એમની નિર્યુક્તિ, માપ્ય, ચૂર્ણિ, તથા વૃત્તિઓ.
- ૩ ઔઘનિર્યુક્તિ, પિંડનિર્યુક્તિ, ઔઘમાપ્ય, નંદી, તથા અનુયોગદ્વાર.
- ૪ ઉપોદ્ઘાતનિર્યુક્તિ, તથા પયત્રાઓ.
- ૫ દશાશ્રુતસ્કંધની દશાઓ, ભગવતીના શતકો, જ્ઞાતાની ધર્મ કથાઓ, અંતગઢ-અણુત્તરઉવવાઈ-તથા નિરયાવળીના વર્ગો, જીવાભિગમની પ્રતિષ્ઠિઓ, પન્નવળાના પદો, સૂરપન્નત્તિ તથા ચંદપન્નત્તિના પાહુડા તથા પાહુડપાહુડા, દશવૈકાલિ-

कने आचारांगनी चूळिकाओ, आंवश्यक-निशीय-वृहत्कल्प-
-व्यवहारना पीओ, निशीयनुं मलंबप्रकृत तथा टवणामकृत,
वृहत्कल्पनुं मलंबप्रकृत तथा मासकल्पप्रकृत, व्यवहारनुं आ-
लोचनाप्रकृत तथा व्यवहारप्रकृत, तथा अतिदेशधी एटले या-
वत् शब्दधी आवता शतक, वर्ग, अध्ययन के उद्देशाओ.
१ संग्रहणी, शेषसमास, तथा कर्मग्रंथ.

विचार २३ मो.

मश्रुः—वृषभकल्पनाए साधुए बसति लेवी ए वात मा-
नो छो के नहि. !

उत्तरः—मानीएज छीए. अने जो तेवी बसाति मळी शकती
होय तो शुं कोइ बीजी बिरुद्ध बसतिमां रहे ? (बाकी अपवाद-
नी बात जुड़ी छे.)

इहां वृषभ कल्पनानो विचार आ रीते छे के जे गाममां र-
हेहुं तेना पूर्व के उत्तर दरवाजा सन्मुख ते दरवाजा ऊपर मुख
आंव ए रीते ढावे पासे बेठेलो बळद कल्पवो.

त्यां ज्यां शींगडां खूचे त्यां रहेतां कळइ थाय, पगोमां रहेतां
चळतुं स्थान न मळे, पेट नीचे रहेतां रोग थाय, पुच्छ आवे त्यां
रहेतां फंट पडे, स्कंध के पीठनी स्थळे रहेतां बोजो ऊचकवो पडे,
तथा पेटना स्थळे रहेतां घात थाय, माटे त्यां न रहेहुं.

किंतु मुखमूलमां रहेतां खानपान मळे, तथा मस्तके अने कों-
टना स्थळे रहेतां पजा सत्कार मळे माटे शां रहेव.

विचार २४ मो.

प्रश्नः—साधुए भोजन करी दिशाए जवुं कहेल होवांयी त्रीजा पहीरेज दिशाए जवुं जोइये, छतां तमे आगल पाछल केम जाओ छो?

उत्तरः—तमे कहो छो तेम कंड एकांत नथी. कारण के ओघ-निर्युक्तिमां कालसंज्ञा तथा अकालसंज्ञा ए वज्रेनी विधि बतावी छे, पण कंड एम नथी कहुं के अकाले घदिभूमिए नहि जहुं. कारण के ते ग्रंथमांज कहेल छे के आ देहमां वात, मूत्र, तथा पुरी-परूप व्रण शल्य रहल छे तेनो वेग अटकाववो जोइये नहि.

विचार २५ मो.

प्रश्नः—पेलीवर्षादिमां व्रण दिन सूधी साधुने जमवुं पण न करये एवी बात छे के नहि ?

उत्तरः—एवी बात छेज नहि. किंतु ए तो अणसमजणनी बात छे. चाकी खरी बात तो आ प्रमाणे छे.

वरशाद व्रण प्रकारनी छेः—

- (१) जेमां बुद्बुद थाय ते बुद्बुदवृष्टि. ते वरसतां व्रण दिवस पछी सघलुं अप्कायमय थइ जाय.
- (२) जेमां बुद्बुद न थाय ते तद्दर्जवृष्टि. ते वरसतां पांच दिवस पछी सघलुं अप्कायमय थइ जाय.
- (३) जेमां फुसार पडे ते फुसितवृष्टि. ते वरसतां सात दिन पछी सघलुं अप्कायमय थइ जाय.

माटे जो ए बुद्बुद वगेरा वरशादो व्रण, पांच, के सात दिन उपरांत पण निरंतर पख्या करे त्यारे साधुए सर्व चेष्टाओ बंध

કરવી. પણ કંઈ વ્રણ, પાંચ કે સાત દિનની અંદર ચેષ્ટા બંધ કરવી કહી નથી. તેમજ આંતરો મારીને વરશાદ પડે તેમાં પણ ચેષ્ટા બંધ કરવી કહી નથી. એ રીતે વૃષ્ટિમાં પણ સાધુ ભોજન કરી શકે.

વિચાર ૨૬ મો.

પ્રશ્ન:—માત્રક (માટું) નામે પાણીનું વાસણ કેમ વાપરો છો ?

ઉત્તર:—એ યાવત નિશ્ચયચૂર્ણમાં છુલાસો કરેલ છે કે સ્થવિરકલ્પિ મુનિઓના ઔષધિક ઉપકરણમાંજ જિનવરે માત્રક કહેલ છે, પણ તે આચાર્યાદિક માટે વાપરવા કહેલ છે. પરંતુ આર્યસંહિતા સ્વામિણ વર્ષાકાલમાં ઘણા સાધુ મિત્રાર્થે હીંદતાં અપ્કાયાદિકની વધુ વિરાધના થતી વિચારી આહારપાણીની સગવડ માટે વર્ષાકાલમાં શેષ સાધુઓને પણ થીજું માત્રક વાપરવાની અનુજ્ઞા કરી છે. બાકી શેષકાલમાં માત્રક રાખતાં અતિલોભનો પ્રસંગ જાણી મનાઈ કરી છે.

માટે આચાર્યાદિકના માટે એક માત્રક હમેશાં રાખવું. અને થીજું માત્રક શેષસાધુઓ વર્ષાકાલમાં રાખવું.

વિચાર ૨૭ મો.

(સાધ્વી વિહાર.)

પ્રશ્ન:—ઓછામાં ઓછી વે સાધ્વીઓ મિત્રા લેવા જઈ શકે કે વ્રણ ?

ઉત્તર:—ઓછામાં ઓછી વ્રણ જઈ શકે. કેમકે આગમમાં વેની ના પાડી વ્રણ જવાનું લખેલ છે.

(१) त्यां कल्पभाष्यमां लख्युं छे के व्रण साध्वीयो साथे विचारतां कूतराना के तरुण पुरुषोना प्रराभवथी पोतानो बचाव करी शके, परिहरवा लायक तथा नहि परिहरवा लायक घरो जाणी शके, छ कान थवाथी छानुं रहस्य करतां अटकी शके, तेमंज जे द्रव्य भेगुं करतां आत्म तथा संयमविरुद्ध थाय जेहुं के-दाहि अने तेल अथवा दूध अने कांजी, ते, तथा जे देहविरुद्ध थाय जेहुं के शीत अने उष्ण, तेवां द्रव्य जुदां जुदां लइ शके.

(२) व्यवहारभाष्य तथा निक्षीयभाष्यमां व्रणधी ओछी साध्वीयोने गोचरी धगेरा कामे जतां निषेध पाव्यो छे.

(३) बली ओघनिर्युक्तिना भाष्यमां साध्वीयोना उपाश्रयमां ग्राहणा साधु आवतां तेमने बांदवानी विधिमां पण एवुंज लख्युं छे के जो गणिनी स्थविरा होय तो वे के व्रण जणी थइने अने तरुणी होय तो चार के पांच जणी थइने दरवाजानी बाहेरली बाजु नीकली तेने बांदे अने बाकीनी साध्वीयो अंदर रही थकी बांदे तथा सुखसाता पूछे.

ए संबंधे कल्पभाष्यमां एम लख्युं छे जे ये के व्रण जण थइ आवेला ग्राहणा साधुआंने व्रणजणीयो थइने गणिनी बांदीने सुखसाता पूछे.

(४) कोइ केहेशे के ज्ञातासूत्रमां तेतलिपुत्रना घरे साध्वीयो-नो संघाडो आवेल कछो छे माटे वे पण सिद्ध थइ शके. तेजुं ए उत्तर छे के साध्वीयोना संघाडो व्रण साध्वीयोथीज थाय छे. जे माटे पर्युपणाकल्पनी चूर्णिमां लख्युं छे के साधु उत्सर्गे वे होय अने साध्वीयो व्रण, चार, के पांच होय.

(५) कोइ केहेशे के आवश्यकचूर्णिमां लख्युं छे के बाहुव-लिने काउसगमां धारमास पूरा थतां ऋषभदेवस्त्रामेये ग्राह्णी

અને સુંદરી એ વે જળી તેને સમજાવવા મોકલાવી, તે કેમ ? તેનું એ ઉત્તર છે કે હાં જો વે મોકલાવી એમ કહ્યું છે તે સ્વામિપણની અપેક્ષાથી કહ્યું છે, કંઈ પરિવારનો અમાવ વતાવવા નથી કહ્યું. કેમકે ત્રણ છાત્ર સાધ્વીયોની ઘણીઆળી ગ્રાહી અને સુંદરી પરિવારરાહિત માત્ર યેજ જળી જાય એ કેમ ઘટે ? માટે જેમ તીર્થ-કર, ગણધર, કે સૂરિ સપોસર્વા, રાજા નીકલ્યો, કે અમાત્ય આવ્યો કે મહત્તરા આવી એવું કહેતાં ત્યાં પરિવાર નાહિ કહ્યા છતાં પણ પરિવાર આવી શકે છે તેમ હાં પણ જાણવું.

(૬) વહી વસુદેવહિંદેમાં તો સુલ્લું કહ્યું છે કે યાહુવાલિને પ્રતિબોધી કાર્ય સિદ્ધ કરી સપરિવાર ગ્રાહી તીર્થકર પાસે આવી. માટે હાં જેમ પ્રતિબોધીને પાછી આવતાં સપરિવાર લાવી છે તેમ જતાં પણ સપરિવારજ લામે છે.

(૭) કોઈ પૂછે કે ત્યારે વસુદેવહિંદેમાં વિમલામા અને મુ-મ્મા નામે વે સાધ્વીયો અંતેરમાં કેમ ગઈલી લાવી છે તેનું એ ઉત્તર છે કે એ વે સાધ્વીયો પૂર્વભવે સૌધમેંદ્રની હંદ્રાણી હતી ત્યાંથી વહી રાજકુમરી થઈને જાતિસ્મરણ પામી વાઙ્મળમાંજ અક્ષ-તસંવેગ પામી સાધ્વીયો થઈ છે. માટે તેમનો પરિવાર અવશ્ય હો-યોજ જોઈયે. પણ કદાચ કારણવશે પરિવાર બાહર મૂકી તે વે જળીઓ અંતેરમાં પંઠી હોય અથવા પરિવાર સાથે અંદર પેશી પછી પરિવારને બાહર મોકલી પોતે વે જળી ત્યાં રહી હોય તો એ રીતે વે સાધ્વીયો પણ રહી ઘટી શકે છે. પણ તેટલા આલંબ-નથી કંઈ વે જળીનો વિહાર સિદ્ધ થઈ શકે નહિ. કારણ કે કાર-ણના વશે તો કદાચિત્ એકલી પણ સાધ્વી થઈ જાય, તો કાર-ણે વે થાય તો તેમાં શું કહેવાનું છે ?

(૮) કોઈ કહેશે કે વૃહત્કલ્પમાં કહ્યું છે કે એકલી સાધ્વીને

बाहेर जवुं न कल्पे वाकी वे के त्रण के चार जणी यइने बाहेर जवुं कल्पे. तेनुं उत्तर ए छे के बृहत्कल्पमां एवो पाठज नथी किंतु चित्रावाळगळना पद्यमूरिए तेवो पाठ रचीने लखी काढ्यो छे. मूळपाठ, भाष्य तथा चूर्णिमां तो रातनी वेलाएज विचारभूमि तथा स्वाध्यायभूमि बावतज वे त्रण के चार जणी माटे विधि लखी छे. कंड दिवसमां गोचरी के साधुवसति के यहिभूमि के विहारादिकमां जवानुं नथी लख्युं. छतां ए मूरिए आजुवानुना पदो छोटी सामान्यपणे "बाहेर जवुं" पद उमेर्युं छे ते बहु अयुक्त छे.

कोइ कहेशे के त्यारे राते के विकाले पण विचारभूमि तथा स्वाध्यायभूमिए तो वे जणी जइ शके के नहि? तेनुं ए उत्तर छे के तेम पण नहि थइ शके कारण के पाठांतरमां ते बावत पण वे जणी-नो निषेध कर्यो छे. अने ते बीजो पाठज चूर्णिकार प्रमाण कर्यो छे.

माटे दरेक कामे त्रण साध्वीयोएज जवुं.

(९) कोइ कहेशे बृहत्कल्पना पांचमा उद्देशाना भाष्यमां बीजासहित बाहेर जवुं लखेल छे माटे वे जणी पण जइ शकसे तेनुं ए उत्तर छे के ए गायानी वे चूर्णिकारोए तथा बृहद्भाष्यकार पण व्याख्या करी नथी माटे तमेज कहो के ए गाथा उत्सर्गपदनी छे के अपवादनी, जो अपवादनी तो बांधोज नथी. अने जो कहेशो के उत्सर्गनी तो ते मोहोटी भूल छे. कारण जे भद्रबाहुस्वामि आगल एज ग्रंथमां सर्व स्थळे वे साध्वीयो माटे प्रापश्चित्त कहे छे तेज भद्रबाहुस्वामि पाछा इहां अपवाद विना पण सामान्यपणे वे साध्वीने विचरवानी रजा ओपे ए केवुं गणाय?

बली आगमनी व्याख्या तो परस्पर बीजा आगमना पण अविरोधे करवी जोइये. तो एकज ग्रंथमां कर्त्ताना पूर्वापर वचन बाधित केम कराय? माटे ए गाथाने यानो अपवादनी मानवी

જોડયે અથવા તો આગલા ગ્રંથ સાથે વિરોધ નહિ આવે તેવી વીજી કોઈ રીતે વ્યાખ્યા કરવી જોડયે. તે રીતે એમ થઈ શકે છે કે જેમ “શાલ અને મહાશાલની સાથે વીજા ગૌતમ સ્વામી દીધા” इहां सपरिवार गौतम त्रीजा छे छतां तेने वीजा करी कहा छे तेम, अथवा तो लोकमां कहेवाय छे के “फलाणा मुसाफरनी साथे वीजा घणा छे” इहां वीजा शब्दे करीने सहाइया (संघातीओं) आवे छे तेम इहां पण वीजा शब्दनो अर्थ सहाय करतां, सहाय साथे बाहेर जमुं सिद्ध थशे.

ઘલી આગમમાં પણ વીજા શબ્દનો અર્થ સહાય થઈ શકતો જણાયો છે કેમકે આઠમા યોગસંગ્રહની ચૂર્ણિમાં એક કથામાં વાત આવે છે કે “गणिकाए कहुं के मने सहाइया आपो सारे राजाए तेने सात वीजा दीधा.” इहां वीजा एटले सहाइयाज खुला देखाय छे.

વિચાર ૨૮ મો.

મન્ન:—પહેલી, વીજી, તથા ચોથી પોરસીમાં શ્રાવકોને જે મુનિ ધર્મ કહે તે કાથિક કહેવાય છે, માટે તમે તે વેલા કેમ ધર્મ-દેશના કરો છો?

ઉત્તર:—એ વાવત શાસ્ત્રમાંજ સુલાસો થયલ છે. તે એવી રીતે કે જે સાધુ સૂત્રપૌરુષી અને અર્થપૌરુષીનાં કામ છોડી રાત દિવસ ધર્મકથા કરવાનુંજ કામ કર્યાં કરે તેને કાથિક ગણવો. इहां जो के धर्मकथा करवी ए काम तीर्थना अव्युच्छेद तथा म-
हेतु होवाची भलुंज छे, छतां पण सर्वकाळ धर्मकथा
नहि जोडये; कारण के तेथी वीजों सर्वे काम अटके
गच्छेने मदद करनार क्षेत्र जाणी, अथवा हीणा काल-

मां आ लोको दानना श्रद्धावंत थइ मददगार यशे एवं जाणी,
अथवा राजादिक महाकुलीन पुरुष के जे एक जण उपशांत थ-
तां घणा उपशांत यशे एवं जाणी धर्मकथा करवी. (इहां कारण
साथे कंइ कालनियम नथी देखतातो.)

बली जो सूत्रार्थ पौरुषीमां साधुओए देशना नज करवी एम
होय तो पृष्ठचंपामां पिठर तथा गागलि बगेरा आगळ, अने अ-
ष्टापद ऊपर वैश्रमण बगेरा आगळ गौतमस्वामिए, तथा चित्र
अने मदेशि आगळ केशिकुमारे, तथा यमुभूतिना घरे आर्यमुह-
क्षिए, तथा पाटलिपुत्रमां वैरस्वामिये केम धर्मदेशना करी?

बली पडिकमणा संबंधे कहेल छे के जो कशो अठकाव न
होय तो वघा मुनि भेगा पडिकमणुं थापे, पण श्रावकादिकने ध-
र्मकथा कहेवानी होय तो गुरुमहाराज पाछळ थापे. माटे इहां
पडिकमणा बेला पण कोइ बेला देशना करी शकाय एम जणाय
छे तो बीजी बेळानुं शुं कहेवुं?

किंतु एटलुं घटे छे के निरंतर निःकारणे संयमयोगनी घाघा
पूर्वक धर्मकथा नहि करवी.

विचार २९ मो.

प्रश्नः—यतिओए सूत्रपौरुषीमांज सूत्र अने अर्थपौरुषीमांज
अर्थ शीखयो जोइए छतां उलटपालट केम करो छो?

उत्तरः—उत्सर्गमार्ग तो एमज छे; पण कारणवशे उलटपालट
पण थइ शके छे. ए बात निशीयचूर्णमां छे. त्यां कहुं छे के जे
काले जे करवुं होय ते काले तेज करवुं तेमां निःकारणे उलटपालट
करे तो मायश्चित्त आवे पण कारणे उलटपालट पण कराय छे.

વિચાર ૩૦ મો.

(શ્રાવકે ત્રિવિધત્રિવિધે મિથ્યાત્વ પરિહરવું જોડ્યે.)

પ્રશ્ન:—શ્રાવકને મિથ્યાત્વનો પરિહાર ત્રિવિધે ત્રિવિધે છે કે કેમ ?

ઉત્તર:—(૧) શ્રાવકને મિથ્યાત્વનો પરિહાર ત્રિવિધે ત્રિવિધે છે. કેમકે સાધુ અને શ્રાવકને સમ્યક્ત્વમાં કશો ફરક નથી. કારણ કે વસુદેવહિંદિમાં વાત આવેલી છે કે દુદર્ધમકુમાર કહેવા લાગ્યો કે કુમાર, અર્હતના શાસનમાં સાધુ અને શ્રાવકને વિનય સરસો છે તથા “જિનવચન સત્ય છે” એવી દૃષ્ટિ પણ સરસી છે. યાકી ચારિત્રની ધાવતમાં સાધુઓ મહાવ્રતધરનાર છે અને શ્રાવકો અણુવ્રત ધરનારા છે. તેમજ શ્રુતની વાયતમાં સાધુઓસમસ્તશ્રુત ધરનાર છે અને શ્રાવકો નવતત્ત્વમાં કુશલ હોય છે.

ઉપદેશમાળાની દૃષ્ટિમાં પણ એ વાત એવીજ રીતે કહી છે.

(૨) ઘણી દર્શનસત્તરિમાં પણ શ્રાવકને મિથ્યાત્વનો ત્રિવિધે ત્રિવિધે ત્યાગ કહ્યો છે. અને ત્યાં મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે લખ્યું છે.

“મિથ્યાત્વના બે ભેદ છે:—લૌકિક અને લોકોત્તર. એ દરેકના પાછા બે ભેદ છે:—દેવગત અને લિંગિગત.

ત્યાં લૌકિકદેવગત તે એ કે લૌકિક દેવોમાં મુક્તિનિમિત્તે પૂજ્યતાની બુદ્ધિ ધરી તેમનું સ્મરણ, સ્તવન કે પૂજન કરવું.

લોકોત્તરદેવગત તે એ કે લોકોત્તર દેવમાં પણ ઇચ્છા અને પરિગ્રહાદિક લૌકિક દેવનાં લિંગોનો આરોપ કરવો.

લૌકિક લિંગિગત તે એ કે તાપસ કે શાક્યમતી શ્રમણ વગેરાં લિંગધારીઓને વેદન પૂજન કે, સત્કાર કરવો અથવા તેમની સાથે વગર બોલાયે આલાપ કરવો કે તેમની સાથે સોવત વગેરા કરવી.

लोकोत्तरलिङ्गिगत ते ए के पासत्या, उसत्रा, कुशील, सं-
सक्त, तथा यथाच्छंदाओने वांदवा के तेमनी प्रशंसा करवी.

इहां यथाछंदा ते ए के जेओ स्वच्छंदमतिबडे उत्सूत्र आचरे
तथा प्ररूपे, जेवुं के, देरासरनुं द्रव्य बधारवा माटे घरो लइ भाडे
आपयां, अधवा घान्यनी धीरधार करवी, तथा देरासर माटे कूवा
अने बाढीयो करवी, तथा नवा कर कराववा, तथा यतिए देरा-
सरनी सारसंभाल करवी, इत्यादिक अनेक प्रकारनुं उत्सूत्र छे.

शास्त्रमां जे यतिने देरासर संवंधी खेतरे, पैशा, गाम वगेरां
संभारवां लख्यां छे ते एवा प्रसंगे के कोइ परधर्मी पराभव करी
ए मिलकतनो लोप करतो होय तो त्यां यतिए तेनी संभाल क-
रवी, पण कइ सामान्यपणे तेनी संभाल करवी कही नथी.

एटला माटे जे ऊपर प्रमाणे उत्सूत्र प्ररूपे तथा आचरे तेने
यथाछंदो जाणवा. इहां याद राखवुं के जेओ संविग्रपाक्षिक छे ते
तो शुद्धप्ररूपणा करनार होवाथी यथाछंदा गणाता नथी.

एवा यथाछंदा वगेरे हीणाचारियो ज्यां रहता होय ते अ-
नायतन जाणवुं. सां अकस्मात् रीति साधुओए जनां यनी शके
तो तेमने उत्सूत्रप्ररूपणा करतांज भांजी नांखवा, अगर तेम न बने
तो पोताना कान टांकी लेवा. हवे ज्यारे साधु माटे पण आय
करवुं कहेल छे त्यांरे तथाविध आगमना अजाण श्रावक माटे हुं
कहेवुं ? अर्थात् तेणे तो दूरज रहेवुं.

आटली दान दर्शनसत्तरीमां मिथ्यात्वना अधिकारे कही छे
ते उपयोगी जाणी इहां टांकी लीधी छे

(३) कोइ पूछे के साधुओ विविधे विविधे सम्यक्त्वनो अं-
गीकार क्यारे करे छे तेणे जाणवुं के सर्वोपरतिसामायिक लेतांज
सम्यक्त्वनो अंगीकार आवी जाय छे. केमके आवश्यकचर्णिमां

સામાયિકનો અર્થ કરતાં કહ્યું છે કે જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્ર-
રૂપ માત્રસમ્યક્નો જે આય ઇટલે લામ તેજ સમાય અને સમાય
તેજ સામાયિક માટે સામાયિક અંગીકાર કરતાં જ્ઞાન, દર્શન,
અને ચારિત્રનો અંગીકાર થાય છે.

ઘડી એજ ચૂંણિમાં ધ્યાન્યાંતરે “તિવિદં તિવિદેષં” નો અર્થ
એમ કર્યો છે જે તિવિદં ઇટલે જ્ઞાન, દર્શન, અને ચારિત્રભેદ કરી
ત્રણ પ્રકારનું સામાયિક કરું છું. અને તિવિદેષં ઇટલે મિધ્યાત્વ,
અજ્ઞાન અને અવિરિતરૂપ ત્રણ ભેદ કરી સર્વ સાવધનું પચગણ
કરું છું. માટે આ ધ્યાન્યામાં સુદ્ધો અંગીકાર દેસાય છે.

ઘડી વિશેષાવધ્યકમાં પણ સામાયિકની ધ્યાન્યા કરતાં સ-
મ્યત્વ, શ્રુત, અને ચારિત્રરૂપ ત્રણ પ્રકારનું સામાયિક કરી ચો-
સિરામિ પદની ધ્યાન્યા કરતાં મિધ્યાત્વ, અને અવિરિતનો સાગ
જણાવ્યો છે.

(૪) કોઈ પૂછે કે શ્રાવકે શ્રાદ્ધ, સંવચ્છરી, માસી, ઉમાસી,
નવમી, તથા જ્ઞાન્તિ વગેરે કરવાં કે નહિ ? તેનું એ ઉત્તર છે
કે એ યથા અજ્ઞાનિઓનાં કામ છે. શ્રાવકનાં એ કામ નથી.

આ યાવત જંઘૂસ્વામી અને પ્રમથનો સંવાદ વસુદેવહિંદિમાં
છે તે લક્ષીયે છીયે.

“પ્રમથ જંઘૂસ્વામીને કહેવા લાગ્યો કે સ્વામિન, લોકધર્મ
પણ પ્રમાણ કરવો જોઈયે કેમકે પિતરોને પિંડ દેનાર પુત્ર પેદા
કર્યોપો પિતરોની તૃપ્તિ થાય છે એમ વિદ્વાનો કહે છે. ત્યારે જંઘૂ-
સ્વામી તેને કહેવા લાગ્યા કે એ વાત જૂઠી છે. કારણ કે ભવાંત-
રગત જીવો પોતાના કર્મને આધીન રહેલ છે. તે જીવોનું જન્મ પર-
ભવે ઉપજ્યું કર્માધીન છે તેમ આહાર પણ કર્માધીનજ હોવો જોઈયે.
ઘડી વિચાર કરો કે આહાર તો અચેતન છે; તે પુત્રોએ આવ્યો થકો

मुवेलाओ पासे पोची केम शके. माटे मुवेलाने उद्देशीने पुत्र जे आपे ते तेनी भक्ति देखाय खरी पण कंड मुवेलाने पद्दोचे नहि.

वली विचारो के कोइ वाप के वपावो कर्मयोगे मरीने कुंथ के कीडीरूपे जन्म्यो. हवे ते ठेकाणे तेनो पुत्र तेना निमित्ते त्यां पाणी आपे तो शुं उपकार थशे के अपकार! ते विचारो. ”

आ पिंडदाननी उत्पत्ति माटे आवश्यकचूर्णिमां एवुं लख्युं छे के श्रेणिक राजा मरण पामनां कोणिक राजा बहु शोकातुर थयो तेनो शोक टाळवा मंत्रिओए युक्ति रची ते एवी के जूना ताम्रपत्र ऊपर पिंडदाननी विधि कोतरावी राजाने वतावीने कहुं के महाराज आवी रीते पिंडदान करुं तां राजानो निस्तार थशे. त्यारथी पिंडदान चालवा लाग्युं.

(५) कोइ कहे के श्रावकोए पोते श्राद्ध संवछरी न करवां, पण धीजाए करेल श्राद्ध संवछरीमां जमनां शो दोष छे? तेनुं ए उत्तर छे के जेम गौरीभक्त, गणेशना योदक, भट्टारिकानुं नेवद, अनंतव्रतनुं भोजन, कज्जलीनुं भोजन, दूवली आठम वछवारश तथा शिवरातनां भोजन, संडविवाहनुं भोजन, सोमेश्वरनी यात्रा माटेनुं देव भोजन, यज्ञनुं भोजन, महानवमी वगेरानां लाणां, त-लाव वगेराना भयानुं भोजन, खेतरपाळनुं भोजन, उत्तरायणनुं भोजन, अने कृष्णरात्रिनुं भोजन वगेरां भोजनो मिथ्यात्वना स्थिरीकारनां कारण होवाथी परिहरवा लायक छे तेग श्राद्ध संवच्छरीनुं भोजन पण परिहरवुं जोड्ये.

इहां याद राख्युं जोड्ये के मुनिओ भिक्षाचारी होवाथी तेओ एवां भोजन ल्ये तो तेमने स्थिरीकारनो दोष थतो नथी. माटे तेमने ते कल्पे. तेथीज हरिकेशिबल्लमुनिए, जयघोषमुनिए, तथा विजयघोषमुनिए यज्ञमांथी आधार बोयों छे. तथा नंदिपेणना

पूर्वभवमां तेना यज्ञनो वचेत् आहार मुनिओए वीर्यो छे

(६) कोइ कहे के त्वारे धर्मना अर्थ करेला कृत्वा तत्त्वावमां-
थी पाणी लेतां स्थिरीकरण थाय के नहि? तेनुं ए उत्तर छे के
त्यां स्थिरीकरण नथी यत्तुं, कारण के जो त्यां स्थिरीकरण थतुं
होय तो श्रावकने माटे एवुं लखनामां आवत के तेणे पोते जुदां
कृत्वा तत्त्वाव कराववां; पण तेम तां क्यां कथुं नथी.

(७) कोइ कहेशे के यज्ञयज्ञणीयाने धर्मार्थ पूजतां मिथ्यात्व लागे
पण सांसारिक काम माटे पूजतां केम मिथ्यात्व लागे तेनुं ए उत्तर
छे के एम मानीए तो शिवादिक देवना भक्तोंने पण मिथ्यात्व नहि
लागेशे कारण के माये तेजो पण तेमने सांसारिक अर्थेज पूजे छे.

(८) कोइ कहेशे के जेम अविरत राजा के वैद्यने नमस्कार
करवामां आवे छे तेम गोत्रदेवीओने पण पूजतां दो दोष छे?
तेनुं ए उत्तर छे के राजादिकने नमस्कार करतां आरंभनी अनु-
मति लागे छे, पण कइ मिथ्यात्वनी अनुमति नथी, पण गोत्रदे-
वतादिकने नमतां तो अदेवमां देवशुद्धिरूप मिथ्यात्वज छे. ए-
टला माटेज आवश्यक चूर्णमां कथुं छे के पुत्र मळवा माटे ना-
गरथिके घणा देवदेवी पूज्या; पण सुलसा श्राविका होवाथी ते-
णीए नहि पूज्या. तथा त्यांज “देवयाभिषेयोगे” नी च्याख्या
करतां कथुं छे के एक गृहस्थ श्रावक थतां तेणे व्यंतरी पूजवा
छोडी दीथा. त्वारे एक व्यंतरीए कोप करी तेनो माय चारनार
छोकरां मायो साथे अलोप कर्यो हवे छोकरानी शोध करवामां
ते श्रावक उपारे आकुल थयो त्वारे व्यंतरी एक स्त्रीना शरीरमां
भवंश करी कहेवा लागी के मने केम पूजता नथी? श्रावक वि-
चार्यु के मारा धर्मनी विराधना नहि थाय तेम उपाय करयो ते-
थी तेणे कथुं के त्वारे जिनमतिमानी पाछल बेशो. व्यंतरीए ते

કબૂલ કરતાં તેને જિનપ્રતિમા પાછલ વેશાદી અને તેનીય ગાયો તથા છોકરો આળી આપ્સો.

(૯) હમણાના આચાર્યોં પળ કહું છે કે જેમ કુલીને છી-ઓં વેશ્યાના ઘરે ન જવું તેમ સુશ્રાવકે કુતીર્યમાં નહિ જવું. કારણ કે ત્યાં જતાં વીજા વિચારે કે જ્યારે આ, ધર્મમાં કુશલ શ્રાવક પણ હાં આવે છે ત્યારે આ ધર્મ પણ સરસ લાગે છે, એ રીતે તેના ભક્તોને સ્થિરીકાર થાય અને એ રીતે વીજા મધ્ય પ્રાણી-ઓને જે મિથ્યાત્વ ઉત્પન્ન કરાવે તે જિનભાષિત યોધિ નહિ પામી શકે. માટે જે પુરુષ મિથ્યાત્વના કારણોને દૂર નહિ કરે તે સ્વ અને પરને સંસારમાં પાડે છે, વળી તે મૂઢપુરુષ લોકિકતીર્થોમાં જડને પુન્યયોગે ચિંતામાં માફત મેલવેલું સમ્યક્ત્વ હારી નાલે છે.

વિચાર ૩૧ મો.

પ્રશ્ન:—શ્રાવકને મિથ્યાત્વી સાથે વસતાં અનુમતિ લાગે કે નહિ?

ઉત્તર:—શ્રાવકને મિથ્યાત્વી લોકો સાથે વસતાં પણ મિથ્યાત્વની અનુમતિ નથી લાગતી એ વાવતનો છુટાસો દર્શનસત્તરીમાં જેમ છે તેમ લક્ષીય છીયે.

શાસ્ત્રમાં અનુમતિ ત્રણ પ્રકારે કહી છે—સંવાસાનુમતિ, ઉપ-ભોગાનુમતિ, અને પ્રતિશ્રવણાનુમતિ. ત્યાં સાથે વસવું તે સંવાસાનુમતિ, તેના કરેલને ભોગવવું તે ઉપભોગાનુમતિ, અને તેણે પૂછતાં હા પાડવી તે પ્રતિશ્રવણાનુમતિ.

હાં કોઈ કહેશે કે શ્રાવકને મિથ્યાત્વનો ત્રિવિધે ત્રિવિધે પરિહાર માનીય તો સંવાસાનુમતિ કેમ ટલે? તેનું એ ઉત્તર છે કે એ ત્રણ પ્રકારની અનુમતિ આરંભની વાવતમાં કહી છે. માટે આ-

રંભના પ્રમાણે કંઈ મિથ્યાત્વમાં સંવાસાનુમતિ જિનમતમાં માનેલી નથી. તેનાં કારણ નીચે મુજબ છે.

સામાન્યપણે અનુમતિ એ કહેવાય છે કે આપણે પૃથ્વી અનુકૂળતા વતાવીએ કે જેનાવડે સામો ધણી જે આરંભ કે મિથ્યાત્વમાં પ્રવર્તે છે તેના મનમાં એવો વિકલ્પ પેદા થાય કે મને इहां પ્રવર્તતાં આ અનુમત કરે છે, તો ત્યાં આપણી અનુમતિ થઈ જાણવી. આ કારણથી આરંભમાં સંવાસાનુમતિ લાગે છે અને મિથ્યાત્વમાં નથી લાગતી કારણ કે દેશ કે નગરમાં સાથે વસતા રાજા, શેઠ, વેપારી, સેહુત, તથા કારીગર વગેરા તમામ લોકો જાણે છે કે અમો એક વીજાનાં કામકાજ કરતા હોવાથી તેમજ રાજાનો કર ભરતા હોવાથી એક વીજાના મદદગાર હીએ. આ રીતે આરંભના કામની સામગ્રીમાં દરેક જણની સામેલગિરી હોવાથી આરંભમાં સંવાસાનુમતિ રહે છે. અને પૃથ્વીજ યતિની આરંભના કામની સામગ્રીમાં સામેલગિરી નહિ હોવાથી યતિને સંવાસાનુમતિ નથી લાગતી. પણ મિથ્યાત્વમાં સંવાસાનુમતિ નથી. કારણ કે મિથ્યાત્વ તો પોતાના અધ્યવસાયથીજ થાય છે. અને તે અધ્યવસાય કંઈ પરથી પટલે સહવાસિઓથી પેદા થતા નથી. વઝી કદાચ શ્રાવક રાજાદિકના ઉપરોધથી લૌકિકમિથ્યાદૃષ્ટિદેવોનું વંદન પૂજન કરતો રહ્યો હોય તોપણ ત્યાં તેની અનુમતિ ગણાતી નથી. કારણ કે અધ્યવસાયનેજ મિથ્યાત્વ કહેવાય છે.

માટે મિથ્યાત્વમાં સંવાસાનુમતિ નથી લાગતી. અમર જો इहां પણ સંવાસાનુમતિ માનીએ તો સમ્યક્ત્વમાં પણ સંવાસાનુમતિ લાગશે. અને તેમ માનવા માંદીએ તો અમર્યને સમ્યક્ત્વાનુમતિ થતાં મોક્ષમાસિ થવાનો પ્રસંગ લાગુ પડશે.

વિચાર ૩૨ મો.

(ઉપકરણ વાવત.)

પ્રશ્ન:—કઢાઈ, ટોપ તથા નંદીપાત્ર^૧ ઘોરાં, અને નેણ, સૂઈ, તથા કાતર ઘોરાં ઉપકરણ કેમ રાखો છો ?

ઉત્તર:—કારણે એ ઉપકરણો પણ આગમમાં રાखવાં કહ્યાં છે. કારણ કે કલ્પમાં કહ્યું છે કે સાધુને ચૌદ અને સાધ્વીને પચીસ તે ઔધિક ઉપકરણ છે, ઘાકી ઔપગ્રહિક તો ઘણેને સંધારપટ્ટક ઘોરાં અનેક પ્રકારે છે.

આચારાંગદીકામાં તિલોદગ તુસોદગના પ્રસંગમાં ટોપ તથા કઢાઈ કહેલ છે.

નિશીયચૂર્ણિ તથા વ્યવહારમાં નંદિપાત્ર, વિપાત્ર^૨, કમઠક, વિમાત્રક^૩, તથા પ્રસ્રવણમાત્રક રાखવાં કહ્યાં છે.

હૃદયકલ્પભાષ્યમાં જઘન્ય, મધ્યમ, તથા ઉત્કૃષ્ટ ઔપગ્રહિક ઉપધિ નીચે મુજબ લેખેલી છે.

(૧) કાષ્ટ કે છાણનું પીઠ, ઉત્તરપટ્ટસહિત નિપથા^૪, દંઢક, પ્રમાર્જની, ઘઢો, કુટમુલ^૫, કાતર, સૂઈ, નેણ, કર્ણશોધનિકા, નંદંતશોધનિકા, એ જઘન્ય ઉપધિ જાણવી.

(૨) પાંચવાસ્ત્રાણ^૬ (વાઝનું, સૂત્રનું, સૂચિકુટ, શીર્ષક, અને છત્ર), પાંચ ચિલિમિણી (વાઝની, સૂત્રની, વાગની, દંઢની, તથા કટકમય), ઘે સંધારા (સંધારપટ્ટ તથા ઉત્તરપટ્ટ), પાંચ દંઢ (દંઢ^૭,

૧ માટું. ૨ પાત્ર કરનાં નાનું. ૩ માત્રક કરતાં નાનું. ૪ વેસવાનું આસન. ૫ સાંકઢા મુલનો ઘઢો. ૬ વરસાદથી વચાવનાર. ૭ વાહુપ્રમાણવાળો તે દંઢ. તે રિપુનો વધ કરતાં કાગ લાગે છે.

વિદંદ^૧, લટિ^૨, વિલટિ^૩, ને નલિકા^૪), ત્રેણ માત્રક (ઉચ્ચારનું, મશ્રવણનું, તથા શ્લેષ્મનું), પાદલેહનિકા, પ્રણ ચામડાં (માવરણ, ઉત્તરપટ્ટ, તથા નલિકા, અથવા કાંતિત, તલિકા, અને ઉઘ્મા), વે પાટા (સંધારપટ્ટ અને ઉત્તરપટ્ટ અથવા સન્નાહપટ્ટ અને પન્ડાંટી-પટ્ટ), એ મધ્યમ ઉપધિ જાણવી.

(૩) મધ્યમ ઉપધિ ઉપરાંત વે પ્રકારનું અસસંપાટક (एकांगिक અને અનેકાંગિક), તથા પાંચ પ્રકારનાં પુસ્તક, અને ફલક એ ઉત્કૃષ્ટ ઉપધિ જાણવી.

इहां दंडक, विदंडक, याष्टि, અને વિયાઈ એ સર્વે સાધુઓને જૂદાં જૂદાં હોય છે. અને એ ઉપરાંત ચર્મઠ્ઠિ^૫, ચર્મકોશક^૬, ચર્મજેદ^૭, યોગપટ્ટ, અને ચિલિમિનિ એ ગુરુની ઉપધિઓ હોય છે.

ઘઠી ત્યાં લલ્યું છે કે એ ઉપધિઓ તથા એના જેવી ઉપાનહ ઘોરા વીજી ઉપધિઓ જે તપસંયમની સાધક હોય તે ઔપગ્રહિક ઉપધિ જાણવી.

નિશીથચૂર્ણિમાં લાંબા માર્ગમાં ક્રૂરતાં નીચે મુત્તય ઔપગ્રહિક ઉપકરણ લેવાં લલ્યાં છે.

ચામડાનાં નવ ઉપકરણ—(નલિકા, પન્ડીલા, તલ્લક, ઘઘ્મા,

૧. દંદ કરતાં નાનો તે વિદંદ. એ ચર્પાકાળે મોચરી જતાં લેવાય છે. વરસાદ આવતાં તેના ઉપર કપડું નાસી તેની ફેટે ચાલતાં અપ્કાયનો ઓછો સ્પર્શ થાય છે. ૨ પોતા કરતાં ચાર આંગલ ડાળી તે લાઠ. તેના બંદે પડદો વંચાય છે. ૩ લાઠ કરતાં નાની તે વિલટિ. તે વ્યાંક ઉપાશ્રયના વારણા ઢાંકતાં કામ આવે છે. ૪ પોતા કરતાં ચાર આંગલ મોટી તે નલિકા. તે પાણીમાં પેસતાં પાણીની ડંડાઈ તપાસવાના કામમાં આવે છે. ૫ ઉચ્ઠટિકા. ૬ જેમાં નેણ ઘોરા રસાય તે. ૭ ઘાધરનો કટકો અથવા કાતર.

अंगुलिकोशक, खपुस, वगुरि, अर्द्धसंघाडी, अने कटिव.)

सीकुं तथा कांवड.

लोढानां ११ उपकरण—(कातर, सूइ, तूटेल पगरखां सीव-
चा सारुं आर, कांटा काढवा तथा नख कापवा सारुं नेण, प-
त्थणशस्त्र, अंगुलिशस्त्र, सिरावेधनशस्त्र, कर्पणशस्त्र, लोहकंटक,
अनुवेधशलाका, तथा व्रीहिमुख वगेरां.)

नंदीभाजन, धर्मकारक, परतीर्थनां उपकरण, उंवरना चूर्ण-
नी गोळीओ, छासथी भावेलं कपडानां कटकां, तथा खोल.

ए प्रमाणे उपकरण मार्गे उत्तरतां मुनिए साथे लेवां. एनां
प्रयोजन खां विस्तारथी कहां छे.

माटे झाडुं न लखतां एटलुंज लखिये छिये के ए उपकरणो
उपरांत धीजां पण जे कोइ उपकरण आत्मसंयमना वचावना हेतु
होवाथी लेवामां आवे ते सर्व “जं अन्नं एवमाइ तवसंजमसाहगं
जइजणस्त” ए गायाना वळे सिद्ध थइ शके छे.

विचार ३३ मो.

प्रश्नः—चोलपट्टो पहरेवो क्यां कहां छे ?

उत्तरः—दशवैकालिकचूर्णिमां कहुं छे के लज्जाना कारणे
चलोटो लेवाय छे.

आचारांगमां पण कहुं छे के कोइ साधु नय रंहेतां ते परी-
पह खमवां समर्थ होय छतां शरम जीतवा असमर्थ थाय तो तेने
कटिवंघ एटले चोलपट्टो घरवो कल्पे.

स्थानांगमां पण त्रण कारणे वस्त्र राखवां कहां छे—लज्जाना
कारणे, प्रवचननी दुगुंछा यती अटकाववांना कारणे, तथा परी-

પહ નહિ સ્વમી શકવાના કારણે.

વઢી ઝિનકલ્પિઓને પણ કારણે ચોલપટ્ટક રાસવો પંચક-
લ્પમાં કહ્યો છે.

વિચાર ૩૪ મો.

પ્રશ્ન:—ચલોટાનું માંત ગોપવડું ક્યાં કહ્યું છે ?

ઉત્તર:—હેદગ્રંથોમાં અપવાદપદે ઇટલે ગ્લાન હોતાં, લોચ કરતાં, આચાર્યાદિકના શરીરનું વૈયાદ્ય કરતાં, ઝંચે ટાંગેલાં માજન ઝતારતાં, સૂવાનો સંધારો પાથરતાં, ઉપાશ્રય પ્રમાર્જતાં, તથા મરેલા સાધુને ઝપાઢતાં ઇલાદિ કારણે કાટિપટ્ટક કરવું, ઇટલે ચલોટો કાટિમાં મજબૂત શંખવો કહ્યો છે.

માટે ઇ કારણોમાં ચલોટો પહેરતાં તે દોરાર્થી અથવા માંત ગોપવાધીજ રહી શકે છે.

વિચાર ૩૫ મો.

પ્રશ્ન:—ઋતુવદ્ધકાળમાં પીઠફલકાદિક કેમ તપી વાપરતા ?

ઉત્તર:—(૧) નિશીથમાધ્યમાં સંધારાના મેદ વતાવી કહ્યું છે કે ગમે તે પ્રકારનો સંધારો ઋતુવદ્ધકાળમાં લેતાં આજ્ઞાધેગ, અનવસ્થા, અને મિથ્યાત્વ થાય છે. સંધારાના મેદ આ પ્રમાણે પાઢ્યા છે. સંધારો વે પ્રકારનો:—પરિસાટી, અને અપરિસાટી. પરિસાટી વે પ્રકારનો:—શુપિર અને અશુપિર—સાં શાઢ કે તૃણ વગેરેનો શુપિર અને દર્મનો અશુપિર. અપરિસાટી વે પ્રકારનો:—ઇકાંગિક અને અઇકાંગિક. ઇકાંગિક વે પ્રકારનો:—સંઘાતિમ અને અસંઘા

તિમ. અનેકાંગિક તે દ્રુમાદિકનો જાણવો.

(૨) વ્યવહારના પીઠમાં કહ્યું છે કે રુતુવદ્ધકાળમાં નિઃકારણ સંધારા ઉપર સૂએ તથા પીઠફલકાદિક વાપરે તેને અવસરો જાણવો.

(૩) “રાજાએ લાવેલા સિંહાનપર વેશીને અથવા ભગવાનના પાદપીઠ ઉપર વેશીને ગણચર દેશના આપે” એ દાસલાથી પીઠાદિકનો પરિભોગ સિદ્ધ કરી શકાય તેમ નથી. કારણ કે એ તો ગણચર મહારાજનો કલ્પ છે તથા તેઓના માટે અનુજ્ઞા છે પણ કંઈ વીજા આચાર્યો માટે નથી. વલી ગણચરોને પણ સમવસરણમાંજ અને રાજાએ લાવી આપેલજ સિંહાસન અનુજ્ઞાત કર્યું છે. સંયતોએ લાવી આપેલની વાત નથી.

(૪) વ્યાખ્યાન અવસરે પણ કંવલમય નિપદ્યા કરવી કહેલ છે. જે માટે નિશીથર્ચૂણિમાં લસ્યું છે કે સૂત્રમંડલીમાં નિપદ્યા કરવાનીજ ભજના છે એટલે કે કરાય પણ અને નહિ પણ કરાય. જો કરાય તો ત્યાં સર્વ શિષ્યોએ એકેક કાંચલી દેવા વાવતમાં પણ ભજના છે એટલે કે તેમ પણ કરાય અને વીજી રીતે પણ કરાય. જો નિપદ્યા નહિ કરાય તો એક કપડાપર વેશી ગુરુ વાચના આપે.

અર્ધમંડલીમાં નક્કી નિપદ્યા કરવી અને જેટલા સાંભળનાર હોય તે વધાજણે પોતાનાં કપડાં કે કાંચલીઓ દેવી. કદાચ થોડાં સાંભળનાર હોય તો વીજાની મામી લઈ દેવી. તેનાવડે એક સ્થાપનાની અને વીજી ગુરુની નિપદ્યા કરવી.

(૫) વલી આચાર્યનો સંધારો જમીનથી ત્રણ હાથ ઝંચો કરવો કલ્પમાં કહ્યો છે કારણ કે તેથી ઓછો હોય તો સર્પનું ભય રહે.

ત્યાં પણ ચૂર્ણકારે વર્ષાકાળમાંજ તેમ કરવાનું જણાવ્યું છે.

(૬) કોઈ પૂછે કે દશાશ્રુતસ્કંધમાં કહ્યું છે કે માસિકમ

તિમા પરનાર સાધુને પૃથિવીશિલા, અથવા કાષ્ઠશિલા, અથવા
 યથાસંસ્કૃત પટલે કે સ્વપ્નામાં લાગે તેવી રીતે મહેલાં તૃણાદિક,
 ઇન્દ્રિય સંધારા પ્રતિલેક્ષવા કલ્પે. માટે જ્યારે પ્રતિમાધરને પણ
 વ્રણે સંધારા સર્વકાલમાં જળાબ્યા છે ત્યારે ઘીના મુનિને કેમ ન
 કલ્પે ? તેનું ઉત્તર એ છે કે ઇ પ્રતિમાધર સાધુનો કલ્પ જૂદો છે.
 કારણ કે તેઓ કંઈ ઇ સંધારા પાળી લાવતા નથી. વઢી ઇ મા-
 સિકપ્રતિમાધર મુનિ શરીરનું પણ પ્રતિકર્મ કરતા નથી. કારણ
 કે ત્યાં લલ્યું છે કે માસિકપ્રતિમાધર મુનિના ઉપાશ્રયમાં કોઈ
 આગ પુલાયે તો ત્યાં તે મુનિને નીકળતું કે પેશવું કલ્પે નહિ. તે-
 મજ તેના પગમાં કાંટો કે કાંકરો લાગે અથવા આંત્રમાં જીવ-
 જંતુ કે રજ પેસે તો તે તેને કાઢવાં કલ્પે નહિ. માટે ઇવા મુનિનું
 આલંબન લેવું અયુક્ત છે.

વિચાર ૩૬ મો.

(પૌષ્ઠ વિષે.)

પ્રશ્ન:—પૌષ્ઠ દરેક દિવસે કેમ નથી કરાવતા ?

ઉત્તર:—આગમમાં પર્વ દિવસમાંજ પૌષ્ઠ કરવું કહેલ છે.

જુઓ મગવતીમાં લલ્યું છે કે આઠમ, ચૌદસ, પૂનમ અને
 સદિષ્ટાના દિને પ્રતિપૂર્ણ પૌષ્ઠ પાલતા થકા વિચરે છે. એની ટી-
 કામાં લલ્યું છે કે “પૌષ્ઠં પર્વદિનાનુષ્ઠાનં” “પૌષ્ઠં ચ યદા
 ચેધાવિષ્ઠં ચ તે કુર્વતો વિહરંતિ તદર્શયન્નાહ ચાત્તદસ્તેત્યાદિ. દ્વિ-
 દિષ્ટા અમાવાસ્યા” એનો ભાવાર્થ એ છે કે પૌષ્ઠ એટલે પર્વદિવ-
 ગનું અનુષ્ઠાન. અને તે જ્યારે અનેથી રીતે કરતા તે ચતાવવા સૂત્રકાર
 કહે છે કે આઠમ, ચૌદસ, પૂનમ અને અમાવાસ્યાના દિને ચરવિ-

હાર પોસહ કરતા. માટે इहां टीकामां काळनियम खुल्लો जणाय છે.

ભગવતીની વૃત્તિ પ્રમાણે સ્થાનાંગવૃત્તિમાં, ઉપાશકદશાની વૃત્તિમાં, જ્ઞાતામૂત્રની વૃત્તિમાં, ઉત્તરાધ્યયનની વૃત્તિમાં, આવશ્યકની વૃત્તિમાં, પંચાશકની વૃત્તિમાં, આવશ્યકચૂર્ણિમાં તથા પુણ્ય-માઝાની વૃત્તિમાં પૌષ્પ તે પર્વાદિને કરવાનું અનુષ્ઠાન કહ્યું છે.

યોગશાસ્ત્રની વૃત્તિમાં પણ આઠમ, ચૌદશ, પૂનમ, અમાવસ્યા રૂપ ચંદ્રપર્વામાં પોસહ કરવું કહ્યું છે.

બહી એ ઉચ્ચપર્વામાં દેવતાઓ પણ મેરુ વગેરાના કૃત્યોમાં મહિમાં કરે છે એમ ગણિવિદ્યા પચગ્રામાં લખ્યું છે

(૧) કોઈ કહેશે કે ऊपर प्रमाणे तो जो के पूर्वमां पोसह आवे છે, છતાં પણ જો વિરાતિરૂપ પોસહ દરરોજ પણ કરીએ તો તેમાં શો દોષ છે ?

અનું ઉત્તર એ છે કે જિનભાષિત કરતાં અધિક કે ઓછું કરતાં શાસ્ત્રમાં દોષજ પ્રતિપાદન કર્યો છે. જો તેમ નહિ હોય તો તો દેવસી, પાણી વગેરાના કાઠસગનાં પ્રમાણ આપ્યાં છે તે કરતાં વધુ વસતના કાઠસગ કરતાં, તથા મવ્રજ્યા દેતાં ગ્રજવાર સામાયિક ઉચ્ચરવાને વદલે ચાર વાર ઉચ્ચરતાં, તથા ચોથી પ્રદક્ષિણા દેતાં, તથા વીજા અનેક કૃત્યોમાં અધિકતા કરતાં પણ દોષ નહિ લાગશે. પણ તેમ તો કંઈ છે નહિ, માટે પૂર્વપુરુષોએ જે અનુષ્ઠાન જે રીતે અને જેટલું કહ્યું હોય તે તેમજ કરવું જોડ્યે.

(૨) इहां कोई पूछे के विपाकमूत्रमां लख्युं છે કે સુવાહુકુમારે એકવેળા આઠમ, ચૌદમ, પૂનમ અને અમાવાસ્યાના દિનોમાં પોસહશાઝાનાં આવી મહમત્ત પોસહ લીધું માટે અઠમમત્તના ગ્રજ દાઢાઢા હોવાથી અપર્વમાં પણ પૌષ્પ આવશે. તેનું એ ઉત્તર છે કે એ વિપાકમૂત્રના એ વાવતના અક્ષરો અતિગંભીર છે. કારણ

કે એક તો ત્યાં પર્વતિથિઓ કહી છે અને વીજું અઠમંભક્ત કહું છે. હવે એ વધા પર્વો સમકાલે તો કંઈ સંભવે નહિ. તેથી અનાગત અથવા અતિક્રાંતપર્વની કોઈ અપેક્ષાએ પર્વના અનુષ્ઠાન મેલવી અપર્વમાં પણ પર્વાનુષ્ઠાન કરવાનું હોવાથી પર્વનો ઉપચાર કરી સમકાલે ધર્માં પર્વ કદાં હોય તો પણ વહુશ્રુત જાણે !

એ રીત પ્રમાણે ત્રણ દિન તે તેરશ ચૌદશ-પૂનમરૂપ, અથવા ચૌદશ-પૂનમ-એકમરૂપ, અથવા છઠ સાતમ-આઠમરૂપ, અથવા આઠમ-નોમ, દશમરૂપ આવે. કારણ કે જેને પ્રતિપર્વે પોસહ કરવાનો નિયમ હોય તેનાથી કારણયોગે આઠમના દિને પોસહ નહિ થઈ શક્યું હોય તો યાવત્ તેરશમાં પણ કરી શકાય છે. તેમજ ચૌદશ પૂનમના પોસહ કારણયોગે કોઈ વેલા અગાડી યાવત્ નોમ દશમના પણ કરી શકાય છે.

આ રીતેજ સૂત્રનું સમાધાન અમે કર્યું છે. અગર વીજી કોઈ રીતે ગ્રંથાંતરના અવિરોધે વહુશ્રુતોએ વ્યાખ્યાન કરી સમાધાન કરવું.

(૩) નેંદ્રમણિયારના અધિકારમાં તે મિથ્યાત્વ પામ્યા પછી જેઠ માસમાં અઠમંભક્ત લઈને પોસહશાળામાં રહ્યો એમ કહું છે. માટે અનિયતદિનના પોસહ ચગર જેઠ માસમાં ત્રણ પોસહ કેમ ઘટે? તેનું એ ઉત્તર છે કે જ્ઞાતા મૂત્રના એ અધિકારમાં પહેલું અઠમ ભક્તજ કહું છે અને એ અસંરોધી કંઈ એમ સિદ્ધ થાતું નથી કે અઠમ ભક્તના ત્રણ દિન પોસહ સાથેજ દતાં, કારણ કે જો તેમ હોત તો સુવાહુકુમારની માફક પહેલાં પોમહશાળાની પ્રમાર્જનાદિક વિધિ કહેત પણ તેમ જ્યાં નથી. જ્યાંતો અઠમ ભક્ત લેવાનું પહેલું છે. વિધિ પછી લાંબી છે. માટે અઠમ જેઠ માસમાં પર્વ આવી જતાં સાથે

अना अक्षरोनो पण निर्वाह न्हयइ शके छे.

बली इहां एक बीजो विचार करवो घटित छे के आपणमां पहेलुं पौपध लेवाय छे अने पछी पचखाणना अवसरे तप लेवाय छे, ए बात प्रसिद्धज छे. तेमज द्रव्यपोसहमां पण पहेलो पौपध-नी क्रियानो अंगीकार कराय छे अने पछी अठम भक्त लेवाय छे. एम ज्ञाता सूत्रमां अभयकुमारना मसंगमां लखेल विना ऊप-रथी जणाय छे. छतां नंदमणियारे तेथी विपरीत कर्युं छे. तेथी एम जाणवाने कारण मळे छे के नंदमणियारे मिथ्यात्व पाम्या पछी ए क्रिया करी छे. अने मिथ्यात्वीनी क्रिया सम्पक् होवा-नी भजना छे तेथी तेमां शी आस्था करी शकाय ?

(४) बली वसुदेवहिंदिमां विजयसेन राजानी बातमां लख्युं छे के राजा ऊपर बीजली पढवानी छे एम निमित्तिआए जणा-वतां मंत्रिए राजाना सिंहासनपर एक मूर्ति स्थापी राजाने धर्म-परायण रहेवा जिनमंदिरमां मोकलाव्यो. त्यां राजा सातदिन सूधी पोसह पाळतो थको रह्यो. सातमा दहाडे वपोरे बीजली स्थापेल मूर्ति ऊपर पढतां राजा पोसहशाळाथी घरे आव्यो.

इहां ए उत्तर छे के ए राजाए कंड पौपधव्रत नथी कर्युं किं-तु उपसर्ग निवारण माटे उपसर्गनी हद सूधी पोसहनी क्रियानो अंगीकार करवा रूप अभिग्रह कर्यो छे कारण के सातमा दिने वपोरेज उपसर्ग दूर यतां पोसहशाळाथी बाहेर नीकल्यो एम कह्युं छे माटे पौपधव्रत होय तो ते कंड वपोरे पूरुं थाय नहि. चाकी उपसर्ग सूधी धारेलो पौपधनो अभिग्रह पूर्ण थयो छे.

कोइ पूछे के त्यारे पोसह पाळतो थको एनो केम अर्थ क-रवो तेनुं ए उत्तर छे के जेम भरत वगेरा अविरतिओना अधि-कारमां पौपधिक ए शब्दनो अर्थ अंगीकार करी छे पौपधक्रिया

કે એક તો ત્યાં પર્વતિથિઓ કહી છે અને ઘીઝું અટમમક્ત કહ્યું છે. હવે એ વધા પર્વો સમકાલે તો કંઈ સંભવે નહિ. તેથી અનાગત અથવા અતિક્રાંતપર્વની કોઈ અપેક્ષા પર્વના અનુષ્ઠાન મેલવી અપર્વમાં પણ પર્વાનુષ્ઠાન કરવાનું હોવાથી પર્વનો ઉપચાર કરી સમકાલે વધાં પર્વ કહ્યાં હોય તો પણ વહુશ્રુત જાણે !

એ રીત પ્રમાણે વ્રણ દિન તે તેરશ ચૌદશ-પૂનમરૂપ, અથવા ચૌદશ-પૂનમ-એકમરૂપ, અથવા છઠ સાતમ-આઠમરૂપ, અથવા આઠ-નવ-દશમરૂપ આવે. કારણ કે જેને મતિપર્વે પોસહ કરવાનો નિયમ હોય તેનાથી કારણયોગે આઠમના દિને પોસહ નહિ થઈ શક્યું હોય તો યાવત્ તેરશમાં પણ કરી શકાય છે. તેમજ ચૌદશ પૂનમના પોસહ કારણયોગે કોઈ વેલા અગાઝથી યાવત્ નોમ દશમના પણ કરી શકાય છે.

આ રીતે એ સૂત્રનું સમાધાન અમે કર્યું છે. અગર ઘીઝી કોઈ રીતે ગ્રંથાંતરના અવિરોધે વહુશ્રુતો એ વ્યાખ્યાન કરી સમાધાન કરવું.

(૧) નંદમણિયારના અધિકારમાં તે મિથ્યાત્વ પામ્યા પછી જેઠ માસમાં અટમમક્ત લઈને પોસહશાઢામાં રહ્યો એમ કહ્યું છે. માટે અનિયતદિનના પોસહ અગર જેઠ માસમાં વ્રણ પોસહ કેમ ઘટે? તેનું એ ઉત્તર છે કે જ્ઞાતા સૂત્રના એ અધિકારમાં પહેલું અટમ મક્તજ કહ્યું છે અને એ અવિરોધી કંઈ એમ સિદ્ધ થાતું નથી કે અટમ મક્તના વ્રણ દિન પોસહ સાથેજ દતાં, કારણ કે જો તેમ હોત તો સુવાહુકુમારની માફક પહેલાં પોસહશાઢાની પ્રમાર્જનાદિક વિધિ કહેત પણ તેમ ર્હાં નથી. ર્હાંતો અટમ મક્ત લેવાનું પહેલું લખ્યું છે અને પોસહશાઢાની વિધિ પછી લખી છે. માટે અટમ મક્ત લીધા બાદ એક કે બે દિનમાં પર્વ આવી જતાં સાથે પૌષ્પ પણ લીધું હોય એમ સંભવે છે. અને એ રીતે મૂ-

जना अक्षरोनो पण निर्वाह-यइ शके छे.

बली इहां एक बीजो विचार करवो घटित छे के आपणमां पहिले पौपध लेवाय छे अने पछी पचसाणना अवसरे तप लेवाय छे, ए बात प्रसिद्ध छे. तेमज द्रव्यपोसहमां पण पहिलो पौपध-नी क्रियानो अंगीकार कराय छे अने पछी अठम भक्त लेवाय छे. एम शाता मूत्रमां अभयकुमारना प्रसंगमां लखेल बिना ऊपरही जणाय छे. छतां नंदमणियारे तेथी विपरीत कयुं छे. तेथी एम जाणवाने कारण यळे छे के नंदमणियारे मिथ्यात्व पाम्या पछी ए क्रिया करी छे. अने मिथ्यात्वीनी क्रिया सम्यक् होवानी भजना छे तेथी तेमां शी आस्था करी शकाय ?

(४) बली वसुदेवादिंडिमां विजयसन राजानी बातमां लख्युं छे के राजा ऊपर बीजली पहनानी छे एम नियिचिआए जणावतां मंत्रिए राजाना सिंहासनपर एक मूर्ति स्थापी राजाने धर्म-परायण रहेवा जिनमंदिरमां मोकलान्यो. त्यां राजा सातदिन मूथी पोसह पाळतो यको रह्यो. सातमा दहाडे वपोरे बीजली स्थापेल मूर्ति ऊपर पहतां राजा पोसहशाळाधी घरे आन्यो.

इहां ए उत्तर छे के ए राजाए कंइ पौपधव्रत नथी कयुं कि-तु उपसर्ग निवारवा माटे उपसर्गनी इद मूथी पोसहनी क्रियानो अंगीकार करवा रूप अभिग्रह कयौं छे कारण के सातमा दिने वपोरेज उपसर्ग दूर यतां पोसहशाळाधी वाढेर नीकल्यो एम कह्ये छे माटे पौपधव्रत होय तो ते कंइ वपोरे पूरुं थाय नहि. चाकी उपसर्ग मूथी घोरलो पौपधनो अभिग्रह पूर्ण थयो छे.

कोइ पूछ के त्यारे पोसह पाळतो यको एनो केम अर्थ कर्यो तेनुं ए उत्तर छे के जेम भरत वगेरा अविरतिओना अधिकारमां पौपधिक ए शब्दनो अर्थ अंगीकार करी छे पौपधक्रिया

જેને, નદિ કે પૌપધત્રતવાળો એમ કહાય છે તેમ इहाँ પણ ઉપસર્ગ સૂધી પૌપધ ક્રિયાનો અભિગ્રહ પાલતો થકો એમ વ્યાખ્યાન કરી શકાય છે.

(૫) વહી વસુદેવહિંદિમાં મેઘરથરાજાની કથામાં લખ્યું છે કે મેઘરથરાજા એકદા અટમ ભક્ત હઈ પ્રતિમામાં જમી રહ્યો. તેને દેવે પ્રણામ કરી તેનાં વસ્ત્રાણ કરતાં ઇંદ્રાણીઓ ડગાવવા આવી પણ તે ડગ્યો નહિ તેથી ઇંદ્રાણીઓ તેને નમી જતી રહી. અને સૂર્ય જગતાં રાજાએ ગતિમાપૌપધ પાવું.

इहाँ એ ઉત્તર છે કે એ રાજાએ કંઈ અટમભક્તપૂર્વક પૌપધ નથી લીધું કિંતુ કાઠસમ્મ કરેલો છે. કોઈ પૂછે કે ત્યારે અંતે પ્રતિમાપૌપધ પાવું એમ લખ્યું છે તેનો શો અર્થ તેનું એ ઉત્તર છે કે પ્રતિમાપૌપધ એટલે પ્રતિમારૂપ અનુષ્ઠાન અથવા પ્રતિમારૂપ અભિગ્રહ એ અર્થ સંભવે છે.

કદાચ કોઈ પૂછે કે શું અગ્યારમા શ્રત વિના ધીજા ઠેકાણે પણ પૌપધ શબ્દ વર્તે છે? તેનું એ ઉત્તર છે કે હા વર્તે છે. કારણ કે સાધુના અધિકારે “પવિત્રયપોસહિએસુ સમાહિષ્તાણં” એની ચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે इहाँ પૌપધત્રતવગર સામાન્યપણે સાધુના ધર્મ કૃત્યનાં વાચક પૌપધ શબ્દ છે વહી આવશ્યકચૂર્ણિમાં સામાયિકના અતિચારના અધિકારમાં મનદુઃખાણિધાનની વ્યાખ્યામાં લખ્યું છે કે પોમહવાળો એમ ચિંતવે જે થરે આ કામ ઠીક છે, આ અઠીક છે, એ મનદુઃખાણિધાન. इहाँ પોસહ શબ્દ સામાયિકવાચી છે. તથા દેશાવકાશિત્રતના અતિચારમાં અમનોદ્વયયોગની વ્યાખ્યામાં પોસહ ત્યારે પૂરું થશે એમ ચિંતવવું તે અમનોદ્વયયોગ એમ લખ્યું છે. इहाँ પૌપધશબ્દ દેશાવકાશીત્રતવાચક છે. તથા એજ ચૂર્ણિમાં એક કથામાં એકાંતર મૈથુનની નિવૃત્તિની વાતમાં

लख्युं छे के “जे दिवसे एकेने भोकलुं ते दिने बीजानुं पौपध ह-
तुं” एम कह्युं छे. इहां पौपध शब्द अभिग्रहवाची जणाय छे.

(६) वली कोई कहे के भगवतीमां शास्त्रावकनो अधिकारे
लख्युं छे के “शस्त्रे बीजां श्रावकानि कथुं के तमे असन, पान,
खादिम, स्वादिम करावो एंठले आपणे ते खातापीता थका पा-
क्षिकपौपध पालता विचरंशु” एपरथी पोसहमां श्रावकने भोजन
आवे छे के नहि ? तेनुं ए उत्तर छे के भोजन नथी आवंतुं कारण
के टीकाकारे इहां बीजी रीते व्याख्यान कयुं छे ते एम छे के
खातापीता थका” इहां वर्तमानकाल छे तोपण अर्थ भूतकालनो
करवो तेथी एवो अर्थ थाय छे के “खाइपी लीधा बाद.” अने
इहां भूतकालनो अर्थ छतां भोजन कर्या बाद तरतज पौपध करंशु
एम अविलंब जणाववा वर्तमान बापयो छे.

(७) कोई कहेशे के “चउदस, आठम, अमावस्या अने पूर्णि-
माना दिने प्रतिपूर्ण पौपध करता थका विचरे छे” ए वचनथी
ए दिवसोमां तो पौपध करवुं सिद्ध थशे पण पर्युपणनां दहाडे
अठमपोसइ केम सिद्ध थशे. तेनुं ए उत्तर छे के पौपध एंठले शा-
स्त्रमां पर्वदिनतुं अनुष्ठान कहेल छे, अने पर्युपण पण पर्व छे माटे
त्यां पौपध करवुं सिद्धज छे.

वली पर्युपणना दहाडे अठम नहि करे तो शास्त्रमां प्रायश्चित्त
लखेल छे. तथा निशीथचूर्णिमां एक कथामां लख्युं छे के राजाए
राणीयांने कथुं के तमे अमावस्यानो उपवास करी पढवेना दिने
यहां खानपान करी साधुओने उत्तर पारणे वारावी पारणुं करी.
कारण के पजोसणनुं अठम करवानुं होवाथी पढवेनां दिने उत्तर
पारणुं थाय छे. इत्यादिके प्रमाणोथी पर्युपणना त्रणे दिन पर्वरूपे
प्रसिद्ध छे. माटे त्रणे दिन पौपध करवुं थटे छे.

विचार ३७ मो.

प्रश्नः—तमे कल्याणिकना दिने पौष केम नयी मानता ?
कारण के स्रयगडांगनी टीकायां लख्युं छे के “चौदश आठम
बगेरा तिथिओमां, उपदिष्टा एटले महाकल्याणिकना संबंधी
पुण्यतिथिपणे प्रसिद्ध यएल तिथिओमां, तथा पौर्णमासी एटले
चारे चोमासानी तिथिओमां, ए प्रकारना धर्मदिवसोमां हुमति-
पूर्ण पौषव्रत पाळता थका विचरे छे.” एपरही तो कल्याणि-
कना दिने पौष सिद्ध थाय छे तथा अमावास्या अने चोमासा
शिवायनी पूनमो अपर्व जणाय छे.

उत्तरः—ए टीकाकारे कोण जाणे केवा आशये उद्दिष्टानो
उपदिष्टा एवो पर्याय करी सर्व आगममां प्रसिद्ध अमावास्या अने
पूर्णिमाओ मेळी दीधी छे, तथा आगम ग्रंथमां क्यां पण नहि कहेला
कल्याणकोमां तपपौष करवानुं लख्युं छे, तेमज एज आलावानी
चूर्णिमां चूर्णिकारे उद्दिष्टानो अर्थ अमावास्या लख्यो छे तेनो पण
ज्ञा कारणे टीकाकारे अनादर कर्हो छे ते मालम पड़तुं नही.

माटे अमारे चूर्णिनुं व्याख्यानज प्रमाण छे.

विचार ३८ मो.

प्रश्नः—कल्याणिक केम नयी साचवता ?

उत्तरः—आगममां क्यां पण विधिवादे के चरितानुवादे क-
ल्याणिक साचवतां कहाँ नही. कारण के ऋषभस्वामिना के वी-
रस्वामिना दर वर्षे जन्म, दीक्षा, ज्ञान, के निर्वाणदिन देवता-
ओए के मनुष्योए क्यां पण साचव्यां छे एम लखेहुं देखातुं नही.
बली शास्त्रमां लख्युं छे के जिनना पांच कल्याणिकोमां तथा

મહાપિના તપના મહિમાથી, તથા જન્માંતરના સ્નેહથી દેવતાઓે આવી છે. ત્યાં પળ એમ જાણવાનું છે કે જે દિવસોમાં જિનના કલ્યાણિક વર્તમાન હોય તે દિને આવે; વાકી કંઈ પ્રતિવર્ષે તે દિને આવે એમ નથી. કારણ કે જો પ્રતિવર્ષે પાંચે જિનકલ્યાણિકના દિને દેવતાઓએ અવશ્ય મહિમા કરવા આવવું એવો નિયમ હોય, તો જ્યારે સપ્તકાલે એકસો શિષ્ટેર તીર્થકરો વર્તતા હોય ત્યારે દેવતાઓએ શું મનુષ્ય લોકમાંજ રહેવું કે દરરોજ આવજાવ કરવી?

વલી ચ્યવન કલ્યાણિકમાં તો મૂલ દિને પળ આવવાનો કંઈ નિયમ જણાતો નથી. કારણ કે શ્રુપભદેસ્વામિના ચ્યવન કલ્યાણિકમાં ઈંદ્રો આવ્યા હતા અને વીરસ્વામિના ચ્યવન કલ્યાણિકમાં ઈંદ્રો નથી આવ્યા એ પ્રસિદ્ધ વાત છે.

વલી ઉપદેશમાલામાં પળ શ્રાવકના વર્ણનમાં જિનની જન્મ ભૂમિ, દીક્ષાભૂમિ, જ્ઞાનભૂમિ તથા નિર્વાણભૂમિઓ વાંદવી લક્ષી છે. પળ કંઈ દર વર્ષે એ દિવસો આરાધવાના નથી લક્ષ્યા.

વલી જો કલ્યાણિકના દિનો પર્વરૂપે ગણવાના હોત તો જેમ આઠમ પાંચી વગેરાદિને ચડય વગેરા તપ કરવાનું અને તે નહિ કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત લાગવાનું શાસ્ત્રમાં લખવામાં આવેલ છે તેમ કલ્યાણિકદિનો માટે પળ લખવામાં આવત, પળ તેમ તો ક્યાં પળ લક્ષ્યું નથી. માટે કલ્યાણિકદિન પર્વરૂપે નથી જણાતા.

વલી જન્મકલ્યાણિકના દિને આજકાલ જેમ ધુંસરી, મોર, ઔપધિઓ, મોંદક, યંગલકલ્લશ, તથા નાલ વગેરા જન્મમૂલક ચિહ્નોની નકલ કરવામાં આવે છે તેમ દીક્ષા જ્ઞાન અને નિર્વાણના દિને તે તે દિવસને યોગ્ય વસ્તુઓની પળ નકલ કરવી પડશે, અને તેમ કરવું તો કંઈ ઘટારત નથી. એથી એમ જણાય છે કે એ કલ્યાણિકદિનોની કલ્પના પૂર્વશ્રુતપરકૃત નથી.

વિચાર-૩૬ મો.

પ્રશ્ન:—દિવસની અંદર બારંબાર સામાયિક કરવું કેમ નથી માનતા ?

ઉત્તર:—આવશ્યકનિર્ણયક્રિમાં અનવસ્થિત સામાયિક કરવાની ના પાડેલ છે માટે માંજસવાર જે ટાળેજ સામાયિક કરવું જાંઈયે.

ઘડી આવશ્યકવૃત્તિમાં સ્મૃતિઅકરણતા તથા અનવસ્થિતતા રૂપ અતિચારનો અર્થ ઈયો લેખ્યો છે કે સ્મૃતિઅકરણતા પટલે કઈ વેલાપ સામાયિક કરવું તે ન સંભારે, અને મરજી પ્રમાણે (અનિયત વેલાપ) સામાયિક કરે તે અનવસ્થિતતા. એજ રીતે ઉપાસકદશાની વૃત્તિ, પંચાશકની વૃત્તિ, શ્રાવકમશ્વસિમ્ન, તથા તેની ટીકા, તથા યોગશાસ્ત્રની ટીકામાં લેખ્યું છે.

ઘડી સામાયિકમતિમામાં પણ જોવસતજ સામાયિક કરવું કહ્યું છે.

કોઈ કહેશે કે “સામાયયંમિ હ કપ” તથા “જીવો પમાસ-વહુલો” એ માધમાં “વહુસો સામાયયં કુઝ્ઝા” પટલે ઘણીવાર સામાયિક કરવું લેખ્યું છે તે કેમ ? તેનું એ ઉત્તર છે કે આ બાબતે આવશ્યકચૂર્ણિમાં આ પ્રમાણે સંબંધ લેખ્યો છે કે “દેશ સામાયિકથી સર્વસામાયિક સ્તમ છે. માટે તેજ કરવું શ્રેષ્ઠ છે. પણ તે કરવા જે અસમર્થ હોય તેણે દેશસામાયિક પણ વહુવાર કરવું. જે માટે કહ્યું છે કે સામાયિક કર્યાથી શ્રાવક થમણ જેવો થાય છે. માટે વહુવાર સામાયિક કરવું તથા જીવ વહુલપ્રમાદી અને ઘણી વેળા ઘણા કામોમાં વ્યાકુલ હોય છે માટે પણ વહુવાર સામાયિક કરવું.” આ ચૂર્ણિકારના લેખાણ કુપરથી એમ જણાય છે કે સાધુ પોતાના જન્મમાં એક વસ્તુતેજ સર્વ સામાયિક કરે છે. અને શ્રાવક પોતાના જન્મમાં વહુવાર દેશસામાયિક કરે છે. માટે રહ્યાં

कई एक दिननी अपेक्षा नहीं किंतु जेदला कालनी अपेक्षावाले सर्व सामायिक छे तेदला कालनीज अपेक्षाए बहुवार देशसामायिक करवुं जणाय छे.

कोई कहेशे के आवश्यकचूर्णिमां कहं छे के “ज्यारे अवकाश मळे त्यारे सामायिक करे.” तेथी अनियत सामायिक सिद्ध थशे तेनुं ए उत्तर छे के एनो अर्थ एम छे के सामायिक करवानी बे-लाए कामनी अदचणथी सामायिक नहि धई शक्युं होय तो ज्यारे अवकाश मळे सारे सामायिक करे. कारण के त्या एवो संबंध छे के “अनवस्थितकरणता एटले सामायिक लइने तत्क्षण पारवुं तेम करवुं न कल्पे माटे पूरतो बखत जाणीने सामायिक करवुं. अथवा तो यथां कामकाज आटोपी ज्यारे अवकाश मळे सारे करे तोपण भंग न भाय.”

कोई पूछे के देश सामायिकमां “जावनियमं” के “जाय साहु पज्जुवासामि” एम कहेल छे माटे बे घडीना कालनुं मान केम लेवाशे ? तेनुं ए उत्तर छे के विशेषावश्यकमां लख्युं छे के एहस्थे छिन्नकालनुं एटले बे घडी बगेरा कालनुं सामायिक करवुं.

विचार ४० मो.

प्रश्न:—साधुओनी आगल गीत हस कल्पे के नहि.

उत्तर:—साधुओनी आगल गीत नृत्य नहिज कल्पे. छातां जेओ कल्पे एम माने छे तेमनी मोटी भूल छे. कारण के कल्प भाष्यमां साधुओने चैत्यमां जतां पण एवी विधि लेखी छे जे त्यां ओ नाटक यनुं होय तो ऊभवंत नहि, कदाच ऊभा रही जवा

तो सां स्त्रीओना अंगोपांग के गीत गान तरफ ध्यान नहि देवुं.

बळी जे वसतिमां सहजे नृत्य गीतादिक थता होय तेवी वसतिमां पण वसतां साधुने वृहत्कल्प भाष्यमां बहु दोष बताव्या छे.

बळी विचार करो के चित्रमां दीठेली स्त्री पण चित्त हरे तो तेनां गीत नृत्यादि सांभळतां के देखतां बहु दोष घायज एमां शु कहेवुं छे.

कोइ कहेशे के त्यारे युगंधराचार्य आगळ स्वयंभवाए केम नाटक कर्पु तेनुं ए उचर छे के ते आचार्य अतिशयवंत अने बीतराग हता तेधी तेमनुं आलंबन बीजाभो माटे लइ शकाय नहि. तेमज स्वयंभवा ए देवी छे अने देवताए करेला अतिशयनुं आलंबन लइ शकाय नहि कारण के तेम आलंबन लेतां आवश्यक पूर्णिमां लखुं छे के कूरगइकने वांदवा राते देवता आवी तेधी मनुष्यस्त्रीओ पण राते वांदवा आवशे, पण तेम तो तमो पण नथी मानता.

बळी आवी कादाचित्क एटले कोइवेला थती बात के विशेष बातनुं आलंबन करवुं अयुक्त छे. कारण के एवा आलंबन लेतां तो करकंदूनी माता पद्मावती, क्षुद्रकुमारनी माता यशोमद्रा, तथा मणिप्रभनी माता धारणीना आलंबन लइ मुद्रा, रत्नकंपल, तथा रत्नाभरण पण राखी शकाशे तथा स्थूलिभद्र गणिकाना घरे रक्षा अने त्यां शय्यातरपिंड लीधुं ते आलंबन लइ तेम पण करी शकाशे. तथा धन्नाकाकंदी नव मासमां अंगीभार अंग शीख्या तेनुं आलंबन लइ व्यवहारसूत्रमां लखेलो सूत्र भणवानो पर्यायक्रम पण रद्द करी शकाशे. इत्यादि अनेक अतिप्रसंग पडशे. माटे कादाचित्क के विशेष बातनुं आलंबन लेवुं न जोइये.

बळी आवश्यकपूर्णमां लखुं छे के “गंधर्वनां निनादं

साथे आकाश मार्गे वैरस्वामी फूल लड़, "आव्या" ते वातनुं आ-
लंबन पण लड़ शकाय नहि, कारण के इहां जेम शासननी प्रभाव-
नाता निमित्ते वैरस्वामी फूल लाव्या तेम तेज कारणे गीतादिक-
नो पण निषेध नथी कर्यो. माटे आवा शासन प्रभावक महापुरुष
साथे आजकाळनाहुंयतिओनी स्पर्द्धा केम थइ शके.

विचार ४१ मो.

प्रश्नः—मासकल्पनुं न्यूनाधिकपणुं तथा क्षेत्रातिक्रम एटले
सत्रनुं उल्लंघन करनुं कल्पे के नहि.

उत्तरः—उत्सर्गे नहि कल्पे, पण कारणवशे कल्पे पण खर-
निशीयचूर्णिमां लख्युं छे के निःकारणे मासकल्प तोडतां प्रा-
यश्चित्त लागे पण व्याघातना कारणे मासकल्प तोडी अन्यक्षेत्रे
जतां दोष नथी ते कारणो ए के मरकीवालुं क्षेत्र होय, अथवा त्यां
सजायध्यान करी शकातुं नहि होय, अथवा उपधि के लेप म-
ळता न होय, अथवा नीचेना सात आगाड कारणोमांतुं कोइ
कारण होय,—ते सात कारणो ए के द्रव्यथी त्यां जोइती चीज
मळती नहि होय, क्षेत्रथी बहु सांकडुं क्षेत्र होय, काळथी तां कइ
छपद्रव होय, भावथी ग्लानादिकने अडचण पडती होय, पुरुषथी
आचार्यादिकने त्यां सबळ पडनुं न होय, तथा तां जेयो नहि
होय, अथवा त्यां सहायक एटले मददगारो नहि होय, ए सात
कारणे मासकल्प तोडतां पण दोष नथी.

पर्युपणाकल्पभाष्यमां लख्युं छे के क्रतुवदकाळमां प्रतिमाधर
मुनि एक क्षेत्रमां एक अहोरात्र रहे, यथालोक पात्र अहोरात्र रहे,
जिनकल्पी तथा परिहारिक रहे, अने स्वविरकल्पी निः-

कारणे एक मास अने कारणे न्यूनार्धक मास पण रहे.

वळी त्या लख्ये के स्थंडिलभूमि संसेक्त पटले जंतुमय यतां अथवा पाणीथी भीजातां, संघारां जंतुमय यतां, बीजी त्रण वंस-
तिभो नहि होतां अथवा होय तो त्यां पण तेबीज अद्वचण यतां,
राजानो मद्देप यतां, सर्प कुंथु के अग्रिनो उपद्रव यतां, तथा ग्ला-
नना माटे ओसढवासढ करवानुं होतां, इत्यादि कारणे, चोपासुं
पूहं यवा अगाड पण विहार करी शकाय. अने रस्ता चीखलवाळा
होतां, अशिव के दुर्भिक्ष चालतुं होतां, राजानो मद्देप होतां के मां-
दगीना कारणे चोपासुं पूहं यवा छतां पण त्यां रही शकाय छे.

वळी त्यां लख्युं छे के पूनमना दहाडे आचार्यनुं नक्षत्र मति-
कूळ पडतुं होय, अथवा बीजी कोइ अद्वचण पडती होय, अथवा
पूनमना दिने लोकनो कोइ महोत्सव होतां पडवेना दिने साधुने
नीकलता जाई लोक अमंगल गणशे एम जाणतां पूनमथी आगळं
पाछळ पण विहार करी शकाय छे.

वळी कल्पादिकर्मा तो विशिष्टगुणयुक्तजं क्षेत्र मासकल्पयो-
ग्य कथुं छे. ते एतुं के उषा, सर्मार, वषोर, तथा अपराह ए व-
षेकालमा मागी. लेतां के सहर्जे पण वाळग्लानादियोग्य घृतादिक
वस्तु मळती होय सां मासकल्प करघो.

क्षेत्रातिक्रम माटे ओघभाष्यमां एतुं लखेल छे के जे अगी-
तार्थ होय ते देशदेशांतर जावा विहारक्षेत्रनुं उल्लंघन करी क्षे-
त्रातिक्रम करे तो तेनी प्रवृत्ति निःकारण गणाय छे पण गीतार्थ
पुरुष ज्ञानदर्शन मजबूत करवा देशदेशांतर जावा माटे क्षेत्राति-
क्रम करे तो ते सकारण प्रवृत्ति गणाय छे; पटले के गीतार्थने
तेमां बांधनथी.

विचार ४२ मो.

प्रश्नः—साधुए विकृतिओ लेवी कल्पे के नहि ?

उत्तरः—नहि कल्पे एवुं कइ एकांत नयी कारण के कारणे कल्पे पण छे. कारण के पर्युपणाकल्पमां लख्युं छे के आचार्य, ग्लान, बाल, वृद्ध तथा दूबळा सारुं बिगइ लेवी कल्पे, तथा श्रावको खेंच करीने प्रशस्त बिगइबडे नियंत्रणा करे तो त्यारे पण लेवी कल्पे, तथा काम पडतां गंहित विकृतिओ पण लेवाय. त्यां दूध, देहि, अने अवग्राहिम (पीठाइ) ए प्रशस्त विकृतिओ असंचित होय तोज लेवी कल्पे अने घृत, तेल, गोळ तथा नवनीत बगेरा प्रशस्त विकृतिओ यतनाए संची राखेली पण लेवी कल्पे. अने ए रीते लीधेल विकृतिओ स्थविर, बाल, तथा दूबळाने देवी, तरुणोने देवी नहि.

निशीयचूर्णिमां कहुं छे के श्रावकोनी थद्धा, तथा विपुल विभव जोइने, तथा दुर्भिक्षादिक काल जाणीने, तथा बाल वृद्धादिक के मुखाफरना माटे, इत्यादि कारणे निरंतर पण विकृति लेवाय, अने ते लेतां देनारनां भाव कायम होय तेढलामां तेने निवारण करवुं जोइये.

दशवैकालिकचूर्णिमां लख्युं छे के मुनिए बारंवार नीची करवी पण मांसमदिरानी माफक विगयनो अत्यंत प्रतिषेध नही.

आवश्यकचूर्णिमां पचखाण लेवानी चिंतना करवामां लख्युं छे के शक्ति होय तो उपवास करवो, अने तेउली शक्ति न होय तो आंबिल, एगठाण के नीची करवी, तेम पण नहि थइ शके तो बिगइ सहित पोरिसि बगेरा पचखाण लेवुं.

आ उपरांत बीजा पण केढलाक प्रमाणोथी सिद्ध थाय छे के विकृति परिहरवामां एकांत नयी.

હવે ચરિતાનુવાદના પ્રમાણ વતાવીયે છીયે.

(૧) ધનસાર્થવાહે ધૃત વોરાવ્યું છે.

(૨) આપાદ્યૂતિષ આચાર્ય, હયાધ્યાય, સંઘાડી સાધુ, તથા પોતાના અર્થે ચાર મોદક વોર્યાં છે.

(૩) દેવકીષ પોતાના પુત્રોને સિંદ્દેશરીઆ છાદુ વોરાવ્યા છે.

(૪) અદ્યમત્તાની માતાષ ગૌતમસ્વામિને મોદક આપ્યા છે.

(૫) આર્યરક્ષિતના પિતા સોમિલે પહેલી ભિક્ષામાં મલ્લેલા વત્રીશ મોદક સાધુઓને વેંચી આપ્યા છે.

(૬) શાલ્ભિમદ્રે દહિ વોર્યું છે.

(૭) ટંદળ કુમારે સિંદ્દેશર મોદક વોર્યાં છે.

इत्यादिक चरितानुवादे अनेक प्रमाण छे.

કોઈ કહેશે કે તેમણે તો કારણે વોર્યાં હશે. તેનું પ ઉત્તર છે કે જ્યારે તેવા વિશિષ્ટ સંઘેણ, ધીર્ય તથા શ્રુતશબ્દવાળાને પણ કારણ માનો છો ત્યારે આજકાલના અલ્પસત્ત્વવંત મુનિઓને કારણ કેમ નથી માનતા ?

બાળીં હાં સમજવાનું છે કે જેમ વિગય અપવાદે લેવાની છે તેમ આહાર પણ અપવાદેજ લેવાનું છે. જે માટે દશાશ્રુતસ્કંધમાં કહ્યું છે કે ઉત્તમો ચારે માસ નિરાહાર રહેવું પણ તેમ ન થઈ શકે તો યાવત્ દરરોજ આહાર કરવો, પણ યોગશુદ્ધિ કરવી પડેલે કે જે નોકારસી પાળી શકે તેણે પોરિસી પાળવી.

તથા ઓષાનેયુક્તિમાં લખ્યું છે કે શ્રુતવેદના ટાંઢવા અર્થે, વેયાવચ કરવા અર્થે, રૂંચા શોધવા અર્થે, સંયમ પાળવા અર્થે, માણ ધારવા અર્થે, અથવા ધર્મચિંતા કરવા અર્થે આહાર કરવો.

માટે જેમ કારણે આહાર કરાય છે તેમ પુણ્યલંબને વિકૃતિ લેતાં પણ દોષ નથી.

विचार ४३ मो.

प्रश्नः—पार्श्वनाथनी सात फणो क्या अक्षरोथी मानो छे ?

उत्तरः—आवश्यकवृत्तिमां लख्युं छे के पार्श्वनाथस्वामिनी माताए स्वप्नमां सात फणवालो सर्प दीठो हतो. ए अक्षरोथी सात फण जाणवी.

विचार ४४ मो.

प्रश्नः—सुपार्श्वनाथनी पांच फण केम मानो छे ?

उत्तरः—ए वावत वसुदेवहिंदिना बीजा खंडमां एवी वात छे के सुपार्श्वनाथ छद्मस्थ अवस्थामां काउसगमां ऊभेला जोड़ ऊपर फरता पक्षिओनी आशातना टालवा माटे इंद्रे पांच आंग-लीओवालो वैक्रिय हाथ धारण कर्यो.

बली पूर्वाचार्यकृत चमालीश हजारी चिरंतन कल्पवल्लीना पहेला खंडमां पण कहेल छे के सुपार्श्वनाथनी माता तीर्थकर गर्भमां होतां स्वप्नमां एक, पांच तथा नव फणोवाला सर्पनी शय्या-मां जूड़ा जूड़ा सूता ते कारणथी समोसरणमां पण एक, पांच, तथा नव रत्नमय फणाओवाला व्रण रूप इंद्र साचवे छे

विचार ४५ मो.

प्रश्नः—पिंडोर्निर्गुक्तिमां धोवानी विधिमां लख्युं छे के साधुए गृहस्थना भाजनोमां वरशाद बंध पढतां नेवानुं पाणी ग्रहण करी वस्त्र धोवां एम कहेल छे माटे नेवाना पाणीबहेज वस्त्र धोवा कल्पे के केम ?

ઉત્તર:—એ વિધિ જ્યારે વર્ષાદના પાણીવઢે કપડાં ધોવાનાં હોય સારે ચાલે છે. વાકી કંઈ સામાન્યપણે એજ વિધી છે એમ નથી. કારણ કે ઉત્સર્ગે વર્ષાથી અગાઝજ વસ્ત્ર ધોવાં જોડયે. જે માટે ઓઘાનિર્યુક્તિની ટીકામાં લખેલું છે કે “વર્ષાથી અગાઝજ પતનાએ સર્વ ઉપધિ ધોઈ લેત્રી. કદાચ તેટલું પાણી ન હોય તો આચાર્યના તથા ગ્લાનના મેલાં મેલાં કપડાં ધોઈ લેવાં કારણ કે નહિતો લોકમાં મુરુની મેલા વેપથી નિંદા થતાં અનાદેયતા થાય છે તથા ગ્લાનને મેલાં કપડાં હોવાથી શરદી લામી અજીર્ણ થાય છે.”

નિશીયચૂર્ણિના પીટમાં લખ્યું છે કે જે દેશમાં વસ્યો નિરંતર ઉપભોગમાં લીધાથી તેમાં જીવ જંતુ પેદા થતા હોય ત્યાં મધુર જલ કે ઉષ્ણજલાદિકથી ધોઈ લેવાં.

વિચાર ૪૬ મો.

મશ્ન:—ઉત્તરાધ્યયનના પાંત્રીશમાં અધ્યયનમાં કયું છે. કે ચિત્રામણવાલું, ફૂલની માઝા તથા ધૂપથી વાસિત, ચંદરવાવાલું, અને કમાઢ સહિત મનોહર ઘર મનથી પળે રહ્યું નહિ. માટે કમાઢવાળી વસતિ સાધુને કલ્પે કે નહિ ?

ઉત્તર:—એ અધ્યયનમાં કોઈ વાક્ય જિનકલ્પિના માટે છે અને કોઈ વાક્ય જિનકલ્પિ તથા સ્થવિરકલ્પિ એ બેને સાધારણ લાગુ પડતું છે. કારણ કે ઉપરની વાત પછી આવતા સૂત્રમાં લખ્યું છે કે સાધુએ ઇમશાન, સૂના ઘર, કે ટુસના મૂલમાં એકલા જઈ વસવું. હવે સ્થવિરકલ્પિને તો મશ્નાઈમાં વસવાની અનુજ્ઞા દેવાતી નથી કિંતુ તેમને તો કમાઢ સહિત વસતિમાં રહેવાનું કયું છે. જે માટે ઓઘમાપ્યમાં લખ્યું છે કે મદ્રકાદિકર્તુ ધર નહિ મ

लतां भूतादि उपद्रव रहित, मजबूत, अने कमाड सहित एवा शून्य घरमां रहेवुं. तथा पंचकल्पचूर्णिमां लख्युं छे के ज्यां पास-
त्थादिक रहेता होय त्यां साधुए रहेतां जूदी मजबूत भीतवाळी
कमाड सहित अने बिलरहित वसतिमां रहेवुं.

विचार ४७ मो.

प्रश्नः—साधुओने वसतिमां कमाड ढांकवा तथा आगळी
बगेरा देवी कल्पे के नहि ?

उत्तरः—उत्सर्गे नहि कल्पे पण कारणे कल्पे पण.

आ बाबत दृढकल्प भाष्यमां आ रीते लखेलुं छे के वार-
णामां गिरोळी बगेरा होवाथी ढांकता तेनी विराधना थाय तथा
नीकलता पेशताने लागी जाय तेथी मुनिए कमाड ढांकवां नहि,
पण बीजा पदे आगाड कारणोमां एटले दुश्मन, चोर, आपद,
सर्प, फूतरां, बगेरानो उपद्रव होतां अथवा दुःखे सही शकाय
एवुं शीत पडतां यतनाथी पौजीप्रमार्जी ढांकवां पण कल्पे. एवा
कारणे नहि ढांके तो प्रायश्चित्त लागे.

विचार ४८ मो.

प्रश्नः—साधुने गोचरीए विहरतां कमाड के पाटीयां तथा
आगळी ऊघाडवी कल्पे के नहि ?

उत्तरः—उत्सर्गे न कल्पे पण कारणे कल्पे.

दशवैकालिकमां कहुं छे के “अवग्रह माग्या बगर कमाड
ऊघाडवां नहि” तेनो टीकामां अर्थ लख्यो छे के आगाड कारणे

भक्ति धतावता होइये तेम शरीरसुखसाता पण-पूछवी. ते करतां वधतानी आगळ थोडीवार पर्युपासना करतां थकां ऊभा पण रहेवुं. अथवा पुरुषविशेष जाणी छोभवंदन के द्वादशावर्त्तवंदन पण करवुं.

विचार ५१ मो.

प्रश्नः—जे क्षेत्रमां पासत्यादिक होय त्यां मुनिप पेशवुं के नहि ?

उत्तरः—इहां पण उत्सर्ग ने अपवाद रहेला छे, एटले के उत्सर्ग नहि पेशवुं पण अपवादे पेशवुं पण छे.

निशीयचूर्णिमां लख्युं छे के संविग्रो नो बीजे क्वां निर्वाह यतो न होय तो तेआं पासत्यादिकना सांकडा क्षेत्रमां रहा थका सचिच्चादि लेता थका पण शुद्ध जाणवा. घली त्यां रहेतां, पहेलां पासत्यादिक उपकरण छई ले बार घाद संविग्रोने उपकरण लेमां कल्पे.

घली उपदेशपदमां लख्युं छे के बीजे ठेकाणे रहेवानुं नहि वनतां अगीतार्थ तथा पासत्यादिकथी भावेला क्षेत्रमां रहेतां कारण योगे रागद्वेष रहितपणे द्रव्यथी पासत्यादिकनी अनुकूलताए वर्त्तवुं, एटले के तेमना साथे वाद विवाद न करवो तथा नमस्कारादिके करीने तेमनुं मन साचववुं.

व्यवहारभाष्यमां लख्युं छे के संविग्रबहुलकाळमां एटले जे बेला संविग्रो घणा हता, त्यारे एवी मर्यादा हती के असंविग्र भावित क्षेत्रमां संविग्रो प्रवेश नहि करता, पण हमणा असंविग्र बहुलकाळमां तेमणे भावित करेला क्षेत्रमां पण संविग्रो पेशे छे.

निशीयचूर्णिमां लख्युं छे के विषय क्षेत्र, दुर्भिक्षादि काळ, तथा ग्लानादि भाव वगेरा कारणे मनिओष आहार चोरायवा

વાચત અપવાદની દેશના પળ કરવી પળ તે કારણો શિવાય
સંવિગ્નભાવિત તથા અસંવિગ્નભાવિત શ્રાવકો આગલ શુદ્ધ આદાર
ચોરાવવાની દેશના દેવી.

વિચાર ૫૨ મો.

પ્રશ્ન:—તુંવડામાં કંઠક દડલે કાંઠો કેમ શીવો છો ?

ઉત્તર:—કેડલાક તુંવડામાં તો સહજ પળ કાંઠો હોય છે.
અને જેમાં સહજે નહિ હોય તેમાં કાંઠો શીવાય છે ત્યાં ગમ જા-
ણવાનું છે કે તુંવડું કંઈ ઔધિક ઉપકરણ નથી કિંતુ ઔપગ્રહિક
છે અને તે સંયમ સાચવવામાં મદદગાર હોવાના કારણે અપવાદે
રચાય છે સારે અપવાદે તેની પરિકર્મણા પળ થઈ શકશે. કેમકે
નિશીથભાષ્યમાં ઔધિક ઉપકરણની પળ ઉત્સર્ગે તથા અપવાદે
પરિકર્મણા લખેલ છે ત્યારે ઔપગ્રહિક વિષે શું પૂછવું.

વિચાર ૫૩ મો.

પ્રશ્ન:—ઘઢા, ઘપળી વગેરામાં દોરો કેમ ચાંધો છો ?

ઉત્તર:—જે ઉપકરણો પળ અપવાદે રાખવાના છે અને તે
જો વગરદોરે વાપરી શકાતા હોય તો ઠીકજ છે. અગર તેમ
નહિ તો દોરો પળ ઔપગ્રહિક ઉપકરણમાં રાખી શકાય છે.
કારણ કે દરેક ઔપગ્રહિક ઉપકરણ માટે “વધારામાં જે કંઈ
તપ સંયમને મદદગાર ઉપકરણ હોય તે ઔપગ્રહિક જાણવું” જ
વાક્ય લાગુજ પડે છે.

વિચાર ૫૪ મો.

મશ્ન:—ઓષનિર્યુક્તિમાં કહું છે કે સાધુએ વે સંધારાના વ-
જે માજન રાલવા. માટે સીંદી વગેરામાં ટાંગવા જોઈએ નહિ. એ
ચાલત તમે કેમ માનો છો ?

ઉત્તર:—વિશાલ વસતિ માટે એજ વિધિ છે, પણ સાંકડી
વસતિ હોય તો ત્યાં એમ લલેલ છે કે પૂરા વઘમાં પાત્રાં રાલી તે
તરફ માર્યાં કરવાં અને વધી દિશાઓ તરફ પગ કરવાં અથવા
સંધારાના કામમાં નહિ આવે એવી ઝંચી નીચી જમીનમાં ઝંચા
નીચા કરી પાત્રો મોઠવી દેવા અથવા દોરાથી ઝંચે ટાંગી મેલવા.

નિશીથર્ચૂણમાં પણ કહું છે કે જેમ આત્મ, સંયમ, તથા પંમની
વિરાધના નહિ થાય તેમ યતનાએ ઔપગ્રહિક દોરાવડે પાત્રા ટાંગવાં.

વિચાર ૫૫ મો.

મશ્ન:—ઘડા વગેરા કેમ લ્યો છો ?

ઉત્તર:—કારણયોગે ઘડા વગેરે લેવા તે સિદ્ધાંતને મજતાજ છે.

સ્થાનાંગમાં લલ્યું છે કે સાધુને તુંવડાના, કાષ્ટના, તથા મા-
ટીના એ ત્રણે પાત્ર ધારવા કલ્પે. ત્યાં માટીના પાત્રની વ્યાખ્યા
કરતાં ટીકાકારે “શરાવ તથા ઘડા વગેરા” એમ લલ્યું છે.

નિશીથર્ચૂણમાં પણ લલ્યું છે કે મૃત્તિકાપાત્ર તે કુંમારનું ઘડેલ.

વહી કલ્પમાં પણ લલ્યું છે કે તુંવાનું પાત્ર ઉત્તમ, લાકડાનું
મધ્યમ, અને માટીનું જઘન્ય, એમ ત્રણ પ્રકારે મુનિને જિનવરે પાત્ર
કર્યાં છે. માટે ઘડાદિક સર્વથા ન કલ્પે એમ કેમ કહી શકાય.

विचार ५७ मो.

प्रश्नः—साधुओए नित्य लोच करवो के केम ?

उत्तरः—जिनकल्पी ऋतुवद्धकाल तथा वर्षाकाल ए वने कालमां नित्यलोच करे. अने स्थविरकल्पीए वर्षाकालमां उत्सर्गे नित्यलोच करवो, पण कदि तेम सहन नहि थइ शके तो पण पर्युपणनी रात उल्लंघवी नहि, अने ऋतुवद्धकालमां चार चार मासे लोच करवो. ए रीते निशीथचूर्णिमां लखेल छे.

विचार ५७ मो.

प्रश्नः—साधुए बीजे पहारे भिक्षा करवी के केम ?

उत्तरः—उत्सर्ग एमज छे पण एकांत थइ शके नहि. कारण के उत्तराध्ययननी टीकामां लख्युं छे के ए बात उत्सर्गनी छे. बाकी स्थविरकल्पी माटे साधारण बात तो ए छे के जे देशमां जे बसते मले ते देशमां ते बसतेज गोचरीए जवुं.

ओयभाष्यमां कह्युं छे के बारना दिशावमां साधारण रीते स्यंदिल जवाना पाणी माटे तथा भिक्षा माटे एम बेवार गोचरीए नीकळवुं, पण आचार्यादिकना कारणे घणीवार पण जवाय छे. तेमज काळना दिशावमां साधारण रीते अदधी पोरिसी धतां नीकळवुं पण भूखनरस नहि सही शक्तातां लोको जागतां पण जवाय छे.

वली निशीथचूर्णिमां लख्युं छे के ज्यां प्रमातधीज भोजन वेंळा थती होय सां सूर्योदयधी मांडीने यावत् अपराह्न संधी मुनि गोचरीए नीकळे.

आवश्यकचूर्णिमां श्रावके साधुने निमंत्रण करवानी विधि

मां लख्युं छे के ज्यारे देशकाळ थाय त्यारे श्रावके पोते सणगार सजीने अथवा साधारण रीते साधुना उपाश्रये जई निमंत्रणां करी के “भिक्षा लेवा पधारो.” ए सांभळी साधुओए अंतराय दोष तथा ठवणादोष टाळवा भाजन पडिलेहवा. हवे जो ए रीते श्रावक पेहेली पोरिसीए निमंत्रणा करे अने कोई साधु नोकार-सीवालो होय तो लइ आवबुं. पण नोकारसीवालो कोई नहि होय तो नहि लावबुं कारण के ते राखबुं पडे, पण कदाच अति आग्रह करे तो लइ आवबुं अने राखी मेलबुं ते उग्गाढापोरमी थतां पारणुं करनारने देबुं.

दशवैकाळिकनी टीकामां पण लख्युं छे के जे स्थळे जे योग्य भिक्षाकाळ होय त्यां ते काळे जवुं.

बळी कल्पचूर्णिमां पण लख्युं छे के “भक्तपंथो य तइयाए” एटले भोजन तथा विहार बीजी पोरसीए करबुं ए जिनकल्पीने आसरी छे, अने स्थविरकल्पीना माटे “भक्तपंथो य भवणाए” एटले बीजी पोरसीए भोजन मळी शके तेमन पोतायी तैटला काळपर पोटोची शकाय तेम होय तो बीजी पोरसीए भोजन तथा विहार करवो पण तेम न होय तो पहेली बीजी बीजी के चोथी-मां पण थइ शके.

विचार ५८ मो.

प्रश्नः—गोचरीथी अगाव पाणी लावबुं के नहि?

उत्तरः—इहां पण कंइ एकांत नथी. कारण ऊपरला प्रश्नों-त्तरमां लख्युं छे के बारना हिंसावे बेवार जवाय छे.

कोइ कहेशे के संझाना अर्थे पाणी लाववामां हरकत नथी,

पण पीवाना अर्थे गोचरीथी अंगाउ पाणी लाववानुं क्यां कथुं छे तेनुं उत्तर पण ऊपरलाज प्रश्नोत्तरमां छे के भूखतरस नहि सही शकाय तो लोको जागे के तरत जनुं एम ओघभाष्यमां छे.

विचार ५९ मो.

प्रश्नः—औषधादिकनी संनिधि करवी कल्पे के नहि?

उत्तरः—उत्सर्गे न कल्पे पण कारणे कल्पे पण खरी.

निशीयचूर्णिमां लख्युं छे के ज्यां आठ गाऊनी अंदर गाम-गोठ न होय एवा स्थळमां कोई जग्यामां रहेता त्यां ऊतावळुं काम पढतां ओसड मळी शके नहि माटे त्यां मुनिए ओसडो साथे राख्वां. तथा कोई साधु ग्लान होतां तथा रस्तो ऊतरतां तथा दुर्भिक्षमां तथा अणसण करनारना माटे इत्यादि कारणे यतनाए ओसडो राखवा. तेनी यतना ए के सांकडा मुखवाळा वासणमां ओसडो नाखी तेना ऊपर चामडुं के मजबूत कपडो बांधवो, अथवा शरावळुं ढांकी मीणथी, छाणथी, के माटीथी सांधो बंध करी अलग राखी मेलवा. कदाच ऊंदरनुं भय होय तो सीकुं बांधी अथर टांगवा. कदाच शीका ऊपर पण ऊंदरो ऊतरे तो बच्चे ठी-करुं बांधी लेवुं अथवा शीका ऊपर कादव लगावी कांटा चोडी मेलवा अथवा वासण ऊपर कांटा राखवा. कोई ओसड वासण-मांथी गळी पडे एवो संभव होय तो नीचे राख पायरची ए यतना जाणवी.

आ रीति अगीआर छेदग्रंथोमां अपवादे ओसडोनी संनिधि करवा लख्युं छे.

ત્રિચાર ૬૦ મો.

મત્તઃ—વિહાર થીજા પોહોરેજ કરવું જોડેપ કે કેમ ?

ઉત્તર:—જિનકલ્પી માટે તેમજ છે પણ સ્થાવરકલ્પી માટે
પ નિયમ નથી.

ઓઘનિર્યુક્તિમાં લલ્લું છે કે સાધુઓ સાંજે કોઈ શ્રાવક કે
મદ્રમકૃતિવંતેને “અમુક વેલાએ અમે વિહાર કરશું” એમ ચેતવી
થીજે દિને થીજી પોરસીએ વિહાર કરે પણ જવાનું સ્થળ વપોરે
દૂર હોય તો પોળો પહોર દિન ચડતાં અથવા સૂર્ય ઝગમંતાંજ,
અથવા સૂર્ય ઝગ્યા અગાઝ રાતના પણ નીકલે. રાતે નીકલતાં ર-
સ્તામાં આગલ પાછલ રહેલા સાધુની વાટ જોડે મેળા ધવું, નહિ
તો કોઈ રસ્તો ભૂલતાં પોંકાર કરે તો લોકો જાગી ઝડતાં અધિ-
કરણ દોષ થાય.

વળી કોઈ સ્વગુહ જેવો સાધુ એમ ઘોલે કે “રાતના સાધુ-
ઓને જવુંજ નહિ જોડે” તો તેવા સ્વગુહને રહેવા દેવું અને તેની
સાથ સંકેત કરવો કે ફલાણે ઠંકાળે તારે આવવું ” આ વાંત
પણ ઓઘનિર્યુક્તિમાં છે.

નિશીથચૂર્ણિમાં લલ્લું છે કે અંધારામાં રાતે ચાલતાં, સાધ-
ના લીધે આંધે રસ્તે ચાલતાં, શ્વાપદ કે ચોરના ભયથી ઝતાવળે
જાલતાં, પગ છુકુમાર હોવાથી કાંટા લાગતા સહન નહિ થઈ શ-
કતાં, અથવા શીતથી પગની પાનીઓ ફાટી જતાં, ઇટલા કારણે
મુનિએ પગમાં ચામડાના પદ વાંધવા, અને તે વૃટતાં તેને સાંધવા
માટે વગ્ન ઇટલે સાંધવાનો હથીઆર સાથે રાખવો.” इहां પણ
રાતે ચાલવાનું કહ્યું છે.

ઓષમાપ્તમાં લલ્લું છે કે લાંબે છેડે જવાનું હોય તો સૂર્ય

ऊग्याथी आगल पण नीकलवुं. अथवा अरुण फुटतां अथवा प-
होर रात होय त्वारे पण नीकलवुं. वली ग्लानादिकना कारणे
अथवा अमुर धतां वचे चौरादिकनुं भय रहेल होय इसादि का-
रणे मुनि अघरातनो पण विहार करे.

विचार ६१ मो.

प्रश्नः—साधुओ लेख के संदेशो मोकले छे तेमां प्रमाण शुं छे?

उत्तरः—निशीथचूर्णिमां लखुं छे के जे राज्यमां जवानुं होय
त्यां रहेला साधुआने अगाउथी लेख के संदेशो मोकलावी जणा-
यी देवुं के “अमो इशंधी आवनार छीए.”

कोइ पूछे के साधुओए मुनिने लेख के संदेशो मोकलवो ते
ठीक, पण श्रावकने लेख के संदेशो मोकलवो तेमां शुं प्रमाण छे?
तेनुं ए उत्तर छे के तेज निशीथचूर्णिमां बीजा स्थले लखुं छे के
“अथवा आदि शब्दधी व्रत धारी श्रावक के समकितदृष्टिने
अगाउथी जणावे.”

वली दशरथकाळिकचूर्णि तथा निशीथचूर्णिमां लखुं छे के
अंबडपरिव्राजक राजगृही तरफ जतां तेना मारफत भगवाने सु-
लसाने कुशलवार्त्ता पूछावी. अने स्थानांगदीकामां एम छे जे पो-
तानी कुशलवार्त्ता कहेवरावी.

विचार ६२ मो.

प्रश्नः—साधुए मोदक वगेरा वोरतां भागी जोवा के नहि?

उत्तरः—भांगवानी बात सावित थती नथी केमके गौतम.

સ્વામિ, ઇંદ્રણકુમાર, દેવકીના પુત્રો, તથા આર્યરક્ષિતના પિતાએ મોદક શોરતાં માંગ્યા જણાતા નથી. કેમકે જો માંગ્યા હોય તો ઘડીશની સંખ્યા કેમ ઘટે

વિચાર ૬૩ મો.

પ્રશ્ન:—સાધ્વીને દીક્ષા દેતાં પહેલો લોચ આચાર્યાદિક પોતાના હાથે કરે કે કેમ ?

ઉત્તર:—આચાર્યાદિક પોતાના હાથે સાધ્વીનો લોચ નહિ કરે કારણ કે સ્ત્રીનો સંઘટ્ટો મુનિને કરવો અયદિત છે.

ઘડી પૂર્વના મહર્ષિઓએ પણ તેમ કર્યું દેખાતું નથી કારણ કે ભગવતીમાં દેવાનંદાને ભગવાને પ્રવ્રજ્યા દેવાનો અધિકાર છે ત્યાં પોતે તેને દીક્ષા આપી એમ કહ્યું છે પણ “મુંઢાવેઈ” એટલે લોચ કરે એવો પાઠ નથી કિંતુ એવો પાઠ છે જે દીક્ષા આપ્યા ઘાદ આર્યચંદનાને તેની શિષ્યની તરીકે સોંપી અને આર્યચંદનાએ તેને મુંઢિત કરી.

ઘડી વ્યવહારમૂલકમાં લખ્યું છે કે નિર્ગ્રંથોને પોતાનાં અર્થે સાધ્વીને દીક્ષા દેવી કે મુંઢાવવી ન કલ્પે આં ટીકામાં “મુંઢાવવી” નો અર્થ એમ કર્યો છે જે “લોચ કરાવવો ન કલ્પે.” इहां ટીકામાં પ્રેરકરૂપ વાપર્યો છે તેથી પણ એમ સિદ્ધ થાય છે જે નિર્ગ્રંથ પોતાના હાથે લોચ ન કરે.

માટે નિર્ગ્રંથો નિર્ગ્રંથીનો પોતાના હાથે લોચ કરે એ વાત દિગંવરોની ૩૩, કારણ કે તેઓ પહેલા લોચ ઉપરાંત બીજા લોચો કરવામાં પણ સંઘટ્ટાનો દોષ નથી ગણતા.

विचार ६४ मो.

प्रश्नः—“प्रभावती न्हाइने त्रिसंध्य पूजा करती” एम कहेल छे, माटे त्रिसंध्यामांज पूजा करवी के आगलपाछल पण धई शके?

उत्तरः—विधि एमज छे. पण कदि समय बेलाए पूजा करी नहि शकाय तो आगल पाछल पण धई शके छे. केमके पर्युपणा दिक्पर्वनी क्रिया पण आगल पाछल करी शकाय छे तो दररो जना अनुष्ठाननुं शुं कहेवुं.

पर्युपणा माटे आवश्यकनियुक्तिमां कहुं छे के ते दहाडे जेने गुरु के तपस्वीनुं वैयावृत्य करवानुं होय अथवा मांशगी होय तेणे आगल पाछल तप करी लेवुं.

बली एज मुजब सामायिक पण घेज संध्याए करवानुं छे; छतां त्यां पण अपवाद छे के जो कामनी अडचण होय तो ज्यारे अवकाश मळे त्यारे करी शकाय.

एज मुजब पडिलेहणा, तथा पडिकमणाना पण अपवाद जाणवा.

बली पंचाशकमां पण पूजा माटे लखुं छे के उत्तमर्गधी पूजा-काल त्रण संध्याओ छे अने अपवादे पूजाकाल ते पोताना धंधामां हरकत न करे एवी बेला जाणवी.

माटे पुष्टालंबने सांजधी आगल पाछल पण पूजा करवी.

विचार ६५ मो.

प्रश्नः—साधुने स्निग्धमधुर आहार करवो कल्पे के नहि?

उत्तरः—निःकारणे न कल्पे, कारणे कल्पे पण खरो.

ओधनियुक्तिमां लखुं छे के मळेला आहारमांधी पित्तादिक समावयाने स्निग्धमधुर पूर्वे खावुं.

સ્વામિ, દંડણકુમાર, દેવકીના પુત્રો, તથા આર્યરક્ષિતના પિતાએ મોદક ચોરતાં ખાંખ્યા જણાતા નથી. કેમકે જો ખાંખ્યા હોય તો વધીશની સંખ્યા કેમ ઘટે

વિચાર ૬૩ મો.

મશ્ત:—સાધ્વીને દીક્ષા દેતાં પહેલો લોચ આચાર્યાદિક પોતાના હાથે કરે કે કેમ ?

ઉત્તર:—આચાર્યાદિક પોતાના હાથે સાધ્વીનો લોચ નહિ કરે કારણ કે સ્ત્રીનો સંપદો મુનિને કરવો અચિત્ત છે.

ઘડી પૂર્વના મહાપિઓએ પણ તેમ કર્યું દેસાતું નથી કારણ કે ભગવતીમાં દેવાનંદાને ભગવાને પ્રવ્રજ્યા દેવાનો અધિકાર છે ત્યાં પોતે તેને દીક્ષા આપી એમ કહ્યું છે પણ “મુંદાવેઈ” એટલે લોચ કરે એવો પાઠ નથી કિંતુ એવો પાઠ છે જે દીક્ષા આપ્યા વાદ આર્યચંદનાને તેની શિષ્યણી તરીકે સોંપી અને આર્યચંદનાએ તેને મુંદિત કરી.

ઘડી ધ્યવહારમૂત્રમાં લલ્યું છે કે નિર્ગ્રંથોને પોતાના સાધ્વીને દીક્ષા દેવી કે મુંદાવવી ન કલ્પે સાં દીક્ષામાં નો અર્થ એમ કયો છે જે “લોચ કરાવવો ન કલ્પે” માં મેરકરૂપ વાપર્યો છે તેથી પણ એમ સિં પોતાના હાથે લોચ ન કરે.

માટે નિર્ગ્રંથો નિર્ગ્રંથીનો પોતા મંવરાની છે. કારણ કે તેઓ પુ કરવામાં પણ સંઘદાનો દોષ નથી મળતા.

मां जतां हानिं यतीं होवार्थी नैर्ऋतं दिशामां बहिर्भूमिषु जवुं. माटे
तेवा स्थण्डिलनो योग होय तो कोण बीजी रीते करे.

विचार ६८ मो.

प्रश्नः—साधुओए हाथ पग पखालवा के नहि ?

उत्तरः—साधुओए हाथ पग पखालवा नहि जोइये.

(१) दश वैकालिकमां अनेकं स्थले स्नाननो निषेध कयों छे,
तेनी चूर्णि तथा टीकामां स्नान शब्दे सर्वस्नान तथा देशस्नान
वे लीधा छे. सां लखुं छे के शौचकर्म शिवाय आखनुं पापण
पखालतां देशस्नान गणाय.

(२) आवश्यकचूर्णिमां एक कथामां लखुं छे के एकजणीए
साधुना मेळनी गंध आवतां चितव्युं के भगवाने आबो अपवित्र
धर्म केम चलाव्यो. जो मासुक पाणीधी न्हावानुं होय तो शो
दोष थाय. आम चितव्यापी ते राजगृहीमां वेश्या यइ.

(३) प्रकरणमां पण कहुं छे के कामी पुरुष होय ते स्नान
तथा विभूषा करे, ब्रह्मचारी नाहि करे.

(४) निशीथमां पण साधुनुं वर्णन. करतां लखुं छे के साधु-
नो अंग मेळधी खरहेलुं होय छे तथा बस्त्र पण मज्जिन होय छे.

(५) उत्तराध्ययनमां मुनिने यावज्जीव काया ऊपर मेळ धा-
रवां लखुं छे.

(६) ज्ञातामां पण द्रौपदीना अधिकारमां सुकुमालिकाने हाथ
पग बारंबार धोतां दोषित वर्णवी छे.

(७) उववाइमां लखुं छे के जे अर्थे नगपणुं, मुंडपणुं, स्नानसाग,
दातणसाग, केशलोच, ब्रह्मचर्य, छत्रत्याग, उपानदत्याग, वृण

કે કાઢતી શર્યા, પરઘરભિષ્ણા, હીલના નિંદના સિંસનાં મહિના
વગેરા પરિભવનું સહન, ગામોગામ ફરવું, ઘાવીશ પરીસહ સહેવા-
ઇત્યાદિ કરાય છે તે અર્થને તેણે આરાધ્યું.

(૮) ઉત્તરાધ્યયનચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે મુનિએ વિભૂષા પાછલ
નહિ લાગવું. કારણ કે વિભૂષિતશરીરવાળો સ્ત્રીયોને અભિલપ-
નીય થાય છે.

(૯) નિશીથચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે સ્નાન કરતાં છકાયતી વિ-
રાધના થાય છે, સ્નાનની ટેવ પડી રહે છે, અહંકાર થાય છે, પ-
રીસહથી ધીકણ થઈ જવાય છે, અને લોકમાં અવિશ્વાસ થાય છે,
માટે ઉત્તરે સ્નાન નહિ કરવું. ધીજાપદે ગ્લાનમુનિ ચિકિત્સાર્થે
યતનાએ સ્નાન કરી શકે. તથા લાંબો માર્ગ પસાર કરી આવેલ
મુનિ પણ યતનાએ સ્નાન કરી શકે. તેમજ અવમકાલ આવતાં કે
જ્યારે ઉજ્જવલ્લેપવાળાનેજ ભિષ્ણા મળી શકે એમ હોય તો તેવા વ-
સ્તે પણ યતનાએ સ્નાન કરી શકાય.

કોઈ કહે કે દશાશ્રુતસ્કંધમાં માસિકમતિમાધરમુનિને શીત
કે ઉષ્ણજલથી હાથપગ વગેરા ધોવા નહિ કલ્પે એમ —હેલ છે માટે
હાથપગ ધોવાનો નિપેધ જિન — માટે છે, — માટે
નથી. તેનું એ ઉત્તર છે કે

હાથપગ વગેરા ધોવાનો
પટલોન છે કે
રહેલ, અને રહે
છે. એ વાચત
ઉપકરણથી આ
સ્ત્રાપાદાદિધાવન
વિરકલ્પીને પ્રાય

વલી આચાર્ય તથા વાદિમુનિ વગેરાને ઉત્તર્ગથી પળ હાથપગ વગેરા ધોવાની અનુજ્ઞા છે. કારણ કે વ્યવહારમાપ્યમાં આચાર્યના નીચે પુજવ પાંચ અતિશય કહ્યા છે.

(૧-૨) આચાર્યના આહાર પાણી સામાન્ય મુનિઓ કરતાં શ્રેષ્ઠ હોય.

(૩) આચાર્યનાં કપડાં મેલાં થતાં ધોવાય છે. કારણ કે તેથી પરવાદીઓ ઢર સ્વાદ તથા અવજ્ઞા ન કરે. તેમજ સ્વચ્છ વસ્ત્રથી મંડલમાં આચાર્ય તરત ઓઢાવાય.

(૪) આચાર્ય.

(૫) આચાર્યના હાથ, પગ, આંસુ, દાંત વગેરા નિયમા ધોવાય છે. કારણ કે તેથી બુદ્ધિ તીક્ષ્ણ થાય છે, વચનની પડુતા થાય છે, અને શરીરની અલજ્ઞનીયતા થાય છે.

આ પાંચ અતિશયો કેટલાક દૃઢશરીરવંત આચાર્ય નહિ પણ મોગવે.

માટે સામાન્ય મુનિઓ વગર કારણે હાથપગ ધોવા જોઈએ નહિ. કારણ કે શ્રાવકો પણ એવા મનોરથ કરે છે કે ક્યારે અમે મલમલિન થઈ જૂનો વસ્ત્ર પહેરી મધુકરવૃત્તિ મુનિપણું પાઠશું એમ યોગશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે.

વલી પ્રવ્રજ્યાવિધાનમાં પણ કહ્યું છે કે મુનિએ યાવજ્જીવ નહાયું નહિ, ભૂમિએ સુવું, કેશનો લોચ કરવો, અને માત્રિકર્મ દટ-લે શરીર તથા ઉપકરણને ઘઠારવાં મઠારવાં નહિ.

લૌકિકમાં પણ કહ્યું છે કે સારીશય્યા, સારો આહાર, સારાં વસ્ત્ર, તાંબૂલ, સ્નાન, સળગાર, દાત્રણ, તથા સુગંધી ચીજો એ શીઝનાં વિગાડનાર છે.

વિચાર ૬૯ મો.

પ્રશ્ન:—જ્યારે હાથ પગ ધોવાનો નિપેષ કરો છો ત્યારે વર્ષાદમાં પગમાં કાદવ લાગે ત્યારે કેમ કરશું ?

ઉત્તર:—વર્ષાદમાં જ્યારે પગોમાં કાદવ લાગે ત્યારે પાદલેખાનિકા વડે ઊતારશું પણ પગ પસાબમાં નહિ. તેના પુરાવા નીચે મુજબ છે.

- ૧ નિશીથચૂર્ણમાં કણું છે કે સાધુઓ વર્ષાદમાં પગ નથી ધોતા, પાદલેખાનિકાથી લૂછે છે.
- ૨ ઓષનિર્પુક્તિમાં કણું છે કે શેષકાળમાં રજોહરણથી પગ પોંજવા, પણ વર્ષાદમાં પાદલેખાનિકા વાપરવી. તે ઘટ, ઊંચર કે પીપરની કરવી, કદાચ તે ન મળે તો આંબળીની કરવી. તે વાર આંગલ લાંબી, એક આંગલ પોલી, બે છેદે નસ જેવા આકારવાળી અને સફાઈદાર હોવી જોઈયે. તેવી પાદલેખાનિકા ઘરેક મુનિએ જૂદી જૂદી રાખવી.
- ૩ પંચકલ્પચૂર્ણમાં લલ્યું છે કે ધીસલ લૂછવા અર્થે પાદલેખાનિકા રસાય છે તે રજોહરણ કે નિપચા સાથે વાંધીને રાખવી.

વિચાર ૭૦ મો.

પ્રશ્ન:—યતિઓને એકાંગિક ઇટલે એક કટકાવાળી દસી-વાળું રજોહરણ કલ્પે કે કેમ ?

ઉત્તર:—(૧) હત્તર્ગે એકાંગિકજ કલ્પે :
કાંગિક તથા અસંવદ્ધદસીઓવાળું પણ
ણિમાં ચુલ્લું કણું છે.

(૨) વઢી રજોહરણ, મોંપતી,

રાસવાં નહિ જોડાયે. કારણ કે નિશીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે અવ-
ગ્રહથી રાહેર રહેતી ચીજ વોસરેલી ગણાય, અને વોસરેલી ચીજ
ધારણ કરતાં દોષ પ્રાપ્ત થાય છે. વઢી રજોહરણ માટે તો એમ
છે જે તે એક હાથની અંદરજ રાસવું. કારણ કે કીડી, મં-
કોડા, વગેરે કરડતાં એક હાથથી દૂર રાસેલ રજોહરણ તરત હા-
થમાં નહિ આવે તેથી વગર પ્રમાર્જે સ્વરજ કરતાં જીવવિરાધના
થાય તથા ઘીછી કે સર્પ વગેરા શરીરપર ચડતાં જ્યાં લગી રજો-
હરણ ઝપાડવા જાય ત્યાં લગી દંશલિલે તેથી આત્મવિરાધના થાય.

અપવાદપદે ગ્લાન હોતાં, ગ્લાનનું ઉદ્વર્તનાદિ કરતાં, અમિના
સંભ્રમમાં, અશિવાદિ કારણે પરાપું લિંગ ગ્રહણ કરતાં इत्यादि
કારણે જે ચીજ વોસરેલી હોય તે પણ પાછી ધારી શકાય છે.
તેથી એ કારણે દૂર રાસી શકાય. તે વગર એ ઉપકરણો દૂર રા-
સવાં નહિ જોડાયે.

(૩) રજોહરણ એક હાથનું કરવું. કારણ કે ઓઘટાત્તિમાં ની-
ચે મુજબ રજોહરણ કરવાનું કહેલ છે.

મૂઝમાં નિવિહ કરવું, વધે સ્થિર કરવું, પર્યંતે મુંઆલું કરવું;
एकांगिक एटले એક કટકાવાળી દસીઓ કરવી. દસીઓ તથા
વીંટળામાં ગાંઠો નહિ કરવી. દસીઓ જ્યાં વીંટાય તે ઢેકાણે અં-
ગુઠા તથા પ્રદેશિની આંગઝમાં સમાય એવું કરવું, વીંટળું મજબૂત
કરવું, અને પ્રમાણમાં એક હાથનું ઝંચુ તથા પહોલું કરવું.

(૪) વઢી રજોહરણમાં સૂક્ષ્મ દસીઓ નહિ કરવી. કારણ
કે નિશીથચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે સૂક્ષ્મ દસીઓ ગુંચાઈ જતાં તે નિ-
મિત્તથી સાધુઓ અનાચારી અને દુર્વૃઢ થાય.

(૫) રજોહરણ વાંધવાની વિધિ એવી છે કે દંદના ત્રીજા ભાગ
ઊપર સરસા દોરાવડે રજોહરણ વાંધવું; તેમાં ફેરફાર કરે તો

માયશ્રિત્ત લાગે, એમ નિશીયમાપ્યમાં કહ્યું છે.

(૬) રજોહરણના દંડમાં સ્ત્રીલી કે દસીઓનો વંધ પાડવો નહિ જોડાયે. કારણ કે કલ્પ તથા નિશીયના માપ્યમાં તેમ કરવા મનાઈ પાડેલ છે.

(૭) રજોહરણના કપર વેશવું જોડાયે નહિ; કારણ કે નિશીયચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે જો જંદર, ચોર, છોકરા, કે દુષ્મનનું ભય હોય તો રજોહરણપર વેશવું પણ તે શિવાય વેશવું નહિ.

(૮) રજોહરણ જમણે પડતેજ ઘરવું જોડાયે. કારણ કે નિશીયચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે વેઠા હોતાં કે મૂતા હોતાં જે સાધુ રજોહરણ ઔસીસે ધરે અથવા ઢાવી વાનુષ આગલ કે પાછલ રાત્રે તેને માપશ્રિત્ત લાગે. માટે વેઠા હોતાં કે મૂતા હોતાં જંદરાદિકના ભય શિવાય જમણી વાનુષજ અધોમુલ્લ કરીને રજોહરણ રાત્રવું.

(૯) રજોહરણની દસીઓ ધાર આંગલનીજ જોડાયે. અને નિશીયના માપ્ય તથા ચૂર્ણિમાં જે દંડ ચોવીસ આંગલનો હોય તો દસીઓ આઠ આંગલની, દંડ વીશનો હોય તો દસીઓ ધારની અને દંડ છવીશનો હોય તો દસીઓ છ આંગલની એમ ધજના થતાવી છે તે અપવાદપદની અપેક્ષા અથવા યથાકૃત એટલે જેવા મળે તેવા રજોહરણની અપેક્ષા લાગે છે. કારણ કે ત્યાંજ લખ્યું છે કે વીજાપદે આપેલા પ્રમાણવાલું રજોહરણ દુર્લભ હોતાં હીન કે અધિક જેવું મળે તેવું પણ ધરી શકાય. તથા યથાકૃતના અધિકારે લખ્યું છે કે યથાકૃતની દસીઓની મજના છે એટલે કે દંડના પ્રમાણની વધગટ પ્રમાણે દસીઓનું પ્રમાણ જાણવું.

विचार ७१ मो.

प्रश्नः—भिक्षादिक अर्थे बाहेर जतां वधां उपकरणो साथे केम नथी लेता ?

उत्तरः—ए वातनो पण एकांत नथी. केमके वैरस्वामिनी कथामां वात आवेली छे के वधा साधुओ बाहेर जतां तेमना वी-टणाओने मंडलीमां स्थापीने वैरस्वामिए देशना देवा मांडी.

वली ओघनिर्युक्तिमां पण कहुं छे के भिक्षार्थे जतां उत्सर्गे वधां उपकरण साथे लेवां. कदाच वधां उपकरण साथे लेवा अ-समर्थ होय अथवा नवदीक्षित, ग्लान, के वृद्ध होय तो जेदलां ऊ-पाडी शकाय एदलां ऊपाडवां.

व्यवहारचूर्णिमां लख्युं छे के वर्षाकृतमां वधां उपकरण न-हि ऊपाडवां.

विचार ७२ मो.

प्रश्नः—भिक्षादिकनो उपयोग सवारमां करी लेवो के जती बेला करवो ?

उत्तरः—भिक्षादिकनो उपयोग भिक्षादिक अर्थे जती बेलाज करवो एम ओघवृत्तिमां कहेल छे.

निशीथचूर्णिमां लख्युं छे के उपयोगनो कार्यात्सर्ग करतां भि-क्षानो प्रथम लाभ यवा लगी दांडो भूमिए नहि अटकावथो.

ओघभाष्यमां पण कहुं छे के अर्थपोरसी पूरी धतां उपयोग तथा कार्यात्सर्ग करी भिक्षाए नीकलवुं.

विचार ७३ मो.

प्रश्नः—साधुने चीजीवार भोजन करवुं कल्पे के नहि?

उत्तरः—सामान्यपणे एकवारज भोजन करवुं कल्पे पण इहां दिगंबरानी माफक अवधारण घटी शके नहि.

कारण के ओघनिर्युक्तिमां लख्युं छे के प्रमाणद्वारमां वेवार गोचरीए जवानुं कहुं त्यां एटलुं वधु जाणवुं के आचार्य, वाल, ने ग्लानना अर्थे वे करतां वधुवार पण जइ शकाय छे अने काळद्वारमां वे काळे जवानुं कहुं छे सां एटलुं वधु जाणवुं के ग्लान अने तपस्वीना पारणाअर्थे अतिप्रभातमां अथवा भिक्षावेळा टळी जतां पण घणीवार जवाय.

वळी ओघभाष्यमां लख्युं छे के ग्रीष्मकाळमां तपस्वी के तरसेलो अथवा भूखेलो पुरुष भूखतरस सही नहि शकतां पेहेली पंक्तिए गोचरी जवानी रजा द्ये.

विचार ७४ मो.

प्रश्नः—खरहेलेज हाथे भिक्षा लेवी जो

उत्तरः—कल्पादिक ग्रंथो प्रमाणे कई

नयी के खरहेलेज हाथे भिक्षा आठ भांगा पाटी लख्युं छे के ते भागे लेवुं कल्पे.

भांगानी विगत आ प्रमाण

१ संसृष्ट हाथ, संसृष्ट पाठ

२ संसृष्ट हाथ, असंसृष्ट

૩ અસંસ્ટદ હાય, સંસ્ટદ પાત્ર, સાવશેષ દ્રવ્ય.

૪ અસંસ્ટદ હાય, અસંસ્ટદ પાત્ર, સાવશેષ દ્રવ્ય.

૫ સંસ્ટદ હાય, સંસ્ટદ પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય.

૬ સંસ્ટદ હાય, અસંસ્ટદ પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય.

૭ અસંસ્ટદ હાય, સંસ્ટદ પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય.

૮ અસંસ્ટદ હાય, અસંસ્ટદ પાત્ર, નિરવશેષ દ્રવ્ય.

આ આઠ ભાંગામાં ડ્યાં પશ્ચાત્કર્મના દોપનો સંભવ થાય તે અશુદ્ધ ભાંગા અને વાકીના શુદ્ધ ભાંગા જાણવા. એમ કલ્પચૂષિ-માં કહ્યું છે.

અને દશઐકાલિકમાં જે લખ્યું છે કે અસંસ્ટદ હાયે નહિ લેવું ત્યાં પણ ડ્યાં પશ્ચાત્કર્મ થાય એમ કહેલું હોવાથી પશ્ચાત્કર્મના સં-ભવમાંજ સ્થવિરકલ્પના માટે નિપેધ પાડેલ જણાય છે.

વિચાર ૭૫ મો.

પ્રશ્ન:—અલોપિત પાત્રમાં જમતાં તેમાં પનક વંધાય છે, દુર્ગંધ થાય છે, અને તેથી લલટી તથા જુગુપ્સા આવતાં આત્મ, સંયમ, તથા પ્રવચનની વિરાધના થવાનો સંભવ રહેલ છે માટે અલોપિત પાત્રમાં આહાર કરવો નહિ જોઈયે. એ વાત વિષે તમારો શો અભિપ્રાય છે ?

ઉત્તર:—અમારું એમ માનવું છે કે એ દોષો તુંવાના પાત્રમાં-જ દેખાય છે માટે તુંવાનું પાત્ર અલોપિત હોય તો તેમાં જમવું ન-હિ કલ્પે વાકી લાકઢાના પાત્રા વિષે કંઈ નિયમ નથી.

વિચાર ૭૬ મો.

પ્રશ્ન:—મિહાના માટે શોલી વાંધો છો તેમાં શું પ્રમાણ છે?

ઉત્તર:—ઓઘનિર્યુક્તિ, નિશીયમાપ્ય તથા ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે પાત્રવંધની ગાંઠ એ રીતે ઘાઘવી કે જેમ તેના ચાર આંગળના છેડા ઘાકી રહે. કોઈ કહેશે કે એ તો પાત્રનિ વાંધવામાં એ વિધિ છે પણ કંઈ શોલી માટે નથી તેને જાણવું જોઈએ કે પાત્રા માટે પણ ઉત્સર્ગ તો એમ છે કે પાત્રવંધવહે ગાંઠ નહિજ દેવી કિંતુ પાત્રા ઉપર પાત્રવંધના ચારે છેડા મેઢવી તેનાપર પાત્રકેશરિકા મેઢવી અને તેનાપર પડલા મેઢવા. પણ શોલીના માફક અપવાદ-પદે લીટી ઘગેરામાં પાત્રા ટાંગવા માટે ગાંઠ દેવાની હોતાં તેનું પ્રમાણ ઘતાવ્યું છે.

મહાનિશીધમાં પણ લખ્યું છે કે પડિલેહના કરતાં પાત્રવંધની ગાંઠ નહિ છોડે તો માયશ્ચિત્ત લાગે.

વિચાર ૭૭ મો.

પ્રશ્ન:—સાધુને દસીવાહું કપડું

ઉત્તર:—સાધુને દસીવાહું

લેવું તો કોઈ ઘેલા

માન્યપણે નિપેધ નહિ

"જ્યારે અશિવ ઇટલે મ

લોહ, લૂણ, કે વિગય

વિચાર ૭૮ મો.

પ્રશ્ન:—સાધુ તથા સાધ્વીઓ એક ક્ષેત્રમાં રહે કે નહિ ?

ઉત્તર:—એક ક્ષેત્રમાં સર્વથા નહિ રહે એવો એકાંત નથી.

કારણ કે તીર્થંકરો સાથે સાધ્વીઓ વિચરતી હતી, તથા જમાલિ સાથે હજાર સાધ્વીઓના પરિવારે પ્રિયદર્શના સાવત્રીમાં વિચરેલ છે, ચૈરસ્વામિ મળ્યા કે ગુરુજી તરતજ સાધ્વીઓને સોંપ્યા છે, કીર્તિમતીરાણી અને છુલ્લકકુમાર પણ સાથે વિચરેલ છે, પટનામાં સ્થૂલભદ્રને વાંદવા સાથે આર્યાઓ આવેલ છે, इत्यादि ઘણાં દાખલા છે.

બલી વ્યવહારસૂત્રમાં પણ કહ્યું છે કે આઠમ, પાંચી, તથા દરરોજનો વાચનાકાલ ટાલીને ક્ષેપકાલે સાધ્વીઓ સાધુઓના અપાશ્રયમાં નહિ આવવું. તથા પર્યુષણકલ્પમાં લખ્યું છે કે વરશાદ વરસતો હોતાં વે સાધુ અને વે સાધ્વીને એકઠા રહેવું નહિ કલ્પે, પણ વધે નાનું કે મોહોટું પાંચમું કોઈ હોય તો એકઠા રહેવું કલ્પે.

માટે સર્વથા નિપેધ નથી જણાતો, કેમકે કલ્પસૂત્રમાં પણ એમ લખેલ છે કે એકજ વગડા અને એકજ દરવાજાવાળા ગામનગરમાં સાધુસાધ્વીઓ સાથે નહિ રહેવું. અને કદાચ કારણવશે તેવા સ્થળે સાથે રહેવું પડે તો યતનાથી રહેવું ઇટલે કે ગોચરી તથા સંશામૂર્મિ આગલપાછલ જવું. કદાચ ત્યાં એકજ ચેલાએ દેશકાલ હોય તો સાધુસાધ્વીઓ સામસામા મળતાં એકબીજાને વંદનનમન કે વાતચીત ધોરાં નહિ કરવાં.

ધાકી અનેક વગડા અને અનેક દરવાજાવાળા ગામ કે નગરમાં તો સાધુસાધ્વીને જીત્સર્ગે પણ સાથે રહેવું કલ્પે છે. કારણ કે ત્યાં ગોચરી તથા સ્વંદિલની જગ્યા અલગઅલગ મળી શકે છે.

વિચાર ૭૧ મો.

પ્રશ્ન:—સાધુ સાધ્વીઓને વાચના આપી શકે કે નહિ ?

જ્વર:—ઉત્સર્ગ તો એમજ છે કે સાધુ સાધુઓને વાચના આપે અને સાધ્વી સાધ્વીઓને વાચના આપે. પણ અપવાદે હલદપાલદ પળ કરી શકાય છે. ત્યાં અપવાદ તે એ કે મર્વાત્તિનીના પાસે તે શ્રુત ન હોય સારે આચાર્ય તેમને મળાવે. અથવા મર્વાત્તિની પાસે શ્રુત હોવા છતાં આચાર્ય પાસેથી શીક્ષતાં વિશેષ મંગલ કે શ્રદ્ધા થતી હોય અથવા મય કે ગૌરવથી મળવામાં થયું હોય તથા સંભવ હોય તો તે કારણે પણ આચાર્ય શીલાવવું. તેમજ સાધુઓ પાસે અમુક શ્રુત નહિ હોય ને કોઈ સાધ્વી પાસે તે હોય તો ત્યારે સાધ્વીએ તે સાધુઓને શીલાવવું. આ રીતે વ્યવહારસૂત્રની વૃત્તિ-માં વાત કહેલ છે.

યજ્ઞી તેજ ગ્રંથમાં કહ્યું છે કે જો કે સ્ત્રીઓ વિપતુલ્ય છે તેથી તેમના સાથ મુનિ વાતચીત કરે તો મહોદું પ્રાપ્તશિવ આવે છે તો પણ કારણે ઘટલે કે જ્યારે સાધ્વીઓ પાસે શ્રુત ન હોય સારે તેઓને મુનિએ મળાવવું. કારણ કે મળ્યા વિના તેમનું ચારિત્ર નાશ થવાનો સંભવ રહે છે. માટે જ્ઞાનદર્શન અને ચારિત્રનું રક્ષણ કરવા નિર્દોષ રહીને મળાવવું.

હવે ઉપરના કારણે જ્યારે સાધ્વીઓને મળાવવું પડે ત્યારે નીચેની વિધિએ શીક્ષવવું. ત્યાં આદિમાં વિધિ એ છે કે જે સાધ્વી મજ્ઞાવંત સરલ અને આજ્ઞા પાલનાર હોવા છ પુષ્પીરૂપે હોય તેને મુનિએ શીક્ષવવું. અને તેઓ જે સાધ્વી તરુણ હોય, જે સાધ્વીને ફરી દીક્ષા સાધ્વી પૂર્વે લેવડા હોય, જે સાધ્વી શીક્ષવન

जे साध्वी साथ शीखवनारे पूर्वे कोई बेला हास्य कीर्ण होय, ते-
मज जे साध्वी पूर्वे व्यभिचारिणी होय तेवी साध्वीओने वर्जनि
शेष साध्वीओने मुनिए शीखववुं. कारण के जो कदापि शीख-
नार शीखवनार ए वनेनुं चित्त वज्र जेवुं मजवूत होय तोपण वी-
जाने शंका आववानो संभव रहे छे.

वली मुनिओमां पण जे परिणत अने आचार्य होय तेणे शी-
खाववुं. कदाच आचार्यनो योग न होय तो बीजो पण जे परि-
णत होय तेणे शीखववुं.

तथा आवे प्रसंगे द्रव्य, क्षेत्र, काल, वगेरानी नीचे मुजब
यतना राखवी.

(१) द्रव्यनी यतना ते ए के बने जणाए हलकुं भोजन लेवुं. का-
रण के तेथी खरचुपाणीनी शंका नहि रहे.

(२) क्षेत्रनी यतना ते ए के शून्य घर, छानुं स्थान, उद्यान, दे-
वल, सभा, आराम, तथा ए वगेरा शंकनीयस्थल मुंकीने
खुले स्थले वाचना देवी. तेमज पोताना के आर्याओनां उ-
पाश्र्वभां पण जो पोतपोतानुं पंडल न होय तो एकांतपणे
वाचना नहि देवी.

(३) कालनी यतना ते ए के साधुओने सूत्रार्थनी वाचना देनार
जो बीजो कोई होय तो आचार्य प्रभातनाज साध्वीओनी
वसतिमां वाचना देवा जाय. अने जो साधुओने अर्थनो दे-
नारज होय पण सूत्रनो देनार कोई नहि होय तो सूत्र आ-
पीने बीजी पोरसीए आचार्य साध्वीओनी वसतिमां जाय.
कदाच सूत्रनो देनारज होय अने अर्थनो देनार कोई नहि
होय तो आचार्य पेली पोरसीमां साध्वीओनी वसतिमां जई
आनी बीजी पोरसीए साधुओने अर्थ आपे अने जो सूत्र के

विचार ८० मो.

प्रश्नः—यतिने प्रावरण एटले ऊपर ओढवानुं कपडुं कल्पे के नहि?

उत्तरः—उत्सर्गे नहि कल्पे, पण अपवादे कल्पे पण खरुं. कारण के कल्पचूर्णमां नीचे लखेला प्रसंगे प्रावरण राखवुं कहुं छे.

(१) क्षेत्रने आसरी प्रावरण रखाय जेम के सिंध देशमां प्रावरण ओढीनेज फराय छे.

(२) वर्षाकालमां प्रावरण रखाय छे.

(३) अभ्रावित एटले जे अभोमियो शिष्य होय ते ज्यां सूधी भ्रावित एटले भोमियो धाय त्यां सूधी तेने प्रावरण रखावुं.

(४) शीत के ताप नहि खमी शकतां प्रावरण रखाय छे.

(५) प्रभाते भिक्षादिक अर्थे जतां प्रावरण रखाय छे.

(६) मुशाफरीए जतां दंड शिवाय बधी उपधि खंधे बांधी तेना-पर प्रावरण राखी चलाय छे.

(७) चोरना भये प्रावरण ढांकी नीकलाय छे.

बळी जे ओघनिर्युक्तिमां प्रावरणनी ना कही छे ते विपे तेनी टीकामां खुलासो करेल छे के जेम साध्वीओ प्रावरण ओढे तेवी रीते प्रावरण नहि ओढवुं. तेथी कई सामान्यपणे प्रावरणनी मनाई जणाती नथी.

बाकी नीचे प्रमाणे वस्त्र पेहेरवा वावतनी अविधिओ टाल-वानुं पंचकल्पनी चूर्णमां लख्युं छे.

(१) चोवडुं के मोकलुं वस्त्र करीने खंधपर नहि राखवुं.

(२) वस्त्रथी माथापर लटकता पूछवालुं फेंडुं नहि बांधवुं.

(३) साध्वीना माफक बे बाहु ढांकीने नहि ओढवुं.

(४) बे खभानी नीचेथी नाखीने बे खभापर बे छेडा राखी नहि वापरवुं.

- (૫) અર્ધું સ્વભાષર અને અર્ધું લટકતું ઉત્તરાસંગ માફક નહિ રાસવું.
 (૬) ચલોટાપર મેઠ નહિ બાંધવી.
 (૭) યુદ્ધસ્થનું લિંગ નહિ કરવું.
 (૮) અન્યતીર્થિકનું લિંગ પણ નહિ કરવું.

અને એ વાચતમાં નીચે મુજબ અપવાદો લેવા છે.

- (૧) માંદાની વેચાવચ કરતાં કે પોતે માંદો હોતાં અથવા પ્રા-
 હુણાની વિશ્રામણા કરતાં સાધુ મેઠ બાંધે.
 (૨) લટકતી પૂછડીવાળું ફેટું કે ઉત્તરાસન નાનો શિષ્ય હોય
 તે કરે અથવા અનામોગે મુનિ પણ કરી જાય.
 (૩) સાધ્વીની માફક પ્રાવરણ વર્ષાઋતુમાં કરાય છે, અથવા
 સિંધ વગેરા દેશ પામીને પણ કરાય છે.

ઇત્યાદિ અપવાદ ટાળી નિઃકારણે યુદ્ધલિંગ કે અન્યલિંગ
 કરતાં મૂલપ્રાયશ્ચિત્ત લાગે છે.

વિચાર ૮૧ મો.

લોજ અર્થ થાય છે કે પોતાના ચિત્તમાં “રહેવાનો નિશ્ચય કરે.”
બાકી કંઈ પઠિકમણા, ચૈત્યપરિપાટી, તપ, તથા આલોચનાવાલું
ચુદ્ધિહાત પર્યુપણાપર્વ કરે એમ અર્થ નથી.

એપરથી એ તાત્પર્ય નીકળે છે કે ચોમાસું રહેવાનો નિશ્ચય તો
ઉત્તર્ગે આપાદ સુદિ પૂનમે અને અપવાદે શ્રાવણ વિદિ પાંચમ વગેરે
પર્વોમાં કરવો. પણ ચૈત્યવંદન, તપકર્મ, તથા પઠિકમણા વગેરે
ક્રિયાઓ તો પચાસમે દિવસેજ કરવી.

કારણ કે જો આપાદી પૂનમનીજ પર્યુપણા માનીએ તો જી-
વાભિગમમાં ત્રણ ચોમાસાં તથા પંજોસળના મઠ્ઠી ચાર અઢાઈ
મહોત્સવ દેવતાઓ કરે એમ લખ્યું છે તે તથા નિશીથને વ્યવહાર-
માં બન્ને પર્વના તપ પણ જૂદાં જૂદાં લખ્યાં છે તે કેમ ઘટે. તેમજ
આવશ્યક નિર્યુક્તિમાં ચોમામામાં અને વાર્ષિક વર્ષમાં આલોચના
દેવી તથા જૂના અભિગ્રહ તપાસવા અને નવા લેવા એમ લખ્યું છે
તે કેમ ઘટે? યઠી એકજ દહાડે ચોમાસાના અને સંવચ્છરીના જ્ઞા-
ગણા કેમ થઈ શકે? તેમજ આવશ્યકચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે ચોમા-
સાનું કાઢસગ પાંચસો ઝસાસાનું અને સંવચ્છરીનું આઠ દજારનું
કરવું તથા ચોમાસામાં એક ઉપાશ્રયદેવતાનોજ કાપોત્સર્ગે કરાવ
છે અને પંજોસળના દિને ઉપાશ્રયદેવતા તથા ક્ષેત્રદેવતાનો પણ
કાઢસગ કરાવ છે તે કેમ ઘટે? માટે એ રીતે જૂદા જૂદા બે પર્વ-
નાં વામ એક દિનમાં કેમ ઘટે?

કોઈ પૂછે કે “પંજોસર્વાતિ” એનો પર્યાય “રહે” એમ આ-
પો છો તેમાં શું પ્રમાણ છે? તેને એ ઉત્તર છે કે પર્યુપણાકલ્પના
એક સૂત્રની વ્યાખ્યા કરતાં ચૂર્ણિકારેજ “પંજોસર્વાતિ” એ
પદનો પર્યાય “પરિવસિત્ત” એમ કરેલ છે.

- (૫) અર્ધુ સ્વભાષર અને અર્ધુ લટકતું ઉત્તરાસંગ માફક નહિ રાસતું.
 (૬) ચલોટાપર ભેઠ નહિ બાંધવી.
 (૭) યૃદ્ધસ્યનું લિંગ નહિ કરવું.
 (૮) અન્યતીર્થિકનું લિંગ પણ નહિ કરવું.

અને એ વાવતમાં નીચે મુજબ અપવાદો લખેલ છે.

- (૧) માંદાની બેચાવચ કરતાં કે પોતે માંદો હોતાં અથવા મા-
 હુણાની વિશ્રામણા કરતાં સાધુ ભેઠ બાંધે.
 (૨) લટકતી પૂછડીવાળું ફેટું કે ઉચરાસણ નાનો શિષ્ય હોય
 તે કરે અથવા અનામોગે મુનિ પણ કરી જાય.
 (૩) માધ્વીની માફક માવરણ વર્ષાઋતુમાં કરાય છે, અથવા
 સિંધ વગેરા દેશ પામીને પણ કરાય છે.

ઇત્યાદિ અપવાદ ટાઢી નિઃકારણે યૃદ્ધિલિંગ કે અન્યલિંગ
 કરતાં મૂલપ્રાપ્તિ લાગે છે.

વિચાર ૮૧ મો.

પ્રશ્ન:—નિગ્રીષ તથા પર્યુષણાકલ્પની ચૂર્ણિમાં કયું છે કે
 મુનિ ય્યાં આપાઢ સુદિ દશમીના રહેલા હોય અથવા આપાઢ મા-
 સનો માસકલ્પ રહેલા હોય તે ક્ષેત્ર જો ચોમાસું રહેનાને લાયકનું
 હોય અને ત્યાં સંધારાના ઘાસનો તથા સ્પંદિલભૂમિનો યોગ ઊંક
 હોય અને મોટી વરસાદ પડવા માંડી તો ત્યાંજ આપાઢ સુદિ પૂ-
 નમના દિને મુનિઓ પર્યુષણા કરે. એ વૃત્તર્ગ માર્ગ છે. અને વાકી-
 ના પંચકલ્પદિના સઘળા કાલ અપવાદરૂપ છે.

માટે તમે આપાઢી પૂનમનીજ પર્યુષણા કેમ નથી કરતા ?

જ્વર:—ઈશં જે “પર્યુષણા કરે” એવો શબ્દ છે તેનો અટ-

वान महावीरे पचास दिन पूर्ण यन्तां पर्युपणा करी ए सूत्र केम पटे ? तेनुं उत्तर ए छे के ए सूत्र चंद्रवर्षने उद्देशीने कहेल छे. एम तेनी चूर्णिमां स्पष्ट कहेल छे.

विचार ८३ मो.

प्रश्नः—कोइ ऊपरली बिना वावत एवी व्याख्या करे के “कल्पनिशीयादिकनी चूर्णिमां जे चंद्रवर्षमां पचाश दहाडे अने अभिवर्धितमां बीस दहाडे पर्युपणा करवी कहेल छे तेनो अर्थ एम करवो के एटले दहाडे रहेवानो नकी ठराव करवो. या-की पडिकमणा वगेरे पर्वानुष्ठान तो जे दिने यता होय तेज दिने करवा माटे अभिवर्द्धित वर्षमां पण बीसमे दहाडे पर्वानुष्ठान नहि थइ शके.” तो एवी व्याख्या थइ शके के केम ?

उत्तरः—एवी व्याख्या करीए तो पचासमे दहाडे भादर-वामां पण रहेवाना ठरावनोज अर्थ थशे. अने पडिकमणादिक क्रिया माटे कोइ बीजोज दिवस शोधवो पडशे. कारण के चूर्णि-ना ग्रंथमां जे वात बीसापजूसण माटे लखी छे तेज वात पचाशा पजूसण माटे लखी छे. माटे एवी व्याख्या करवी अघटित छे.

बली विचारो के क्यां पण भादरवा सुदि पांचमने उद्देशीने संवच्छरी पडिकमणा वगेरे नथी बताव्या. किंतु सामान्यपणे एम कहेल छे के पजोसणना दहाडे के संवच्छरीना दहाडे संवच्छरी प्रतिक्रमण वगेरा क्रिया करवी. माटे पजोसणना दिननो निश्चय तो एज पचाश के बीस दहाडावाला सूत्रथी थइ शके छे माटे अभिवर्द्धितमां श्रावण सुदि पांचममांज प्रतिक्रमण लोच वगेरा क्रियाओ करवी.

विचार ८२ मो.

प्रश्नः—पौष अने आपादनेन अधिकमास केम गणो छो ?
तथा अधिक मासवाळा वर्षमां वीसापजूमण केम करो छो ?

उत्तरः—कल्पमाप्यमां कहुं छे के पांच वर्षना युगमां पेलो,
मीजो, ने चोयो, ए घण चंद्रवर्ष आवे छे अने ग्रीजो ने पांचमो
ए घे अभिवर्धित एटले अधिक मासवाळा वर्ष आवे छे. चंद्रमास
दिन २९^{१३} होवायी चंद्रवर्षमां बार मामना ३५४^{१३} दिन आवे
छे अने अभिवर्धितमां १३ मास आवे छे. तेमां ग्रीजामां पोष
वघे छे अने पांचमामां आपाद वघे छे. ए कारणधी चंद्रवर्षमां
पचासमे दहाडे गृहिज्ञात पर्युपणा करवी एटले गृहस्थोने विदित
करवुं के अमो अत्रे चतुर्मास रखा छीये कारण के साधुभानो
नकी निवास गृहस्थोने पचास दहाडाधी अगाऊ मालम पडे तो
बरसाद ओछी यतां पण तेओ एम विचारे के साधुओ नकी नि-
वास करी रखा छे माटे बरसाद भोजेन एम विचारी ऐतरपधर
खेडी तैयार करे एम अधिकरण दोष लागे तथा अशिवादि का-
रणे त्यां सूधी साधुओने विहार करवानुं पण रहेल छे तेथी लो-
कमां साधुनुं मृपावादिपणुं जणाय. माटे पचास दहाडाधी अगा-
ऊ गृहिज्ञात पर्युपणा नहि करवी. तेमज अभिवर्धितवर्षमां बीसमे
दहाडे गृहिज्ञात पर्युपणा करवी. कारण के अधिक मासने गणत-
रीमां लेवो ते ए रीते के ते मासने ऊनाळना भागमां गणवो.

आ रीने कल्पवृहद्भाष्य, कल्पसामान्यचूर्णि, पर्युपणाकल्प-
चूर्णि, तथा निशीथचूर्णिनो अभिप्राय छे तेथी तेना अनुसारे वी-
सापजूमण सिद्ध पाय छे.

कोइ पूछे के त्यारे पर्युपणाकल्पमां कहेलुं छे के श्रमण भग-

धान महानीरे पचास दिन पूर्ण यंतां पर्युषणा करी ए सूत्र केम घटे ? तेजुं उत्तर ए छे के ए सूत्र चंद्रवर्षने उद्देशीने कहेल छे. एम तेनी चूर्णिमां स्पष्ट कहेल छे.

विचार ८३ मो.

प्रश्नः—कोइ ऊपरली बिना वाबत एवी व्याख्या करे के “कल्पनिशीयादिकनी चूर्णिमां जे चंद्रवर्षमां पचाश दहाडे अने अभिवर्धितमां बीस दहाडे पर्युषणा करवी कहेल छे तेनो अर्थ एम करवो के एटले दहाडे रहेवानो नकी ठराव करवो. घा-की पडिकमणा वगैरे पर्यानुष्ठान तो जे दिने यता होय तेज दिने करवा माटे अभिवर्द्धित वर्षमां पण बीसमे दहाडे पर्यानुष्ठान नहि यइ शके.” तो एवी व्याख्या यइ शके के केम ?

उत्तरः—एवी व्याख्या करीए तो पचासमे दहाडे भादर-वामां पण रहेवाना ठरावनोज अर्थ थशे. अने पडिकमणादिक क्रिया माटे कोइ वीजोज दिवस शोधवो पडशे. कारण के चूर्णि-ना ग्रंथमां जे बात बीसापजूसण माटे लखी छे तेज बात पचाशा पजूमण माटे लखी छे. माटे एवी व्याख्या करवी अघटित छे.

वली विचारो के क्यां पण भादरवा सुदि पांचमने उद्देशीने संवच्छरी पडिकमणा वगैरे नही यताव्या. किंतु सामान्यपणे एम कहेल छे के पजोसणना दहाडे के संवच्छरीना दहाडे संवच्छरी प्रतिक्रमण वगेरा क्रिया करवी. माटे पजोसणना दिननो निश्चय तो एज पचाश के बीस दहाडावाला मूत्रयी यइ शके छे माटे अभिवर्द्धितमां श्रावण सुदि पांचममां प्रतिक्रमण लोच वगेरा क्रियाओ करवी.

कोई कहेशे के सारे श्रावणमां पर्युपणा कर्या बाद पाछी भादरवे करतां तेर मास थवा आवे छे माटे “बारसएहं मासाणं” एम केम कही शकाय ? तेनुं उत्तर ए छे के जेम पांच मास-वाला चोमासामां पण “चउएहं मासाणं” कही शकाय छे तथा जेम आगमना अभिमाये चोथी पाखी चौद दिननी छतां पण पाक्षिक कही शकाय छे तेमज तमारा अभिमाये तेर चौद पंदर के शोल दिने पाखी आवतां पण “पनरसएहं दिवसाणं” एम एक सरखो आलावो कही शकाय छे तेम इहां पजोसण पर्व बा-यत पण “बारसएहं मासाणं” ए पाठ कही शकाय छे, तेमज तमारे पण तेर मासनो वर्ष आवतां ए बात सरखीज छे, कदाच एम कहेशे के अधिक मास कालनो चूलारूप होवाथी लेखामां नहि गणाय तो ते बात रद जशे कारण के कल्प तथा निशीयना चूर्णिकारोएज ते लेखामां गणैछ छे, कारण के त्यां एम कहुं छे के “जो अधिक मास होय तो बीसे दहाडे पर्युपणा करबी कारण के इहां अधिक मासने मासज गणवो ते हिसाबे पचाश दहाडाज थया.”

विचार ८४ मो.

प्रश्न:—(परमंतवाला तरफयी):—टीपणुं केम नथी मानता ?

उत्तर:—तमारा शारोथी जैन शास्त्रो जूदी तरेइनाज छे माटे अमारा साथे तमारी शी तकरार पाले.

वली तमारामां पण खंडसाड्य, शिष्यधी, तथा ब्रह्मसिद्धांत वगेरा ग्रंथो साथे वर्तमान टीपणां केटकीक बायतोमां विरुद्ध पडे छे. कारण के ते ग्रंथोमां अधिक मास जूदा कहा छे अने हमणा वर्त्तीय छे, माटे तमारा टीपणां शी रीते मानी शकाय ?

વલી પૃથ્વી પણ તમારા શાસ્ત્રમાં ગોળાકાર અથવા પૂનમના ચંદ્રના આકાર જેવી કહેલ છે. તે પણ અમારા સાથે કેમ મળે ?

વલી તમારામાં ગ્રહો તથા શ્રવણ વગેરા કેટલાક નક્ષત્રો પણ પ્રથમ જ્યોતિશ્વકમાં નહિ હતા પણ પછી उत्पन्न થયા એમ માનેલ છે તથા ચંદ્ર પણ અગાઉ ન હતું પણ પછીથી અત્રિ ઋષિના નેત્ર-માંથી કે દારીસમુદ્રમાંથી उत्पन्न થયું એમ માનેલ છે. માટે અમારો ને તમારો મેલ શી રીતે મળી શકે ?

હવે કદાચ કોઈ જૈની ચોલે કે ટીપણાના દિગ્માથે આઠમ વ-ગેરા પર્વ તથા અધિકમાસ કેમ નથી કરતા ? તેને ઉત્તર આપીએ છીએ કે છાયદા અને તદકાની માફક લોક અને જૈનનું મોટું અં-તર રહેલ છે. માટે તે વેની સરસાઈ કેમ આવી શકે ?

કારણ કે લોકમાં એક ચંદ્ર ને એક સૂર્ય છે, જૈનમાં અસંખ્ય છે. લોકમાં નવ ગ્રહ છે, જૈનમાં ૮૮ ગ્રહ છે, જેમાં ત્રીશમો મહમ ગ્રહ છે. લોકમાં મેરુ એક છે, જૈનમાં પાંચ મેરુ છે. લોકમાં ભૂગોળ અઘોળે આઠે સૂર્યાદિકને ફેરે છે જૈનમાં જ્યોતિશ્વક ફેરે છે. લો-કમાં સાત દ્વીપ સમુદ્ર છે, જૈનમાં અસંખ્યાતા છે. લોકમાં યુગ, મન્વંતર, ઇત્યાદિ કાલમાન છે, જૈનમાં પર્યોપમ, સાગરોપમ, ઉ-ત્સર્પિણી, અવસર્પિણી, પુટ્ટલપરાવર્ત, ઇત્યાદિ કાલમાન છે.

વલી લોકમાં વ્યારેક એકજ વર્ષમાં એક અધિકમાસ અને એક પ્રથમાસ આવે છે જેમકે સં. ૧૨૫૦ માં પોષ માસનો સ્વય દતો અને ચૈત્ર માસ વે દતો, તેથી ફાગણ ચોમાસું ત્રણ માસે અને આપાદ ધોમાસું પાંચ માસે થયું હતું. આ વાવત ધૂર્ત્તમદસિદ્ધાંત-માં સ્પષ્ટ છે. પણ જૈનમાં તેમ ધતું નથી.

લોકમાં રાહુ મસ્તકમાત્ર છે, જૈનમાં મહાદ્વિક દેવ છે. લો-કમાં સંક્રાંતિ, વ્યતિપાત, ગ્રહણ, તથા ત્રૈધૃતિ વગેરા પર્વ ગણાય

વળી અધ્યયન સૂત્રી સૂત્રાર્થે અને પિંહેપણા સૂત્રી અર્થે શીલે.

વળી સંવેગરંગશાલામાં લક્ષ્યું છે કે આઠ સમિતિઓ જાણ્યા શિવાય શ્રાવક સામાયિક શી રીતે કરી શકે તથા છઝીવળી જાણ્યા શિવાય જીવરક્ષા શી રીતે કરી શકે. હેમ વ્યાકરણમા પણ શ્રાવકને છઝીવળી સૂત્રી મળવાનું લખેલ છે.

હાં વળી એ જાણવાનું છે કે ઉત્કૃષ્ટપણે છઝીવળી સૂત્રી મળવાનું કહેવાથી તેથી પૂર્વેના દુર્ગપુષ્પાદિક ગ્રંથ અધ્યયન આવી જાય છે. વળી અર્થથી શ્રાવક પિંહેપણા સૂત્રી શીલે તે વાક્યને પણ ઉપલક્ષણરૂપ ગણવું. કારણ કે તેમ ન માનીએ તો, ઋષભદેવ સ્વામિએ અઠાણુ પુત્રોને સૂગઢાંગનું વેતાલીય નામે ધીજું અધ્યયન સંમળાવ્યું, ગૌતમસ્વામિએ અષ્ટાપદ ઉપર વૈશ્રવળને જ્ઞાતાનું પુંડરીકાધ્યયન સંમળાવ્યું, સુવુદ્ધિમંત્રિએ ધર્મદેશના પૂર્વક જિતશત્રુ રાજાને મતિબોધી ધારમત આપી નવે તત્ત્વનો જાણકાર કરી શ્રાવક કર્યો, કપિલક્રપિએ ઉત્તરાધ્યયનની વીસ ગીતિઓનહે પાંચ-સે ચોર પ્રતિબોધ્યા, નિર્ગ્રંથમુનિએ શ્રોણકરાજાને અનાથી અધ્યયન કહી વતાવ્યું, તથા સ્થવિરોએ દસવૈકાલિકનું છતું અધ્યયન રાજા, અમાત્ય, બ્રાહ્મણ, સત્રિય વગેરા સર્વ પર્યદા આગલ કહી વતાવ્યું, इत्यादि વાતો કેમ ઘટી શકે. માટે શ્રાવક અર્થથી પિંહેપણા સૂત્રી શીલે તે શેષ અંગલપાંગના ઉપલક્ષણરૂપે જાણવું.

વળી ઉપરના દૃષ્ટાંતોમાં વીજી એક વાત યાદ રાખવા લા-યક છે કે ગૌતમસ્વામિએ વૈશ્રવળને પુંડરીકાધ્યયન સંમળાવતાં તેણે સૂત્રથી પણ તે ગ્રહણ કરેલ છે. એ વાત વૈરસ્વામીના વૃત્તાંત-માં પ્રસિદ્ધ છે.

विचार ८६ मो.

प्रश्नः—साधु तथा श्रावके जघन्ययी आठ समितिओ शीखवी, ते उत्तराध्ययनमां रहेल मवचनमातु नामे अध्ययन शीखवुं के बीजुं कोई अध्ययन शीखवुं ?

उत्तरः—इहां जो के भगवतीना टीकाकारे वकुशनी व्याख्यामां कथुं छे के “ए उत्तराध्ययननुं अध्ययन तो मोहोहुं छे माटे जघन्यपदमां नथी संभवतुं, किंतु “अद्वण्डं पवयण माईणं” ए पदनुं जे विवरणसूत्र छे ते संभवे छे. अने तेथी मापतुपादिक-नी घातमां पण व्यभिचार आवतो अटके छे.” तोपण टीकाकारे जे विवरणसूत्र जणाव्युं छे ते हाल देखवामां नथी आवतुं, अने श्रावकने तो समितिओनुं खप अवश्य रहेल छे तेथी बीजा सूत्रनो अभाव होता उत्तराध्ययननुं मवचनमातु नामे अध्ययनज अमे श्रावकने शीखवीए छीये.

विचार ८७ मो.

प्रश्नः—श्रावको आवश्यकनिर्युक्तिने तथा सिद्धांतोना अनेक आलावाओने केम भणी शके ?

उत्तरः—जो श्रावको आवश्यकनिर्युक्तिने तथा सिद्धांतोना अनेक आलावाओने नहि भणे तो तेमने “लद्धट्टा, गहियट्टा” इसादिक भगवतीमां कहेलां विशेषणो केम घटी शके ?

वली सुबुद्धिमंत्रीए पाणीनो दासलो आपी “सुगंधि पुट्टलो दुर्गंधि थाय छे, अने दुर्गंधि पुट्टलो सुगंधि थाय छे” ए आलावावहे जितशत्रु राजाने प्रतिवोधी धर्मदेशना पूर्वक समकितमूळ वारवत दीधां ए बातथी पण सिद्ध थाय के श्रावक सूत्रोना आ-

વળી અધ્યયન સૂધી સૂત્રાર્થે અને પિંહેપણા સૂધી અર્થે શીખે.

વળી સંવેગરંગશાબ્દામાં લખ્યું છે કે આઠ સમિતિઓ જાણ્યા શિવાય શ્રાવક સામાયિક શી રીતે કરી શકે તથા છજીવણી જાણ્યા શિવાય જીવરસા શી રીતે કરી શકે. દૈમ વ્યાકરણમા પણ શ્રાવકને છજીવણી સૂધી મળવાનું લખેલ છે.

હાં વળી એ જાણવાનું છે કે ઉત્કૃષ્ટપણે છજીવણી સૂધી મળવાનું કહેવાથી તેથી પૂર્વેના દુમપુષ્પાદિક મળ અધ્યયન આવીજ જાય છે. વળી અર્થથી શ્રાવક પિંહેપણા સૂધી શીખે તે વાક્યને પણ ઉપલક્ષણરૂપ ગણવું. કારણ કે તેમ ન માનીએ તો, ઋષભદેવ સ્વામિએ અઠાણુ પુત્રોને સૂગઢાંગનું વૈતાલીય નામે થીજું અધ્યયન સંમજાવ્યું, ગૌતમસ્વામિએ અષ્ટાપદ ડપર વૈશ્રવણને જ્ઞાતાનું પુંડરીકાધ્યયન સંમજાવ્યું, સુબુદ્ધિમંત્રિએ ધર્મદેશના પૂર્વક નિત્યશુ રાજાને પ્રતિષેધી ચારમત આપી નવે તત્ત્વનો જાણકાર કરી શ્રાવક કર્યો, કપિલઋષિએ ઉત્તરાધ્યયનની થીસ ગોતિઓવડે પાંચ-સે ચોર પ્રતિષેધ્યા, નિર્ગ્રંથમુનિએ શ્રેણિકરાજાને અનાથી અધ્યયન કહી પતાવ્યું, તથા સ્પષ્ટિરોએ દસવૈકાલિકનું છતું અધ્યયન રાજા, અમાત્ય, બ્રાહ્મણ, સત્રિય વગેરા સર્વે પર્યદા આગલ કહી વતાવ્યું, ઇત્યાદિ વાતો કેમ ઘટી શકે. માટે શ્રાવક અર્થથી પિંહે-પણા સૂધી શીખે તે શેષ અંગવ્યાંગના ઉપલક્ષણરૂપે જાણવું.

વળી ડપરના દૃષ્ટાંતોમાં થીજી એક વાત યાદ રાખવા લાયક છે કે ગૌતમસ્વામિએ વૈશ્રવણને પુંડરીકાધ્યયન સંમજાવતાં તેણે સૂચથી પણ તે ગ્રહણ કરેલ છે. એ વાત વૈરસ્થાપીના દૃષ્ટાંત-માં પ્રસિદ્ધ છે.

कदाच कोई कहेसे के योग बड़ा शिवाय श्रावको आवश्यक
निर्युक्ति बगेरा केम सीखी शके ? तेनु ए उत्तर छे के योग तो
सूत्रोनाज बहेवाय, बाकी निर्युक्त्यादिकना योग नही. बळी सू-
त्रोमां पण सामायिकादिक सूत्रो तो योग बहेराव्या बगर पण
पूर्वाचार्योए लाखो श्रावकोने भणान्या छे.

विचार ८८ मो.

प्रश्न:—आवश्यकचूर्णिनी आदिमांज लख्युं छे के जे शि-
ष्य गुरुकुलवासी, जाति-कुल-रूप-श्रुत-आचार-सत्त्व-विनय
-संपन्न होय इत्यादि अनेक गुणोवाला शिष्यने अनुयोग एटले
अर्थव्याख्या देवी एम कहुं छे, माटे तेपरयी जणाय छे के यति
पण जे विशिष्ट गुणवंत होय तेनेज आवश्यकनो अनुयोग आपी
शकाय, त्यारे श्रावकने ते केम आपवो घटे ?

उत्तर:—एज चूर्णिमां आगल लख्युं छे के श्रावक उत्कृष्ट-
पणे छजीवणी सूधी सूत्रार्थे अने पिठेपणा सूधी अर्थे सीखे. तथा
कल्पपीठमां लख्युं छे के आचार्यने कोई अन्य आचार्य, भिक्षु,
के श्रावक कहै के आप आपना इच्छाकारे अपने अनुयोग आ-
पो त्यारे आचार्ये तेमने अनुयोगनी विधिए अनुयोग देवो. ए
पुरावायी जणाय छे के श्रावकोने पण अनुष्ठात ग्रंथोनो अनुयो-
ग आपी शकाय छे.

हवे जे विशिष्टगुणवाळानेज अनुयोग देवो ते यावत एम जा-
णवुं के जेम सर्वगुणसंपूर्ण सुधर्मास्वामिए विशिष्टगुणवंत जेवूने
अनुयोग आप्यो, बळी काळांतरे भद्रबाहुस्वामिए स्थूलभद्रने आ-
प्यो तेम बीजा पण गुणवंत गुरुओए काळानुसारे यत्नता गुणवंत

लावा भणी शके छे.

बली स्वयंबुद्ध श्रावके महाबळने, मुजातकुमारे चंद्रयशाने, तथा मदनरेखाए युगवाहुने अणसण करावी नीजाम्या; प्रभावतीए आत्मसांखे छयास सूधी व्रत पाळ्यां; दृढधर्मकुमारे शिवकुमारनी शुद्ध भातपाणीवडे पर्युपासना करी; अश्वग्रीवना जीव मृगध्वजकुमारने मांघिए सीमंघरसूरिने मनमां घरी व्रत दीधां, तथा मृगध्वजे कापी नाखेला भद्रक नायना पाढाने आराधना करावी; कल्पक मंघिए पोताना कुटुंबने नीजाम्युं; चारुदत्ते बकराने नीजाम्युं; जिनदासे कंबळसंबळने नीजाम्या; पुंडरीके पोतानी सांखे व्रत लीधां; चेहाराजा, वरुणसाराधि, नंदमाणियार, मंढूक, चाणक्य, अने प्रदेशि राजा वगेराए पोतानी मेलेज आराधना करी; मुज्येष्टाए परवादी जीत्या, स्कंदकुमारे पाळकने निरुत्तर कर्यो; कुंडकोळियाए दैवने निरुत्तर कर्यो; तथा आनंदादिक श्रावकोए अग्यारमी श्रमणभूत प्रतिमा पाळी; इसादिक बातो जोतां विचार धाय छे के जो तेओ अनुज्ञात करेला सूघो नहि भण्पा होय तथा अर्थ नहि सांभल्यो होय तो एओ विवेक तेमने क्यांथी आवी शके ?

बली आवश्यकनां पाठ तो श्रावकने प्रगटपणे देखाय छे. केमके निशीयचूर्णिमां कहुं छे दशवैकालिकथी आवश्यक नीचे रहूं छे. तेमज पासीसूत्रमां पण पेलुं आवश्यक अने पछी दशवैकालिक कहुं छे. तेमज यतिओ योग बहे सां पण एज क्रम छे. माटे दशवैकालिकना चार अध्ययन श्रावक भणे त्यारे आवश्यक तो पेटामांज समायुं.

हवे ज्यारे आवश्यक भणी शकाय सारे तेना व्याख्यानरूप निर्युक्ति, चूर्णि, तथा टीकादिक भणवा आवीज गया. कारण के सूत्र भणी शके पण अर्थ नहि भणाय एम शी रीते कही शकाय?

कदाच कोई कहेश के योग ब्रह्मा शिवाय श्रावको आवश्यक
निर्युक्ति बगेरा केम शीखी शके ? तेनुं ए उत्तर छे के योग तो
सूत्रोनाज बहेवाय, याकी निर्युक्त्यादिकना योग नथी. बली सू-
त्रोमां पण सामायिकादिक सूत्रो तो योग बहेराव्या बगर पण
पूर्वाचार्योए लाखो श्रावकोने भणान्या छे.

विचार ८८ मो.

प्रश्नः—आवश्यकचूर्णिनी आदिमांज लखुं छे के जे शि-
ष्य गुरुकुलवासी, जाति-कुल-रूप-श्रुत-आचार-सत्त्व-विनय
—संपन्न होय इत्यादि अनेक गुणोवाला शिष्यने अनुयोग एटले
अर्थव्याख्या देवी एम कहुं छे, माटे तेपरथी जणाय छे के यति
पण जे विशिष्ट गुणवंत होय तेनेज आवश्यकनो अनुयोग आपी
शकाय, त्यारे श्रावकने ते केम आपवो घटे ?

उत्तरः—एज चूर्णिमां आगल लखुं छे के श्रावक उत्कृष्ट-
पणे छजीवणी सूधी सूत्रार्थे अने पिढेपणा सूधी अर्थे शीखे. तथा
कल्पपीठमां लखुं छे के आचार्यने कोई अन्य आचार्य, भिक्षु,
के श्रावक कहे के आप आपना इच्छाकारे अमने अनुयोग आ-
पो त्यारे आचार्ये तेमने अनुयोगनी विधिअ अनुयोग देवो. ए
पुरावायी जणाय छे के श्रावकोने पण अनुज्ञात ग्रंथोनो अनुयो-
ग आपी शकाय छे.

हवे जे विशिष्टगुणवालानेज अनुयोग देवो ते चावत एम जा-
णवुं के जेम सर्वगुणसंपूर्ण सुधर्मास्वामिए विशिष्टगुणवंत जवूने
अनुयोग आप्यो, बली कालांतरे भद्रबाहुस्वामिए स्थूलभद्रने आ-
प्यो तेम बीजा पण ३ . १९ कालानुसारे यलता गुण-

શિષ્યોને આજકાલ તે આપવો. તેટલા માટેજ ચૂર્ણકારે સર્વોત્કૃષ્ટ ગુરુશિષ્યના ગુણો જણાવવા એ આલાવો લેતેલ છે; પણ કેંઈ એવાજ ગુણવાળા ગુરુએ એવાજ ગુણવાળા શિષ્યને અનુયોગ આપવો એવો મિયમ વાંધવા માટે એ આલાવો નથી લેતો.

માટે ચૂર્ણમાં વર્ણવેલા અધિક ગુણવાળા ગુરુશિષ્ય નહિ મળતા હોય તોપણ કાલાનુસારે ગુણની તરતમતા વિચારી દુઃપ્રમથ સૂધી આવશ્યકનો અનુયોગ મરુપાશે.

વહી મુધર્માસ્વામિ તથા મદ્રયાહુસ્વામિના વરતમાં પણ જ્ઞાતોક્ત ગુણવાળા ગુરુશિષ્યનો સંભવ વિરલોજ હતો, કારણ કે “વાર પ્રતિમાના ધારક” ઇત્યાદિ વિશેષણો સર્વ આચાર્યોમાં સંભવી શકે નહિ.

વિચાર ૮૯ મો.

મથ્ન:—શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે ગુનિએ અઘાત ઉંછ (ખોજન) લેવું, માટે પરિચિત શ્રાવકોના ઘરે વહોરવું નહિ જોડાયે; છતાં તમે કેમ વહોરો છો ?

ઉત્તર:—અજાણ્યા ઘરોથીજ વહોરવું એવું કેંઈ એકાંત નથી.

કારણ કે ઔઘભાવ્યમાં કહ્યું છે કે એક સંઘાટાએ ટચના-કુલમાં જવું અને વીજાઓએ વીજા ઘરોમાં જવું (હાં દવણાકુલ તે શ્રાવકોના ઘર જાણવા.) વહી આગલ ચાલતાં લહ્યું છે એ અતિ જાદા વીજો જેકુલોમાં મળે તેને અતિશેષી કહેવા તથા શ્રાવકોના કુલોને શ્રદ્ધિ કહેવા તે કુલોમાં સર્વ સંઘાટાઓએ નહિ, કિંતુ ગીતાર્યસંઘાટાએ જવું. એજ પ્રમાણે નિશી પળ વહી કલ્પસૂત્રમાં કહ્યું છે કે જે કુલ

भक्तिवाला होय तेवा कुलोमां साधुए जे चीज लेवी ते जोइ त-
पाशीनेज लेवी. कारण के तेवा कुलो बहु प्रीतिना कारणे कदाच
सदोष आहारपाणी पण करी राखे.

ओघनिर्युक्तिमां कहुं छे के गीतार्थोए धार्मिक श्रावकोने ए-
पणाना दोष तथा अभिग्रहविशेष कही बताववा. ए ऊपरथा पण
जणाय छे के परिचित श्रावकोना घरेथी पण मुनि व्होरी शके छे.

वळी विचार करो के जो श्रावकना घरेथी मुनि व्होरेज नहि
एम होय तो श्रावकनुं बारमुं अतिधिसंविभागव्रत केम रई शके?
तेमजं भवदेवे सज्जनना घरेथी व्होर्युं, शालिभद्रे माताना घरेथी
व्होर्युं, इत्यादि बातो केम घटे?

तथा निशीथचूर्णिमां कहुं छे के ज्यां साधुओ जतां आवतां
शंकादिक नहि थाय एवा भावितकुलोमां कारणे मुनि बेवार के
व्रणवार पण जाय. वळी बीजा स्थले लख्युं छे के जे श्रावको सा-
धुसामाचारी जाणता होय तेमणे मुनिने कहेवुं के तमो एक दाय्या-
तर स्थापो त्यारे मुनि तेम करीने बीजाओना घरे व्होरवा जाय.

वळी भगवतीमां श्रावकोना विशेषणोमां कहुं छे के श्रमण
निर्ग्रथने शुद्ध आहार पाणी वगेरा आपता थका श्रावको विचरे छे.

विचार ९० मो.

प्रश्न:—तेम ऊपर कही चूक्या के यति श्रावकना घरेथी पण
व्होरे तारे अमो कहीये छीये के “यतिने श्रावकना घरो शिवाय
बीजे भिक्षा लेवीज नहि कल्पे,” एवो नियम पाही शकाय के नहि?

उत्तर:—एवो नियम थायज नहि; कारण के मुनिओ तो
नापेगाय अप्रतिवद्धविहार करनार होय छे, अने साथे आहार

ળી પણ અમારે ત્યાંથી લેવો ત્યારે સાધુ ચોલ્યા કે અમારે એકજ ઢેકાળેથી ભિક્ષા લેવી કંલ્પે નહિ માટે થથે ઢેકાળે યચિત ઘરોમાં અમો ભિક્ષા લેશું.

ઇત્યાદિ અનેક ઉદાહરણોથી સિદ્ધ થાય છે કે મુનિ શ્રાવ-
કના ઘરેથીજ ભિક્ષા લિખ એમ એકાંત થઈ શકતું નથી.

વિચાર ૯૧ મો.

મત્રઃ—ઓપનિર્ણુક્તિર્મા નિયમ પાડ્યો છે જે એકજ ઘરમાં એકજ સંઘાટાણે જવું, ઘણા સંઘાટાણે જવું નહિ તે વાત કેમ ?

ઉત્તરઃ—એ વાત સ્થાપનાકુલો પટલે જે કુલો દાનના અત્યંત-
શ્રદ્ધાલુ હોય તેના આશ્રી અવશ્ય કરીને જણાય છે. કારણ કે તેવા
કુલો સાધુની અનુકંપાના સ્ત્રીધે કદાચિત્ અશુદ્ધિ પણ કરે, યાકી
જે કુલો સાધારણપણે ભિક્ષાના દેનાર હોવાથી જૂદા જૂદા સંઘાટાણે
જૂદી જૂદી ધોડી ધોડી એક વે ઘસ્ટુ આપના હોય ત્યાં જાં અશુદ્ધિ
થવાનો સંભવ ન હોય તો કોઈ વેળા ઘણા સંઘાટાણે પણ જઈ શકે
છે. યાકી અશુદ્ધિનો સંભવ હોય તો તે એક સંઘાટાણે પણ જવું
નથી કલ્પવું. માટે ભાવાર્થ એકે અશુદ્ધિની ગવેષણા કરવી.

પછી એ નિર્ણુક્તિર્મા આગલ વાત માંવે છે કે ભિક્ષા માટે
મયા સાધુઓ કરતા કરતા આવકના ઘરે આવનાં ત્યાં ચંલ્ય હોય
તો તે વાંદીને સાધારણ ભિક્ષા યજે તો તે સ્વે.

પછી જે કહ્યું છે જે “ઘણા સાધુઓના પ્રવેશથી આવકના
કુલો અને દુમળા ઘરને ગ્લાનના માટે જાંઈતી થીજ પણ આવે નહિ”
દર્શાવે એ રીતે દુષણ કરી પનાવ્યું પણ એમ નહિ કહ્યું જે પણ
સાધુનો પ્રવેશજ નહિ કલ્પે.

માટે પરમાર્થ એ છે કે નિપુણપણે વરોવર ચિંતવતાં જોડો-
પનો સંભવ જણાય તો અવશ્ય તે વાતનો પરિહાર કરવો, વાંકી
અશુદ્ધિનો સંભવ નહિ છતાં માત્ર इहां ઘણા અવસરના વહેરે છે
એટલા થકીજ તે કુલનો પરિહાર કરવાની જરૂર નથી.

વિચાર ૯૨ મો.

પ્રશ્ન:—તમારા શ્રાવકો પ્રસિદ્ધ ચૈત્યવંદનથી ચૈત્ય કેમ ન-
થી વાંદતા ?

ઉત્તર:—આગમમાં શ્રાવકના ચૈત્યવંદનની વિધિ એટલીજ
કહી છે કે એકસો આઠ કાવ્ય કહીને શક્રસ્તવ કહેવો.

વલી ચૈત્યવંદનભાષ્યમાં કહ્યું છે કે કેટલાએક આચાર્ય એમ
કહે છે જે જીવાભિગમમાં વિજય દેવતાના સ્થળે, રાયપસેનીમાં
સૂર્યાભના સ્થળે, જ્ઞાતામાં દ્રૌપદીના સ્થળે, તથા જંબૂદીવપનત્તિમાં
શકેદ્રે શક્રસ્તવથીજ વંદન કર્યું છે. માટે એ આચરણના પ્રમાણ-
થી તથા એથી અધિક વિધિ મૂત્રોમાં ગણધરોએ વતાયેલ નહિ હો-
વાથી શ્રાવક શક્રસ્તવથીજ ચૈત્યવંદન કરે. આ સ્થળે ટીકાકારે
વાહેરની ઘણી ઉક્તિયુક્તિઓ વતાવી છે, તોપણ મૂળમાં જે લખ્યું
છે જે એથી અધિક વિધિ ગણધરોએ વતાવી નથી તે વાતથી ભા-
ષ્યકારે પણ એકસો આઠ કાવ્ય સાથે શક્રસ્તવથીજ ચૈત્યવંદન
સમાધિત કરેલ જણાય છે.

વલી આવશ્યકચૂર્ણિકાર પણ એમ લખે છે જે “જો ચૈત્ય
હોય તો પહેલું ચૈત્ય વાંદે અને પછી શરિયાવહી પઠિકમે” આ
ઉપરથી જણાય છે કે ચૂર્ણિકારને પણ જીવાભિગમમાં કહેલ
ચૈત્યવંદનવિધિ અભિમત લાગે છે. વલી વિચાર કરો કે इहां

ળિંકારે સામાયિકવંતને પણ શરિયાવહીથી પૂર્વે ચૈસવંદન લખ્યું છે, સારે વગરસામાયિકવંતને તે શરિયાવહી હોયજ શાની? વહી શ્રેણિક તો અવિરત હતા તેથી તેમને શરિયાવહી પઠિકમવાનો સંમય નહિ છતાં તે વગર દેવપૂજા તથા દેવવંદન દરરોજ ત્રિકાલ કરતા હતા તે વાત પ્રસિદ્ધજ છે.

વહી જેમ દેશવિરત તથા અવિરતનું સમ્યક્ત્ર સામાયિક સર્વ સ્થળે સરસુંજ કહ્યું છે તેમ તેની નિર્મલતાના કારણો જે જિનપૂજનવંદનાદિક છે તે પણ વક્ષેના સરસાજ હોવા જોડ્યે એમ અટકલ થઈ શકે છે.

વિચાર ૯૩ મો.

મશ્ન:—નિશીથના પ્રકલ્પાદિક સૂત્રોમાં શ્રાવકોના માટે માયશ્ચિત્ત લક્ષેલ દેશ્વાતું નથી, માટે શ્રાવકોને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું અર્વાચીન છે કે પ્રાચીન છે?

ઉત્તર:—શ્રાવકોને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું પ્રાચીનજ છે. કારણ કે મહાશતકશ્રાવકને સંયારામાં તેની સ્ત્રી રેવતીએ ઉપસર્ગ કરતાં તેણે તેણીને કડુક વચન કહ્યાં તેથી ગૌતમસ્વામિએ મહાશતકને સમજાવીને પ્રાયશ્ચિત્ત આપેલ છે. તેમજ આનંદના અધિકારે પણ આનંદશ્રાવક અને ગૌતમસ્વામિની વાતમાં પ્રાયશ્ચિત્તની વાત આવે છે. તેમજ જુલળીપિતાને ઉપસર્ગ થતાં તે ચળાયમાન થયાર્થી તેની માતાએ તેને સમજાવ્યાર્થી તેણે પ્રાયશ્ચિત્ત લીધું છે. વહી આ સ્થળે ટીકાકાર લખે છે કે “શુદ્ધિના માટે નિશીથાદિકમાં પ્રાયશ્ચિત્ત છે” એમ નહિ માનતાં એમ માનવું કે શુદ્ધિના માટે પ્રાયશ્ચિત્ત રહેલ છે.

बली पंचाशकटीकांमां पण कथुं छे के कदाच कोई कहेशे के पदावश्यक तो अतिचारशुद्धिरूप छे, अने शुद्धिना आलोचना-दिक दश प्रकार कहेला छे; त्यां श्रावकने ए दश प्रकारनी शुद्धिमांथी कोई पण शुद्धि करवी निशीथादिकमां लखी देखाती नथी, कारण के श्रावकने अतिचार शी रीते घटे केमके अतिचार तो संज्वलनना उदयेज कहेल छे. आ बावतनुं ए उत्तर छे के जो के निशीथादिकमां श्रावकोने माटे कशी शुद्धि देखाती नथी छतां ते श्रावकजीतकल्पादिकथी अवश्य मानवी जोइये. नहि तो उपासकदशमां आनंदना अधिकारमां बात आवे छे के गौतमस्वामिए आनंदने कथुं के तमे तमारी भूल माटे यथायोग्य तपःक्रियारूप प्रायश्चित्त ल्यो ते शी रीते घटी शके. अने एज दाखलाथी श्रावकोने अतिचारो पण सिद्ध थाय छे.

विचार ९४ सो.

प्रश्नः—कल्प अने निशीथमां कथुं छे के घान साथे रांधेला, अग्निथी सकेला, के धूणी आपी पचावेला अथवा झाडनी टोंच पर पोतानी मेले पाकी रहेला एवा चारे प्रकारना प्रलेव पटले फल यतिए नहि लेवा कारण के तेमां अनेक दोष रहेल छे. माटे ए बात केम छे ?

उत्तरः—उत्सर्गे ए बात एमज छे; पण दुकाळ, मुशाफरी; संघारो, मांदगी, तथा पुरुषविशेषादिकना कारणवशे तेवा फल लई सकाय पण खरा. माटे सर्वथा निषेध नथी; जे माटे दशवैकालिकआदिमां तेनुं ग्रहण पण लखुं देखाय छे. कारण के सां कथुं छे के तीखुं, कडुक, कसालं. के खाकं एम लेनं .

ળિકારે સામાયિકવંતને પળ ફરિયાવહીથી પૂર્વે ચૈતવંદન લખ્યું છે, તારે ઘરસામાયિકવંતને તે ફરિયાવહી હોયજ શાની ? વહી શ્રેણિક તો અવિરત હતા તેથી તેમને ફરિયાવહી પાઠિકમવાનો સંભવ નહિ છતાં તે ઘર દેવપૂજા તથા દેવવંદન દરરોજ ત્રિકાલ કરતા હતા તે વાત પ્રસિદ્ધજ છે.

વહી જેમ દેશવિરત તથા અવિરતનું સમ્પત્તિ સામાયિક સર્વ સ્થળે સરખુંજ કહ્યું છે તેમ તેની નિર્મલતાના કારણે જે જિનપૂજનવંદનાદિક છે તે પળ ઘણેના સરસ્વાજ હોવા જોઈયે એમ અટકલ થઈ શકે છે.

વિચાર ૯૩ મો.

પ્રશ્ન:—નિશીથના પ્રકલ્પાદિક સૂત્રોમાં શ્રાવકોના માટે પ્રાયશ્ચિત્ત લખેલ દેખાતું નથી, માટે શ્રાવકોને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું અર્વાચીન છે કે પ્રાચીન છે ?

ઉત્તર:—શ્રાવકોને પ્રાયશ્ચિત્ત આપવું પ્રાચીનજ છે. કારણ કે મહાશતકશ્રાવકને સંયારામાં તેની સ્ત્રી રેવતીએ ઉપસર્ગ કરતાં તેણે તેણીને કડુક વચન કહ્યાં તેથી ગૌતમસ્વામિએ મહાશતકને સમજાવીને પ્રાયશ્ચિત્ત આપેલ છે. તેમજ આનંદના અધિકારે પળ આનંદશ્રાવક અને ગૌતમસ્વામિની વાતમાં પ્રાયશ્ચિત્તની વાત આવે છે. તેમજ હુલળીપિતાને ઉપસર્ગ થતાં તે ચલાયમાન થયાથી તેની માતાએ તેને સમજાવ્યાથી તેણે પ્રાયશ્ચિત્ત લીધું છે. વહી આ સ્થળે ટીકાકાર લખે છે કે “શુદ્ધિના માટે નિશીથાદિકમાં પ્રાયશ્ચિત્ત છે” એમ નહિ માનતાં એમ માનવું કે શુદ્ધિના માટે પ્રાયશ્ચિત્ત નિત્યવ્યવહારમાં રહેલ છે.

વહી જ્ઞાતામાં ધર્મરુચિય તુંવદું વોરું કહું છે.

નિશીથમાં કહું છે કે “એકલા પચાવેલ પદાર્થ વે પ્રકારના છે:—એક આચીર્ણ એટલે આચાર્યપરંપરાથી લેવાતા આવેલ જેવા કે ચીપડાં તુંવી વગેરા, અને વીજા અનાચીર્ણ એટલે આચાર્યપરંપરાથી યજ્ઞાતા આવેલ જેવા કે સૂર્યકંદાદિક. કોઈ કહેશે કે એ અચિત્ત છતાં અનાચીર્ણ કેમ થયા ત્યાં એમ જાણવાનું છે કે અગ્નિશસ્ત્રથીડપહત પવાં પણ અનાચીર્ણ ગણાય છે તો ફલની લાંબી ચીરેલી ફાલો કે જે ઘણે ભાગે અશસ્ત્રોપહતજ છે તે અનાચીર્ણ થાય તેમાં શું કહેવું.” આ સ્થલે અશસ્ત્રોપહતનો નિપેધ કર્યો તે પણ ઉત્સર્ગપેક્ષાએ જણાય છે કારણ કે શરુઆતમાં અશસ્ત્રોપહત આચીર્ણ પદાર્થોની તો અનુજ્ઞા આપી છે.

વિચાર ૯૬ મો.

પ્રશ્ન:—સાધુ કે સાધ્વી ફલ વોહોરાવે તે વાયત શાસ્ત્રમાં કેવી વિધિ કહેલ છે?

ઉત્તર:—જ્યારે વહુફલવંત દેશમાં સાધુને જવું પડે ત્યારે, અથવા દુકાલ, મુશાફરી, અનિર્વાહ, માંદગી, કે તથાવિષપુરુષાદિકના કારણે ફલ લેવાં પડે ત્યારે તે વાયત નિશીથ અને કલ્પર્ચૂર્ણમાં નીચે મુજબ વિધિ વતાવી છે.

સાધુઓને ભાવથી અગ્નિપાકાદિકે કરી અચિત્ત થયેલ અને દ્રવ્યથી વિધિભિન્ન કે અવિધિભિન્ન પવાં સર્વે ફલ લેવાં કલ્પી શકે. ત્યાં વિધિભિન્ન તે જે આઢાંઅવળાં કાપ્યાં હોય અને અવિધિભિન્ન તે જે વેળાં વગર ફલો ઝૂમી ફાલો કરી સરસી રીતે કાપ્યાં હોય કારણ કે તેવી ફાલો ભોગી કરી શકી છે.

હાર મઝે તેવું મધુષૂતસમાન ગળીને મુનિષે સ્વાઈ જવું. ૧ મૂત્રની ટી-
કામાં લણ્યું છે કે તીચું તે એલિયું વગેરા, કડુક તે આદુ વગેરા,
કસાલું તે વાલ વગેરા, સ્વાદું તે છાસ કાંજી વગેરા, મધુર તે સી-
રમધુ વગેરા, સ્વારું તે સ્વારું શાક અથવા વધારે લૂણવાલું વગેરા
જે મઝે તે પીડું માની સ્વાઈ જવું. તથા અરસ એટલે વગર વધારેલું,
વિરસ એટલે જૂના ધાનનું ભોજન, મૂચિત એટલે વ્યંજનવાલું, અ-
સૂચિત એટલે વ્યંજન વગરનું, આદ્રિ એટલે ઘડુવ્યંજનવાલું, મંધુ એ-
ટલે ઘડરચૂર્ણાદિક તથા કુલમાપ વગેરા જે આહાર મઝે તે શાંત-
પણે સ્વાદું. તથા આગલ ચાલતાં લણ્યું છે કે ફલમંથુ એટલે ઘડ-
રચૂર્ણ અને ધીજમંથુ તે યથાદિકનું ચૂર્ણ તથા વેદેદાના ફલ અને
પિયાલના ફલ અપરિણત એટલે કાચાં હોય તો વર્જયા.

ઔષધત્તિમાં કહ્યું છે કે સાપુષ ગોચરીય જતાં દ્રવ્યાદિકનો
વિચાર કરી તે પ્રમાણે વહોરવું. તે વિચાર ૧ રીતે છે કે ગઠ્ઠ વ-
ગેરા દ્રવ્યે હાં કેટલા કેટલા દરરોજ લાલ થાય છે, તે વિચારી
તે પ્રમાણે વહોરવું. ધી હાં કેટલું આવે છે, તે વિચારી તે પ્રમાણે
છેવું, લૂણવાળાં કયાં કયાં વ્યંજન હાં થાય છે તેમજ અને
કેરાં કેટલાં રહેલાં છે, તે જાણી યથાયોગ્ય વહોરવું. વગેરા
હાં શું શું રંધાય છે તે જાણી યથાયોગ્ય વહોરવું. વગેરા
તથા સંઘાદાનો વિચાર પણ કરવો. કાલ

ગુરુની આશાતનાના અધિકારે આવડું
છે. ગુરુ સાથે જમતાં શિષ્ય મોટું મોટું કેવું,
માતૃક કે સારું સારું કે રસવાલું એટલે કે સાં-
જે ટીંગેતે સ્વાદા મંદી જાય તો ગુરુજીવું આ-
ત છે" જી વૈસ્વામિને દેવતાષ
હીતચ્ચક્ષેષ કર્યો નથી કહ્યો

લણ્યું છે
તે વગેરા
દાદમ વગે-
રા
જે ફલ જા-
ના પાડી છે.

ऊपर तरुण साध्वीओने अणकापेल के अविधिभिन्न फळो लेवानी ना पाडी छे ते एटला माटे के तेनी काची बुद्धि होवाथी ते आखुं फळ कदाच पोताना कपडामां कांख वगेरा स्थळे संता-डी मेळे माटे तेमने तेवां फळ नहि लेवा देवां.

विचार ९६ मो.

(उपधान वावत.)

प्रश्नः—महानिशीथमां कहेल उपधानविधि तथा मालारोप-ण केम नथी मानता ?

उत्तरः—जो ए बात मानीए तो घणा आचार्यों अने घणा घगा साधु साध्वी श्रावक श्राविकाओने अनंत संसारिपणुं प्राप्त थाय छे. माटे अमे ए बात नथी मानता. कारण के महानिशीथ-मां उपधानविधि कक्षा पछी आ प्रमाणे कहुं छेः—

“हे भगवन् आवी मोहोटी नियंत्रणा घालजनो शी रीते करी शके ?” एना उत्तरमां भगवान् कहे छे के “हे गौतम, जे कोइ ए नियंत्रणा नहि इच्छतां वगर उपधाने नवकारमंत्र भणे, भ-णावे, के भणताने अनुमत करे, ते मियधर्मा के दृढधर्मा न होय अने तेणे सूत्रार्थ तथा गुरुनी हीलना करी; तथा सर्व अरिहंत अने आचार्य, उपाध्याय, साधु अने ज्ञाननी पण आशातना क-री; जंथी ते अनंतसंसारी यइ अनेक दुःख पामशे.

वळी गौतमे पूछयुं के भगवन् उपधान वहेतां तो बहु बखत त्रेटलामां वचे कदाच मरण पामे तो नवकार बिना शी रीते करी शके ? आना उत्तरमां भगवाने कहुं के हे गौतम, उपधानना माटे कंइ पण तप मांडयुं के ते समयेज

दोराथी बांधी लेता प्रथमना फळ जेवीज धई रहे छे.

हवे साध्वीओना माटे एवी विधि छे के साध्वीओ जे क्षेत्रमां रहेनार होय ते क्षेत्रने पहेलां साधुओए पोते जइ भावित करवुं. ते ए रीते के त्यां जइ साधुओए गृहस्थोने कहेयुं के अमने कापेलां फळ आपो. कदाच गृहस्थो कहे के कापेलां तैयार नथी तयारे कहेयुं के कापी करीने आपो. एम कहे छते कदाच गृहस्थ कहे के अमे एटली पंचात नथी जाणता, तमारे जोइता होय तो आखा ह्यो तयारे गृहस्थना वासणमांज फळ रक्षां छतां साधुओए पोते फळो कापी करी पछी बोरवां. एम कर्पाथी गृहस्थोने मजबूत विचार ठसाय के एमने बगर कापेला नथी खपना माटे हवे कापीने देखुं. एम ज्यारे भावित क्षेत्र थाय तयारे साध्वीओने त्यां मोकलाववी.

हवे साधुओ कदाच न होय अथवा कोई कारणमां रोक्यां-ला होय तो साध्वीओमां जे स्थविरसाध्वीओ होय तेमणे पेहेलां जइ ऊपरनी रीते क्षेत्र भावित करवुं.

कदाच क्षेत्र एवुं होय के जे भावितन नहि यई शके तो रीते कापेलां नहि मळनां गृहस्थ पासेथी कपाववां के छेवट पोते रीते के मनी आगल कापीने पछी बोरवां.

कदाच एम करता वेला अतिक्रम थती होय तो स्थवि ओए अविधिए कापेलां के अणकापेलां फळो लेवां अ

ध्वीओएतेवां फळ नहि लेतां विधिभिन्न फळ अने भातपांणाज बारबु. ए विधिए गांचरी करी वसतिना दरवाजे ठेरीने त्यां जे बगर ले कापेला के अविधिए कापेला फळ होय ते विधिभिन्न करी पछी वस-त छे पंदर आववुं. कदाच दरवाजे ठेरवानी जग्या न होय तो वस-

भावी तेवां फळ गुरुणीने साँपना एटले गुरुणी विधिभिन्न करे.

મદારવિધુર યુગવાહુને મદનરેસાએ નવકાર આપ્યાથી તે પાંચમા દેવલોકે ગયો.

જંબૂસ્વામિના પિતા ઋષભદત્તે પોતાના લઘુભાઈ જિનદાસને નવકાર વગેરા ક્રિયા કરાવ્યાથી તે જંબૂદ્વીપનો આધિપતિ અણાદિઓ નામે દેવતા થયો છે.

તિર્યંચોમાં પણ કેટલાંકને મહર્ષિઓ અને કેટલાંકને શ્રાવકોએ, પર્યંતક્રિયા કરાવતાં તથા કેટલાંકે જાતિસ્મરણના યોગે પોતે પર્યંતક્રિયા કરતાં નમસ્કારના પ્રભાવે દેવપણું તથા ચોધિયીજ મળ્યાં છે.

દાણલા તરીકે પાર્શ્વનાથનો જીવ હાથી, મુનિસુવ્રતસ્વામિ પ્રતિબોધિત અશ્વ, સોદાસનો જીવ ગેંદો, સહદેવીનો જીવ વાઘળ, વૈતરણીનો જીવ વાનર, ભદ્રકમાહિષ, કંચલ સંચલ નામે ઘે વઢદ, શ્રેષ્ઠિપુત્રનો જીવ મત્સ્ય, મંદમણિયારનો જીવ દેહકો, છુલ્લકનો જીવ શુક, ઘીજા છુલ્લકનો જીવ પાહો, ચંદ્રકૌશિક સર્પ, મરુચની શકુનિકા, સેહુકનો જીવ દેહકો, ત્રિવિક્રમભટ્ટનો ચોકહો, કમઠની પંચાગ્રિમાં ઘડતો સર્પ, કૂરગઢુકના પૂર્વલા ભવે તેનો જીવ દષ્ટિવિષ સર્પ, મશુંન્નની માતાનો જીવ કૂતરી, ચારુદત્તે આરાધના કરાવેલ ચોકહો, સિંહસેનરાજાનો જીવ હાથી, રૂક્ષાદિ અનેક ઉદાહરણોમાં ઉપધાન વિના પણ આરાધકપણું દેસાય છે.

વળી સૂત્ર, નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, ચૂર્ણ, ટીકા, તથા દિપ્પનક વગેરા વર્તમાન આગમગ્રંથોમાં ક્યાં પણ ઉપધાનની વિધિ વર્તાવી નથી માટે તે કેમ કરાય ?

વળી આજકાલ છ ઉપધાન વેહેરાવાય છે:—પંચમંગલમહાશ્રુતસ્કંધના, ર્ચાપથશ્રુતસ્કંધના, શક્રસ્તવના, આણં રૂક્ષાદિ દંડકના, ચોવીસત્પાનના અને વગેરે.

તે સૂત્રાર્થે ધન્યા સમજવા. માટે એ નવકાર મંત્રને અવિધિએ ગ્રહ-
ણ નહિ કરવું, કિંતુ એવી રીતે ગ્રહણ કરવું કે જેથી ભવાંતરમાં
પણ નાશ નહિ પામે.

આ મૂત્રના અભિપ્રાયથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે જે ઉપધાન વિધિ
વિના નવકાર ભણે ભણાવે કે અનુજ્ઞા આપે તે વધા અનંત સંસારી
થાય; અને આજકાલ તો કોઈ ચિરલા આચાર્યો, તથા દરેક ગ-
જ્ઞમાં કોઈ કોઈક થે ચાર સાધુસાધ્વીઓ અને એકાદ થે શ્રાવ-
કો તથા યોઢીએક શ્રાવિકાઓજ ઉપધાનવિધિ કરતાં દેખાય છે.
ત્યારે ધાકીના જેઓએ ઉપધાનવિધિ નથી કરી એવા આચાર્ય,
સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા તથા નવકાર મળનાર મદ્રક-
જનો મહાનિશીથના અભિપ્રાયે તો અનંત સંસારીજ થયા.

વઢી જેમણે ઉપધાન વધ્યા છે તેઓ પણ શરૂઆતમાં નાનપ-
ણમાં તો વગર ઉપધાનેજ નવકાર શીસેલા, તેમજ ઉપધાન વધ્યા
વાદ પણ વાલકોને વગર ઉપધાને નવકાર ભણાવતાં દીસે છે
અને વઢી ઉપધાનવિધિ ધરના શ્રાવક, શ્રાવિકા, મદ્રકજન, કે
તિર્યંચોને મરણ વેળા નમસ્કાર આપતાં દેખાય છે. તેથી એમને
પણ અનંતસંસારીપણું ટલવું મુસ્કેલજ છે.

હવે ભગવાનના અભિપ્રાય પ્રમાણે તો ઉપધાનવિધિ વિના પ-
ણ નવકાર વગેરા ભણતાં ભણાવતાં કે અનુજ્ઞા દેતાં કોઈને પણ
અનંતસંસારીપણું થતું નથી, કિંતુ સકલ કલ્યાણમાલ્યાનીજ પ્રા-
પ્તિ થાય છે. એ વાચત નીચેનાં દાસલા વિચારો.

મત્તપરિણામાં કહ્યું છે કે ગોવાલ અઘ્ઘાની છતાં, અને મિંઢ-
હિષ્ટકર્મી છતાં નવકારથી મુક્ત થયા.

આવશ્યકમાં ત્રિદંડી નવકારથી આ લોકમાં મુક્ત થયો
છે.

ચ્યાંક પૂઠી, ચ્યાંક વેવે ઝળઝળ પાનાંં ઇત્યાંદિ ઘણો ગ્રંથ નાશ પામેલ હતો. એ રીતે પહેલા અધ્યયનના પર્યંતે લક્ષ્યું છે. તથા વીજા અધ્યયનમાં લક્ષ્યું છે કે મહાનિશીયના પૂર્વાદર્શના ઉદેહીએ કટકેક-ટકા કર્યાંથી ઘણાં પાનાંં સઢી ગયાંં હતાંં. તથા ચોયા અધ્યયનના અંતે લક્ષ્યું છે કે આ ચોયા અધ્યયનમાં ઘણા સંદ્ધાંતિક (સિદ્ધાંત માનનારા પુરુષો) કેટલાક આલાવા સમ્યક્ શ્રદ્ધતા નથી. માટે હરિમદ્રસૂરિ કહે છે કે તેથી મને તે વાયત સમ્યક્ શ્રદ્ધાન નથી.”

વઢી એ મહાનિશીયમાં ઉપધાનના માફક વીજી પણ અધ-દિત વાતો છે તેમાંની કેટલીક ઇહાંં વતાવીએ છીએ.

(૧) આડકાયના પરિભોગમાં, તેડકાયના સમારંભમાં, અને મૈધુન એ ઝળેમાં વૌધિઘાતજ થાય છે. તેમાં કંઈ માયશ્ચિત્તથી શુ-દ્ધિ થઈ શકે નહિ.

(૨) માર્ગે ચાલતા સાધુએ સો સો ઢગલે ઇરિયાવહી પઢિકમવી!

(૩) આર્યાઓથી તેર હાથ વેગલા રહેવું અને મનથી શ્રુતદેવીની માફક સર્વ સ્ત્રીઓને પરિહરવી.

(૪) કલ્પ નહિ વાપરે તો ચડત્થનું માયશ્ચિત્ત આવે.

(૫) કલ્પ પરિઠવે તો દ્વાદશમતપનું માયશ્ચિત્ત આવે.

(૬) પાત્રાવંધની ગાંઠો નહિ છોડે તો ચડત્થ લાગે.

(૭) આઠ સાધુથી ઓછા સાધુઓને ઉત્સર્ગે કે અપવાદે સાધ્વી-ઓ સાથે ચાલવું ન કલ્પે ત્યાંં વઢી સાધ્વીઓ પણ ઉત્સર્ગે ઓછામાં ઓછી દશ અને અપવાદે ચાર જોડીએ. વઢી તેવી રીતે ચાલવાનું પણ સો હાથ સૂધીજ કલ્પે તે ઉપરાંત સાથે ચાલવું નજ કલ્પે.

(૮) કાલી જમીનથી જાં, પીઢીથી કાલીમાં જતાંં, જલમાં જતાંં વિધિએ કરી

ए घटना युक्तिरहित अने नवीकल्पित जेवी देखाय छे. कारण के पंचमंगल कई जूदो श्रुतस्कंध नहीं किन्तु सर्वश्रुतस्कंधनो अभ्यंतरभूत रहेल छे, इरियावही पण प्रतिक्रमणाध्ययननो एक देश छे, शक्रस्तव ज्ञातादिकना अध्ययननो एक भाग छे, तथा अरिहंतवे-इयाणं वगेरा अने पुक्खरवरदीवहे वगेरा काउसग अध्ययनना अवयव छे. अने चौबीसत्यो ए एक अलग अध्ययन छे. आवी रीते सिद्धांतवादीओमां प्रसिद्ध बात छे, छतां उपधान चळ्ढाव-नाराओए नवकारना पांच अध्ययन अने ऊपर त्रण चूलिका, इरियावहीना आठ, शक्रस्तवना वत्रीश, चौबीसत्याना पचीश, अर्हत्स्तवना त्रण अने श्रुतस्तवना पांच अध्ययन ठेरच्या छे. माटे ए वधुं कल्पितज लागे छे.—कारण के एकने महाश्रुतस्कंध ठेराव्यो, थीजाने श्रुतस्कंध ठेराव्यो, अने वाकीनाने एमज रहेवा दीधा तेनुं हुं कारण छे! बली क्या सिद्धांतमां एक एक पदनां अध्ययन कहां छे ते पण विचारवा लायक छे. तेमज सामायिक, वांदणा, पढिकमणुं वगेरा छ आवश्यकना उपधान नहि कहेतां मृटक उपधान कहां त्यां पण युक्ति नहीं देखाती.

तथा उपधानना तप पेदे कहेवामां आवे छे जे पिस्तालीश नो-कारसी, अथवा चौबीस पोरसी, अथवा शोल पुरिमद, अथवा दश अषद, अथवा आठ व्यासणावहे उपवास लेखी शकाय ते पण आगमग्रंथमां क्यां पण कहेल नहीं.

हवे ए वधुं महानिशीयमां कहेल छे; पण ते ग्रंथ प्रमाण करी शकाय तेवो नहीं कारण के तेना कर्त्ताएज तेज ग्रंथमां लख्युं छे के “इहां जे यथगट लखायुं होय तेनो दोष श्रुतधरोए (मने) नहि आपवो. (कारण के) एनो जे पूर्वादर्थ हतो तेमांज क्यांक श्लोक, क्यांक अर्धश्लोक, क्यांक पद के असर, क्यांक पंक्तिओ,

યાવજ્જીવ મૂકવત ધારણ કર્યું.

(૧૮) સ્તવસ્તુતિવઢે ત્રિકાલ જે ચૈત્ય ન વાંદે તેને પેહેલીવારે તપ, વીજીવારે હેંદ, અને ત્રીજીવારે ઉપસ્થાપના આવે.

(૧૯) અવિધિએ ચૈત્ય વાંદે તો પારાંચિત લાગે.

(૨૦) સદસાત્કારે વાસીભોજન લેવાઈ ગયું તે જો તત્કાલ નિરુપદ્રવસ્થાંદિલમાં નહિ પરઠવે તો માસસ્રમણ માંયાશ્ચિત્ત લાગે.

(૨૧) રાતે જે છીંકે કે સ્નાંસી કરે અથવા ફલક, પીઠ, કે દંડથી થોડો પળ અવાજ કરે તો માસસ્રમણ માંયાશ્ચિત્ત આવે.

આવી આવી ઘણી વાતો છે કે જે તમો પણ માની શકતાં નથી તેથી તમો પણ એ ગ્રંથને અપમાણ કર્યો દેશાય છે.

માટે ઉપધાન પણ એજ ગ્રંથમાં કહેલા હોવાથી અમારે પ્રમાણ નથી.

હવે જ્યારે અમો ઉપધાન પ્રમાણ નથી કરતા ત્યારે તેના ઉજમણા રૂપે રહેલ માલારોપણ તો સંદેહ અપ્રમાણજ થયું.

વિચાર ૯૭ મો.

પ્રશ્ન:—નિશીથર્ચૂળમાં કહ્યું છે કે “આઠમ અને ચૌદશમાં પ્રભાવતી રાણી રાતે મતિમા આગલ વૃત્યપૂજા કરતા હતા” માટે તમે રાત્રિ પૂજાનો નિષેધ કેમ કરો છો ?

ઉત્તર:—આવશ્યકર્ચૂળમાં કહ્યું છે કે પ્રભાવતી ત્રિસંધ્ય પૂજા કરતા તેપરથી તથા શ્રેણિકરાજા ત્રિસંધ્ય સોનાના એકશો આઠ યવવઢે પૂજા કરતા હતા તેપરથી તેના અનુરોધે રૂઢાં પણ રાત શબ્દે સંધ્યાજ લેવી.

વળી “રાત્રિ ઇટલે સંધ્યા અને વિકાલ ઇટલે સંધ્યા પછીનો વચ્ચત” એમ નિશીથર્ચૂળમાંજ સ્થલાંતરે વ્યાખ્યા કરી છે.

पग प्रमार्जो प्रमार्जने दाखल थवुं नहि प्रमार्जे तो चार वर्षेनुं प्रायश्चित्त आवे.

- (१५) रज्जासाध्वीना अधिकारे केवलमहाराजे रज्जाने कर्तुं के तमे बीजी साध्वीओ आगल घोल्या जे मासुकपाणीधी माह शरीर बगड्युं तेथी हवे एवुं कोइ प्रायश्चित्त नथी जे तमा-री शुद्धि करे.
- (१६) जे स्त्री मनथी पण धील खंडे ते सातवार साते नरके जाय.
- (१७) कोइ माणस आ भवमां उग्रसंयमतप करी शकतो नहि होय छतां सुगतिए जवा इच्छतो होय, तो ते जो रजोहरणी एक दसो पण घारी-राते तो हे गौतम मारी बुद्धिए सिद्धिसेवनी ऊपरली मांडवीमां उत्पन्न थाय.
- (१८) उपानह सहित चाले तो फरी उपस्थापना लायक थाय.
- (१९) सोल दोष रहित छतां सावद्य वचन बोले तो उपस्थापना लायक थाय.
- (२०) सहसात्कारे पण जां रजोहरण खंधपर नाखे तो उपस्थापना लायक थाय.
- (२१) स्त्रीना अंगोपांगने हाथबडे, पगबडे, दंडबडे; हाथमां धरेल दर्भनी अणीबडे, के पगथी ऊढावेल रजबडे पण जे संघटो करे ते पारांचित प्रायश्चित्त पामे.
- (२२) चैत्यवाद्या बगर सूतां, तथा गुरुना पासे उपधि, देह, तथा अशनादिकने सागारि पचखाण करी वोसरान्या बगर सूतां, तथा कानना विचरमां कपास पूर्यो बगर सूतां उपस्थापना प्रायश्चित्त आवे.
- (२३) वातना प्रस्तावमां वात चाली छे के तेणे पूर्वला भवमां साधुपणामां वचनदंड मरुप्युं हतुं तेथी ते कारणे आ भवे तेणे

યાવજ્જીવ મૂકવ્રત-ધારણ કર્યું.

(૧૮) સ્તવસ્તુતિવહે-ત્રિકાલ જે ચૈત્ય ન વાંદે તેને પેહેલીવારે તપ, ધીજીવારે છેદ, અને ત્રીજીવારે ઉપસ્થાપના આવે.

(૧૯) અવિધિએ ચૈત્ય વાંદે તો પારાંચિત લાગે.

(૨૦) સહસાત્કારે વાસીભોજન લેવાઈ ગયું તે જો તત્કાલ નિરુ-પદ્રવસ્થાંદિલમાં નહિ પરઠવે તો માસસ્રમણ પ્રાપ્તિ લાગે.

(૨૧) રાતે જે છીંકે કે છાંસી કરે અથવા ફલક, પીઠ, કે દંડ-થી થોડો પળ અવાજ કરે તો માસસ્રમણ પ્રાપ્તિ આવે.

આવી આવી ઘણી વાતો છે કે જે તમો પણ માની શકતા નથી તેથી તમોજ એ ગ્રંથને અપ્રમાણ કર્યો દેશ્વાય છે.

માટે ઉપધાન પણ એજ ગ્રંથમાં કહેલા હોવાથી અમારે પ્રમાણ નથી.

હવે જ્યારે અમો ઉપધાન પ્રમાણ નથી કરતા ત્યારે તેના ઝ-જમણા રૂપે રહેલ માલારોપણ તો સંદેજ અપ્રમાણજ થયું.

વિચાર ૧૭ મો.

પ્રશ્ન:—નિશીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે “આઠમ અને ચૌદશમાં પ્રભાવતી રાણી રાતે પ્રતિમા આગલ નૃત્યપૂજા કરતા હતા” માટે તમે રાત્રિએ પૂજાનો નિષેધ કેમ કરો છો ?

ઉત્તર:—આવશ્યકચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે પ્રભાવતી ત્રિસંધ્ય પૂજા કરતા તેપરથી તથા શ્રેણિકરાજા ત્રિસંધ્ય સોનાના એકશો આઠ યવવહે પૂજા કરતા હતા તેપરથી નુરોધે રૂઢી પળ રાત શ-

विचार ९८ मो.

मन्त्रः—कल्पभाष्य तथा चूर्णमां कष्टं छे के “निश्चाकृत नहि कल्पे किंतु ज्यां साधुनी निश्चान होय ते कल्पे,” माटे निश्चाकृत-संचैत्य अनायतन होवाची त्यां वांदवा जवुं निपेध्युं छे, छतां तमे केम वांदो छो ?

उत्तरः—आ मन्त्र तमे ग्रंथनो पूर्वापर संबंध विचार्या वग-रज करो छो; कारण के त्यां आगल चालतां तेवां चैत्य वांदवां तो ठेराव्यांज छे. मात्र त्यां व्याख्यान करवानी मनाई करी छे ते पण उत्तर्ग मनाई छे, अपवाद तो तेनी पण रजान छे.

आ स्थले ते वाचनो त्यां कहेलो विचार लखी बतावीए छीये.

“स्थविरगीतार्थ गुरु, निश्चाकृतचैत्यमां जतां, सां हमेशांना के नवा ऊभा करेल मंडपादिक जाणीने, पोताना शिष्योने, ते चैत्यने वांदवानी विधि, चैत्यमां पेठा अगाऊन यतावी ये. ते वि-धि ए के निश्चाकृत के अनिश्चाकृत सर्व चैत्योमां व्रणधुइ कहेवी. कदाच वसत थोढो होय के चैत्य घणां होय तो दरेकमां एक एक धुइ कहेवी. त्वावाद अनिश्चाकृतचैत्यमां जइ समोसरण पूरवुं प-टले के व्याख्यान देवुं. कदाच तेवुं चैत्य नहि होय तो शिष्योने वसतिमां मोकलावी गुरुए निश्चाकृतमां पण व्याख्या देवा, नहि तो लोकमां अपवाद थाय तथा आवकोनी श्रद्धा भंग थाय.”

विचार ९९ मो.

मन्त्रः—शक्रस्तरमां “जेय अईया सिद्धा ” ए गाथा केम

उत्तरः—शाश्वता शक्रस्तव साथे नवी यएल गाथा मेळ-
ववी वाजवी नथी लागती. कदाच कोइ पूछे के त्यारे ए गाथा
कोणे चलावी छे, तेने उत्तर आपवामां आवे छे के गणधरसप्त-
तिकामां ३३२ मां पाने कहुं छे के त्रिभुवनागिरिवाळा महेंद्रसूरिए
“जेय अईया सिद्धा” ए चैखवंदननो बीजो अधिकार तथा उ-
ल्लंत सेलसिहरे, चत्तारि अष्टदसदोवि, बेयावधगराणं, ए दशमा
अगीआरमा तथा बारमा अधिकार चलाव्या छे.

प्रश्न—“नमोजिणाणं जियभयाणं” ए पाठ तो सूत्रमांज छे
माटे केम नथी कहेता.?

उत्तरः—ए पाठ प्राये कल्पसूत्रनीज कोइ कोइ विरली प्र-
तोमां देखाय छे. वळी क्यांक तो “नमोजिणाणं” ए एकज पद
देखाय छे पण “ठाणंसंपत्ताणं” सूधीनो पाठ अंग, उपांग, क-
ल्पसूत्रनी घणी प्रतो, आवश्यकचूर्णि, उपदेशमाळावृत्ति वगेरा
घणा स्थळे देखाय छे. माटे तेज अमो प्रमाण करीये छीये.

वळी विचारो के जो एकाद प्रतमां देखातो पाठ पण प्रमा-
ण करसो तो तो “दीवो, ताणं, सरण, गइ, पइठा” ए पाठ पण
केम नथी कहेता. कारण के ए पाठ पण केटली केटलीक प्रतो-
मां देखायज छे.

कोइ पूछे के त्यारे चालता शक्रस्तवनो पाठ क्या ग्रंथमां छे
तेणे जाणवुं के एज पाठ जीवाभिगम तथा रायपसेणीमां शक्र-
स्तवनी व्याख्या करतां मलयगिरिए वर्णव्यां छे.

कोइ बोले के वृत्तिकारनी बात केम प्रमाण थाय तो तेणे
जाणवुं जोइये के वृत्तिकार ज्यां प्रासांगिक बात चलावे त्यां प्र-
माण अप्रमाणनो विचार चाले, पण ज्यां सूत्रना ऊपरज व्या-
ख्या चलावतां यावत् शब्दनी तथा “वन्नओ, राया निगओ,

ધમ્મો કહિઓ, ઉવસેવો, નિવસેવો, સમોમરણ, એવમાઈ, ઇચેવમાઈ.”
 इत्यादिक अतिदेशसूत्रोनी व्याख्या करता थका बीजा स्थळे दे-
 खाता अनेक आलावा वर्णवी यताने ते तो तेमज प्रमाण करवा
 जोइये. माटे वृत्तिकारे यावत् शब्दे करीने लीधिल शकस्तवनो आ-
 लावो सर्व ठेकाणे सरसोज वर्णवेल छे. अने मूळमां पण समवाय-
 गनी वृहद्वाचनामां श्रीजी विभक्तिना एकवचने एज क्रमे पाठ रहेल
 छे. आ स्थळमां “दीवो ताणं सरण गइ पइहा” नो पाठ मूळ के
 टीका बन्नेमां नधी लख्यो. माटे एज क्रमनो पाठ प्रमाण करवो.

मन्त्रः—“ जेयअईया ” ए पाठ आगममां नधी कहेल, छ-
 तां पण पोतानी भक्तिए करेला स्तुतिस्तोत्र माफक बोलतां ते-
 मां शो दोष छे. ?

उत्तरः—शक्रस्तथ शश्वतो छे; अने ते देवलोक बगेरांमां
 पण चाले छे. अने वर्त्तमान आगमोमां “ठाणं संपत्ताणं” सूचीज
 ते देखाय छे; माटे तेमां नवी गाथा सांधवी अयुक्तज छे. आ
 स्थळे थोड़ी हितशिक्षा टांकीये छीये.

(१) हीनाधिक करतां कुणाळकवि तथा विद्याधरना दृष्टि
 दोष धाय छे.

(२) तेज सत्य के जे जिने भाह्युं.

(३) दरेक काम जिनाझाए करतांज मोसहेतु धाय, वाकी
 स्वबुद्धिए सारुं काम करीए तोए भवनो हेतु धाय.

वली परसमयमां पण कहुं छे के “ पुराण, मानवधर्म, वेद,
 अने वैद्यक एटला जेम छे तेमज मानवा. एमां जे अक्षर के पद
 फेरवे तेने तेना कर्त्तांनुं खून करवा जेटळुं पाप लागे.”

माटे जे सूत्र के जे अनुष्ठान पूर्वपुरुषोए जेम कहेल होय ते
 तेमज प्रमाण करवुं.

અગર જો હાં મક્તિની વાત કબૂલ કરિયે તો કોઈ વધારે મંગલ કરવા નવકારમાં પણ “નમો ચંડવિહસ્ત સંઘસ્ત, નમો કૈવલિપત્રતસ્ત ધમ્મસ્ત” એમ વે પદ વધુ ઘોલશે કે શરિયાવધી ઘમેરાના કાઢસગમાં પણ વિશેષ ધર્મધ્યાન સારું કહેલાથી અધિક ચિંતવશે તો તેને કોણ અટકાવી શકશે ?

વિચાર ૧૦૦ મો.

પ્રશ્ન:—ભગવતી ઘમેરામાં નોકારના પાંચ પદજ દેખાય છે. માટે ઉપરની ચૂલિકા આચરનાથી ચાલે છે કે કેમ ?

ઉત્તર:—ચૂલિકા આચરનાથી આવેલ નથી કિંતુ સૂયગર્દા-ગચૂર્ણ અને કલ્પચૂર્ણની વધી પ્રતોમાં તથા આવશ્યકચૂર્ણની પણ ઘણી પ્રતોમાં આશું નવકાર તેમજ તેના અંતે “પદમં હોર્મ-ગલં” એવો પાઠ દેખાય છે.

ઘણી ભગવતીની સંક્ષિપ્તવાચનામાં પણ “પદમં હોર્મગલં” સૂચીનો પાઠ છે. એ સંક્ષિપ્તવાચનાની પ્રત જાલોરવાળા મોટી પો-શાલના સાધુ હરિશ્ચંદ્ર પાસે છે.

વિચાર ૧૦૧ મો.

(આજ્ઞાપ્રમાણ વિચાર.)

પ્રશ્ન:—પૂર્વાચાર્યોની આચરનાઓ કેમ નથી માનતા ?

ઉત્તર:—સત્પુરુષને જિનાજ્ઞાન પ્રમાણ છે. એ વાત ઘણી હિતશિક્ષાઓ છે.

(૧) જિનેન્દ્રની આજ્ઞા પાલવી એજ મોક્ષનું સાધન છે, માટે સાંજ વાત કરવો.

- (૨) જે જિનમળીત જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર અને તપનું આરાધન તે-
નેજ આજ્ઞાઆરાધન કહે છે. (મક્તપરિજ્ઞા.)
- (૩) રાજાને માટે શુભદું અને ગામધણીના માટે ચિત્રશાલ્કા કરવી
વિરુદ્ધ ગણાય, તેમ તીર્થંકર અને આચાર્ય માટે સમજવું.
- (૪) જેમ પ્રમાદદોષે કરી રાજાની આજ્ઞા તોડતાં વધવંધાદિ
થાય છે તેમજ પ્રમાદદોષે કરી જિનાજ્ઞા તોડતાં પણ દુ-
ર્ગતિનાં દુઃસ્થ યશેજ.
- (૫) તીર્થંકરનું વચન પાલતાં આચાર્યનું વચન પાલ્યુંજ થાય છે.
(ઓધનિર્યુક્તિ.)
- (૬) જેમ કોઈ રાજાની કોઈ જાણી જોઈને આજ્ઞા માંજે તો તેને
સત્વર શિક્ષા થાય છે અને અજાણે માંજે તો માફી મળે
છે તેમજ જિનાજ્ઞા વિષે પણ જાણવું.
- (૭) જે ભુલ્ય થાય છે તે સર્વજિનની આજ્ઞા તોડે છે; અને જેને
આજ્ઞા તોડી તેનું સર્વ રદ ગણાય છે.
- (૮) એક જણ અકાર્ય કરે તો પછી તેને જોઈ ધીજો પણ કરે.
એમ મુલશીલતા થતાં થતાં અંતે તપસંયમનો નાશ થાય.
(પિંદનિર્યુક્તિ.)
- (૯) ચરણકરણમાં શિથિલ થતાં સસબ્યવહાર પણ નાશ પામે છે.
- (૧૦) ડ્યારે જીવ પોતાના જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રને ચૂકી આપે, તે
ઘેલા જાણવું કે તેને પરજીવોપર અનુકંપા નથી.
- (૧૧) જિનવચન મૂંકતાં જેને દુઃસ્થ ન થયું, તેને ધીજાનું દુઃસ્થ દે-
લી દુઃસ્થ નહિજ થાય.
- (૧૨) આચારમાં વર્તનાર શુદ્ધ આચારની નિઃશંકપણે પ્રરૂપણા
કરી શકે છે; પણ આચારહીન હોય તે શુદ્ધ આચારની
પ્રરૂપણા કોઈકજ કરે છે.

- (१३) जे तीर्थकर भगवान् ने प्रमाण न करे ते श्रुतधरो ने प्रमाण नथीज.
- (१४) संघ रागद्वेषहीन, सर्व जीवोपर सरस्वो, अने गुणनो निधान होय छे.
- (१५) शिष्य के आचार्य कंड सुगति पोचावता नथी किंतु सत्य व्यवहारज सुगतिए पोचावे छे.
- (१६) डलदो मार्ग बतावतां अने मुलदो मार्ग छुपावतां अनंत संसार थाय छे.
- (१७) जे जीत शोधिकारक अने संविप्र पुरुषे आचर्यु ते भळे तेणे एक जणेज आचर्यु तोए तेथी व्यवहार चाले.
- (१८) जे जीत अशोधिकारक अने पासत्यादिके आचर्यु ते भळे घणे जणे आचर्यु होय तोए तेथी व्यवहार न चलाववो.
- (१९) तीर्थकरे कर्यु, पछी गणधरोए कर्यु अने तेमनी शिष्य परंपराए चाल्यु ते जीत जाणवुं.
- (२०) जिनाज्ञा बिना जे व्यवहार चलावे तेनी इहां अपकीर्ति अने परभवे नक्की दुर्गति थाय. (व्यवहार.)
- (२१) “जे जिने भाप्यु तेज सत्य” ए परिणामवंत जिनाज्ञामां छे.
- (२२) दुर्लभ मनुष्यभव तथा संयम पापीने पण जे आज्ञामां नथी वर्त्तता ते दुर्गतिपथ बधारे छे.
- (२३) जिनेंद्रनी आज्ञाथी आचार्यनी आज्ञा बलवान् नथी; माटे जिनाज्ञाने हलकी ठेराववी ते गर्व अने आवेनय जाणवो.
- (२४) आज्ञा भांगतां अज्ञान, अनवस्था, मिथ्यादृष्टिपणुं, तथा चारित्र विराधना थाय छे; माटे आज्ञासाहित होय तेना पासेज ज्ञानदर्शन चारित्र ठेरे छे. (निर्शाथ.)
- (२५) अपराध यत्तां नानुं प्रायश्चित्त आवे छे पण आज्ञा भंग यत्तां मोहोदुं प्रायश्चित्त आवे कारण के आज्ञा ऊपरज चा-

- (૨) જે જિનમણીત જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર અને તપનું આરાધન જેનેજ આજ્ઞાઆરાધન કહે છે. (મક્તપરિજ્ઞા.)
- (૩) રાજાને માટે શ્રુપદું અને ગાયધણીના માટે ચિત્રશાહ્યા કરતું વિરુદ્ધ ગણાય, તેમ તીર્થંકર અને આચાર્ય માટે સમજવું.
- (૪) જેમ પ્રમાદદોષે કરી રાજાની આજ્ઞા તોડતાં વધવંધારી થાય છે તેમજ પ્રમાદદોષે કરી જિનાજ્ઞા તોડતાં પણ દુર્ગતિનાં દુઃખ થશેજ.
- (૫) તીર્થંકરનું વચન પાઠતાં આચાર્યનું વચન પાઠ્યુંજ થાય છે (ઔઘનિર્ણય.)
- (૬) જેમ કોઈ રાજાની કોઈ જાણી જોઈને આજ્ઞા માંજે તો તેને સત્વર શિક્ષા થાય છે અને અજાણે માંજે તો માફી મળે છે તેમજ જિનાજ્ઞા વિષે પણ જાણવું.
- (૭) જે લુબ્ધ થાય છે તે સર્વજિનની આજ્ઞા તોડે છે; અને જેનું આજ્ઞા તોડી તેનું સર્વ રદ ગણાય છે.
- (૮) એક જણ અકાર્ય કરે તો પછી તેને જોઈ ધીજો પણ કરે એમ મુલ્લક્ષીલતા થતાં થતાં અંતે તપસંયમનો નાશ થાય. (પિંદનિર્ણય.)
- (૯) ચરણકરણમાં સિધ્ધિલ્લ થતાં સસહ્યવહાર પણ નાશ પામે છે.
- (૧૦) ઉપારે જીવ પોતાના જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રને મૂકી આપે, તે ઘેલા જાણવું કે તેને પરજીવોપર અનુકંપા નથી.
- (૧૧) જિનવચન મૂંઝતાં જેને દુઃખ ન થયું, તેને ધીજાનું દુઃખ દેહી દુઃખ નહિજ થાય.
- (૧૨) આચારમાં વર્તનાર શુદ્ધ આચારની નિઃશંકપણે પ્રરૂપણા કરી શકે છે; પણ આચારહીન હોય તે શુદ્ધ આચારની પ્રરૂપણા કોઈકજ કરે છે.

- (૩૫) જિનાજ્ઞાનુસારે શુદ્ધ વ્યવહાર અને ન્યાયવાદ કરતો ધર્મી
એક પુરુષ પણ ભાવસંઘ કહેવાય.
- (૩૬) વિધિ પાલનાર, વિધિપક્ષના પ્રકાશક; વિધિના વહુમાની
અને છેલ્લે વિધિને દોષ નહિ દેનાર એ ચારેને ધન્યવાદ ઘટે છે.
- (૩૭) વિધિપર જેમને દ્વેષ ન હોય તે પણ મુક્તિને આસન્ન થાય છે.
- (૩૮) જિનેશ્વરભાષિત સર્વ વચનો યથાર્થ છે એવી જેના મનમાં
બુદ્ધિ હોય તેનું સમ્યક્ત્વ નિશ્ચલ છે.
- (૩૯) આજ્ઞા સ્વંદનાર પુરુષ જો કે ત્રિકાલ મહાવિભૂતિવહે વી-
તરાગને પૂજતો હોય તો પણ તેનું તે વધું નિરર્થક જાણવું.
- (૪૦) જેમ તુપનું (છાલનું) સ્વાંદનું કે મદદાને સળગારવું કે અ-
રણ્યમાં રોવું એ નિરર્થક છે તેમ આજ્ઞારહિત અનુષ્ઠાન
નિઃફલ જાણવું.
- (૪૧) જે પુરુષ ગદ્ધરિમવાદ મૂંઝી આજ્ઞાને માને તે ધન્ય, પવિત્ર,
માનનીયને પૂજનીય જાણવો.
- (૪૨) વિધિ ઉપર હમેશાં વહુમાન ધરવું એ આસન્ન સિદ્ધિગામી-
નું લક્ષણ છે; અને વિધિ ઉપર દ્વેષ અને અવિધિ ઉપર
રાગ એ અમવ્ય કે દૂરમવ્યનું લક્ષણ છે.
- (૪૩) આજ્ઞાના ભંગ કરનારને જે મનવચન કાપાળ કરી મદદ
કરે તેને પણ તેના સરસો દોષવંત કહ્યો છે.
- (૪૪) જે પરના ચિત્તનું રંજન કરવા આજ્ઞાનો ભંગ કરે, તેનું સ-
મ્યક્ત્વ અને શ્રમણપણું જનું રહે છે.
- (૪૫) આજ્ઞા ભાંગનારની જે પ્રશંસા કરે તે તીર્થંકર, શ્રુત, તથા
સંઘનો પ્રત્યનીક (શત્રુ) જાણવો.
- (૪૬) મુલ્યશીલિયા, સ્વચ્છંદચારી, એવા આજ્ઞાભ્રષ્ટ ઘણાં લોકને
પણ સંઘ નહિ જાણવો.

રિત્ર છે, માટે તે ભાંગતાં શું નાહિ ભાંગ્યું ? (નિશીય.)

- (૨૬) અધિક કરતાં કુળાલકાચે માફક દોષ થાય છે; હીન કરતાં વિદ્યાધરના દષ્ટાંતે દોષ થાય છે; તથા હીનાધિક કરતાં વાઝકને જેમ ભોજન હીનાધિક દેવાય અથવા રોગીને ઔષધ હીનાધિક દેવાય તો દોષ થાય તેમ દોષ થાય છે. (વિશેષાવશ્યક.)

- (૨૭) જિનરાજ રાગદ્રેષમોહરહિત હોય છે, માટે અન્યથાવાદી ન હોય. (આવશ્યક નિર્યુક્તિ.)

- (૨૮) “જિનરાજે ભાષ્યું તેજ સત્ય છે” એમ મનમાં ધરતો યકો આજ્ઞાનો આરાધક થાય છે. (ભગવતી.)

(પ્રકરણોના પ્રમાણ.)

- (૨૯) આજ્ઞાથીજ ચારિત્ર રહે છે, માટે તેને ભાંગતાં શું નાહિ ભંગાયું? અને આજ્ઞાને ભાંગી પડેલે સર્વ કામમાં યથેચ્છવર્ણન થાય છે.

- (૩૦) હત્સૂત્રમાપી આચાર્ય શરણે આવેલા જીવોના માર્ગા કાપે છે. (ઉપદેશમાલા.)

- (૩૧) પુણ્યહીનજનો તીર્થકરને પ્રમાણ કરવા વદલે સૂત્રવિરુદ્ધ આચરણ કરનાર લોકને પ્રમાણ કરે છે. (પયગ્મા)

- (૩૨) દરેક કામ જિનાજ્ઞાપ કરતાં મોસહેતુ થાય છે; યાકી પોતાની બુદ્ધિ સારું કામ કરતાં યકાં પણ ભવહેતુ થાય છે.

- (૩૩) જે આગમ પ્રમાણે આચરે તેણે તીર્થકર ગુરુ તથા ધર્મ એ સર્વેને માન્યા. (સ્થાનક.)

- (૩૪) એક સાધુ, એક સાધ્વી, એક શ્રાવક અને એક શ્રાવિકા છતાં આજ્ઞાયુક્ત હોય તે સંઘ જાળવો. વાકી આજ્ઞારાહિત હોય તેમને તો હાઠકાંનો સંઘ કહેવો.

- (३५) जिनाज्ञानुसारं शुद्ध व्यवहार अने न्यायवाद करतो थको एक पुरुष पण भावसंघ कहेवाय.
- (३६) विधि पालनार, विधिपसना प्रकाशक; विधिना बहुमानी अने छेछे विधिने दोष नाहि देनार ए चारेने धन्यवाद घटे छे.
- (३७) विधिपर जेमने द्वेष न होय ते पण मुक्तिने आसन्न थाय छे.
- (३८) जिनेश्वरभाषित सर्व वचनो यथार्थ छे एवी जेना मनमां शुद्धि होय तेनुं सम्यकत्व निश्चल छे.
- (३९) आज्ञा खंडनार पुरुष जो के त्रिकाल महाविभूतिवहे वी-तरागने पूजतो होय तो पण तेनुं ते वधुं निरर्थक जाणवुं.
- (४०) जेम तुपनुं (छालनुं) खांडवुं के मडदाने सणगारवुं के अरण्यमां रोवुं ए निरर्थक छे तेम आज्ञारहित अनुष्ठान निःफल जाणवुं.
- (४१) जे पुरुष गङ्गारिमवाह मुंकी आज्ञाने माने ते धन्य, पवित्र, माननीयने पूजनीय जाणवो.
- (४२) विधि ऊपर हमेशां बहुमान धरवुं ए आसन्न सिद्धिगामी-नुं लक्षण छे; अने विधि ऊपर द्वेष अने अविधि ऊपर राग ए अभव्य के दूरभव्यनुं लक्षण छे.
- (४३) आज्ञाना भंग करनारने जे मनवचन कायाए करी मदद करे तेने पण तेना सरखो दोषवंत कसो छे.
- (४४) जे परना चित्तनुं रंजन करवा आज्ञानो भंग करे, तेनुं सम्यकत्व अने श्रमणपणुं जतुं रहे छे.
- (४५) आज्ञा भांगनारनी जे प्रशंसा करे ते तीर्थकर, श्रुत, तथा संघनो मत्तनीक (शत्रु) जाणवो.
- (४६) मुखशीलिया, स्वछंदचारी, एवा आज्ञाभ्रष्ट घणा लोकने पण संघ नाहि जाणवो.

(૪૭) જો ઘળા લોકની મટતિને માનીએ તો તો લૌકિક ધર્મમાં
 ઘળા લોકની મટતિ હોવાથી તે પણ યૂકતું નહિ જોઈયે.
 માટે આજ્ઞાજ-પ્રમાણ કરવી ઉચિત છે.

વિચાર ૧૦૨ મો.

(અશઠાચરણા વિચાર.)

મથ્નઃ—દૃહત્કલ્પમાં કહ્યું છે કે જે કાંઈ અશઠ પુરુષોએ કોઈ
 સ્પષ્ટે કારણ વિશેષે નિરવધ આચરણ આચર્યું અને ધીજાઓએ
 તે નિવારણ ન કરતાં કબૂલ રાખ્યું તે આચરણા પ્રમાણભૂત જા-
 નવી, છતાં તમે પૂર્વાચાર્યોની આચરણા કેમ પ્રમાણ નથી કરતા.

ઉત્તરઃ—આચરણાનું લક્ષણ સિદ્ધાંતોમાં આ રીતે છે.

દૃહત્કલ્પમાં તથા નિશીયચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે દૃહત્કલ્પના
 ૧૯ ઉદ્દેશાઓબદે ઉત્તર્ગ અને અપવાદના પૂર્વાપરવાધિત થનારા
 સૂત્રોને અનુસરી ઉત્તર્ગસ્થાને ઉત્તર્ગ અને અપવાદસ્થાને અપવાદ
 આચરવો તે આચરણાકલ્પ.

વ્યવહારમાં કહ્યું છે કે જે જીત અને સંતિ
 આચરેલ હોય તેણે કરી વ્યવહાર આચરેલ હોય તેણે
 અસંવિદ્ધે આચરેલ જીત

આ ઉપરથી જણાવે

ની વાતમાં અશઠ તે

ત્યાં સમજવા. અને તે

(૧) દાસલા તરીકે બા

ધ્રુવસેન રાજા આ

- (૨) આર્યરક્ષિત આચાર્યે આર્યાઓને વઢી દીક્ષા, તથા પ્રાયશ્ચિત્ત આપવા વંધ કર્યો. (વ્યવહાર.)
- (૩) એજ આર્યરક્ષિત સૂરિણ ચારે અનુયોગ મૂત્રોમાંથી જૂદા ક-હાડી જૂદું અનુયોગદ્વારમૂત્ર કર્યું. (આવશ્યક.)
- (૪) વઢી પૂર્વે શસ્ત્રપરિજ્ઞા મળ્યા ઘાદ વઢી દીક્ષા થતી; હમણાં છઝીવળી શીઘ્રી રહેતાં વઢી દીક્ષા દેવાય છે. પૂર્વે લોકવિ-જય અધ્યયનમાંના “સન્વામગંધં” એ મૂત્ર આવડે ત્યારે પિંડકલ્પિક (ગોચરી કરવાનો અધિકારી) થતો; અને હમ-ણાં દશવૈકાલિકના પિંડેપણાધ્યયનવડેજ થાય છે પૂર્વે ઉત્ત-રાધ્યયન આચારાંગ પછી મળાતું; હમણાં દશવૈકાલિક પછી મળાવાય છે. પૂર્વે છ માસી તપથી જે શુદ્ધિ થતી તે હમણાં નીલી વગેરાથી થાય છે. (વ્યવહાર.)
- (૫) બુદ્ધિની હાનિ જાળીને પુસ્તકો રાખવાની આચરણા થઈ છે. (નિશીથચૂર્ણિ.)
- (૬) ગુરુના અર્થે માત્રક (મોટો ઘડો) પ્રથમથીજ રાખાતો, પણ આર્યરક્ષિતસૂરિણ જીવદયાદિ કારણે વર્ષાકાલમાં પોતાના અર્થે પણ વીજો માત્રક રાખવાની અનુજ્ઞા આપી. (નિ.ચૂ.) આ તથા આવી રીતની વીજી વાવતો પણ અશઠાચરણામાં આવે છે અને તે અમોને પ્રમાણજ છે.

વિચાર ૧૦૩ મો.

(આચરણાઓની વિચિત્રતાનો વિચાર.)

પ્રશ્ન:-આજકાલની આચરણાઓ કેમ પ્રમાણ નથી કરતા ?

ઉત્તર:-આજકાલની આચરણાઓ વિચિત્ર રહેલી છે, જેના

(૪૭) જો ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિને માનીએ તો તો લૌકિક ધર્મમાં ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિ હોવાથી તે પણ મૂંઝવું નહિ જોડાયે. માટે આજ્ઞાજ-પ્રમાણ કરવી યોગ્ય છે.

વિચાર ૧૦૨ મો.

(અશઠાચરણા વિચાર.)

પ્રશ્ન:—વૃહત્કલ્પમાં કહ્યું છે કે જે કાંઈ અશઠ પુરુષોએ કોઈ સ્થળે કારણ વિશેષે નિરવધ આચરણ આચર્યું અને ધીનાઓએ તે નિવારણ ન કરતાં કબૂલ રાખ્યું તે આચરણા પ્રમાણભૂત જાણવી, છતાં તમે પૂર્વાચાર્યોની આચરણા કેમ પ્રમાણ નથી કરતા.

ઉત્તર:—આચરણાનું લક્ષણ સિદ્ધાંતોમાં આ રીતે છે.

વૃહત્કલ્પમાં તથા નિશીથચૂર્ણિમાં લખ્યું છે કે વૃહત્કલ્પના ૧૯ ઉદ્દેશાઓવડે ઉત્સર્ગ અને અપવાદના પૂર્વાપરવાધિત ધનારા સૂત્રોને અનુસરી ઉત્સર્ગસ્થાને ઉત્સર્ગ અને અપવાદસ્થાને અપવાદ આચરવો તે આચરણાકલ્પ.

વ્યવહારમાં કહ્યું છે કે જે જીત શુદ્ધિકર્તા અને સંવિદ્ય પુરુષે આચરેલ હોય તેણે કરી વ્યવહાર ચાલે; પણ અશુદ્ધિકર્તા અને અસંવિદ્યે આચરેલ જીતથી વ્યવહાર નહિ ચાલે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે વૃહત્કલ્પમાં કહેલ અશઠાચરણાની વાવતમાં અશઠ તે કોઈક વિશિષ્ટ પુરુષો (સ્વાસ પુરુષોજ) ત્યાં સમજવા. અને તે પુરુષોની આચરણા તો પ્રમાણજ છે.

(૧) દાસલા તરીકે વડનગરમાં પુત્રના મરણથી શોકાર્ત થયેલા ધ્રુવસેન રાજા આગળે કોઈ આચાર્યે કલ્પસૂત્ર સભાસમક્ષ વાંચવાની આચરણા કરી. (કલ્પવૃત્તિ.)

- (૧૫) એક, એક પરિકરમાં ત્રિવિંવ, પંચતીર્થી, ચોવીસવટું, તથા સત્તરિસવટું માને છે; વીજા એક પરિકરમાં એકજ વિંવ માને છે.
- (૧૬) એક ગૂઢમંડપના ત્રણ દ્વાર કરવા માને છે; વીજા એક દ્વાર કરવું માને છે.
- (૧૭) એક, દેરાસરમાં એકજ પ્રતિમા ધાપવી માને છે; વીજા ઘણી ધાપવી પણ માને છે.
- (૧૮) એક સામાયિક લીધાથી મારે શ્રાવકને શરિયાવહી માને છે; વીજા સામાયિક લીધા પછી માને છે.
- (૧૯) એક દેરાસર માટે કૂવા, ઘીચા, ગામ, મોકુલ, તથા ક્ષેત્રાદિક દેવા વાજવી માને છે કેમકે સ્થાનકમકરણમાં કહ્યું છે કે દેરાસરમાં નવા ગામગોચર આપવાં, જૂનાં સૂનાં થયાં હોય તે સુધારવાં તથા નવશ્રુત થયાં હોય તે પાછાં મેલવવાં. એમ કર્યાથી મહાફલ થાય છે. વીજા એ વાતને ઉત્તમૂત્ર માને છે.
- (૨૦) એક ફેંડા, પાવડી, કે દોપી પહેરે છતે પણ દેવપૂજા તથા શરિયાવહી માને છે; વીજા એક સાડી ઉત્તરાસંગથીજ તે કરવાં માને છે.
- (૨૧) એક, શ્રાવકો તથા સોહાગણ શ્રાવિકાઓને વાંદળાપટ્ટિકમળું માને છે; વીજા નથી માનતા.
- (૨૨) એક મુલ્લ ઝઘાઢવું માને છે; વીજા નથી માનતા.
- (૨૩) એક એકવડી મોપતી માને છે; વીજા એકવડી માને છે.
- (૨૪) એક આરતીને નિર્માલ્ય ગળી દરેક વિંવદીઠ જૂદી જૂદી આરતી કરે છે; વીજા તેજ આરતીવડે વધા વિંવની આરતી ઉતારે છે.
- (૨૫) એક ઉત્તરસાડી પાંચ હાથની, વીજા ચાર હાથની, ત્રીજા છ હાથની, અને ચોથા જેથી મળે તેવી માને છે.

દાસલા નીચે આપીયે છીયે.

- (૧) એક ચૈત્રયાસ કરે છે; ધીજા વસતિવાસ કરે છે.
- (૨) એક “હવડમંગલ” કહે છે; ધીજા “હોડમંગલ” કહે છે.
- (૩) ચૈત્યવંદનમાં એક “નમઃ શ્રીવર્દમાનાય, નમસ્તીર્થકરેભ્યઃ, નમઃ પ્રવચનાય, નમઃ સિદ્ધેભ્યઃ,” એમ ચાર પદ કહે છે; ધીજા “નમઃ સિદ્ધેભ્યઃ” એ એકજ પદ કહે છે; ધીજા એક પણ નથી કહેતા.
- (૪) એક નવકાર વગેરાના ઉપધાન માને છે; ધીજા નથી માનતા.
- (૫) એક પોતાના હાથે માઝારોપણ માને છે; ધીજા પરને હાથે માને છે; (ધીજા મુદ્દલ નથી માનતા.)
- (૬) પઢિકમળામાં એક “આયરિયજ્વજ્ઞાણ” ઇસાદિ ગાથાઓ કહે છે; ધીજા નથી કહેતા.
- (૭) { હાં પુસ્તકમાં ઓલી પઢી ગઈ છે માટે આ થે કલમ પુ-
(૮) { સ્તકારથી જાણી લેવી.
- (૯) એક, સાધ્વીનો પેહેલો લોચ ગુરુ કરે એમ માને છે; ધીજા ગુરુની કરે એમ માને છે.
- (૧૦) એક પંચામૃતનું સ્નાન માને છે; ધીજા મંધોદકનું સ્નાન માને છે.
- (૧૧) એક, શ્રાવકોને શિષ્યાવંધ કરવો તથા કલ્લશાભિમંત્ર કરવો માને છે; ધીજા નથી માનતા.
- (૧૨) એક છત્ર તથા પ્રતિમા રથમાં ફેરવે છે, દિગ્પાલ પૂજે છે, તથા ઘણિ ઉઢાવે છે; ધીજા કંઈ પણ નથી કરતા.
- (૧૩) એક દરેક પચસ્રાણમાં “વોમિરામિ” કહે છે, ધીજા યથા પચસ્રાણના અંતે “વોસિરામિ” કહે છે.
- (૧૪) એક “વિર્ગડો-પચક્ષામિ” કહે છે, ધીજા “વિર્ગડો મોમિયાઓ પચક્ષામિ” એમ કહે છે.

- (૪૦) એક રજોહરણની દશીઓ ઝીળી અને લાંબી કરે છે; વીજા તેમ નથી કરતા.
- (૪૧) એક રજોહરણમાં એકજ બંધ દે છે; વીજા બે દે છે.
- (૪૨) એક માથામાં કપૂર નાસવું માને છે; વીજા નથી માનતા.
- (૪૩) એક મહાનિશીય પ્રમાણ રાખે છે; વીજા નથી રાખતા.
- (૪૪) એક નેપાળના કંબલ લે છે; વીજા નથી લેતા.
- (૪૫) એક આચાર્ય જિનવિંવની પૂજા કરે છે; વીજા નથી કરતા.
- (૪૬) એક અક્ષસમયસરણમાં પૂજા કરે છે; વીજા નથી કરતા.
- (૪૭) એક ગુરુક્રમાગત મંત્રપટની પૂજા કરે છે; વીજા નથી કરતા.
- (૪૮) એક શ્રાવકના છોકરાને નામ પાડતાં કે વિવાહ થતાં વાસસ્થેપ કરે છે; વીજા નથી કરતા.
- (૪૯) એક ગાદીપર વેશે છે; વીજા નથી વેશતા.
- (૫૦) એક એમ માને છે જે (નંદિમાં) વેદિકાના માંહે જે દ્રવ્ય રાખેલ હોય તે વર્ષું ગુરુનું થાય; વીજા તેમ નથી માનતા.
- (૫૧) એક શ્રાવકને એકલું વાસસ્થેપ નાખે છે; વીજા ચોક્કા સહિત વાસસ્થેપ નાખે છે.
- (૫૨) એક દિવસેજ વઢિ કરે છે; વીજા રાત્રે પણ કરે છે.
- (૫૩) એક સંઘ સાથે ચાલી તીર્થયાત્રા કરે છે; વીજા સ્વતંત્ર વિહાર કરીને કરે છે.
- (૫૪) એકના ગચ્છે આર્યાઓ શ્રાવકના હાથે વસ્ત્ર લે છે; વીજાના ગચ્છે નથી લેતી.
- (૫૫) એક હરિભદ્રસૂરિય રચેલ લગ્નશુદ્ધિના દિશાયે રાત્રે પણ દીક્ષા કે પ્રતિષ્ઠા કરે છે; વીજા દિવસેજ કરે છે.
- (૫૬) એકના ગચ્છે સાધુ કે સાધ્વી એકલા પણ વિચરી શકે છે; એકના ગચ્છે એકલા નજ વિચરી શકે.

- (૨૬) એક સ્નાત્રકાલે પર્વતિથિ લે છે, વીજા સૂરજ ઝગતી વેલા
લે છે અને વીજા સાંજના પઢિકમણે આવતી તિથિ લે છે.
- (૨૭) એક ચૌદશ ક્ષય થતાં તેરસે પઢિકમેછે, વીજા પૂનમે પઢિકમેછે.
- (૨૮) એક એક પટલક (પહલું) રાખે છે, વીજા મુહલ નથી રાખતા.
- (૨૯) એક શ્રાવણ કે ભાદરવો અધિકમાસ થતાં ઓગણપચાસ
દહાડે પજૂસણ કરે છે વીજા ઓગણીતર દહાડે કરે છે.
- (૩૦) એકના ગચ્છે એકજ આચાર્ય તથા એકજ મહત્તરા હોય છે,
વીજાના ગચ્છે સગવડ પ્રમાણે એક કે અનેક હોય છે. વઠ્ઠી
પૂનમિયા ગચ્છમાં તો આચાર્ય ગમે તેટલા થાય છે, પણ મ-
હત્તરા એકજ થાય છે.
- (૩૧) એક સૂત્રાનુસારે આઠમ, ચૌદશ, પૂનમ અને અમાવાસરૂપ
ચતુર્પર્વી માને છે; વીજા વીજ, પાંચમ, આઠમ, અગ્યારસ,
અને ચૌદશરૂપ પાંચપર્વી માને છે.
- (૩૨) એક યજ્ઞ, મટારિકા, સેતરપાલ, અને ગોશ્રદેવતાદિકની
પૂજા તથા શ્રાદ્ધ માન્ય રાખે છે વીજા નથી રાખતા.
- (૩૩) એક જૂનાં કપડાં પહેરવાં માને છે; વીજા નવાંજ પહેરવાં માને છે.
- (૩૪) એક ગ્રહણ વેળાએ સ્નાત્ર મળાવવું માને છે; વીજા નથી માનતા.
- (૩૫) એક વર્ષમાં બેવાર લોચ કરે છે; વીજા ત્રણવાર કરે છે.
- (૩૬) એક શ્રાવકોએ ઝપાટેલ વાદિકા (પાલછી) માં ચઢે છે;
વીજા નથી ચડતા.
- (૩૭) એક પોતાના પગો ઉપર ચંદનપૂજા સ્વીકારે છે; વીજા
નથી સ્વીકારતા.
- (૩૮) એક પ્રાણિયાનદંટકની બે ગાયાજ બોલે છે; વીજા ચારે
ગાયા બોલે છે.
- (૩૯) એક શેષકાલે પણ પીઠફલક વાપરે છે; વીજા નથી વાપરતા.

વર્ત, પૂજા, કે સિદ્ધોર્નુ આહાન વગેરા કશું નથી કહ્યું, કિંતુ પ્રતિષ્ઠાની પ્રસ્તાવના લખ્યા પછી તેની વિધિમાં કહ્યું છે કે “ચૈત્યવંદન, વધતી સ્તવસ્તુતિ, તથા શાસન દેવીનો કાઝસગ કરી નવકાર મંત્ર કે વીજા કોઈ મંગલાંતરવડે પ્રતિમાની સ્થાપના કરવી” એટલુંજ લખ્યું છે; છતાં હમણા તમે નવકારમંત્રે પ્રતિષ્ઠા ન કરતાં સૂર્યમંત્રે કરવી કાં માનો છો, તથા તેમણે ત્યાં નહિ કહેલા અંજનશલાકાદિક પાંચે કામ કાં કરો છો?

(૬) સમરાંદિત્યચરિત્રમાં હરિમદ્રસૂરિએ સાધ્વીઓના ઉપાશ્રયમાં જિનપ્રતિમાઓ હતી એમ લખ્યું છે. તેના આધારે હમણા પળ જાલોર, સ્વંદેરકના સીમાડે અવેલ વરકાળા, નાગોર, આઘાટપુર (આગરા), જુમાળોર, તથા ભરતપુર વગેરામાં ચૈત્યવાસિ સાધ્વીઓના ઉપાશ્રયોમાં પથરના મોટા મોટા વિંચ પ્રત્યક્ષ દેસાય છે; છતાં તમે કાં તેમ નથી માનતા.

(૭) પંચાશકર્મા કહ્યા પ્રમાણે શ્રાવકને સમકિત કે વ્રત દેતાં તેની આંખો ઢંકાવી સમવસરણમાં પુષ્પાદિક નાલાવી શુભાશુભની પરીક્ષા કેમ નથી કરતા, તથા રાતે દેવ કેમ નથી ઘંડાવતા, તથા દીવા અને ચંદ્ર વગેરાના નિમિત્ત કેમ નથી જોતા?

(૧) વઢી તિહાં કહ્યું છે કે “શ્રાવક પોતાના ગુરુને પોતાની સઘઢી માલમિલકત અર્પણ કરે. (અને ગુરુ જો કે મિલકતનો કવજો તો નથી કરતા છતાં) તેના ચિત્તની સમાધિના અર્થે તે વાત અનુમત કરે.” એ વાત પણ શી રીતે ઘટમાન થાય.

(૨) તેમજ છઠ્ઠા પંચાશકર્મા દ્રવ્યસ્તવમાં સાધુને અનુમતિ અને કારાપણ ઠેરાવ્યા છે. તે પણ કેમ ઘટે કારણ કે તેમણે ત્રિવિધે વિવિધે સામાયિક કરેલ છે.

ઇત્યાદિ અનેક જૂદી જૂદી આચરણાઓ ચાલે છે. માટે તેમાં કઈ પ્રમાણ કરવી? માટે इहां एज समाधि છે કે જે આગમ-સાથ મળતી થાય તેજ માનવી.

વિચાર ૧૦૪ મો.

(હરિભદ્રસૂરિ તથા અભયદેવસૂરિની આચરણાનો વિચાર.)

પ્રશ્ન:—યાદાચ્છિક (મરજી મુજબ ચાલેલી) આચરણા અમે પણ પ્રમાણ નથી કરતા, પણ હરિભદ્રસૂરિ તથા અભયદેવસૂરિ બગેરાની આચરણા તો પ્રમાણ કરવીજ જોઈયે.

ઉત્તર:—જો તમે એમજ માનો છો તો તેમની ઘડી આચરણાઓ તમે પણ કાં નથી આચરતા? એ યાવતના થોડાક દાલ-લા આપીયે છીયે.

(૧) એમણે આવશ્યક તથા સમવાયાંગની વૃત્તિમાં પાદપતિત વાં-દણા કહ્યા છે તે તમે કેમ નથી કરતા?

(૨) એમણે પંચાશકમાં નીવીથી માંડી છમાસી સૂધીના તપવડે-જ આલોચના કરવી કહી છે, પણ સજાયવડે નથી કહી, છતાં તમે સજાયવડે પણ કાં માનો છો?

(૩) એમણે નોકારસી બગેરા પચ્ચાણોમાં જુદું જુદું “વોતિરામિ” પદ કહ્યું છે; છતાં કાં નથી કહેતા?

(૪) એમણે પંચાશકમાં, તથા હેમાચાર્યે યોગશાસ્ત્રમાં, પોરસી પુરિમટ્ટ એકાસણા કે ઉપવાસ ત્રેવિહાર લેવામાં આવે તો પાણીના છ આગાર કહ્યા છે. અને આવશ્યકચૂર્ણિયાં પણ તે વાત છે, છતાં તમે તેમ કાં કરતા નથી?

(૫) પ્રતિષ્ઠાપંચાશકમાં અંજનશાલાકા, સો મૂલના જ્ઞાન, નંદા-

- વર્ત્ત, પૂજા, કે સિદ્ધોનું આહ્વાન વગેરાં કશું નથી કહ્યું, કિંતુ પ્રતિષ્ઠાની પ્રસ્તાવના લખ્યા પછી તેની વિધિમાં કહ્યું છે કે “ચૈત્યવંદન, વધતી સ્તવસ્તુતિ, તથા શાસનદેવીનો કાઝસગ કરી નવકાર મંત્ર કે વીજા કોઈ મંગલોંતરવડે પ્રતિમાની સ્થાપના કરવી” એટલુંજ લખ્યું છે; છતાં હમણા તમે નવકારમંત્રે પ્રતિષ્ઠા ન કરતાં સૂર્યમંત્રે કરવી કાં માનો છો, તથા તેમણે ત્યાં નહિ કહેલા અંજનશલાકાદિક પાંચે કામ કાં કરો છો?
- (૬) સમરાદિત્યચરિત્રમાં હરિમદ્રસૂરિએ સાધ્વીઓના ઉપાશ્રયમાં જિનપ્રતિમાઓ હતી એમ લખ્યું છે. તેના આધારે હમણા પળ જાલોર, સ્વંડેરકના સીમાડે આવેલ વરકાળા, નાગોર, આઘાટપુર (આગરા), સુમાળોર, તથા ભરતપુર વગેરામાં ચૈત્યવાસિ સાધ્વીઓના ઉપાશ્રયોમાં પથરના મોટા મોટા વિંચ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે; છતાં તમે કાં તેમ નથી માનતા.
- (૭) પંચાશકમાં કહ્યા પ્રમાણે શ્રાવકને સમકિત કે વ્રત દેતાં તેની આંત્રો દેકાવી સમવસરણમાં પુષ્પાદિક નજાવી શુભાશુભની પરીક્ષા કેમ નથી કરતા, તથા રાત્રે દેવ કેમ નથી વંદાવતા, તથા દીવા અને ચંદ્ર વગેરાના નિમિત્ત કેમ નથી જોતા?
- (૧) વઢી તિહાં કહ્યું છે કે “શ્રાવક પોતાના ગુરુને પોતાની સઘઢી માલમિલ્કત અર્પણ કરે. (અને ગુરુ જો કે મિલ્કતનો કવજો તો નથી કરતા છતાં) તેના ચિત્તની સમાધિના અર્થે તે વાત અનુમત કરે.” એ વાત પણ શી રીતે ઘટમાન થાય.
- (૨) તેમજ છઠ્ઠા પંચાશકમાં દ્રવ્યસ્તવમાં સાધુને અનુમતિ અને કારાપણ ઠેરાવ્યા છે. તે પણ કેમ ઘટે કારણ કે તેમણે વિવિધે વિવિધે સામાયિક કરેલ છે.

- (૧) રોગાદિકમાં મુનિ કાંઈક માવચ સેવે તો સંયમ રહે છે, પણ પાછો નીરોંગી થતાં પણ શિથિલ રહે તો સંયમ ક્યાંથી રહે? ૩૪૬
- (૧૦) સાચિત્ત પાળી, ફૂલ ફલ, તથા અશુદ્ધ આહાર સેવનાર અને ગૃહસ્થના કામ કરનારને વેપવિઢંબક જાણવો. ૩૪૯
- (૧૧) દુર્વિહિતોષ પાસત્યાદિકનો પરિચય સર્વ પ્રયત્ને ટાલવો. ૩૫૩
- (૧૨) વેતાલીશ દોષ સેવે, છોકરાં રમાડી આહાર લે, શય્યાતર પિંદ લે, નિરંતર વિગઈં વાવેરે તથા વધેલું રાતે પાસે રાખી થીજે દિને સ્વાય, લોચ ન કરે, કાઝસગ ન કરે, મેલ ઝતારે, પગરસા પહેરે, વગર કારણે કેડ વાંધે, પાંચી ચીમાસી સંવલ્લરીમાં ચોથ, છઠ, અઠમનાહિ કરે, પાસકલ્પથી નહિ વિચરે, ઝંચેથી ગાન કરે, હાસ્ય કરે, કામચંપા કરે, ગૃહસ્થના કામ સંભાલે, શિથિલો સાથે લે દે, (લોકના ચિત્ત રંજવા) ધર્મકથાઓ ભણે અને ઘરોઘર કહેતો ફરે, અધિક ઉપકરણ રાખે, તથા ઉપાશ્રયના અંદરની તથા બાહરની ધંદિલભૂમિઓ નહિ પહિલેહે, इत्यादિક શિથિલાચાર સેવે તે પાસત્યો જાણવો. ગા. ૩૬૪-૩૬૬-૩૭૦-૩૭૩-૩૭૪-૩૭૬.
- (૧૩) જે યતિ થઈ છકાયની દયા નહિ પાલે તે ગૃહિધર્મ તથા યતિધર્મ એ વેધી ભ્રષ્ટ થાય છે. ૪૩૦
- (૧૪) જેમ કોઈ મંત્રિ રાજાનો સર્વ કારભાર ચલાવવો કબૂલી તેની આજ્ઞાનું ડાંઢન કરે તો વધ વંધાદિ પામે તેમ છકાયની રક્ષા અને પાંચ મહાવ્રતનો સર્વ કારભાર ધારણ કરીને પછી તેમાંથી એકની પણ જો વિરાધના કરે તો વોધિયીજ નાશ પમાહે. ૪૩૧-૩૨

લહેલી વાતો કે જે સિદ્ધાંત સાથે પણ મળતી રહેલ છે તે કેમ નથી આચરતા? હવે તે વાતો લેણીયે છીએ.

(૧) સો વર્ષની દીક્ષિત આર્યા પણ આજના દીક્ષિત સાધુને વંદન કરે. ગા. ૧૫. इहां वंदन शब्दे टीकामां द्वादशावर्चवंदनादि लल्युं छे. છતાં એમ કેમ માનો છો કે દ્વાદશાવર્ચવાંદના તો આચાર્યાદિકનેજ દેવાય, સાધુને નહિ દેવાય.

(૨) વહી ઉપદેશમાળામાંની નીચે લેલેલ શિક્ષાઓથી પણ હાલ વિપરીત વર્તાય છે.

(૧) જે મુનિ જ્યોતિષ્ણિમિત્તાદિ કહે તેના તપનો ક્ષય થાય. ગા. ૧૧૫

(૨) જે મુનિ ઉપાશ્રયાદિકની સારસંભાલ કરે તથા પરિગ્રહ રાખે તે પાસત્યા જાણવા. ગા. ૨૨૨

(૩) હીનાચારિ સાથે આલાપસંભાષાદિ નહિ કરવો. ગા. ૨૨૩.

(૪) હીનાચારિને પણ કારણયોગે મુનિઓ વાંદે, માટે તે જો સમજુ હોય તો તેમને વારે છે. ૨૨૮

(૫) આઠસુ પ્રાણીઓ સંઘયણાદિકના આલંબન હઈ વધી નિયમધુરા છોટી દે છે. ૨૨૩

(૬) કાલની જો કે પરિહાનિ રહેલી છે, તેમજ સંયમયોગ્ય ક્ષેત્રો પણ નથી, છતાં પણ (સંયમ મૂકી નહિ આપતાં) ચતનાથી વર્તવું. કેમકે ચતનાથી ચારિત્ર માંગતું નથી. ૨૨૪

(૭) મુવિહિતોષ સમિતિ તથા વ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિઓ પ્રાઙ્વામાં, કપાય, ગૌરવ, ઇન્દ્રિયપોષણ અને મદ ટાઢવામાં, તથા યથાશક્ત મજ્ઞાય, ચિનય, ને તપ કરવામાં ચતના કરવી. ૨૨૫

(૮) જે મુનિ આહારના સદ્ગત્તાલીશ દોષ નહિ ટાલે તે પેટમરુ જાણવો. ૨૨૮

(જિનવલ્લભની નવી આચરણાઓ.)

- (૧) હરિભદ્રસૂરિણ પંચાશકમાં વીરના પાંચજ કલ્યાણિક કથા છે; અને અમયદેવસૂરિણ પણ સાં તેટલાજ ચર્ચ્યા છે. છતાં જિનવલ્લભે છઠું કલ્યાણિક પ્રરૂપ્યું. *હરિ પૂજા નિદા રેના*
- (૨) જિનેશ્વરસૂરિ ઘોરાણ एकवडी મોપતી નોતી કરાવી. (છતાં જિનવલ્લભે તેમ કરાવી).
- (૩) અમયદેવસૂરિણ ચૈત્યવાસિઓની નિંદા નથી કરી; ડલગા ચૈત્યવાસિ નિર્વૃતિગચ્છવાઝા દ્રોણાચાર્ય પાસે પોતાના કરેલ ગ્રંથો શોધાવ્યા છે. છતાં જિનવલ્લભે સંઘપદકમાં તેમની સ્તુતિ નિંદા ચલાવી.
- (૪) જિનવલ્લભે સંઘપદકમાં જિનચિંતને વિદિશાપિશિત ઘટલે કાંટામાં રાસેલ માંસની અત્યંત નિંદવા લાયક ઉપમા આપી છે તથા સંઘને વાઘની ઉપમા આપી છે તેવી ઉપમા તેમની અગાઢ કોઈ નથી આપી.
- (૫) ઘઝી મુવિદિતોણ પોતાની પ્રજાસ્તિ કે પોતાના ગ્રંથો શિઝાઓમાં કોતરાવવાનો પૃથ્વીકાયની વિરાધનાના ભયથી નિપેધ કર્યો છે છતાં જિનવલ્લભે ચિતોડમાં વીરસ્ત્રાપિના ચૈત્યમાં છાજાની નીચેના ઘઘા પ્રસ્તારોમાં પોતાના કરેલા चित्रबंध काव्यो તથા ચૈત્યના દ્વારની ઘે વાજુણ एक शिळामां धर्मशिक्षा ગ્રંથ અને ઘીઝીમાં संघपट्टक કોતરાવવાનું કામ કમૂલ રાસ્યું.
- (૬) વાંદણાના આવર્તોમાં કરપરાવર્ત પણ અમયદેવસૂરિણ નથી કરાવ્યો, કિંતુ જિનવલ્લભે કરાવ્યો.

(જિનદત્તની નવી આચરણાઓ.)

જિનદત્તસૂરિણ તો પૂર્વાચાર્યોની આચરણા તથા જિનવલ્લભ-

(૧૫) સોના અને મણિનું જિનમંદિર કરાવ્યા કરતાં પણ તપસ-
યમ અધિક છે. ૪૯૪

(૧૬) જો મૂઝગુણ તથા ઉત્તરગુણ ધારી શ્રક્રાતા ન હોય તો
સુશ્રાવકપણું ધરતું વધારે શ્રેષ્ઠ છે. કારણ કે સુશ્રાવક જિ-
નચંદ્ર તથા સુસાધુની પૂજા કરતો ચક્રો પોતાના આચા-
રમાં દૃઢ રહે તે ઉત્તમ ગણાય છે પણ આચારભ્રષ્ટ વેપધારી
ઉત્તમ ગણાતો નથી. જે માટે જે સર્વ સાવચ્છનો ધચચ્છાણ
ઉધારી સર્વવિરતિ નહિ પાળે તે સર્વવિરતિ તથા દેશવિર-
તિ એ વચ્ચેથી ભ્રષ્ટ થાય છે. ૫૦૧-૨-૩

(૧૭) શિથિલ છતાં પણ સંવિગ્રપાસિકપદમાં રહે તો તે કર્મ ત્વ-
પાથી શકે છે. ત્યાં સંવિગ્રપાસિકના લક્ષણ એ છે કે શુદ્ધ
સુસાધુનો આચાર કહી વતાવે, પોતાના આચારને નિંદે,
મહામુનિઓથી નીચો થઈ વર્તે, પોતે તેમને વાંદે, પોતાને
(તેમના પાસેથી) નહિ વંદાવે, કોઈને પ્રતિવોધીને પોતાના
અર્થે દીક્ષા નહિ આપે, કિન્તુ સુસાધુ પાસે મોકલાવે તે સં-
વિગ્રપાસિક જાણવો.

(૧૮) જે શિથિલ છતાં પોતાના અર્થે ધીજાને દીક્ષા આપે તે પો-
તાને તથા શિષ્યને વચ્ચેને દુર્ગતિએ પોચાડે. ૫૧૭

વિચાર ૧૦૭ મો.

સ્વરતરોની આચરણાનો વિચાર.

(સ્વરતરોની આચરણાનો વિચાર.)

હવે જો સ્વરતરવાળા આચરણા પ્રમાણ કરવાની વાત કઠાવે
તો તેમને નીચેની વાતો કહી વતાવવી.

- (૨) “પચવીશમા તીર્થંકર”, તથા “ત્રિભુવનગુરુ” એવા પોતાના અનુચિત વિરુદ્ધ બોલાતા જિનપત્તિસૂરિ કબૂલ રાખે છે.
- (૩) પંચાશકમાં માસકલ્પવિહાર તીર્થપર્યંત ચાલુ કહ્યો છે છતાં જિનપત્તિ કહે છે કે માસકલ્પ વિહાર વિચ્છેદ ગયો.
- (૪) સિદ્ધાંતમાં તથા પંચવસ્તુકમાં સાધુના ચૌદ અને સાધ્વીનાં પચીશ ઉપકરણ કયાં છે, છતાં જિનપત્તિ કહે છે કે તે વાત વિચ્છેદ ગઈ.
- (૫) સિદ્ધાંતમાં તિલોદક તુપોદકાદિક અનેક પ્રકારનાં પાણી સાધુને માટે કહ્યાં છે. છતાં તેને ડહાંધી જિનપત્તિસૂરિ કહે છે કે ફક્ત (ઘોલું) માશુક પાણીજ લેવું, બાંકી ધોવણના પાણી ન લેવા. અને ઓસામણ તથા સૌવીર (છાશનું પાણી) લેતાં તો છૂતિ લાગે એમ કહે છે.
- (૬) બહી સિદ્ધાંતોમાં અનેક સ્થળે સાધુને સ્નાન કરવાની મનાઈ કરી છે તથા મેલાં ને જૂનાં વસ્ત્ર પહેરવાં કહ્યાં છે, તે ડહાંધી જિનપત્તિસૂરિ કહે છે કે સાધુઓ મેલું શરીર નહિ રાખવું તથા મેલાં કપડાં નહિ પહેરવાં.
- (૭) માશુકજલનું જીવાણી (સંભારું) જિનપત્તિસૂરિ સાંજે શ્રાધિકાઓને હાથે અપાવે છે પણ અયુક્ત વાત છે, કેમકે ઇથી ઘસજીવની વિરાધના યત્નાનો સંભવ રહે છે. તેમજ પૂર્વસુવિદિતોએ તેમ આચર્યું નથી.

૮-૬ તથા પાણીમાં દૂધ મેલાં સેવવાનાં નિયમો આપેલાં છે. ૧૦ મંત્રી! ૮ x
 એ રીતે સ્વસ્તરનાં દરેક આચાર્યોએ જૂદી જૂદી સમાચારી ચલાવી છે માટે તેમાં કંઈમાં આસ્થા રહી શકે.

હવે આ સ્થળે જિનવલ્લભસૂરિના શિષ્ય રામદેવગણિએ પદ-
 શીતિનામા ગ્રંથની પ્રાકૃત ટીકામાં (પૃષ્ઠ ૧૭૩) એક ચર્ચા ચલાવી છે તે
 (ઉપયોગી-જાણી) રૂઠાં ટાંકીયે છાંયે.

૪૮-૬ મેલાં સેવવાનાં નિયમો આપેલાં છે. ૧૦ મંત્રી! ૮ x
 ૧૧-૬ મેલાં સેવવાનાં નિયમો આપેલાં છે. ૧૦ મંત્રી! ૮ x

धी मुनिहितोए निषेध कयां छतां जिनदत्तसूरिए चलाव्या.

(२३) आचार्यादिक साथे श्रावकोने दररोज बाहिर्भूमिए जवा श्राववानुं ठेराव्युं.

(२४) एक खमासमण दइ सुखराइ पूछी पछी बीजुं खमासमण देवुं ठेराव्युं. अने पूर्वाचार्योए तो बे खमासमण पछीज सुखराइ पूछवी कहेल छे.

(२५) साधुनी उत्तरसाही छ हाथनी ठेरावी.

(जिनचंद्रसूरिनी आचरणाओ.)

जिनचंद्रसूरिए बळी जिनदत्तसूरिए पण नहि कहेल बातो चलावी तेना दाखला.

(१) एक पट्टमां नवग्रह, पांच लोकपाल, यक्ष, यक्षणी, क्षेत्रदेवता, चैत्यदेवता, शासनदेवता, साधर्मिकदेवता, भद्रकदेवता, आगंतुकदेवता, तथा ज्ञान-दर्शन-अने चारित्र्यनादेवता एम पचीस देवतानी कुलकूटी ऊभी करी.

(२) जिनदत्तसूरिए चंसमां नानी के वृद्ध बेइयाने नचाववानुं ठेरावी युवान् बेइया तथा गानारी स्त्रियोनो निषेध कयो; पण जिनचंद्रसूरिए धधी बेइयाओनो निषेध कयो.

(३) जिनदत्तसूरिए श्राविकाने मूलप्रतिमाने अडकवुं निषेधुं छे, पण जिनचंद्रसूरिए तो एम ठेराव्युं के श्राविकाओ सर्वथा शुचि नहिज होय माटे तेमणे कोई पण प्रतिमाने नहि अडकवुं.

(जिनपत्तिसूरिनी आचरणाओ.)

(१) महानिंशीयसूत्र, सषळा पूर्वाचार्यनी समाचारी, तथा जिनदत्तसूरिनी अनापत्तनदेशना ए वधाने उछुंधी जिनपत्तिसूरिए संघसाथे तीर्थयात्रा करी.

- (૨) “પચવીશમા તીર્થંકર”, તથા “ત્રિભુવનગુરુ” એવા પોતાના અનુચિત વિરુદ્ધ બોલાતા જિનપત્તિસૂરિ કબૂલ રાખે છે.
- (૩) પંચાશકમાં માસકલ્પવિહાર તીર્થપર્યંત ચાલુ કહ્યો છે છતાં જિનપત્તિ કહે છે કે માસકલ્પ વિહાર વિચ્છેદ ગયો.
- (૪) સિદ્ધાંતમાં તથા પંચવસ્તુકમાં સાધુના ચૌદ અને સાધ્વીનાં પચીશ ઉપકરણ કહ્યાં છે, છતાં જિનપત્તિ કહે છે કે તે વાત વિચ્છેદ गई.
- (૫) સિદ્ધાંતમાં તિલોદક તુપોદકાદિક અનેક પ્રકારનાં પાણી સાધુને માટે કહ્યાં છે. છતાં તેને ડહાંધી જિનપત્તિસૂરિ કહે છે કે ફક્ત (ચોરું) પ્રાશુક પાણીજ લેવું, બાકી ધોવણના પાણી ન લેવા. અને ઓસામણ તથા સૌવીર (છાશનું પાણી) લેતાં તો છૂતિ લાગે એમ કહે છે.
- (૬) બહી સિદ્ધાંતોમાં અનેક સ્થળે સાધુને સ્નાન કરવાની મનાઈ કરી છે તથા મેલાં ને જૂનાં વસ્ત્ર પહેરવાં કહ્યાં છે, તે ડહાંધી જિનપત્તિસૂરિ કહે છે કે સાધુઓએ મેલું શરીર નહિ રાખવું તથા મેલાં કપડાં નહિ પહેરવાં.
- (૭) પ્રાશુકજલનું જીવાણી (સંસ્વારું) જિનપત્તિસૂરિ સાંજે શ્રાધિકાઓને હાથે અપાવે છે એ પણ અયુક્ત વાત છે, કેમકે ઇથી વ્રસજીવની વિરાયના થવાનો સંભવ રહે છે. તેમજ પૂર્વસુચિ-
 દિતોએ તેમ આચર્યું નથી.
 એ રીતે સ્વસ્તરનાં દરેકે આચાર્યોએ જૂદી જૂદી સમાચારી ચલાવી છે માટે તેમાં કદમાં આસ્થા રહી શકે.

હવે આ સ્થળે જિનવલ્લભસૂરિના શિષ્ય રામદેવગણે પદ-
 શીતિનામા ગ્રંથની પ્રાકૃત ટીકામાં એક ચર્ચા ચલાવી છે તે
 (ઉપયોગી-જાણી) હાં ટાંકીયે છીયે.

૧ મંદિરમાં પૂજા કરવા જતાં જેના મનમાં એમ અર્થ કે “એ મંદિર કે પ્રતિમા કંઈ મેં કે મારા પૂર્વજોઈ નથી કરાવેલ કિંતુ પારકું છે માટે તેમાં આદર નહિ રાખતાં હું તો મેં કે મારા પૂર્વજોઈ કરાવેલમાંજ વધુ આદર રાખીશ.” એવા પુરુષને સર્વજ્ઞમાં ભક્તિ નહિ જાણવી. જે માટે સર્વે વિદ્યોમાં અરિહંતજ વસે છે. તે અરિહંત જ્યારે પારકા થયા ત્યારે પત્યરપીતલજ પોતાના રહ્યા. વહી પત્યરાદિક ઘાંદતાં તો કંઈ કર્મસય થતો નથી, કિંતુ તીર્થકરના ગુણના પક્ષપાતથીજ કર્મસય થાય છે.

વહી જે મચ્છર લાવી વીજાના કરાવેલ ચૈત્યમાં વિદ્ય પાડે તેને મહામિધ્યાત્વ લાગે છે, અને તેને ગ્રંથિમેદ કર્યો નહિ સંભવે.

તેમજ જે પાસત્યાદિકની ઉસ્કેરણીથી ઉસ્કેરાઈ સુધિહિતને હરકત બાઢનારા થાય તેમને પણ મહામિધ્યાત્વ લાગે.

વિચાર ૧૦૮ મો.

(વઢગચ્છ ને અંચલગચ્છની ઉત્પત્તિ.)

નાણકગામમાં નાણકગચ્છમાં સર્વદેવે નામે સૂરિ થયા. તેઓ દશવૈકાલિકુ મળતા યકા નાનપણમાંજ વૈરાગ્યવંત થયા. હવે એમના ગુરુ પોતે જો કે ચૈત્યવાસીજ હતા તથા વીજા ચૈત્યવાસીઓ તેમને એમ સમજાવતા કે તમે સર્વદેવસૂરિને વધુ મળાવશો તો આપણ વધારે બઢાવશે તેમ છતાં ગુરુજી મહાસત્ત્વ ધારી વિશેષે સર્વ સિદ્ધાંત મળાવ્યા. આ વેળા ચૈત્યવાસીઓનો ઘટલો જોર હતો કે કોઈ ગામડામાં તો તેમને સૂરિપદે થાપવાજી પુસ્કેલ હતા તેથી આયુગિરિની નજીકમાં, “આવિ” અને “દિત્તેલી” નામનાં બે ગામોની વચ્ચે વઢની હેઠે છાણનો વાસસેપ નાસી સર્વદેવસૂરિને સૂરિપદે

થાપ્યા. તેથી તેમના ગચ્છનું “વહગચ્છ” એવું નામ પડ્યું અને હ-
મણા એ ગચ્છમાં ઘણા આચાર્ય હોવાથી વહદગચ્છ કહેવાય છે.

સર્વદેવસૂરિના વંશમાં યશોદેવ ઉપાધ્યાય થયા. તેમના શિષ્ય
જયસિંહસૂરિને ગચ્છના આચાર્યોએ મઠી સૂરિપદે થાપ્યા. એ જય-
સિંહસૂરિએ ચંદ્રાવતીમાં મહાવીરસ્વામિના દેરામાં એકજ નાંદ આ-
ગલ નવ શિષ્યોને સૂરિપદ દીધું. તે નવમાંથી શાંતિસૂરિથી પીપ-
લિયા ગચ્છ ચાલ્યો, દેવેન્દ્રસૂરિથી સંગમલેદિયા ગચ્છ ચાલ્યો, ચં-
દ્રપ્રભસૂરિ, શીલગુણસૂરિ, પદ્મદેવસૂરિ તથા મહેશ્વરસૂરિથી પૂનમિયા
ગચ્છની ચાર શાખાઓ ચાલી, મુનિચંદ્રસૂરિથી દેવસૂરિ વગેરાની
પરંપરા ચાલી, બુદ્ધિસાગરસૂરિથી શ્રીપ્રાલિયા ગચ્છ ચાલ્યો, અને
મંલયચંદ્રસૂરિથી આશાપલિયા ગચ્છ ચાલ્યો.

એજ જયસિંહસૂરિના શિષ્ય વિજયચંદ્રઉપાધ્યાય તેમના મામા
શીલગુણસૂરિએ પૂનમિયા ગચ્છ સ્વીકારતાં તેમની સાથેજ નીકળ્યા.
સાં તેમણે તેમને સમસ્તસિદ્ધાંતના પારંગામી કરી આચાર્યપદ દેવા
માંડ્યું, પણ વિજયચંદ્રઉપાધ્યાયે માલારોપણ વગેરા સાવચળના મુ-
શથી તે લેવા ના પાડતાં ઉપાધ્યાયપદમાંજ થાપ્યા.

આ રીતે મુનિચંદ્રસૂરિ અને વિજયચંદ્રઉપાધ્યાય એ બંને એકજ
ગુરુના શિષ્ય હોવાથી ગુરુભાઈ લેખાય. (એ વિજયચંદ્રઉપાધ્યાય-
થી વિધિપક્ષગચ્છ ચાલ્યો.)

હવે વિજયચંદ્ર ઉપાધ્યાયના શિષ્ય યશશ્ચંદ્રગણિ થયા. તેમને
મુનિચંદ્રસૂરિનાજ સાંખ્યિક રામદેવસૂરિએ પાવાગદ પાસે મંદાર-
પુરમાં પાર્શ્વનાથના દેરામાં સાંના રાવત શ્રીચંદ્રશ્રાવક વગેરા, તથા
ઘડોદરા, સંભાત, વગેરા શેહેરોના સંઘને એકઠા કરી સં. ૧૨૦૨
માં આચાર્યપદે થાપ્યા. અને યશશ્ચંદ્ર નામ વદલાવી જયમિત્રમણિ
એવું નામ આપ્યું.

૪ મંદિરમાં પૂજા કરવા જતાં જેના મનમાં એમ આવે કે “એ મંદિર કે પ્રતિમા કંઈ મેં કે મારા પૂર્વજોઈ નથી કરાવેલ કિંતુ પારકું છે માટે તેમાં આદર નહિ રાखतां હું તો મેં કે મારા પૂર્વજોઈ કરાવેલમાંજ વધુ આદર રાखीશ.” એવા પુરુષને સર્વજ્ઞમાં ભક્તિ નહિ જાણવી. જે માટે સર્વ વિવોમાં અરિહંતજ વસે છે. તે અરિહંત જ્યારે પારકા થયા ત્યારે પત્યરપીતલજ પોતાના રહ્યા. વહી પત્યરાદિક યાંદનાં તો કંઈ કર્મસય થતો નથી, કિંતુ તીર્થકરના મુળના પક્ષપાતથીજ કર્મસય પાય છે.

વહી જે મચ્છર લાવી વીજાના કરાવેલ ચૈત્યમાં વિદ્ય પાડે તેને મહામિધ્યાત્વ લાગે છે, અને તેણે ગ્રંથિભેદ કયોં નહિ સંભવે.

તેમજ જે પાસત્યાદિકની ઇસ્કેરણીથી ઇસ્કેરાઈ મુવિહિતને હરકત શાહનારા થાય તેમને પણ મહામિધ્યાત્વ લાગે.

વિચાર ૧૦૮ મો.

(વહગચ્છ ને અંચલગચ્છની ઉત્પત્તિ.)

નાણકગામમાં નાણકગચ્છમાં સર્વદેવે નામે સૂરિ થયા. તેઓ દશવૈકાલિકુ મળતા થકા નાનપણમાંજ વૈરાગ્યવંત થયા. હવે એમના ગુરુ પોતે જો કે ચૈત્યવાસીજ હતા તથા વીજા ચૈત્યવાસીઓ તેમને એમ સમજાવતા કે તમે સર્વદેવસૂરિને વધુ મળાવશો તો આંપણ વધાને ઝઢાવશે તેમ છતાં ગુરુજી મહાસત્ત્વ ધારી વિશેષે સર્વ સિદ્ધાંત મળાવ્યા. આ વેળા ચૈત્યવાસીઓનો ઇટલો જોર હતો કે કોઈ ગામડામાં તો તેમને સૂરિપદે યાપવાજી મુસ્કેલ હતા તેથી આપુગિરિની નજીકમાં, “આવિ” અને “હિતિલી” નામનાં બે ગામોની વચ્ચે વડની જેટી લાખજો સમયેજા ગામની ઘરેનેજામરિને ઇતિહાસે

त्यारे स्नात्र, विलेपन, पुष्प, तथा धूपादिक सावद्यपूजा कां करो छो ? वली चैत्यमां भगवान्ने कां वेशाडो छो, कारण के भगवान् कई चैत्यवासी न हता.

(मूर्तिनो आकार,)

(२) तमे भगवान्ना जेवुंज बिब करावबुं मानो छो, त्यारे दाढी-मूछ कां नथी करावता ? अमे तो एम मानीये छीये जे बिब जेम रमणीय लागे तेवाज आकारनुं करावबुं घटित छे.

(३) ज्यारे तमे व्रतनी अवस्था लइने बलि वस्त्राभरण निपेधो छो त्यारे बिबने स्त्रीओ कां अडके छे ? तेमज बलि कां चढावो छो, केमके तमारा मते तो केवल्लिने कवळाहार होयज नहि.

अगर जो तमे छत्रस्थानस्था गणी बलि चढाववी मानशो, तो पण ते थालमां कां चढावो छो, केमके भगवान् तो करपात्री हता, माटे हाथमांज बलि चढाववी जोइये. वली तमारा मतमां तो भगवान् ऊभा रहीनेज भोजन करे एम कहुं छे, त्यारे पलांठी आसने वेठेली प्रतिमा आगल कां बलि चढावो छो ? एज रीते तमारा मते भगवान् दिवसमां एकवारज आहारपाणी करे छे, त्यारे बारंवार बलि कां चढावो छो ?

हवे जो कहंसो के भगवान् तो सिद्ध थया बाकी ए तो फक्त भक्ति सारुंज करीये छीये, तो त्यारे वधारे भक्तिसूचक वस्त्राभरणादिकनो कां इनकार करो छो ?

(पवित्रापवित्र जीवांग.)

(४) जो कस्तूरी वगेराने जीवना अंग गणी अपवित्र मानो छो तो चामडाथी महेला मृदंग, वीणा वगेर बार्जीत्रो-कां बंगाडो छो, गोपुच्छनी दांडीसहित रहेला चामिरो कां फेरवो छो, छा-

(ए रीते बढगच्छ अने अंचलगच्छनी उत्पत्ति बतावी.)

हवे इहां जो बढगच्छवाला एम बोले के ओमे कई चैत्यवासीओमांणी नीकल्या नथी किंतु परंपराथीज बसतिवासी छीये, सो तेमने पूछबुं के त्यारे जेम चैत्यवासिओना हजार हजार वर्षना देरासरो, मद्रो, प्रतिष्ठाओ, तथा श्रावकना वंशो देखाय छे तेम बसतिवासीओना देरासरो, पोषइशाळाओ, प्रतिष्ठाओ के श्रावकना वंश केम देखवामां नथी आवता? अगर तमने देखवामां आजा होय तो ते बतावी सिद्ध करी आपो.

(हवे आ विचार पूरुं करतां इहां उपयोगी संवत्-शाल टांकीये छीये.)

(१) सं. ११४९ मां चंद्रप्रभसूरिए पूनमिया गच्छ प्रकाशयो.

(२) सं. ११७९ मां विजयचंद्रउपाध्याये विधिपक्ष प्रकाशयो.

(पढावळी.)

(१) विजयचंद्रउपाध्याय. सं. ११३६ जन्म, सं. ११४२ दीक्षा, सं. १२२६ परलोक. सर्वायुर्वर्ष ९१.

(२) जयसिंहगूरि. सं. ११७९ जन्म, ११९७ दीक्षा, १२०२ आचार्यपद, १२५८ परलोक. सर्वायुर्वर्ष ८०.

(३) धर्मघोषसूरि. सं. १२०८ जन्म, १२१६ दीक्षा, १२३४ आचार्यपद, १२६८ देवलोक. सर्वायुर्वर्ष ६१.

विचार १०९ मो.

दिगंबरमतनो विचार.

(अंगी)

दिगंबरने नीचे प्रमाणे प्रश्नो पूछवा.

मे भगवंतने नय मानी अंगी निरवय छतां पण नथी करता

त्यारे स्नात्र, विलेपन, पुष्प, तथा धूपादिक साव्यपूजा कां करो छो ? वली चैत्यमां भगवान्ने कां वेशाढो छो, कारण के भगवान् कई चैत्यवासी न हता.

(मूर्त्तिनो आकार,)

(२) तमे भगवान्ना जेबुंज विंव करावबुं मानो छो, त्यारे दाढी-मूछ कां नथी करावता ? अमे तो एम मानीये छीये जे विंव जेम रमणीय लागे तेवाज आकारनुं करावबुं घटित छे.

(३) ज्यारे तमे व्रतनी अवस्था लइने बलि वस्त्राभरण निषेधो छो त्यारे विंवने स्त्रीओ कां अढके छे ? तेमज बलि कां चढावो छो, केमके तमारा मते तो केवल्लिने कवळाहार होयज नहि.

अगर जो तमे छद्मस्थावस्था गणी बलि चढाववी मानशो, तो पण ते थालमां कां चढावो छो, केमके भगवान् तो करपात्री हता, मांटे हाथमांज बलि चढाववी जोइये. वली तमारा मतमां तो भगवान् ऊभा रहीनेज भोजन करे एम कहुं छे, त्यारे पलांठी आसने वेढेली प्रतिमा आगल कां बलि चढावो छो ? एज रीते तमारा मते भगवान् दिवसमां एकवारज आहारपाणी करे छे, त्यारे बारंवार बलि कां चढावो छो ?

हवे जो कहेशो के भगवान् तो सिद्ध थया बाकी ए तो फक्त भक्ति सारुंज करीये छीये, तो त्यारे वधारे भक्तिसूचक वस्त्राभरणादिकनो कां इनकार करो छो ?

(पवित्रापवित्र जीवांग.)

(४) जो कस्तूरी वगेराने जीवना अंग गणी अपवित्र मानो छो तो चामडाथी महेला मृदंग, वीणा वगेर वाजीत्रो-कां बगाढो छो, गोपुच्छनी दांढीसहित रहेला चामरो कां फेरवो छो, छा-

णथी देरानुं आंगणुं कां लींपो-छो, तथा दूध, दहि अने घी ए पण पंचेद्रिय जीवनाज अंग छे सारे तेवढे स्नात्र कां करावो छो?

हवे ज्यारे तमे बहु ढाढा बनी व्यवहारथी पवित्र वस्तुनी पण उत्पत्ति तपाशवा मांडो छो, तो बोलो, सारे केशर कपूर पण शाना पवित्र गणो छो? कारण के केशरना क्यारामां फूतरानी बिष्टा पूराय छे अने कपूरना झाड नीचे कूतरानुं मढहुं दटाव छे.

बली ए रीते पाणी पण मच्छादिकना अवयव अने मलमूत्र-थी चगढेलुं अने पशुपंखीओए एहुं करेलज होय छे, माटे ते पण स्नात्रमां पवित्र केम गणी शकशो?

माटे दरेक वस्तुनी व्यवहारथीज पवित्रता कल्पवी जोइये.

बली तमे चामढाने पंचेद्रियजीवनुं अंग गणी पगरत्ता सूत्रना करावो छो तथा चोपदाओमां पण चामढानां पूर्ता नथी नखावता, त्यारे मोरपीछ अने चमरीगायना बाळनी पिच्छिकाने धर्मध्वज तरीके कां वापरो छो? कारण के ए पण पंचेद्रियजीवनाज अंग छे.

बली ज्यारे चामढाना दवामां आवेलुं घी के पाणी नथी वापरता, सारे गायना धानमांघी खुँची कोढेलुं दूध कां वापरो छो?

बली तमे बाल बगेरा अस्तेन अवयव देखी के सांभळी जेवा भडकी ऊठो छो तेवा छकायनी हिंसा करी नीपजावेल आधा-कर्मबडे नथी भडकता ए केवी दहापण!!!

बली चामढांथी महेठ पालखी तथा म्यानामां कां चढो छो?

योगमदक.

जो तमे दिगंबरपणुंज कबूल करो छो, त्यारे सादरी, तथा योगपट्ट (आवरणवस्त्र) कां ल्यो छो? कदाच कहेशो के पंचमकाळ होवांथी लज्जापरीपहना-लीधे आबरण तो लेबाय, त्यारे तेने प-

હેરતા કાં નથી. કેમકે આવરણ રસ્તાય પણ પહેરાય નહિ એમ તો ક્યાં કહું નથી.

વલી એ આવરણ પણ પ્રાણુક વસ્ત્ર છર્ડે કાં નથી કરતા, ત્યા રજકાદિકના હાથે કાં ધોવરાવો રંગાવો છો ?

વલી જો દિગંવરપણુંજ સ્વરૂં છે તો તમારી આર્યાઓ કાં થો-ઢાંક કપડાં પહેરે છે ?

ધર્મોપકરણ.

નિર્ગ્રંથમુનિએ વાદ્યાભ્યંતર પરિગ્રહ છાંદવો પણ ધર્મોપકરણ છાંદવા ન જોઈયે કારણ કે ધર્મોપકરણ છાંદવતાં તો સંયમ તથા આત્મા એ બેની વિરાધના થાય છે. તેના દાસલા.

(૧) મોપતી ધિના મોંમાં મછર, માસ, પાણીના ધિંદુ કે ધૂલ પહે છે; દેશના દેતાં કે છીકતાં મોંના ગરમવાયુવહે બાહેરના વાયુની વિરાધના થાય છે, તથા આપણી ધૂકો ઝડીને બીજાને સ્પર્શે છે.

(૨) રજોહરણ વગર ભૂમિ શરીર, ઉપકરણ, થંદિલ વગેરા કેમ પ્રમાર્જી શકાય? વલી રાતે સામે આવતા ધીછી-સર્પને કેમ અટકાવી શકાય તથા શરીરપર ચઢતા કીડી-માકણ કેમ નિવારી શકાય?

(૩) કપડું રાસ્યા વગર (તમારામાંના કેટલાક આજકાલ) શીઆલામાં કાંતો અગ્નિનો પદસો લે છે અથવા તો શુપિર અને સયીજ પલાલમાં સૂઈ છે, અથવા તો શાસ્ત્રમાં નિષેધેલ છતાં તૈલ-મર્દન કરાવે છે, અથવા શીતના ભયે દેરાસરના ગૂદમંડપમાં જઈ સૂઈ આશાતના કરે છે, કે છેવટ ગૃહસ્થના લાંબા મોટા વગર તંપાસેલ પટુ, ધુપટા, વૂરી, કે સ્વેશ વાપરે છે.

(૪) વલી કાંવલી વગર (તમારામાંના કેટલાક) વર્ષાકાલમાં કાંતો જેની પાંદિલેહણા નહિ થઈ શકે એવું શ્રીતાદિદોષદુષ્ટ છત્ર ધરાવે છે, અથવા તો ગરમશરીરવહે અપૂકાય વિરાધે છે. પણ

જો કંવલ લેવામાં આવે તો ઑંચિતી વર્ષાદ પદતાં કે વાલ, રુદ્ધ, માંદા, મુકુમાલ, તપસી, વિદ્યાર્થી વગેરા સાધુ સારું વર્ષતી વરસાદમાં પણ ખિસા લેવા જતાં, કે સ્વરચુપાણીજ જતાં શરીર કાંઘલીથી ઢાંકેલું હોવાથી તેવી વિરાધના નહિ થયે.

(૫) વલી તુંબા કે લકડાના, સેજ મઝતા, નિરવઘ, અલ્પમૂલ્ય પાત્રાં છોડીને જુઓ તમે એક પછી એક કેટલા અનર્થ કવૂલ્યા છે:—

(૧) પહેલાં તો સર્વદર્શનમાં મનાયેલી મધુકરવૃત્તિ છોડી એક ઘરેજ ખોજન કરવા માંડ્યું છે.

(૨) ધીજું આધાકર્મિક સેવો છો, કે જે માટે માયથિતના ગ્રંથોમાં મૂલમાયથિત આવતું ફરેલ છે.

(૩) ધીજું પાણી યસજીવસહિત છે કે સહિત છે તે નક્કી નહિ જાણતા પોતે અકેવાલિ હોઈ “કેવાલિયે દીડું” કહી સોડું ઘોલો છો.

(૪) ચોથું પગમાં ચોપડવા સારું જોડના તેલને માથામાં ઘાલી ટપકતા તેલે મટમાં આવો છો.

(૫) પાંચમું પોતાના મઠ કે દાનશાલામાં રહેલ વ્રતચાલી આર્યાઓ પામે રસોડ કરાવો છો?

(૬) છઠું આહાર માટે પૈશા રાखો છો.

(૭) સાતમું ફલ, ધાન, ધી, તેલ, હિંગ, સ્વાંઢ, દહિ, દૂધ વગેરા સ્વરીત્ર કરો છો.

(૮) આઠમું, ચાલી, ઘડા, લોટા, કુંડી, ધીતિલનાં વાસણ, વાદવા, કપરોટ, દર્વા, કંઢલી, તાવડી, લોંબી, મૂષ, મુંઢા વગેરા અનેક માજન રાखો છો.

ए रीते અનેક દોષ તમે કવૂલ્યા છે. વલી તમારી વ્રતધારી આર્યાઓ અનેક પાત્રાં રાखી અનેક ઘરોમાં ખિસા કરે અને તમે પોતે નહિ કરો તેનું શું કારણ છે?

પાત્ર રાસવાના ફાયદા.

- (૧) અજાણપણે અશુદ્ધ આહાર લેવાઈ જતાં સ્વર પડ્યાથી તે પરતાઈ શકાય.
- (૨) અન્નપાણીમાં કંઈ જીવજંતુ હોય તો તે જૂદા પાડી શકાય.
- (૩) મૂલથી પૂરાંવાલું ચોસાનું ઘોવણ વગેરા લેવાઈ જતાં તે પરતી શકાય.
- (૪) પાત્રાવડે ગુરુ, ગ્લાન, પ્રાકુણ, તપસી, વિદ્યાર્થી, માલ, દુદ્ધ વગેરા સારું આહાર લાવી આપી તેમનું વેચાવચ્ચ થઈ શકે. તેમજ જેમને આહારપાણી નહિ મળ્યા હોય તેમને પણ મંડલીમાં જમાડ્યાથી એકવીજાને ઠેકો થાય.

(પાણિપાત્રના દોષો.)

તમે જિનકલ્પિના વિચારથી પાણિપાત્રપણું કબૂલો છો, છતાં તમોને જમાડતાં પાત્ર તો ઘણા વપરાય છે. કારણ કે પહેલાં તો થાલ કચોલા કે દૂનામાં પિરસીને ચમચાવડે કોઢિયા દીઠ શાક, વડો વગેરે મેલી, સાટાં, લાડુ, સ્વાજાં વગેરા જૂદા જૂદા અપાય છે; અંતરાય નહિ પડે તે સારું માણ વગાડવામાં આવે છે અને નીચે પણ પાટીઠું રાસવામાં આવે છે. આમ આટલાં પાત્ર વપરાતાં છતાં પણ પાણિપાત્રપણું થતું હોય તો તો પછી ઘણાં પાણિપાત્રવાલા કહેવાશે. કેમકે સૌ કોઈ ઘણું કરીને અન્ન તો થાલમાંથી હાથવડે ઝપાડીનેજ મોંમાં નાસે છે તથા પાણી પણ માથે હાથની અંજલિમાં દોલી પીવાય છે અને વસ્ત્રફડ, મેચા તથા તાંબૂલ તો હાથવડેજ સ્વાય છે.

વળી તમે જેમ જમતાં જમતાં હાથ, મર, કે હુંકારાવડે ચારંચાર માગણી કરો છો તથા રાયણ, અર્ચા, ચીમટાં, કે ચોર

જો કંચલ લેવામાં આવે તો ઓંચિતી ચર્પાદ પટ્ટાં કે ધાલ, ઘઉં, માંદા, મુકુમાલ, તપમી, વિદ્યાર્થી વગેરા સાધુ સાહે વર્ષતી વરસાદમાં પણ મિશ્રા લેવા જતાં, કે સરચુપાળીજી જતાં શરીર વાંચળીયી દોકેલું હોવાથી તેવી વિરાધના નહિ થશે.

(૫) વળી તુંવાં કે લકડાના, સેજ મલ્લા, નિરવધ, અલ્પમૂલ્ય પાત્રાં છોદીને જુઓ તમે એક વળી એક કેટલા અનર્થ કયૂંલ્યા છે!—

(૧) પહેલાં તો સર્વદર્શનમાં મનાયેલી મધુકરણ્ણિ છોદી પણ ધરેજ ભોજન કરવા માંડ્યું છે.

(૨) ધીજું આશ્વાર્થિક સેવા છો, કે જે માટે પ્રાયશ્ચિત્તના ગ્રંથોમાં મૂલપ્રાયશ્ચિત્ત આશ્વું કરેલ છે.

(૩) ધીજું પાળી પ્રમજીવિપરિત છે કે રહિત છે તે નથી નહિ જાણતા પોને અકેવલિ હોઈ ‘કેવાળેજી દીઠું’ કહી છોડું ધોળાં છો.

(૪) ચોથું પગમાં ચોપટવા સાહે જોડના તેલને માધામાં ધાન્ડી ટપકતા નેલે મઠમાં આવો છો.

(૫) પાંચમું પોતાના મઠ કે દાનશાળામાં રહેલ વ્રતવાળી આર્યાઓ પામે રમોડ કરાવો છો?

(૬) છઠું આહાર માટે પૈસા રાસો છો.

(૭) સાતમું ફલ, ધાન, ઘી, તેલ, હિંગ, સાંદ, દહિ, દૂધ વગેરા સરીવ કરો છો.

(૮) આઠમું, ધાંલી, ઘઢા, લોટા, કુંડી, ધીતેલનાં ઘાસળ, વાદ-કા, કપરોટ, દર્વા, કડલી, તાવડી, લોદી, મૂપ, મુંઢા વગેરા અનેક માંજન રાખો છો.

જે રીતે અનેક દોષ તમે કયૂંલ્યા છે. વળી તમારી વ્રતધારી આર્યાઓ અનેક પાત્રાં રાસી અનેક ઘરોમાં મિશ્રા કરે અને તમે પોતે નહિ કરો તેનું શું કારણ છે?

વઢી વસ્રો જૂલીઝ તથા રાગના હેતુ ગણીને કંઈ ચારિત્રના ઘાતક લેઝાય નહિ. કારણ કે ંમ તો શરીરમાં પળ જૂલીઝ તથા રાગ ધવાનો સંભવ રહેલ છે છતાં અધ્યાત્મશુદ્ધિ હોય તો ચારિત્રનો ઘાત નથી થતો તેમ વસ્રો વિપે પળ જાણવું. અને અધ્યાત્મશુદ્ધિ નહિ હોય તો તો નગ્ર છતાં પળ ચારિત્ર નહિ ટકશે.

વઢી તીર્થકર નગ્ર હતા ંમ કહી તેમની નકલ કરવી પળ વાજવી નથી કેમકે વધી વાતે જો તેમની નકલ કરવી માનશો તો તેઓ તો જમ ગુરુપદેશ વિના સ્વયંબુદ્ધ થયા હતા, છન્નસ્થપનામાં ઉપદેશ કે દીક્ષા ન હોતા આપતા, તેમ તમોને કરવું પડશે.

વઢી ઉચિત વસ્રો છતાં પળ ચારિત્રધર્મ રહી શકેજ છે. કારણ કે વસ્રો પળ શરીર તથા આહારના મુજબ ચારિત્રના મદદગાર થઈ શકે છે.

કોઈ વોલશે કે તીર્થકર ડ્યારે વસ્રપાત્ર નહિ રાઝતા ઝારે તેમના શિષ્યોં શા માટે રાઝવા, કારણ કે ગુરુનું જેવું લિંગ હોય તેવુંજ ચેલાં પળ કરવું ં ન્યાયાસિદ્ધ છે; તેનું ં ઉત્તર છે કે તીર્થકરની વાત જૂદી છે કેમકે તીર્થકરોની અંજલિ અછિદ્ર, અને તેમાં પાણીની કદાચ ચંદ્રમૂર્ચ લગી શિઝા કરવામાં આવે તોપળ ંક ટીપું પળ નીચે નહિ પડે ંવી હતી તથા તેઓ ચતુર્શની હોવાથી ંસસહિત તથા ંસરહિત આહારપાણી જાણીને નિર્દોષજ લેતા. માટે તેમને પાત્રાની જરૂર ન હતી. અને વસ્ર વાવત તો ંમ વાત છે કે સર્વે તીર્થકરો “અમારે સોપધિધર્મ ંટલે ઉપકરણ રાઝી થતો ધર્મ ચલાવવો છે.” ંમ ધારી દીક્ષા લેતી વેઝા ંક વસ્ર લેજ છે; અને દીક્ષા લીધા પછી તો તીર્થકર સર્વપરીપદ સમર્થજ હોય છે ંટલે કપઢાની જરૂર નથી રહેતી તેથી તે વસ્ર ગમે ત્યાં જતું રહે છે.

વગેરા खाई जाओ છો તેમ કંઈ તીર્થકર કરતા ન હતા.

વઢી તીર્થકરના હાથમાં તો પાણીના હજાર ઘડા ઢોલ્યા હોય તોપણ એક ટીપું નહિ ગળે એવો તેમનો અતિશય છે; પણ તમારા હાથથી તો છોકરાઓને પણ હાસી આવે પટલી ગલતર થાય છે ને તેથી હેઠે કીટીકુંથુઆ વિરાધાય છે; તેમજ પડતા ભોજનથી સ્વ-દાતા શરીરને ધોવાની પંચાત ઝખી થાય છે.

(વસ્ત્રાદિ દેવાનાં ફલ.)

કોઈ પૂછે કે શાસ્ત્રમાં જેમ આહારપાણીના દાતાર વર્ણવ્યા છે તેમ વસ્ત્રાદિકના દાતાર વ્યાં વર્ણવ્યા છે, તેને પ ઉત્તર છે કે ભગવતી તથા આયશ્વકર્ચૂર્ણ વગેરા અનેક સ્થલે કહ્યું છે કે “શ્રા-વકો શ્રમણનિર્ગ્રંથને પ્રામુક અન્નપાણી, વસ્ત્ર, ઔપધ, પીઠફલક તથા સત્વ્યાસંધારા આપે ” માટે વસ્ત્રો પણ સંયમના ઉપકારક હોવાથી સાધુને દેવામાં લાભજ છે.

(અચેલ શબ્દનો અર્થ.)

સ્થાનાંગના નવમા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે આંવતી ચોવીસી-ના વશનાભસ્વામી પાછું અચેલકર્મ પ્રરૂપશે. તેની ટીકામાં તે પ-દનો એવો અર્થ કર્યો છે કે જિનકલ્પિની અપેક્ષાએ અચેલકર્મ પટલે જેમાં પર તદન નહિ હોય એવો ધર્મ, અને સ્થવિરકલ્પિની અપેક્ષાએ અચેલક શબ્દે જૂનાં, મેલાં, અલ્પમૂલ્ય ધોળાં કપડાં સ-મજવાં. કોઈ કહેશે કે કપડો છતાં અચેલ કેમ કહેવાય તેને એમ જણાવવું કે જેમ ઘૂણાં કપડાં ઝૂતારી અલ્પ કપડાં તથા ફેટો વીંટી પાણીમાં પેશનાર પુરુષ અચેલ કે નમ્રજ કહેવાય છે તેમ હાં પણ અલ્પમૂલ્યવાળાં કપડાં તે કપડાંના લેવામાં નહિ લેવાં. માટે વસ્ત્ર છતાં પણ મૂર્છારહિત યુગ્મિ અચેલ કહી શકાય છે.

(जिनकल्पिनी क्रिया.)

जिनकल्पिनी क्रिया आ प्रमाणे छे.

- (१) जिनकल्पि एकलाज रहे.
- (२) मसाणमां पण जई काउसग करे.
- (३) नवकल्पेज विचरे.
- (४) आंखमां पडेल तणखलुं वगेरा पण नहि कहाडे.
- (५) पगमां लागेल कांटुं वगेरा पण नहि कहाडे.
- (६) शरीरे खरज न करे.
- (७) बीजे पहोरेज आहार नीहार तथा विहार करे.
- (८) बीजा कोई साधुओ साथे पण आलापसंलाप नहि करे.
- ९) लेप न लागे एवो तुच्छनीरसज आहार करे.
- (१०) ज्यां बीजो महर पुरो थयो के साते पहोर खांज ऊभा रहे.
- (११) कूतरा, बलद, हाथी, सिंह के चित्राथी नाशे नहि.
- (१२) मांदा पढतां पण चिकित्सा न करावे.
- (१३) ध्रुवलोच करे.
- (१४) निःप्रतिबंध होवाथी कोइने धर्मोपदेश पण न करे.
- (१५) सूत्रना बलधीज सर्व कलाओ जाणे.
- (१६) छ मास लगी आहार नहि मळे तोपण नहि शीदाय.
- (१७) समुद्र माफक क्षोभ नहि पामे.
- (१८) सूर्य माफक तेजस्वी होय.
- (१९) जघन्यथी पण नवमापूर्वनी आचारनामे बीजी वस्तु सूत्रार्थे शीखेला अने उत्कृष्टा दशपूर्वथी कंडक ऊणुं शीखेला होय.
- (२०) वज्रकपभनाराच संघेणवाला होय.

ए जिनकल्पिओमां केटलाक एवा होय छे के जेमना हाथमां हजार घडा पाणी रोडिए तोए माई जाय छे तथा कंई घा लागे

हवे तमे गुरुनी नकल करवा चेळाने-उस्केर्यु ते तो ऐरावण-
नी नकल करवा साधारण हांथीने उस्केरवा जेवुं छे. छतां तमे
तीर्थकरनीज नकल करवी इच्छो छो तो मठमां रहेवुं, आधाकर्मी
सेववुं, तृणनी लंगोटी बांधवी, मोरपीछ कमंडलु राखवा, तथा
छद्मस्थ छतां धर्मदेशना के दीक्षा देवी, इत्यादिक सर्व तमारे मुंकी
देवा जोडिये.

दिगंबरों जिनकलिपथी विरुद्ध छतां जिनकलिपनाम धरेछे.

उयारे तमे जिनकलिपनीज नकल करो छो खारे कमंडलु,
पिछिका, कपडानी मोजडीओ, पुस्तक, चोपडीओ, कवडीठवणी,
पुस्तकपट; योगपट्टक, आसनपट्ट, तृणपटी (लंगोटी) वगेरा अनेक
उपकरणों कां राखो छो, तथा गुंदर, नाळिएर वगेरा अनेक औ-
पधों कां संघरी राखो छो?

कदाच कहेशो के पंचमकाल होवाथी पटलो परिग्रह राखीये
छीये; त्यारे संयमने मददगार, लज्जा तथा शीतथी बचावनार,
वस्त्रादिक उपकरणोंए तमारी श्री गुन्हेंगारी करी छे?

बळी उयारे पोताने जिनकलिपनीज नकल करवा मानो छो
त्यारे स्त्रीओने पग पखालवा कां आपो छो? आर्याओ साथे एक
ठेकाणे कां रहो छो? चैत्यमां कां रहो छो? आर्याओ पासेथी
रसोई कां करावो छो? पालखी वगेरापर कां चढो छो? ज्योतिष्
निमित्तादि विद्याओ कां चलावो छो? सचिच फूलपत्र, जळ,
चंदनकेशर, सोनारूपा तथा दूध थी वगेराथी पग कां पूजावो
मनावो छो? सभामां बेशी व्याख्यान कां करो छो? दीक्षा कां
आपो छो? घणा साधुओमां कां रहो छो? तथा हमेशां एकज
ठेकाणे कां रहो छो?

पण नथी, क्रियाराहितज छे एम पण नथी, अपूर्वकरण न करी
 शके एम पण नथी, नवगुणठाणा पण नज पामी शके एम पण
 नथी, अयोगलब्धिवाळी छे एम पण नथी, अकल्याणनुंज भाजनं
 छे एम पण नथी, माटे ते उत्तमधर्मनी साधक शा माटे नहि थाय?"

ए लखाणथी सिद्ध थाय छे के ज्यारे स्त्री उत्तमधर्मनी साधक
 थई शके छे त्यारे तेज भवे मुक्ति पण पामी शकती सिद्ध थई शकशेज.

पाणी नहि गाळनार घरोमां पण मुनिने भिक्षा
 कल्पी शके छे.

कोई मश्र करे के तमोने जे घरोमां पाणीनुं गळवुं के भाज-
 नशुद्धि नथी होतां सां भिक्षा लेवी केम कल्पे छे, तेनुं ए उत्तर
 छे के यतिने सामे देखानो दोपज परिहार करवो घटे. बाकी "त-
 मारा घरे पाणी गळेल वपराय छे के नहि, घान सोवाय छे के
 नहि, शाकमां कुंथुवगेरा जुओ छे के नहि, माखण तरत तपावो
 छे के मोहुं, तेल चोखा तलनुं छे के सडेलानुं, दहि दूध घरनां
 छे के बेचातां लीधेल छे, रसोइनां वासण वरोयर पोंज्यां हतां के
 नहि, आ हाथवडे पहेलां शुं कर्गुं छे, आ चमचावडे पूर्वे शुं पीर-
 सेल छे" इत्यादि सवालो पूछवानी यतिओने कशी जरूर नथी.
 किंतु हाथ, चादुआ, अने वासण देखीता शुद्ध होय अने घेतालीश
 दोप रहित शुद्ध आहार होय तो यतिओने ते लेवो कल्पी शके छे.

(पवित्रता के अपवित्रता लोकव्यवहारे लेखवी.)

कइ वस्तु पवित्र गणवी ने कइ अपवित्र गणवी ए वावत लो-
 कव्यवहारनोज आधार लेवो घटे छे. बाकी एमां भूळउत्पत्ति त-
 पाशी ते ऊपर आधार राखवो नथी घटतो. कारण के तेम करशो
 तो जे तमे पवित्र चीजो मानो छे ते पण अपवित्र देखाशे.

तो सही नहि पढतां एमज मूकाई जाय छे. एवा पुरुषो साथे तमो स्पर्धा करो ते सा कामनी ?

अगर शेषक्रियारहित फक्त नश्यपणायीज जिनकल्पिपणुं थतुं होय तो तो माछला, काचवा, बळद, घोडा तथा नागां बाळको पण जिनकल्पि जेवा कही शकाशे.

(दिगंबरों अर्वाचीन छे.)

कदाच दिगंबरों बोले के अमे प्राचीन छीये तो तेमने पूछवुं के तमारा ग्रंथोंमां पण जेनां नाम आवे छे एवा तमारा आचारंगगादि सिद्धांतों वतावों. बळी सिद्धांत सर्वे विच्छेद थया अने दर्शन बर्ते छे ए पण नहि मानी शकाय तेवी बात छे.

ए उपरांत नगर, भरुच, श्रीमाळ, वाढव (वडनगर) वगैरा प्राचीन शहेरोंमां ब्राह्मणोंना महास्थानकों जेम रहैलां छे तेम तमारा प्राचीन चरित्य वतायो.

बळी जो तमारो मार्ग सर्वज्ञप्रणीतज होय तो पूरती रीते उकाय राखवाना उपाम, निर्ग्रथपणेज व्रतनिर्वाह, वेतालीश दोषरहित पिंडविशुद्धि, तथा वसतिनी शुद्धि क्यां छे ते वतावों.

[स्त्री पण मुक्ति पामी शके छे.]

स्त्री पण तेज भवे मुक्ति पामी शके छे केमके यापनीयतंत्र नामना ग्रंथमां आ प्रमाणे कहुं छे:—

“स्त्री अजीव नथी, अमव्य नथी, दर्शनविरोधिनी नथी, अमानुष्य छे एम पण नथी, अनार्य देशमांज रूपजेली छे एम पण नथी, असंख्यात आयुवाली पण नथी, अतिक्रूर मतिवाली पण नथी, उपशान्तमोह गुणठाणे नहिज आवे एम पण नथी, शुद्धाचारवाली नहिज होय एम पण नथी, अशुद्धबुद्धिवालीज होय एम

કહેવર હોય છે છતાં તેનું પાણી પવિત્ર ગણાય છે.

- (૭) નદીમાં તો કાચું ચર્મ ધોવામાં આવે છે, તથા મહદાની મંડપ પળ મળેલી હોય છે તોય તેનું પાણી પવિત્ર ગણાય છે.
- (૮) એકજ તલાવમાંથી ઢેડ વગેરા પાણી પીય ભરે છે છતાં અપવિત્ર નથી ગણાતું.
- (૯) રાજમાર્ગમાં ઢેઢચાંદાલ વગેરા સર્વે ચાલે છે છતાં તે નથી અમહાતું.
- (૧૦) માલો એક ઊપરથી બીજા ઊપર વેશે છે, તેથી પળ છૂતી નથી લાગતી.
- (૧૧) અળતૂટેલી ધારથી કોઈને જમાડતાં પળ છૂતી નથી લાગતી.
- (૧૨) લઢાઈમાં, આગમાં, વિવાહમાં, યાત્રાઓમાં, વજારમાં, તથા એવી રીતની ધીજી અનેક મીઠમાં તથા મવહણ વગેરામાં શૂદ્ધ સાથે સ્પર્શસ્પર્શ થતાં પળ છૂતી નથી લાગતી.
- (૧૩) નાના વાલકો કોઈને અઢકી જાય તેપળ છૂતીમાં નહિ ગણવું.
- (૧૪) કોઈ દેશમાં લાકડાં નથી અમહાતાં, કોઈ દેશમાં પૈશા નથી અમહાતા; વલી શુદ્ધિ માટે પળ કોઈ દેશમાં પાણીની છાંટ નાલે છે, કોઈ દેશમાં ધૂલની ચપટી નાલે છે ને કોઈ દેશમાં લોહું અઢકાવે છે એમ છૂતી યાવત દેશાચાર પળ તરેહવાર ચાલે છે.

આવી રીતના લોકવ્યવહારમાં અનેક દાસ્રલા મળે છે.

થલી એ યાવત ઊપર મનુસ્મૃતિમાં પળ આ પ્રમાણે લલ્લું છે.

- (૧) માલ્લીઓ, અળતૂટેલી ધાર, રાજમાર્ગ, અગ્નિ, સ્ત્રીનું મુખ, તથા વાલક ને વૃદ્ધ એ અમહાય નહિ.
- (૨) દેવની યાત્રામાં, વિવાહ વગેરામાં, ઊતાવલમાં, રાજદર્શન કરવામાં, લઢાઈમાં, તથા વજારમાં સ્પર્શસ્પર્શ થતાં છૂતી નહિ લાગે.

દાસલા તરીકે પાણીમાં માઝલાં તથા કાચવાના અવયવો હોય છે, દૂધ વાઝરદાણે પડું કરેલ હોય છે, ફૂલો મમરાઓ પૂસેલા હોય છે, શાક રસોડ્યાણે ચાલી પડું કરેલ હોય છે, ઘી માંસમદિરા વાપરનાર ઘરવાડ, મીલ, કોલી વગેરાના હાથનું અને ઘણા દિવસના સહેલા માલખમાંથી નીપજાવેલ હોય છે, તેલ પણ પળું કરીને જીવજંતુવાળા તલમાં અળગળપાણી નાલી કહાડેલ હોય છે, વેચાતાં દહિંદૂધ પણ અળગળ પાણીવાળાંજ હોય છે, જૂરમાં પણ નોટ્ટુકોણે (નોધા સીધીઓણે) સ્વાડેને કુલિયાં નાલેલ હોય છે, ઢિંગ પણ કાચા ચર્મમાં ઘાંધેલ હોય છે, લૂણમાં અનેક જીવના કલેવર મેલેલા હોય છે, તથા શાક, પત્ર, ફૂલ, ફળ, મશાલા, ધાન અને મીઠાઈમેવા પણ માંસમદિરાસ્વાડના હાથના સ્પર્શથી અપવિત્ર થયેલા હોય છે.

માટે પવિત્રતા કે અપવિત્રતા છોકાચાર તથા દેશાચાર ઉપરથીજ લેવાની જોઈયે. એ વાસતના થોડાક દાસલા ટાંકીયે છીયે.

(૧) શંખ, છીપ, મોતી, ચામર, દાંત, કસ્તૂરી વગેરા જીવાંગ છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૨) ધનુષ, ઘાળ, સીંગદી, મ્યાનાની દંદિકા, શ્રીકરી (પાલતી), તરવારનું મ્યાન, સૂપ, મુંડા, પગરખાં, ગાદી, વાપરના ચર્મજા, તથા ચોપડીઓ વગેરા ચામડાથી જડેલ છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૩) વાજાં કાચા ચામડાથી મડેલ છતાં પવિત્ર લેવાય છે.

(૪) ઘૂપમાં નસ તથા ચરવી મેલવાતાં છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૫) કપડાં પેળવાળાં છતાં પવિત્ર ગણાય છે.

(૬) નદી તળાવ વગેરામાં લોકો હાથપગ ધૂણે, સ્નાન કરે છે, કોગળા નાલે છે, તથા પશુપંક્તી વટાલ કરે છે, તથા તેના

लेवा अने घरे करवानुं होय त्वारे तो त्यां आपग्रहिक (काम प-
हतां स्वप लागतुं) रजोहरण होय तो तेनावडे अथवा छेवट पो-
तना (कपडाना) छेडावंडे पण काम चलावतुं.

(४) पछी इरियांवही पडिकमी, आल्योयणा लड्, आचार्या-
दिकने अनुक्रमे बांदवा. त्वारवाद फेर गुरुने बांदीने वेशी करी
भणवुं गणवुं.

(५) एम चैत्यमां पण एज विधि करवी.

(६) साधु के चैत्य नहि होय तो पोसहशालामां के पोताना
घेर पण एज विधि सामायिक वा पडिकमणुं करवुं. आ स्थळे
“जात्र नियमं समाणेधि” एवो पाठ बोलवो.

(७) हवे जे ऋद्धिपात्र श्रावक होय तेणे साधुना पासे आ-
यतां घरेयी सामायिक करी नहि आयवुं, किंतु आहंवरयी त्यां
आवी सामायिक करवुं. केमके एम कर्यायी लोकनी आस्था घे-
जे तथा साधुआनुं बहूमान रहे वली घेरयी सामायिक करी आ-
यतां जो तेना पाछळ दायीघोटा वगेरा आवे तो अधिकरणदोष
लागे माटे तेम नहि करतां तेणे साधु पासे आवीनेज सामा-
यिक करवुं.

(८) ए ऋद्धिपात्र पुरुष जो श्रावक होय तो उपाश्रयमां आ-
यतां त्यां कोइए ऊठी ऊभा नहि थवुं. पण जो ते हनु भद्रकपरि-
णामीज होय तो आचार्य माटे आसन रची वधा जणे ऊभा थड
जवुं. आ वधे व्यवस्था नहि साचववामां आवे तो दोष लागे छे.

(९) पछी ते ऋद्धिपात्र श्रावके सामायिक करी प्रतिक्रान्त
यई आचार्यादिकने बांदीने भणवुं.

(१०) आ ऋद्धिपात्र श्रावके सामायिकमां मुगट नहि जता-
रवुं. वाकी कुंडळ, बींठी, फूल, तंबोळ, तथा प्रावारक (ओढणनुं

- (३) लोट, गोरस, छाश, तैल, तथा घी क्यारे पण अभडाय नहि.
 (४) पांढडां, फल, लोट, गोरस, तथा पक्काअमां रहेल पाणी
 नथी अभडातुं.
 (५) अटवीमां, निर्जलदेशमां, तथा चोर के वाघना भयमां शौच
 न करे तोए दूपाय नहि.
 (६) कांजी, दूध, दहि, छाश, शचु, घीतेलमां पकावेल रसोइ,
 तथा लाइवा अभडाय नहि.

विचार ११० मो.

(सामायिक वाचत चूर्णिनो पाठ.)

सामायिक वाचत आवश्यकचूर्णिमां आ प्रमाणे अधिकार छे.

“अणुव्रत ने गुणव्रत एकवार लीधा तेज लीधा पण शिक्षा-
 व्रत विद्याभ्यास माफक बारंवार अभ्यासाय छे. ए शिक्षाव्रत चार
 छे तेमां पहिलुं सामायिकव्रत छे. ते करवानी विधि आ प्रमाणे छे.

(१.) सामान्यश्रावके देरासरमां, साधु पासे, घरमां, पौसह-
 शाळामां, के ज्यां नवरास मळे त्यां सामायिक करवुं. तेमां पेला
 चार स्थळे सामायिक करनां तो अवश्य सर्व (आवश्यक)ज करवुं.

(२.) ए आवश्यक जो साधु पासे करवानुं होय तो जो को-
 इमा वेडसपडा के करजनी पंचात नहि होय तो धरेधीज सामा-
 यिक लई ऊग्राडे पगे साधुना मुजय समितिगुप्ति सांचवी साधु पासे
 जइ त्यां बीजीवार सामायिकनो पाठ उचरवो. अने तेमां “जाव
 साह पञ्जुवांसामि” एवुं पद कहेवुं. अने त्यां जो चेल्य होय तो
 प्रथम बांदी लेवां.

(३) पछी माधु पागेथी (वधारातुं) रजोहरण के निपद्या मागी

કે “ચાર સ્થળે સામાયિક કરતાં તો અવશ્ય સર્વ કરવું. એ આવશ્યક જો સાધુ પાસે કરવાનું હોય તો” એ વાક્યથીજ પઢાવશ્યક આવે છે. જો ફક્ત સામાયિકનીજ વિધિ કહેવી હોત તો એ વાક્ય ન લખત.

ઘઠી સામાયિકની પ્રસ્તાવના તો શરુઆતમાંજ “તે કરવાની વિધિ આ પ્રમાણે છે” એ વાક્યથી કરેલ છે. છતાં કલમ બીજીથી તેની તેજ પ્રસ્તાવના બીજીવાર કાં કરે માટે કલમ બીજીથી પઢાવશ્યકનીજ પ્રસ્તાવના જણાય છે.

ઘઠી જો હાં સામાયિકનીજ વિધિ હોય તો કશું કે “ઘરેથીજ સામાયિક લઈ સાધુ પાસે જાય” હાં સામાયિક લઈ એમ કહેતાં તેની વિધિ પૂરી થઈ ચૂકી, ત્યારે ઊપરની વિધિ શા માટે ચલાવી.

કોઈ કહેશે કે ઊપરની વિધિ ગુરુની ભક્તિ સાચવવા સારું કહી છે; પણ તેમ પણ નથી કેમકે કલમ ૫-૬ માં ચૈત્ય તથા પોસહશાલામાં પણ એજ વિધિ જણાવી છે. અને હાં તો કાંઈ ગુરુ છે નહિ.

હવે અંતે “એ સામાયિકની વિધિ” એમ નિગમન કર્યું છે તે પણ કંઈ પઢાવશ્યકને ઘાથ કરતું નથી. કારણ કે આવશ્યકનિર્યુક્તિમાં પણ કાઝસગનિર્યુક્તિથી કાઝસગની પ્રસ્તાવના કરી વચ્ચે સાધુના આવશ્યકની વિધિ કહી છેછે સામાયિકનુંજ નિગમન કર્યું છે.

ઘઠી હાં “ઘરેથીજ સામાયિક લઈ” એમ કશું છે તે એ આશયે કે ઉપાશ્રયે જવા જેટલો કાઢ પણ સામાયિક વગર પસાર કરવો ન જોડ્યે તેથી ઘરેથી ફક્ત સામાયિકમૂત્ર ડહરી શેષ અનુષ્ઠાન સાધુ પાસે જઈ કરવું.

કોઈ એમ પૂછે કે ઘરેજ થઈ અનુષ્ઠાન કરીને સાધુ પાસે જાય તો શું? તેનું એ ઉત્તર છે કે હાં સાધુ પાસે કરવાના અનુષ્ઠાનની-

કપડું) એ ઉતારવા. વીજા આચાર્ય એમ કહે છે કે મુગટ પળ ઉતારવું, એ સામાયિકની વિધિ.

વિચાર ૧૧૧ મો.

(ઊપરલા પાઠનો અર્થ).

ઊપરલા પાઠમાં કલમ પેલીમાં ચાર સ્થળે “સર્વ” કરવાનું કહ્યું છે ત્યાં સર્વ એવા મોઘમ પદ્યથી સર્વ આવશ્યક સમજવા, કારણ સર્વ એ સામાયિકનું વિશેષણ કરીયે તો તે ઘટી શકે નહિ. તેમજ અનંતરની વીજી કલમથી આવશ્યકની વિધિ કહેવાની રહેલ છે તથા સર્વ એ આવશ્યકનુંજ વિશેષણ ઘટે છે.

કલમ ધીજીથી “આવશ્યક”ની પ્રસ્તાવના કરી છે. ત્યાં આવશ્યક શબ્દે ફક્ત સામાયિકજ લેવું એમ થાય નહિ, કેમકે એ મોઘમશબ્દ ઘપરાતાં છપ અધ્યયન આવે છે. જે માટે અનુયોગદ્વારમાં આવશ્યકને માટે “છ અધ્યયનનો વર્ગ” એવો પર્યાય આપેલ છે.

ઘલી ર્હાં ચૂર્ણિમાં “આવસ્તયં કરંતો તિ” એમ લલ્યું છે ત્યાં ર્હિતિ શબ્દ પ્રસ્તાવના અર્થેજ વાપરેલ દેખાય છે. અને પંચાશકની ટીકામાં અભયદેવસૂરિએ પળ આ વાક્યત એવી પદરચના કરી છે કે “આવશ્યક કરતો થકો જો સાધુ પાસે તે કરે તો ત્યાં આ વિધિ છે.” આ વાક્યમાં આવશ્યકને પ્રસ્તુત કરેલ હોવાથી જણાય છે કે અભયદેવસૂરિના વિચારમાં પળ ચૂર્ણિમાં ઘપરાયેલ ર્હિતિ શબ્દ પ્રસ્તાવનાર્થજ લાગ્યો હોવો જોડ્યે.

કોઈ એમ ઘોલે કે આ દંડકમાં શરુઆતથીજ સામાયિક પ્રસ્તુત કરેલ છે અને અંતે પળ “એ સામાયિકની વિધિ” એમ કહેતું છે. છતાં ઘણે પઠાવશ્યક કેમ આવી પડ્યું ? તેનું એ ઉત્તર છે

કોઈ વોલશે કે ત્યારે તમારા માનવા પ્રમાણે પણ વસ્ત્રાંચલથી પ્રમાર્જનાજ કરવી ઠેરશે પણ હવે વાંદણા શાવહે દેવા ઠેરાવશો તેને એ ઉત્તર છે કે મુત્રમાં કહ્યું છે કે “પાંચ અભિગમે કરીને સામા જ-
હને વાંદે” તેથી વાંદણા ઉત્તરાસંગવડેજ સિદ્ધ થાય છે.

इहां कोई कहेशे के चूर्णिमां जे पोत शब्द छे तेनो अर्थ अमे मोपती करशुं. तेणे जाणवानुं छे के आगममां वधे स्थले मोपती माटे पुत्ति शब्दज वापरेल देखाय छे, पण पोत शब्द वापरेल नथी. किंतु सिद्धांतमां ठेकाणे ठेकाणे पोत शब्द सामान्य कपहाना अर्थज वापरेल छे माटे पोत शब्दनो अर्थ मोपती रई शके नहि.

(વાંદણા.)

કલમ ૪ ધીમાં આલોચણા લઈ વાંદવાનું લખેલ છે ત્યાં “વાંદવા” એટલે “દ્વાદશાવર્ત્તવાંદણાવહે વાંદવા” એમજ સમજવું. કેમકે એજ ગ્રંથમાં તથા ગ્રંથાંતરે દ્વાદશાવર્ત્ત વાંદણાના સ્થલે સ્પષ્ટ રીતે “વંદઈ” શબ્દ વાપરેલ દેખાય છે.

(વા શબ્દનો અર્થ)

કોઈ પૂછે કે કલમ ૬ ઠીમાં લખ્યું છે કે “સાધુ કે ચૈત્યના અભાવે પોસહશાળામાં કે ઘરેજ સામાયિક વા આવશ્યક કરે.” इहां वा शब्दनो अर्थ शुं करवो? तेने ए उत्तर छे के साधु पासे के चैत्यमां जइ आवश्यक करवानी विधिमां मुख्य तफावत एज देखाय छे के साधु के चैत्यना योगे घरेथी सामायिक उचरी सां जइ शेष आवश्यक करे अने पોसहशાળા કે ઘરે એકજ ટેકાણે રહી સામાયિક તથા આવશ્યક કરે. આ રીતનો સંવંધ વિચારતાં વા શબ્દ વિકલ્પાર્થી નહિ પણ સમુદ્ધયાર્થીજ રહેલ છે, તેથી તેનો “તથા” એવો અર્થ થાય છે.

જ પ્રસ્તાવના છે. વાકી ધરના અનુષ્ઠાન માટે તો કલમ ૬ ઠીમાં વાત આવશે. માટે इहां તો ઘરે ફક્ત એક સામાયિકજ ઉચ્ચર્યું.

ચઢી કલમ ઘીજીના અંતે લખ્યું છે જે “ત્યાં જો ચૈત્ય હોય તો પ્રથમ ચાંદી લેવા.” इहां પ્રથમ શબ્દ કહેવાથી એમ જણાય છે કે સામાયિક કર્યા પછી પણ ચૈત્યવંદન થઈ શકે છે. કારણ કે તેમ ન હોય તો મોઘમમાં એમજ લક્ષત કે “ચૈત્ય હોય તો ચાંદી લેવા” પણ પ્રથમ પદ ન લક્ષત.

કલમ ઘીજીમાં લખ્યું છે જે “રજોહરણ કે નિપઘા સાધુ પાસેથી માગી લેવા” તે જે સાધુ પાસે વધારાના હોય તેજ માગવા. કારણ કે પોતાપૂરતા વપકરણ જો ઘીજાને આપે તો તેને માયશ્ચિત્ત આવે.

(રજોહરણથી પ્રમાર્જના આવે છે,)

કેટલાક એમ માને છે કે સાધુ પાસેથી માગેલા રજોહરણવડે શ્રાવકે ચાંદણા દેવા. તેમને પણ રજોહરણ નહિ હોતાં નિપઘાવડે અને તે પણ નહિ હોતાં ચક્ષાંચલવડે પણ ચાંદણા દેવા કચૂલ કરવા પડશેજ. ત્યારે એમજ માનવામાં શી હરકત છે કે રજોહરણથી પ્રમાર્જનાજ કરવી; પણ ચાંદણા સાથે રજોહરણનો સંબંધ નથી.

પૂર્વાચાર્યોં પણ દરેક ઠેકાણે રજોહરણથી પ્રમાર્જનાજ યતાથી છે.

દાખલા તરીકે પંચાશકચૂર્ણિમાં આ પ્રમાણે લખ્યું છે. “કોઈ પૂછે કે શું પોસહવાલાને રજોહરણ હોય? તેનું એ સ્પષ્ટ છે કે હા, હોય. જે માટે આવશ્યકચૂર્ણિકારે સામાયિકની સામાચારી કહેતાં થકાં કહ્યું છે કે સાધુ પાસે રહેલું વધારાનું રજોહરણ માગીને શ્રાવક પ્રમાર્જના કરે. કદાચ તે ન હોય તો પોતના (ચક્ષના) છે-ઢાવડેજ પ્રમાર્જે.”

मात्र नहि लेबुं किंतु जे मुश्केलीए पडिलेही शकाय एवं वस्त्र दोय तेज समजबुं. केमके निशीथचूर्णिमां पल्हवि, कोयव, मावारक, नवतक, तथा ददगाळिए पांच वस्त्रो दुप्पडिलेह तरीके लख्यां छे.

अगर मावारक शब्दे सामान्यपणे वस्त्र मात्रज लेशो तो कुंडलादिकनी माफक सामायिकवतने कोइ पण वस्त्र लेबुं घट्ठे नहि, पण तेम तो छे नहि. केमके सामायिकवाळा पण अनुज्ञा मागी जोइतुं वस्त्र लइ शके छे.

वली चूर्णिमां पाठांतरे मावारकादि शब्द छे सां मावार शब्दे उत्तरसाडी लेशो तो आदिशब्दे पहेरणनुं वस्त्र मूकबुं पडशे. परंतु मावारक शब्दे दुप्पडिलेह वस्त्रनी व्याख्या करीये तो चूर्णिमां मावारक वगेरा पांच मकारना दुप्पडिलेह वस्त्र कहेल होवाथी आदि शब्द पण घटी शके छे.

वली तमे श्रावकने देश सामायिक करतां पण उत्तरवस्त्र निपेथो छो तो पोते सर्वसामायिक कर्थां छतां ते कां राखो छो ?

तेमज मावारक शब्दे जो उत्तरवस्त्रज लेशो तो कुंडलादिना मुजव श्राविकाए पण सामायिकमां ते उत्तारबुं पडशे. कारण के एम तो कर्थां कहेलुं नथी के “श्रावके मावारक उत्तारबुं पण श्राविकाए नहि उत्तारबुं.”

माटे मावारक शब्दे दुप्पडिलेह वस्त्रनीज व्याख्या करवी जोइये केमके ते श्रावक श्राविका ए वस्त्रेमां सरस्त्री रीते घटी शके छे.

(पचखाण.)

वली चूर्णिना पाठमां पचखाणनी बात जो के खुल्ली नथी जणावी, तोपण विधिवादे तथा चरितानुवादे श्रावक पचखाण करवानो अधिकारी देखातो होवाथी, तथा चूर्णिमां पण आवश्यक शब्दे प्रस्तावना करतां छए आवश्यक प्रस्तुत थयाथी श्रावके प-

આગમમાં વીજા પળ ઘળા સ્થલે વા શબ્દ સમુચ્ચયાર્થી પ્રાસિદ્ધ છે. જેમકે છપ્ વ્રતના ઉચ્ચારમાં આવે છે કે “શૂક્ષ્ણ વા ઘાદર, પ્રસ વા સ્થાવર.” હ્રાં વાપરેલો વા શબ્દ સમુચ્ચયાર્થીજ છે.

વઢી ં છઢી કલમ પેટે ં વિચારવાનું છે કે ં કલમમાં આગલ ઘતાઘેલ વિધિનોજ અતિદેશ કરવામાં આવ્યો છે, અને આગલ ઘતાઘેલ વિધિમાં તો સામાયિક તથા આવશ્યક ં ઘેનેની ખેગી ંકજ વિધિ વર્ણવી છે, જૂઢી જૂઢી વિધિ કઢી નથી. ત્યારે વા શબ્દ વિકલ્પાર્થી ગણિયે તો અતિદેશવડે જૂઢી વિધિ કહ આવે. માટે હ્રાં વા શબ્દ વિકલ્પાર્થી ઘટેજ નહિ.

(પઢિકમણું તે ઙું.)

કલમ નવમીમાં “ઋદ્ધિપાત્રશ્રાવક સામાયિક કરી પ્રતિક્રાંત ઘડ વાંદીને ખે” ંમ લલેલ હોવાથી કેટલાક ઘોલે છે કે હ્રાં પ્રતિક્રાંત શબ્દ હોવાથી “ઘંદિત્તુ” સૂત્રવડે પઢિકમણું કરવું સાવિત થાય છે. પળ ં કથન પળ અયુક્ત છે. કેમકે ઘૂર્ણિકારે પહેલાં સાધારણ શ્રાવકને આસરી જે પઢિકમણું લલ્યું છે તેજ હ્રાં ઋદ્ધિપાત્ર માટે પળ ઘટે. હવે સાધારણ શ્રાવકના માટે ંમ લલ્યું છે જે “આલોહને વાંદે” (ંટલે કે ંરિયાવહીથી આલોવીને વાંદે) ંથી હ્રાં પ્રતિક્રાંત શબ્દની પળ ંવીજ ઘ્યાલ્યા કરવી કે ંરિયાવહી પઢિકમે. આ અર્થ અમારી મતિકલ્પના ં કરીયે ઝીયે ંમ પળ નથી, કેમકે અઘયદેવસૂરિ ં પંચાશકની ઢીકામાં ં વાવત ંવોજ અર્થ કર્યો છે.

(પ્રાવારક શબ્દનો અર્થ.)

કલમ ૧૦ મીમાં સામાયિકમાં કુંડલાદિકના સાથે પ્રાવારક પળ ઝનારવાનું લલ્યું છે ત્યાં પ્રાવારક શબ્દે સામાન્યપણે વસ

ચૂર્ણના પાઠની કલમ પેલીમાં ચાર ઠેકાણે સામાયિક કરતાં નિયમા આવશ્યક કરવાનું લખ્યું છે અને પાંચમા નવરાશવાળા સ્વેતરસ્રજા ઘેરા સ્થલ માટે એમ છે જે ત્યાં કોઈ વેલા સંપૂર્ણ પડાવશ્યક પણ થઈ શકે ને કોઈ વેલા કેવલ સામાયિક પણ થાય. તે એવી રીતે કે ત્યાં પોતાને વધુ વસ્તુ રહેવાનું હોય ને ભૂમિ પણ જીવજંતુરહિત, ગરબડરહિત, સ્ત્રી ઘેરાની આવજાવ રહિત મોક-લાસવાલી, અગ્નિની જોતથી રહિત, તથા મિથ્યાદષ્ટિ ગૃહસ્થથી મોકલી હોય તો ત્યાં પડાવશ્યક પણ થઈ શકે. ઘલી કોઈ કારણ વિશેષે સામાયિક નહિ લેતાં ફક્ત શેષ આવશ્યક પણ કરાય છે. અને જો ત્યાં મિથ્યાદષ્ટિ ગૃહસ્થો હાજર હોય તો કેવલ સામાયિક લઈ નોકરવાલીજ ફેરવાય છે.

કોઈ પૂછશે કે ઇરિયાવહી પઢિકમ્યા વિના નોકાર કેમ જ-પાય ? તેને એ ઉત્તર છે કે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે એક અજાણ ગો-વાલ નોકાર ગણતો થકો તેના પ્રભાવે ચંપાનગરમાં સુદર્શન શેઠ થયો. તથા નિશીથચૂર્ણમાં કહ્યું છે કે અનુમેક્ષા (ચિંતના) સર્વ ઠેકાણે અવિરુદ્ધ છે.

વિચાર ૧૧૨ મો.

(ચોમાસી તથા પાંચવી પૂનમનીજ છે.)

પ્રશ્ન:—પાંચવી તથા ચોમાસી ચૌદશની કાં નથી કરતા ?

ઉત્તર:—આગમમાં પાંચવી અને ચોમાસી પૂનમનીજ કહેલી છે. તેના દાખલા.

(૧) પર્યુષણકલ્પમાં કહ્યું છે કે આપાદી પૂનમે ચોમાસું ક-રવા લાયક ક્ષેત્રમાં જઈ ચોમાસી પઢિકમણું કરવું.

चखाण पण करवुं जोइये.

जुओ वज धूर्णिमां जन्मस्थले वहुं छे के केत एवुं घरनुं नाम होवाथी संकेत पचखाण ते घृहस्थना पचखाण जाणवा. अथवा पचखाण पूहं घतां पण वटां लगी अमुक चिह्न कायम होय त्यां सूधी नहि जहुं एम संकेत करवो ते संकेत पचखाण.

अंगुष्ठश्रावक पोरसी लइ तेतरे जतो हतो. त्यांथी पाछुं आ-
घतां रसोइने तैपार घतां बार होय तो अपचखाणी नहि रहेवा
सावं तेदलो पस्त जंगुवो बज्जी देशनो.

एलकाजनी उत्पत्तिमां पान आये छे के एक श्राविका मि-
थ्यादृष्टिने परणानवामां आवी ते त्यां सांजे आवश्यक करती अने
पचखाण लेती.

माटे इहां विधिमां जो के पचखाण नथी तोपण स्थलांतरथी
ते आवेज छे.

[अल्पविधि छे तो शुं थयुं?]

इहां कोई बोलवो के आ आवश्यकनी विधि तो बहुत थोड़ीज
छे माटे तेमां केम आस्था आवे. तेने ए उत्तर छे के ए विधि थोड़ी
छतां पण जेटली छे तेदली श्रुतधरोए कहेल होवाथी प्रमाणभूतज छे.

बली तमे जो ए करतां अधिक विधि सूत्र, निर्युक्ति, भाष्य,
धूर्णि, वृत्ति तथा टिप्पनकना अक्षरे श्रावक माटे सिद्ध करी आपो
तो ते पण अमे मान्य करीशुं. इहां कइ अमने खोटो हट नथी.

बली इहां थोडाज्ञाज्ञानी चिंता करवी घटेज नहि. किंतु पूर्व-
श्रुतधरोए जे जेटलुं भांखुं होय ते आगम प्रमाणे तेदलुंज निःशं-
कपणे करतां थकां छद्मस्य आराधक थाय छे. बाकी स्वबुद्धि
हीन के अधिक करतां तो दोषज थाय. माटे सिद्धांतमां कहेली
विधान श्रद्धावी तथा करवी घटे छे.

(पाक्षिक,)

पाक्षिकचूर्णिमां कर्णुं छे के “दररोज विशुद्धि करतां छतां पण पक्षांत आवतां विशेष पढिकमणुं करवुं.” ए वचनथी पाक्षी-पढिकमणुं पक्षना अंतेज करवुं सिद्ध थाय छे.

हवे पक्षनो अंत ज्योतिष्करंढादिकभां पनरमी तिथिएज कर्णुं छे. माटे पाक्षिक पण तेज दहाड़े करवुं घटे छे.

वली दशाश्रुतस्कंधचूर्णि, व्यवहारचूर्णि, पाक्षिकचूर्णि, पाक्षिकवृत्ति, तथा आवश्यकटिप्पनक ए पांचे ग्रंथोमां पाक्षीथी चौदश जूदीज कही छे. तेना दाखला.

(१-२) दशाश्रुतस्कंध तथा व्यवहारचूर्णिमां “पाक्षिक तथा पौषधिक दिनोमां तप करवुं कराववुं” ए वाक्यनी व्याख्यामां लखुं छे के पाक्षिक एटले अर्धमासपर्व, अने पौषधिक एटले आठम वगेरा पर्व.

(३) पाक्षिकसूत्रनी चूर्णिमां पण “दिवस, पौषध, तथा पक्ष व्यतिक्रम्यो” ए सूत्र ऊपर व्याख्या करतां चूर्णिकारे “पौषध एटले आठमचउदशनो उपवास करवो” एवो अर्थ लखतां पोसह शब्दथीज चौदश लीधी छे, पण पक्ष शब्दथी नथी लीधी.

(४-५) पाक्षिकसूत्रनी टीका तथा आवश्यकना टिप्पनकमां पण एवी व्याख्या करी छे के “पौषध ते पर्वरूप दिवस अने पक्ष ते अर्धमासरूप.”

वली मासनी समाप्ति पण पूनमेज थाय छे. कारण के निशीथचूर्णिमां कर्णुं छे के साधुओ चोमासुं पूरुं यतां पण कारण-वशे वधु मुदत सां रहे तो त्यां वे माहनानी मुदतना दरम्यान कोइ वस्त्र बोरावे तो ते नहि लेतां वे मास पूरा थया केडे-बोरवा. हवे

(૨) કલ્પચૂર્ણિમાં પાને ૧૪૨ મધ્યે કહ્યું છે કે વ્યાધાત ને હોય તો કાર્ત્તિક ચોમાસું પૂરું કરીને માગશરની પડવેના દિને વિહાર કરવો અને વ્યાધાત હોય તો તો આગલ કે પાછલ પળ વિહાર કરી શકાય.

(૩) નિશીથચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે ઉત્સર્ગે એક ક્ષેત્રમાં આપાદી પૂનમે ચોમાસું થાપી કાર્ત્તિકી પૂનમે ચોમાસું પૂરું કરી માગશરની પડવેનો વિહાર કરવો. અને અપવાદે માગસર વિદિ દશમ સૂપ્રી પળ રહી શકાય છે.

(૪) વલી સાંજ લલ્યું છે કે કાર્ત્તિકી પૂનમે ચોમાસું પૂરું કરી માગશરની પડવેના દહાડે વિહાર કરવો એટલે કે ચાર માસ પૂરા થતાં પોં વિહાર થઈ શકે તેમ હોય તો ચોથી પડવે આવતાં અવસ્ય વિહાર કરવો.

(૫) સાંજ ત્રીજે સ્થલે લલ્યું છે જે વર્ષાકાલ યોગ્ય ક્ષેત્રમાં આપાદી પૂનમે ચોમાસું પઢિકમી પાછું કાર્ત્તિકી પૂનમે પળ પઢિકમીને પડવેના દહાડે ધીજે ક્ષેત્રે જઈ પારણું કરવું.

(૬) ત્યાંજ ચોથે સ્થલે લલ્યું છે જે આપાદી પૂનમે ચોમાસું પઢિકમી યોગ્ય ક્ષેત્રમાં ચોમાસું રહે. અને કાર્ત્તિકી પૂનમે ચોમાસું પઢિકમી પડવેના ત્રીજા સ્થલે પારણું કરે.

(૭) પાંચમે સ્થલે કહ્યું છે જે વર્ષાકાલ એક ક્ષેત્રે રહેતાં કાર્ત્તિક ચોમાસાની પડવેના દિને અવસ્ય વિહાર કરવો.

(૮) છઠે સ્થલે કહ્યું છે જે વર્ષાક્ષેત્રમાં ચાર માસ નિર્ધિગ્નપળે રહી કાર્ત્તિક ચોમાસું પઢિકમી માગશરની પડવેના દિને વિહાર કરવો. તેમ ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે.

એમ પૂનમના દિને ચોમાસું કરવાની આઠ હુંડીઓ લખી છે તથા ૫ વાવતમાં ત્રીજી પળ ઘણી હુંડીઓ રહેલ છે.

માળેજાને વાંદણા કર્યા છે.

(શંકા સમાધાન.)

કોઈ ચોલશે કે આવશ્યકનિર્ણયમાં લઘુ છે જે “આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થાવર, તથા ગણાવચ્છેદકને વાંદણા દેવા.” માટે એ પાંચનેજ વાંદણા દઈ શકાય. તેને એ ઉત્તર છે કે એ ગાથા કંઈ સામાન્યપણે વાંદવા યોગ્ય એટલાજ છે એનો નિયમ પાડવા નથી, કિંતુ આચાર્યાદિક પાંચ જો અલ્પપર્યાયવાળા હોય તોપણ તેઓ વાંદવા યોગ્ય છે એમ વતાવવા અર્થે રહેલી છે. કારણ કે એ ગાથા ઉપર ચૂર્ણકાર તથા ટીકાકાર વ્યાખ્યા ચલાવતાં લખે છે કે એ આચાર્યાદિક પાંચ અવમરાત્મિક હોય એટલે કે પોતાથી હીનપર્યાયવાળા હોય તોપણ તેમને વાંદવા.

માટે ઉપરના અનેક પુરાવાથી સિદ્ધ થાય છે કે તર્ક સાધુઓને પણ દ્વાદશાવર્તવાંદણા આપવા.

વિચાર ૧૧૫ મો.

(વીજું વાંદણું પાદપતિતજ દેવું.)

વાંદણામાં વીજું વાંદણું પાદપતિત રહીનેજ દેવું. તેના પુરાવા નીચે મુજબ છે.

“પેલું વાંદણું દઈ ત્યાંજ ઊઠી અર્ધો કાયા નમાવીને વાંદણા સૂત્ર લઘરવું. માત્ર इहां एटलो विशेष છે કે “આવસ્થિયાએ” એ પદ નહિ ચોલતાં “સ્વામેષિ સમાસમણો” इत्यादि સૂત્ર પાદપતિત રહીનેજ ચાલવા. (પદાવશ્યકઘટિ.)

“એમ વાંદીને ઊઠી જે દાથે રજોઢરણ રાણી અર્ધો કાયા નમાવીને પોતાના દોષ આલોચે.” (આવશ્યક નિર્ણય.)

“પરમ વિનયથી ત્રિકરણ શુદ્ધ કૃતિકર્મ કરીને વાંદી ઊઠી-

सामान्यपणे प्राह्णाने वांदणा कळा छे.

“सर्वे साध्वीओए साधुओने कृतिकर्म करवुं. केमके सर्व जि-
नोना तीर्थमां पुरुष प्रधान गणाय छे.” (पंचकल्प)

“कृतिकर्म वे प्रकारनुं थाय छे, एक अभ्युत्थान तथा धीजुं
वंदन. ए बरें प्रकारनुं कृतिकर्म साधुए यथायोग्यपणे करवुं. तथा
साध्वीओए आजना दीक्षित साधुने पण कृतिकर्म करवुं.” (नि.पू.)

“साधु तथा साध्वीओए पोतामां जे रत्नाधिक होय तेने कृ-
तिकर्म करवुं कल्पे.” (बृहत्कल्प.)

“संयमश्रेणिनी मांहे जे रहेला हांय तेमने कृतिकर्म करवुं,
बाकी श्रेणि बाहेर रहेलाने नहि करवुं. त्यां पासत्यो, उसभो,
कुशीलो, तथा गृहस्थ ए चार नियमा श्रेणि बहार समजवा.”

(बृहत्कल्पभाष्य.)

“सो वर्षेनी दीक्षित आर्याए आजना दीक्षित साधुने अभि-
गमन, वंदन, तथा नमन करवुं. इहां वंदन ते द्वादशावर्तवंदन व-
गेरा लेवुं.” (उपेंदशमाळा तथा तेनी टीका.)

(चरितानुवादना दाखला.)

चरितानुवादे पण सर्वपतिओने वांदणा देवाना दाखला पुष्कळ छे.

आवेश्यकर्तृणिमां लखुं छे के नेमिनाथ समोसरतां भटारे
हजार साधुओने वांदवानो इरादो राखी वामुदेव पूछवा लाग्यो
के हे स्वामिन्, हुं साधुओने कये वांदणे वांदुं? भगवान् बोल्या
के शुं तुं एम पूछे छे के द्रव्यवंदनथी वांदुं के भाववंदनथी? त्यारे
वामुदेव बोल्या के जेनावडे तमे वंदाओ ते हुं पूछुं छुं. भगवान्
बोल्या के ते तो भाववंदन छे ते मांभळी वामुदेवे सर्व साधुओ
द्वादशावर्तवांदणे वांछा

वली एज चूर्णिमां दहृरश्रावकनी वातमां पण सर्व साधुना
वांदणा कहेला छे. तथा श्रीतळाचार्ये प्राह्णना तरीके आवेल चारे

વિચાર ૧૧૭ મો.

(અઠાઈ વાવત.)

પ્રશ્ન:—ઉપદેશમાળામાં કહ્યું છે જે “ સંવચ્છરી, ચોમાસા, તથા અઠાઈ તિથિઓમાં વિશેષ આદરથી જિનપૂજાદિ ધર્મકરણી કરવી.” એમ ત્યાં અઠાઈની તિથિઓ જૂદી લીધી છે, છતાં તમે આસુ અને ચૈત્રની શાશ્વતી અઠાઈયો કેમ નથી માનતા. ?

ઉત્તર:—જે અઠાઈયો સૂત્રમાં શાશ્વતીપણે તો દૂર રહી પણ નામ માત્રે પણ નથી દેવાતી; માટે કેમ માનીએ

બહી ઉપદેશમાળાની ટીકામાં પણ એવાશાનો એવો અર્થ કરેલ છે કે “અષ્ટાદિકા ઇટલે ચૈત્રાદિકની યાત્રાઓ તથા તિથિઓ તે ચૌદશ વગેરા” એમ ટીકાકારે પણ અષ્ટાદિકા ઇટલે ચૈત્રાદિકની યાત્રાઓ ઇટલુંજ કહ્યું છે પણ આટલથી માંડીને પૂનમ સુધી એમ નથી કહ્યું તથા આસુની અઠાઈનું તો નામજ નથી લીધું. અને જે ચૈત્રાદિકની યાત્રાઓ કહી તે એ કારણે કે લૌકિક તથા લોકોચરમાં ચૈત્ર અને વૈશાખમાંજ યાત્રાઓ પ્રવર્તે છે.

બહી શાશ્વતી અઠાઈયો તો આગમમાં ચારજ કહી છે. તેનો પુરાવો.

જીવામિગમમાં લખ્યું છે જે “તે સિદ્ધાપતનોમાં ઘણા ભવનપતિ, ઘાણવ્યંતર, જ્યોતિષી, તથા વૈમાનિક દેવો ચોમાસાની પહેલેના દિવસોમાં તથા સંવચ્છરીમાં તથા વીજા અનેક જિનકલ્પાણિક વગેરા કાર્યોમાં એકઠા મળી આનંદથી રમતા થતા અઠાઈ રૂપ મહામહિમાઓ કરતા રહી સુખચેનથી વિચરે છે.”

આ રીતે કેટલાક વિષમ વિચારોના પ્રશ્નોત્તરની પદ્ધતિરૂપ શતપદિકા નામે ગ્રંથ પૂર્ણ થયો.

ને ઘે હાથે રજોહરણ રાણી અર્ધાં કાયા નમાવી જે રજાધિક હોય તે સંયત ભાષાજેમ ગુરુ સાંભળે તેમ, વધતે સંયમે, માયામદ છોટીને પોતાની વિશુદ્ધિના નિમિત્તે પૂર્વાચિતિત દોષ આલોચે છે.
(પાંચીમૂવ ટીકા.)

જે રીતે ધિનય સાંચવી ઝઠીને જે રજાધિક હોય તે ઘે હાથે રજોહરણ લઈ કાયા નમાવેલ રાણી જેમ ગુરુ સાંભળે તેમ સ્પષ્ટપણે સંયત ભાષાજેમ પૂર્વ રચિત દોષ આલોચે. (ભાવ-ચૂર્ણ.)

દ્વાદશાયર્ત્ત કૃતિકર્મ કરી પાદપતિત રહ્યો થકો મસ્તકે અંજલિ થાપી ધીનચે. (જીતકલ્પ લખુચૂર્ણ.)

વિચાર ૧૧૬ મો.

(સ્ત્રીઓજ ઝમા રહીનેજ વાંદવું.)

પ્રશ્ન:—સાધ્વી તથા શ્રાવિકાઓ ઝમા રહી કેમ વાંદે છે?

ઉત્તર:—સિદ્ધાંતમાં સાધ્વી તથા શ્રાવિકાઓને ઝમા રહીનેજ વાંદવાનું લખેલ છે. તેના પુરાવા લક્ષીયે છીયે.

નિશ્ચયચૂર્ણમાં કથું છે કે ઝ્યાં સાધ્વીઓ સાધુને વાંદણા આપે ત્યાં યધી ઝમા રહીનેજ આવર્ત કરે, પણ જમીનપર રાગેલા રજોહરણ ઊપર માથું નહિ પાડે. કેટલાક આચાર્ય કહે છે કે ઝમા રહી યધીજ રજોહરણમાં માથું નમાવે. (નિશ્ચયચૂર્ણ.)

નિરયાવલીમાં કાલીદેવીજ તથા ભગવતી સૂત્રમાં મૃગાયતી દેવી, તથા દેવાનંદા બ્રાહ્મણીજ પણ ધીર પ્રભુની સામે પરિવાર સહિત ઝમા રહીનેજ પર્યુપાસના કરેલી દેસાય છે. અને દેવાનંદાના અધિકારે ટીકામાં પણ ઇવોજ અર્થ કરેલ છે કે “ઝમા થકા ઇટલે વેશવા નગર ઝમા થકા.”

લઘુશતપદી.

(પ્રસ્તાવના.)

પરમાર્થ કુમારપાલ રાજાએ નમેલા, કલિકાલ સર્વજ્ઞ, મધુ, શ્રી હેમાચાર્યે અંચલગચ્છને વિધિપત્ર નામ આપ્યું.

વઢી સિદ્ધાંતમળીત સમાચારી અને શુદ્ધ તપાક્રિયા દેહી એ ગચ્છને ચક્રેશ્વરી નામે શાસન દેવી સાક્ષિધ્ય કરે છે તેથી તે અ- નેક શાસ્ત્રાણ વધે છે.

એ અંચલગચ્છના નાયક મધુ શ્રી ધર્મધોપશૂરિણ યાત્રનસો શ્લોક પ્રમાણનો વૃહત્ શતપદી નામે ગ્રંથ (પ્રાકૃતમાં) રચ્યો છે. તેમાં એકસો વીજ મશ્નોત્તરના વિચાર છે.

તે ગ્રંથમાંથી નીચે લખેલા કેટલાક વિશેષ વપયોગી વિચારો આ લઘુ શતપદીમાં લીધેલા છે.

વિચારો.

(૧) પરિકરવાલીજ મતિમા વાંદવી એમ એકાંત નથી. (વૃ. ૧)

(૨) મતિમામાં વસ્ત્રાંચલ કરવું ઘટિત છે..... (વૃ. ૨)

(૩) મતિષ્ટા મતિષ્ટ નહિ પણ શ્રાવકે કરવી. (વૃ. ૩)

(૪) દીપપૂજા ન કરવી. (વૃ. ૪)

(૫) અક્ષતપૂજા થઈ શકે છે. (વૃ. ૫)

(૬) ફલપૂજા ન કરવી. (વૃ. ૬)

(૭) પત્રપૂજા થઈ શકે છે. (વૃ. ૭)

(૮) વલ્લિ નહિ ચડાવવી. .. (વૃ. ૮)

(૯) સતરમેદી પૂજાન કરવી.

(૧૦) પુસ્તકપૂજા થઈ શકે છે.

- (११) संध्याकालधी आगल पाछल पण पूजा थइ शकै. (वृ. ६४)
- (१२) आरती के भंगल दीवौ न करवौ.
- (१३) माळोदघाटन न करवुं.
- (१४) ऋण थुइथीज चैस साधुए बांदवा. ... (वृ. १५)
- (१५) कृत्रिम थुइ नहि कहेवी. (वृ. १६)
- (१६) श्रावके चैत्यवंदन देवता माफक करवुं. (वृ. १७)
- (१७) शक्रस्तवना पदोनो विचार. (वृ. १८)
- (१८) साधुए पर्वदिनेज चैत्यमां जवुं. (वृ. १९)
- (१९) साधुना प्रतिक्रमणनो विचार.
- (२०) साधुनुं सम्मक्त्व. (वृ. २०)
- (२१) श्रावके स्थापनाचार्य न करवौ. (वृ. २१)
- (२२) नौकारमां होइमंगलं कहेवुं. (वृ. २००)
- (२३) साधुने एक खमासमणेज बांदवुं. (वृ. २२)
- (२४) श्रावके वस्त्रांचल राखवुं. (वृ. २०)
- (२५) बे संध्यामांज सामायिक करवुं. (वृ. ३९)
- (२६) श्रावकना पठावश्यक दंडकनी अवचूरि. (वृ. १११)
- (२७) श्रावकने आलोचना दइ शकाय. (वृ. ९३)
- (२८) श्रावक छजीवणी मूधी भणे. (वृ. ८५)
- (२९) श्रावक आवश्यकनिर्युक्ते तथा आलावा भणे. (वृ. ८७)
- (३०) श्रावक आवश्यक चूर्ण वगेरा भणे. ... (वृ. ८८)
- (३१) बांदणा सर्व साधुने दइ शकाय. (वृ. ११४)
- (३२) वीजुं बांदणुं पादपतित देवुं. (वृ. ११५)
- (३३) स्त्रीओए ऊमे ऊमे बांदवुं. (वृ. ११६)
- (३४) पोसह पर्वदिनेज करवौ अने सर्वपौषध न करवौ. (वृ. ३६)
- (३५) चौपर्वोनो विचार.

- (३६) उदयिकतिथि नहि लेवी.
 (३७) संवच्छरी आपादी पूनमे नहि पण भादरवेज करवी (वृ ८१)
 (३८) अधिक मांसे वीसापजूसण करवी. (वृ ८३)
 (३९) पांखी पूनमनी करवी. (वृ. ११२)
 (४०) भिक्षाए जतांज उपयोग करवो. (वृ. ७२)
 (४१) वहिर्भूमिण गमे त्यारे जइ शकाय छे. ... (वृ. २४)
 (४२) मुनिण पग न पखालवा. (वृ. ६८)
 (४३) कादवयी खरडेला पग पादलेखनीथी शाफ करवा. (वृ. ६९)
 (४४) पात्रानो विचार. (वृ. ३२-३५)
 (४५) मल्लंघ (फळ) लेवानो विचार. ... (वृ. ९४-९५)
 (४६) कारणे ओसडनी मंनिधि करी शकाय छे. (वृ. ५१)
 (४७) कल्याणिकतप नहि करवुं. (वृ. ३७)
 (४८) उपधान के मालारोपण न करवुं. ... (वृ. ९६)
 (४९) अशठाचरणानो विचार. (वृ. १०२)
 (५०) जिनाज्ञा प्रमाण करवी. (वृ. १०१)
 (५१) आसु चैत्रनी अठाइ न करवी. ... (वृ. ११७)
 (५२) पोताना गच्छनो संप्रदाय. (वृ. १०६)

(आ वाचन विचारोमां ४५ विचारो तो दृढत् शतपदीनाज लीवेल्ला छे. बाकी ७ विचार नवा छे ते आ प्रमाणे:—)

- शतरमेदी पूजा विचार. (९)
 पुस्तक पूजा विचार. (१०)
 आरती मंगळ दीवा विचार. (१२)
 मालोदघाटन विचार. (१३)

साधु भतिक्रमण विचार..... (१९)

चउपर्वी विचार..... (३५)

औदयिकतिथि विचार..... (३६)

(हवे ए घावन विचारोमां जे जे बिना एहत् शतपदीमां आवेली बिनाथी अधिक देखवामां आवी छे ते ते इहां लखवामां आवशे.)

विचार १ लो.

- (१) साहूयालकमां मोटी बसहीमां सपरिकर प्रतिमा हती.
- (२) “सबुलोए अरिहंत बेइयाणं” ए बचनथी सपरिकर अपरि-
कर बन्ने प्रतिमा बांदबी.
- (३) मभावतीए गोक्षीर्पचंद्रननी प्रतिमा बांदी ते अपरिकरज हती.

विचार ४ थो.

- (१) अंधारामां अजवाला साहं दीबो करबो. अने अंधाहं न होय
त्यारे शोभार्थे के मंगलार्थे दीबो करवानो निषेध नथी.

विचार ९ मो.

- (१) अष्टप्रकारी पूजा न मानबी. केमके मूर्याभ तथा द्रौपदीना
अधिकारे ते नथी कही. किंतु त्यां सत्तरभेदीज कही छे
माटे तेज करबी.

विचार १२ मो.

- (१) आरती के मंगलदीबो नहि करबो. केमके सिद्धांतमां पूजा-
ना सविस्तर वर्णनमां पण ते चालेज नथी.

- (૨) વલી જે “મેરુની ચૂલિકા ઊપર પાંચે વર્ણના ફૂલોથી અંજ-
લિ ભરી લાસ દીવાની આરતી હંદ્રે કરી” એવો આલાવો
વોલાય છે તે સિદ્ધાંતમાં ક્યાં દેખાતો નથી માટે માની
શકાય નહિ.
- (૩) સ્વરતરગચ્છવાળા પળ મંગલદીવાના અવસરે એવું વોલે છે કે
“જો કે જિનના જન્મમહોત્સવમાં મેરુ ઊપર હંદ્રે એ દીવો ક-
રેલ નથી, તોપણ એ માંગલિક છે માટે શ્રાવકો કરે કારણ
કે એ અશઠાચરણા છે”
- (૪) એ ઊપરથી જણાય છે કે ચૈત્યવાસિઓએ પોતાના નિર્વાહ
વગેરા માટે વલિ નૈવેદ્ય, તથા આરતી વગેરા સર્વે ચલાવ્યા છે.

વિચાર ૧૩ મો.

- (૧) જિનના અંગથી ઊતારેલ માળા શ્રાવકે પોતાના કંઠે પહેરતાં
તો ઘણા દોષ લાગે છે.
- (૧) દેવદ્રવ્યનો ઉપભોગ થાય છે.
- (૨) જિનપર ચઢ્યાથી અમૂલ્ય થયેલા ફૂલોનું મૂલ્ય કરાય છે.
- (૩) કંઠથી સ્વરતા ફૂલો પગથી ઢવાતાં આશાતના થાય છે.
- (૪) માળા વેચાતી લીધી એટલે નકહું દેતાં પુણ્ય પળ નથી થતું.
- (૨) અગર જો દેવદ્રવ્ય વધારવાનોજ આશય હોય તો એમ કરવું
ઘટે છે કે માલી પાસેથી માળા લઈ કલશમાં ધરી “આ મા-
લા ભગવાનને ચઢશે માટે જે વધુ મૂલ્ય આપે તેને મળશે” એમ
ઘોલાતાં શ્રાવકો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દ્રવ્ય આપીને માળા
લઈ મહોત્સવપૂર્વક દેવના કંઠે ચઢાવે તો પૂર્વોક્ત દોષ ન
લાગે, પુણ્ય થાય અને દેવદ્રવ્યની પળ શુદ્ધિ થાય.

વિચાર ૧૯ મો.

- (૧) સાધુના પઠિકમળામાં આદિમાં ચૈત્યવંદન તથા અંતે નિલે શ્વેતદેવતાદિકના કાલસગ કરવા એમ આવશ્યચૂર્ણિ તથા વીજો આગમોમાં કહેલ દેખાતું નથી માટે તેમ નથી કરતા. બાકી શેષવિધિ જેમ લક્ષી છે તેમજ કરાય છે.
- (૨) વ્યવહારચૂર્ણિમાં લલ્યું છે જે “જો ચૈત્યગૃહમાં રહેલા હોય તો સાંજે આવશ્યકથી પહેલાં અને સવારમાં આવશ્યક કર્યા પછી જો ચૈત્ય ન વાંદે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે” इहाँ चैत्यમાં રહેલા માટેજ ચૈત્યવંદના કહી છે પણ સર્વ સ્થળના માટે નથી કહી. વળી આવશ્યકચૂર્ણિમાં પણ એમ કહ્યું છે જે “જો ચૈત્ય હોય તો વાંદે.”
- (૩) આવશ્યકનિર્યુક્તિમાં પઠિકમળાને અંતે સિદ્ધસ્તુતિ પછી વાં-
દળાજ કયા છે. અને ચૂર્ણિમાં પણ કહ્યું છે જે ત્રીજી યુદ્ધ
કહી ઇટલે પછી પઠિલેહના કરવી.
- (૪) વળી મુનિષ અંગુષ્ઠ, મુષ્ટિ, તથા ગંઢી વગેરા સંકેતપચલાળ
વિશેષે કરવું. કેમકે આવશ્યકચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે સર્વ સંકે-
તપચલાળ મુનિષ પણ કરવા.

વિચાર ૨૦ મો.

આ પ્રશ્નોત્તર “સાધુ સમ્યક્ત્વ ક્યારે અંગીકાર કરે છે” એ
પાત્રપર છે તે મોટી શતપદીમાં આવકના સમ્યક્તના વિચારમાં
અંતર્ભૂત લલ્યો છે.

વિચાર ૨૧ મો.

સ્થાપનાચાર્ય યાવત એ તત્ત્વ છે કે સિદ્ધાંતમાં સ્થાપનાચાર્ય તથા ભાવાચાર્ય ઘણે પ્રગટપણે કહેલાં છે. માટે જેવો યોગ મળે તે પ્રમાણે ગુરુની મામગ્રીમાં સર્વે ક્રિયાઓ કરવી. (સાં ભાવાચાર્ય તે એ કે મનમાં ગુરુનો ભાવ આણવો.)

ઘણી જો મનમાં બેશાઢેલ ગુરુભાવરૂપ આચાર્યને સર્વથા અસ્વીકાર કરશો તો તમારા અભિપ્રાયે પંચપરમેષ્ઠિઓની પણ સામે રહેલી પાંચ મૂર્તિઓ શિવાય નોકાર ગણવું પણ નિરાલંબન થઈ પડશે.

માટે જો ભાવથી અરિહંતાદિકની થાપના કઢૂલ રાખીએ તો ગ્રામાં રે કે સ્થલાલેતર ઘેરા સ્થળે પણ કરાતી ક્રિયા સફળ થાય છે.

ઘણી સાક્ષાદ્ગુરુ કે સ્થાપનાચાર્ય આગલ ક્રિયા કરતાં વધે અગ્નિ ઘેરાથી છેદણી થાય છે. પણ ભાવસ્થાપનાચાર્ય સાંભે ક્રિયા કરતા તે પણ નથી થતી.

વિચાર ૨૨ મો.

એ વધુ ચિંતનીય વાત છે કે કેટલાક મુચિદિતો પણ નોકારનિર્મુક્તિમાં છ વાર “હોઈ મંગલ” એવો ઉચ્ચાર કરી પાછા “હયઈ મંગલ”જ લખતા રહે છે.

વિચાર ૨૪ મો.

કોઈ કદાચ એમ કહે છે કે શ્રાવકને રજોદ્ધરણ તથા મુલ્યવશિકારરૂપ સંપૂર્ણ લિંગ ન થાઓ. પણ એકલી મોપતી દોય તો શું છે? તેણે જાણવું ઘટે છે કે રજોદ્ધરણ વિનાની એકલી મોપતીથી

તો કંઈ પગ કે ધૂમિ પ્રમાર્જી શકાય નહિ. અને તેમ ન થતાં સંપૂર્ણ સંયમ રહે નહિ. એ કારણેજ અલ્પ ઉપધિવાળા જિનકલ્પિને પણ ઉપરની કાયા પ્રમાર્જવા તથા મુલ્લ ઢાંકવા અર્થે મોપતી અને નીચેની કાયા પ્રમાર્જવા માટે રજોહરણ રાખવું કહેલ છે.

હાં કોઈ કહેશે કે દારુદંડાદાદા પટલે પાદપોષણું પટલે કે હમણાં જોને ચલવણું કહે છે તેનાવડે સંપૂર્ણ સંયમ રહી શકશે. તેને એ ઉત્તર છે કે એ ચલવણું તો થોડા વસ્ત્રથીજ અને થોડાક ગચ્છમાંજ પ્રવર્ત્યું છે. કેમકે મલ્લધારિગચ્છ, ઝંકેશગચ્છ, સંદેરગચ્છ તથા સ્વર-સર ઘોરા ઘણા મહોદા ગચ્છોમાં ચલવણું નથી યાનતા. અને તેઓ કહે છે કે “મોપતી સહિત ચલવણી રાખતાં રજોહરણની નકલ થયાથી સંપૂર્ણ સાધુલિંગની વિદંબના થાય છે માટે તેમ કરવું શ્રાવકને અત્યંત અયુક્ત છે”

એ ઉપર તો કેટલાક પોતાને “ચલવણાકંદકુદાલ” એવું વિરુદ્ધ ઘોલાવે છે.

યહી જે કેટલાકે ચલવણું સ્વીકારેલ છે તે પણ ફક્ત શ્રાવકોને માટેજ સ્વીકાર્યું છે, પણ શ્રાવિકાઓને સ્વીકાર્યું નથી; ત્યારે શું શ્રાવિકાઓને પ્રમાર્જના નથી કરવી કે ?

કદાચ શ્રાવિકાઓને પણ ચલવણું ઠેરાવશે તો હેદયંથોમાં જે દોષો માટે માધ્વીઓને રજોહરણની ગોઠ દાંડી રાખવી નિષેધી છે તે દોષો લાગશે.

ચલી સં. ૧૨૨૫ વર્ષે પ્રભુ મહેન્દ્રસિંહમૂરિય શતપદી ગ્રંથ કર્યો તેથી તે કાલે જો ચલવણું પ્રવર્તતું હોત તો તેની ત્યાં ચર્ચા લખવામાં આવત, તથા તે સમયના યીજા ગ્રંથોમાં પણ તેની ચર્ચા થાત, પણ તે તો વ્યાં દેસાતી નથી. માટે જણાય છે કે ચલવણું થોડા કાલથીજ ચાલ્યું છે.

અને શતપદીમાં જે ચૂર્ણના વચનથી શ્રાવકને ઔષ્ઘદિક રંજોહરણ ટેરાવ્યું છે તે ચલ્લવલું નહિ પણ મોરપીછનું દંડાસણ સંભવે છે. કેમકે નિશીથસૂત્ર તથા તેના ભાષ્યમાં સાધુને દારુદંડમય પાદપોછણુંજ રાખવાની મનાઈ પાડી છે. માટે ચલ્લવલું સાધુ પાસે હોવું ઘટે નહિ. અને મુખ્ય રંજોહરણ તો મુનિ અવગ્રહથી વાહેર કરે નહિ. માટે શ્રાવક જે સાધુ પાસેથી રંજોહરણ માગે તે મોરપીછનું સમજવું. કારણ કે ઔષ્ઠનિર્યુક્તિ વગેરામાં સાધુને મોરપીછ રાખવી પણ કહેલ છે.

અગર એમ ન હોય તો કહો કયા ગચ્છમાં સાધુઓ ચલ્લવલાં રાખે છે, અને ધર્મધ્યાન વેળા શ્રાવકોને આપે છે, તે જણાવો.

વઢી પ્રશ્નવ્યાકરણમાં જે કહ્યું છે કે અદત્ત રંજોહરણ, શય્યા, ચલોટા, મોપતી તથા પાદપોછણા મુનિએ નહિ લેવા. ત્યાં વઢી દૃઢો એવો વિશેષ જણાવે છે જે ગીતાર્થ શ્રાવકના ઘર સાધુનો વેપ પૂજાય છે, તેથી તેના ઘરે સાધુના ઉપકરણ સંભવે છે.

વઢી એજ પ્રશ્નવ્યાકરણમાં “ નવિ પૂયણાઈ ” પદની ટીકામાં લખ્યું છે કે પૂજના કરીને ઇટલે મોપતી કે નોકરચાલી દફને આદાર ન લેવો. તે ટીકાનું વચન વાર્તમાનિક આચાર્યનું છે. (ઇટલે કે તે ટીકા આધુનિક આચાર્ય અમયદેવસૂરિની કરેલ છે માટે પ્રમાણ નહિ થાય^૧.)

મહાનિશીથમાં પણ કહ્યું છે કે મૃદસ્થ યતિલિંગને પૂજે, પણ ધારે નહિ.

વિચાર ૩૪ મો.

આવેશ્યકચૂર્ણિમાં જે દેશપોસદ વર્ણવ્યો છે તેનો મતિાર્થ એ છે કે આગમમાં થોડા પણ ધર્મકૃત્યમાં પાંપણ અન્દ વપરાઈ શકે છે. તેથી આદારાદિક વાચન જે થોડી પણ વિરતિ કરે તેને પાંપથ કહી શકાય છે. તેની ત્રિપિ ચૂર્ણિમાં એ છે કે “જે દેશપોસદ કરે તે સામાયિક કરે કે નહિ કરે અને જે સર્વપાંપથ કરે તે નિયમા સામાયિક કરે.” આગલ ચાલનાં લઘુ છે કે “દેશાવગામીમાં કે સામાયિકમાં રહી નોકારમી વગેરા તપ કરવું.” એનું એવું મતલબ જણાય છે કે દેશાવગામીયુક્ત થઈ દેશપોસદનું તપ કરવું અને સામાયિકયુક્ત થઈ સર્વ પોસદનું તપ કરવું.

કોઈ કહેશે કે દેશપોસદમાં પણ સામાયિક કરે કે ન કરે એમ કહેલ છે માટે સામાયિકયુક્તપણું પણ આવશે તેને એ ઉત્તર છે કે સાં પણ સામાયિક કરવું એમ છે પણ યુક્ત-પણું નથી, તેથી કરવું તો સાંજ સવાર સામાયિક કર્યાથી ઘટી શકે છે.

જો એમ માનીયે કે સામાયિકયુક્ત છતાં સર્વ તપ કરી શકે તો તો સામાયિકમાં પણ ભોજન કરવું ઘટી શકશે. પણ તેમ તો કોઈ માનવું નથી. માટે દેશ પાંપથમાં પણ સામાયિક છે તે ભોજન કરવું ઘટવું નથી માટે સામાયિક પાલીનેજ ભોજન કરે અને સર્વ પાંપથ તો સામાયિકસાંદિતજ હોય છે તેથી તેમાં ભોજન નજ ઘટે.

કદાચ કોઈ કહેશે કે સામાયિકમાં તો ઘેર જમવા જતાં ઘરના કામ જોઈ ધર્મ ધ્યાનનો નાશ થવા મંભવ છે તેથી ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે જે પહિલેદ્દના કરી વેગીને મળે મળે, તેણે વિચારવું ઘટે છે કે એજ કારણે પોસદવાલાને પણ તેમજ કરવું ઘટે છે. અને તે માટે ચૂર્ણિમાં પોસદની વિધિમાં પણ મળવું ગણવુંજ લઘુ છે.

વઢી વિવેકી શ્રાવકો ધર્મસ્થાનમાં વેશી કંડ પળ આદાર નથી કરતા. અને સામાયિક કર્યા વાદ સચિત્તવસ્તુવાળા સ્થાનોમાં પણ નથી જતા અને અનાદિ વ્યવસ્થા ચાલતી આવી છે. માટે પોસદ્દમાં સામાયિકવંત છતાં આદાર કરવો માનશો તો સાધુના અવગ્રહમાં રહીને પણ પાળી પીતાં તથા અપ્રમાર્જિત ઘરમાં જતાં આવતાં શો દોષ ગળી શકાશે.

વઢી વિચારો કે આવશ્યકનિર્યુક્તિમાં જે વાતોને પોસદ્દના અતિચારરૂપ ટેરાવી છુટ્ટી નિષેધેલ છે તેજ વાતો પોસદ્દવતરૂપે કેમ કહી શકાશે ?

કદાચ કહેશો કે ચૂર્ણિકારિ પોતેજ દેશપોસદ્દ તથા સર્વપોસદ્દ એમ બે પ્રકારે પૌપધ કહે છે, માટે દેશપૌપધ પણ વ્રતજ થશે. તેને એ ઉત્તર છે કે સિદ્ધાંતની શૈલી એવી છે કે પહેલાં બધે ઢેકાળે જેટલા ભેદ સંભવી શકે તેટલા પ્રરૂપી તેમાંથી ઉપયોગી ભેદબદે વાતનો નિર્વાહ કરે છે. દાખલા તરીકે “ નમો આચારિયાણં ” એ પદની વ્યાખ્યા કરતાં ચારે નિષેધ વતાવી ખાવાચાર્યનેજ નમાય છે. તેમ જ્યાં પણ પૌપધના સંભવના ભેદ વતાવીને સર્વપૌપધનેજ વ્રત માની તેના અતિચાર ચૂર્ણિકારે પ્રરૂપ્યા છે.

આ મતલબથી યોગશાસ્ત્રની ટીકામાં પણ એવીજ વ્યાખ્યા કરી છે કે પૌપધવ્રત તે સર્વપોમદ્દ જાણવું.

કદાચ કોઈ કહેશે કે જેમ ચોથા વ્રતમાં સ્વદારસંતોષીને વ્રળ અતિચાર અને પરદારવર્જનકને પાંચ અતિમાર સંભવે છે તેમ જ્યાં પણ સર્વપોસદ્દવાળાને પાંચ અતિચાર ઘટાવવા અને દેશપોમદ્દવાળાને ચાર અથવા કોઈ પણ નહિ ઘટે એમ ઘટાવવું, એ પણ વાત વાજવી નથી. કારણ કે જે જે વ્રતમાં જે જે અતિચાર નથી સંભવતા તે ચૂર્ણિકાર તથા વૃત્તિકાર પોતેજ નિર્ણય કરી ચૂક્યા છે.

માટે તેમણે ડ્યારે એ વાત નથી કરી ત્યારે જણાય છે કે સૂત્રમાં દેશપૌપધને વ્રત તરીકે નથી ગણ્યું.

કદિ કહેશો કે દેશપોસહને પણ પોસહના દંડક પ્રમાણે ઉચ્ચાર કરવાથી પૌપધવ્રત યથે પણ તેમ પણ ઘટતું નથી કારણ કે ત્યારે ચાંદે નિયમ દેશપોસહરૂપ રહેલા છે તેથી શ્રાવકોને સર્વદા દેશપોસહ ઉચ્ચર્યો સિદ્ધ થશે અને તેમ તો કોઈ માનતું નથી. કારણ કે એ નિયમો જો કે દેશપોસહરૂપ છે છતાં દેશાવગાસીના દંડકથી ઉચ્ચરાય છે. તેથી તે દશમાવ્રતમાંજ અંતર્ભૂત થાય છે. અને ચૂર્ણિમાં પણ દેશાવગાસીના અધિકારે લક્ષ્યું છે જે “સર્વે વ્રતોના જે પ્રમાણ રાખેલા છે તે દેશાવગાસીમાં સંકોચી શકાય છે.” માટે સામાયિકસહિત જે સર્વપોસહ કરાય તેજ અગીયારમું વ્રત ગણવું.

આમ છતાં જેઓ પોસહવ્રત લડને યથેચ્છ સ્વાયપીયે છે તેમહા સાહસી જાણવા કારણ કે પોસહમાં ભોજનની ચિંતના કરતાં પણ અતિચાર લાગે છે તો સ્વાચાથી શું થશે તે અમે નથી જાણતા.

પોસહના પારણે અતિયિસંવિભાગવ્રત અવશ્ય ગ્રહણ કરવું. કારણ કે ચૂર્ણિમાં કહ્યું છે કે “પોસહ પારતાં સાધુને દીધા વગર પારવું ન કલ્પે માટે પહેલાં સાધુઓને ઘોરાવી પછી પારવું.”

વિચાર ૩૬ મો.

શૌલાચાર્યે ઝદિષ્ટાશબ્દે કલ્યાણિક્રતિયિ કહી છે. પણ સૂ-યગડાંગની ચૂર્ણિમાં તથા દશાશ્રુતસ્કંધની ચૂર્ણિમાં તથા મગવતી અને સ્થાનાંગાદિકની વૃત્તિમાં તે શબ્દે અમાવાસ્યાજ કહી છે.

(વલ્લી જેઓ ઢાહ્યા થઈ ઝદિષ્ટાશબ્દે સર્વાંગમપ્રસિદ્ધ અમાવા-સ્યારૂપ મૂલઅર્થ છોડી કલ્યાણિકરૂપ અર્થ મરૂપે છે, તેમણે વિ-

ચારવું ઘટે છે કે જ્ઞાતામૂત્રમાં મદ્રાસાર્થવાદીના અધિકારે પણ ચૌદશ, આઠમ, પૂનમ અને હરિદ્રા એવોજ પાઠ છે ત્યાં હરિદ્રા શબ્દે શો અર્થ લેવો. કારણ કે મદ્રાસાર્થવાદી કલ્યાણિકનું તો નામ પણ જાણતી ન હતી.)

કોઈ પૂછે કે પંચપર્વી કાં નથી માનતા ? તેને એ ઉત્તર છે કે ભગવતી તથા સ્થાનાંગાદિકની વ્યાખ્યાના માગે ચરુપર્વીજ પ્રતિપાદિત કરેલ છે.

ઘઠી કલ્પસૂત્રમાં "અમાસના દિને પોસહ થાપ્યું" એમ લખેલ છે અને પોસહ એ પર્વદિનનું અનુષ્ઠાન છે માટે અમાવાસ્યા સ્પષ્ટ રીતે પર્વ થઈ ચૂકી.

આવશ્યકચૂર્ણિમાં પણ કહ્યું છે કે "આઠમ અને પંચદશીનું નિયમા પોસહ કરવું."

શ્રાદ્ધદિનકૃત્યમાં પણ લખ્યું છે કે "છ તિથિમાંથી આજે કઈ તિથિ છે તે વિચારવું" તેની ટીકામાં છ તિથિ તે બે આઠમ બે ચૌદશ અને પૂનમ તથા અમાવાસ એમ લખી છે.

યોગશાસ્ત્રવૃત્તિમાં પણ આઠમ ચૌદશ પૂનમ અમાવાસરૂપ ચૌપર્વી કહી છે.

હવે મહાનિશીથમાં ત્રિમાસે આયુર્વંધ પઢવાની યુક્તિ આપી પંચપર્વી વર્ણવી છે પણ તે યુક્તિ થીજા સિદ્ધાંત સાથે વિરુદ્ધ પડે છે. કારણ કે સિદ્ધાંતમાં એમ કહ્યું છે કે સોપક્રમ આયુર્વાળા પોતાના આયુનો થીજો માગ વગેરા શ્લેષ રહેતાં આયુ વાંધે છે પણ કંઈ પંચપર્વીમાં આયુર્વંધ નથી કહ્યો.

ઘઠી પંચપર્વી આરાધતાં સિદ્ધાંતમાં અનેક વારં કહેલ પંચદશીરૂપ મુલ્ય પર્વ તો વેચલોજ રહી જાય છે.

કદાચ તે પણ આરાધવી માનશે તો પંચપર્વીના બદલે છપ-

वीं बोलवी पदज्ञे.

बली लोकमां पण रुढिभाषाए पंचपर्वी बोल्ले छे पण सां पण पर्व तो एना ए चारज कहा छे. कारण के विष्णुपुराणमां कहल छे के चौदश, आठम, अमावास ने पूनम ए पर्व जाणवा. एधीज ब्राह्मणो ए चौपर्वीमां अनाध्याय करी देवपूजादि करे छे.

विचार ३६ मो.

कोइ पूछे के औदयिक तिथि एकांते केम नथी मानता? तेने ए उत्तर छे के तेम मानीये तो सिद्धांत साथे बहु विसंवाद आवे छे. तेनां कारण नीचे मुजब छे.

जैनना दिशावे दर वर्षे छ दिन बधे ने छ घंटे ते ए प्रमाणे के आपाठ, भादखा, कार्तिक, पोस, फागण, अने वैशाख ए छ मासना अंधारा पक्षे अनुक्रमे बीज, चोथ, छठ, आठम, दशम, बारस अने चौदश ए तिथि घटे. अने शेष श्रावणादि छ मासना शुक्लपक्षे अनुक्रमे पहवे, बीज, पांचम, सातम, नवम, अग्यारस, तेरस तथा पूनम ए तिथिआं बधे छे.

हवे लौकिक दिशाव मानीए तो एक मासमां एक पक्षे सोल दिन पाखी आवे अने बीजा पक्षे चौद दिन आवे.

बली ज्यारे चौदशनो क्षय होय त्यारे ते दिने औदयिकी तो तेरस होय अने बीजे दिने औदयिकी पूनम आवे छे माटे औदयिकी चौदश केम थशे!

बली तमारो एवो व्यवहार छे के ज्यारे तिथि-बधे छे त्यारे साठ घडीनी तिथि पढती मूक्री बीजे दिने अठधी घडीनी तिथि कबूल राखो छे. सारे हवे कोइ बेला एवो योग आवे के पेले

दिने चौदश घड़ी ५२ नी होय, बीजे दिने पूनम घड़ी ६० नी होय
अने बीजे दिने पूनम घड़ी ३ नी होय तो औदाधिक तिथिना च्य-
वहारे जेने छठ तप करवुं होय ते केम करी शकशे?

बली जेओ केवल पडिकमणा टाणेज वर्त्तती तिथि ले छे ते-
मने पण केटलोक बांधो पड़े छे.

ते माटे उत्तम पक्ष ए छे के सूत्रोक्त तिथिपातने ग्रहमत करी
टीपणाना अनुसारे सात के आठ दिने आठम, अने चौद के पं-
दर दिवसे पाखी कराय तो सूत्र पण प्रमाण रहे अने पूर्वोक्त वि-
संस्थुलता पण नहि आवे.

कदाच कोइ कहेशे के एम करतां पण कोइ बेला सातममां
आठम, अने तेरसमां चौदश आवी जवाथी विसंस्थुलता रहेज छे
तेने ए उत्तर छे के सूत्रने प्रमाण करतां अमने टीपणा साथे वि-
संस्थुलता आवे तेमां शो दोष छे ?

बली ए अर्थे “आरओ कप्पइ” एटले आगल कल्पे ए यु-
क्ति पण छे.

बली तमो पोते विष्टि तथा दिक्शुलादि अन्यदिने गणो छे
अने आठमना धर्मकृत्य नोमना दिने करो छो. अने तेम छतां ओ-
लंधो अमने आपो छो के तमो लग्नादिक कार्य टीपणाथी करो छो
अने पर्वतिथिओ तेम नथी करता. ए ओलंधो शा कामनो?

विचार ३८ मो.

कोइ बोले के अभिवाद्धित वर्षे अवस्थान निश्चय बीसदोहे
करवो पण पडिकमणुं तो भादरवा मुदि पांचमेज करवुं. तेणे जा-
णवुं घटे छे के जे शुद्धिवात अवस्थान निश्चय छे तेज मुख्य वृत्तिप्र-

पर्युपणानो अर्थ छे अने प्रतिक्रमणादिक तेना अनुपायि होवाथी ते साथेज थाय छे तेथीज गीतार्थो बोलता देखाय छे के संबन्धी पढिकमणुं कर्युं एटले विहार करवो न कल्गे. बली पाटणमां मोटी शाळावाळा पण कल्पसूत्र चांची पढिकमणाटाणे घीजी शाळामां पढिकमी त्यां रहे छे.

बली जेओ अंशीया पजूसण करे छे तेनो एवो आशय छे के अधिक मास कालनी चूला होवाथी गणतरीमां न लेवो, पण चूर्णिमां खुल्लुं लखेल छे के अधिक मासने पण मासमां गणवुं, माटे चूर्णि साथे विरुद्ध बोल्याथी भविष्यमां शुं फल थशे ते विचारवा लायक बात छे.

कदाच एम कहो के गच्छनी रीतिए अमे एम करीये छीये बाकी सूत्रमां तो जेम कहेल छे तेमज छे तो इजु तमारी कांइक निर्दोषता रही शकसे.

बली विचारी के पचास दहाडाने उलंघवुं तो सर्वथा नहिज कल्गे, एथीज कालिकाचार्ये चौधनी पर्युपणा करी पण छठनी न करी त्यांरे अंशी दहाडे पर्युपणा करवी केम घटे.

कदाच कहेशो के हमणा जैनटीपणुं छे नहि तेथी लौकिक टीपणावहे व्यवहार करवो; त्यां ए उत्तर छे के सारे कल्याणको पण लौकिक टीपणाना मेले कां नथी करता ?

माटे मतलब ए दीशे छे के जेटलो सिद्धांतना अभिप्राये व्यवहार थइ शके तेटलो तेमज करवो. बाकी ज्यां सर्वथा ते न मली शकै त्यांनी बात जूदी छे पण त्यां पण सूत्रने विशेष बहुमत राखवुं.

વિચાર ૩૯ મો.

કોઈ બોલશે કે જ્યારે કાલિકાચાર્યે ચોથ કરી ચારે તે સા-
ધજ પાંચી ચૌદશની થાપી. પણ તે વાત તેમ નથી કારણ કે ચૂ-
ર્ણમાં પર્યુષણા વાચતજ વાત લક્ષી છે, પણ પાંચીની વાત લક્ષી નથી.

ગજોત્પત્તિ પ્રવરણમાં એમ લખ્યું છે કે સં. ૫૨૩ વર્ષે ચોથ
થઈ. ત્યારબાદ ૨૫૭ વર્ષે પટલે સં. ૭૮૦ વર્ષે સ્વાતિસૂરિએ ચૌ-
દશની પાંચી કરી.

પાશ્વિકશબ્દનો અન્વય પણ પૂનમનેજ લાગુ પડે છે.

કેટલાએક પાશ્વિકચૂર્ણમાં આઠમ ચૌદશનો ઉપવાસ કરવો
લખેલ હોવાથી તે વચને પાંચી ચૌદશની સ્વીકારે છે. તેમને પૂ-
છવાનું છે કે જો ચૌદશના દિને ઉપવાસ હોવાથી તેને પાંચી માનો
છો તો શાલિવાહન રાજાએ કાલિકાચાર્યને એમ કાં કહ્યું કે ચો-
થની પર્યુષણા કરતાં મારી અંતેરને પડવેનું પક્ષોપવાસનું પારણું થશે.

માટે માર્વાર્થ એ રહેલ છે કે આઠમ, ચૌદશ, ને પૂનમ એ
ત્રણે પર્વોમાં પ્રાચ્યે ઉપવાસ કરવો. પણ જ્યાં આઠમ કે પૂનમે ઉપ-
વાસ ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત આવે. પણ ચૌદશે નહિ કરતાં પ્રાય-
શ્ચિત્ત નહિ આવે.

કેટલાક વળી હરિષ્ઠ શબ્દને પૂનમનું વિશેષણ કરી એવી
વ્યાખ્યા કરે છે કે હરિષ્ઠ પટલે કહેલી પૂનમો પટલે કે ચોમા-
સાની પૂનમો. પણ એ વ્યાખ્યા ચૂર્ણ તથા ટીકા વચ્ચેથી વિરુદ્ધ
હોવાથી સ્વેચ્છવીજ ઘટે છે.

વળી વ્યવહારટીકાકારે “પક્ષનું મધ્ય આઠમ અને માસનું
મધ્ય પાશ્વિક એ ભાષ્યના વાક્યની વ્યાખ્યામાં લખ્યું છે કે મા-
સનું મધ્ય પાશ્વિક તે કાઠી ચૌદશ જાણવી.” એવી વ્યાખ્યા

કરી છે તે તદન અચરિત છે કેમકે સુલ્લું દેસાપ તે કે જેમ પસનું મધ્ય આટમ તેમ માસનું મધ્ય પૂનમન છે.

વિચાર ૪૫ મો.

મલંચ લેવા આગમમાં નિપેધ છે સ્વરો પળ તે સમ્યક્ જાણવો જોઈયે. “ત્યાં મલંચ દશ પ્રકારે છે:-મૂલ, કંદ, સંધ, ત્યંચા, શાલા, પ્રચાલ, પત્ર, પુણ, ફલ, અને ઘીન.

ए दશેનું દ્રવ્યભાવથી માસુક શાક લેતાં પ્રસંગ દોષ લાગે છે તે એમ કે શાકની ટેવ પડી જતાં શાક વગર ભોજન માવે નહિ અને તેમ થતાં છેવટે મિત્રાભિન્ન કે સચિત્ત શાક પણ લેવા મંદાય તથા શાકના માટે ઘડુ રસદબું પડતાં એપણા શુદ્ધિ પણ કાઢી પડે. ઘડી મગ ઘેરોની કાઢી ફઢી ઘણીએ સ્નાતાં પણ જુસિ નહિ ઘડે માટે પુરુષના માટે ઘણીશ કવલ આહાર ગણાય છે તેમાંનું એક કવલ પણ જ્યાં લગી મલે અથવા છેવટે ઉપવાસ પડે તોયે પણ છમાસ પર્યંત તેડલા કપરજ રહેવું યામવી છે, પણ મલંચ લેવો નહિ.”

ઘડી સ્થલાંતરે કહું છે કે જેટલું શુદ્ધ અન્ન સ્વગ્રામમાં મલે તેટલું સાંથી લેવું ને યાકી જોઈતું શુદ્ધ અન્ન ગ્રામાંતરથી લાવવું. કદાચ શુદ્ધ અન્ન મલેજ નહિ તો મિશ્ર એટલે કાચરીરૂપ કે પલીધા રૂપ જેમાં કાંઈક અન્ન અને કાંઈક ફલો હોય તે લેવું.”

આ રીતે આગમમાં સામાન્યપણે સર્વે શાકનો નિપેધ છતાં કેટલાક એમ વકે છે કે ફલ શાક લેવું સાધુને ન કલ્પે વાકી ઘડાં, પાપડ, ઘડી, ચાલ તથા ચણાદિક ધાન્યશાક લેવું કલ્પે તે દૃથા વકચકાટ છે.

કદાચ કદેશો કે ધાન્યશાકથી ફલશાક વધારે સ્વાદિષ્ટ છે માટે તે તજવું, તો અમે એમ કહિયે છીયે કે સર્વ શાકમાં વ-
હાંજ વધુ સ્વાદિષ્ટ પ્રસિદ્ધ છે. કેમકે વિવાહાદિકમાં તે વગર સ-
ખલાં શાક રડ જેવા ગણાય છે. માટે વહા વિશેષે પરિહરવા જોઈયે.

વહી ઘુસ્વાદુચ્છાનોં દોષ લેતાં તો દૂધપાક, શુરસ, શા-
કર, છાંદ તથા લાદુ વગેરાને પણ અકલ્પનીય કહી શકાશે.

કદાચ કદેશો કે આર્ચીર્ણ શાક લેવાની અનુજ્ઞા હોવાથી
ધાન્યશાક કલ્પે તો ત્યાં જાણવું ઘટે છે કે જેમ ધાન્યશાકને
શાસ્ત્રમાં આર્ચીર્ણ ગણ્યું છે તેમ ફલશાકને વિષે પણ આર્ચીર્ણતા
વતાવી છે.

ए पावन निशीथ तथा वृहत्कल्पमां आ प्रमाणे छे.

“આર્ચીર્ણ વૃદ્ધે જન સાધુઓ દુર્ધિસાદિ કારણ વિના પણ
લઈ શકે તે. જેમકે ધાનમાં અડદ ચણા વગેરા અને ફલોમાં ત્રિ-
ફળા વગેરા જે આર્ચીર્ણ છે તે લેવું.

અથવા મિશ્રણે રાંધેલું નિયમા આર્ચીર્ણ છે. અને ફલોમાં
રાંધેલ મલંબમાં ઘાલુંક વગેરા ફલશાક આચાર્ય-પરંપરાએ આ-
ર્ચીર્ણ છે અને વજ્રકંદ મૂરણકંદાદિક અનાર્ચીર્ણ છે.

કોઈ ચોલી કુટશે કે સર્વે મલંબ જિન તથા ગળધરે વર્જેલા
છે માટે લોકોત્તરધર્મ ગુરુને અનુસરી ચાલવાથી થતાં હોવાથી ધી-
જાણ પણ તે વર્જવા જોઈયે માટે ફલશાક આર્ચીર્ણ સ્ત્રી રીતે ધાય ?
તેણે જાણવું જોઈયે કે એ રીતે ત્યારે ધાન્યશાક લેવા પણ નિષે-
ધરાજ પદશે કેમકે મલંબમાં તે પણ આર્ચી જાય છે.

વહી દરતાલ, મળસિલ, વીપલી, સ્વજૂર વગેરામાં પણ આ-
ર્ચીર્ણતા અનાર્ચીર્ણતા રહેલ છે. (માટે મલંબમાં આર્ચીર્ણતાનું
દેવે કહેલું)

माटे भावार्थ ए रहेल छे के पूर्वे अगीतार्थादिकने प्रसंगदोष टालवा सामान्यपणे सर्व प्रलंब लेतां दोषो तथा प्रायश्चित्त वता-
वी पछी यथावस्थित आचीर्णता तथा अनाचीर्णता प्ररूपी छे.

कारण के त्यांज कहुं छे के ए प्रायश्चित्त अगीतार्थ आचार्य के जे गच्छती सारसंभाळ न करे तेने अथवा अगीतार्थ भिक्षु के जे विषयलोलुप होय तेने लहो छे.

अने ए बात एमज मानवी घटे छे, नहि तो धर्मरुचि वगेरा मुनिओ कदुक तुंव झा माटे लेत? कदाच कहेशो के तेमणे तो मासखमणना पारणे भोजनरूपे ते लीधुं छे, कंडू शाकरूपे नथी लीधुं; पण तेम पण घटे नहि केमके मूले लह्युं छे के छमास पर्यंत निराहार रहेवुं, पण प्रलंब न लेवा. माटे जो ए निषेध गर्व साधु साधारण होत तो ते गीतार्थ पण ते नहि लेतां बीजा घरेधी धीजुं भोजन लेत. माटे अगीतार्थ आसरीनेज सर्व प्रलंबनो निषेध छे बाकी गीतार्थने तो वगर कारणे पण आचीर्णप्रलंब लेतां दोष नथी.

बळी पाकेली केलाफरी, खजूर तथा द्राक्षादिक पण अगी-
तार्थने लेवी निषेधी छे केमके ते प्रसंगदोषे छेवट यगीचामांथी पोतेज तोडवा जवा मांहे; पण गीतार्थने तथाविध पुरुषविशेष, देशविशेष, के ग्लान, बालादि कारणे अथवा दुर्भिक्ष के मुक्ताफ-
रीना कारणे विधिए लेतां दोष नथी.

(बळी पांखीमूत्रनी वृहद्वृत्तिमां गुरुनी तेज्रीश आप्तातना-
ना अधिकारे शाक तथा आंबाना फळादिकनुं ग्रहण स्पष्ट रीति
कहेल छे.)

माटे सर्वप्रलंब साधुने लेवो न कल्पे एवोज उपदेश देवो
पण सर्व प्रलंबनो निषेध छे एम न चोलवुं.

विचार ५२ मो.

(स्वगच्छनी उत्पत्ति.)

(विजयचंद्र उपाध्याय के आर्यरक्षितसूरिनुं चरित्र.)

नाणकगच्छमांथी सर्वदेवमूरिणी बडगच्छ थयो. तेमां अनु-
क्रमे श्री जयसिंहमूरिना शिष्य श्री विजयचंद्र उपाध्याय थया.
तेमने पूनमिया गच्छ स्वीकारनार तेमना मामा श्रीलगणमूरिए
सर्व सिद्धांतो भणावीने आचार्यपद देवा मांड्युं पण विजयचंद्र
मालारोपण वगेरा सावधना भये ते पद लेवा नहि इच्छवाथी ते-
मने उपाध्यायपदे स्थाप्या.

पछी तेओ पोताना बीजा व्रण शिष्यो साथे विचरवा ला-
ग्या, पण ए बेला पासत्थाओनी बाहुल्यता होवाथी लोकोने भि-
क्षाना दोपोनुं ज्ञान न हतुं, तेथी शुद्ध भिक्षा नहि मळवाथी वि-
जयचंद्र उपाध्याये पावागढ ऊपर संलेखणा करवा मांडी.

त्यां एक मासना उपवास यतां चक्रेश्वरीदेवीए प्रत्यक्ष थइ
नमीने बीजति करी के महाराज, आपना प्रसादथी जगत्मां महा
लाभ थशे, माटे आवती प्रभाते तमने आहार मळशे तेनाचडे पा-
रणुं करो. ए ऊपरथी गुरु ते प्रमाणे पारनुं करीने तेज बेलाए
अबिला संघवी यशोधनना संघ साथे भालेज नगर आव्या.

त्यां यशोधने आदिदेवनुं देरासर करावी गुरुना उपदेशथी
पोते प्रतिष्ठा करवा मांडी. ते जोइ तेने निवारण करवा खां हेमा-
चार्यना गुरु संगमखेडीया देवेंद्रमूरि, आशापछीया मलयचंद्रमूरि,
तथा पीपलिया शांतिमूरि वगेरा महान् आचार्यो एकठा थइ जो-
रथी कहेवा लाग्या के “आ बळी ननुं डामाडोल गुं ऊभुं करो
छो” अने तेथी खां उत्सवार्थे एकठा मळेला मंदोर, चढोदरा,

पेला राजाने मतिबोधी अर्हत्पूजा करावी.

बळी एमणे खीपलि गायवाळा संघवी बोहडिने मतिबोध आप्यो. ए बोहडिने आगळ चालतां वस्तुपालमंत्रिए “संघनरेद्र” एवुं विरुद आप्युं.

बळी कणपगिरिवाळा सा. देदाना आग्रहणी गुरु महाराज यितोदमां रत्ता. त्यां तेनी वेने उत्तावमां भोजनमां विप धेळ्युं. ते गुरुराजे ध्यानना बळधी जाणी लइने ३२ साधुओ मोतधी बचाव्या.

बळी एओ ध्यानमां एवुं चितववा लाग्या जे “आवा विपम फाळमां साधुओनो निर्वाह केम थइ शकशे” तेवामां ध्यानना घळे चक्रेश्वरी देवीए मगद थइ मतिज्ञा लीधी जे हुं आजधी मां-डीने धीरमभुनुं ज्यां सूधी घासन चालशे त्यां लगी विपम वे-लाए गळने सहाय करीश.

एक वेला एमता सोल साधुओने कवाडि बगेरा भार ऊपा-डी रस्ते चालता जांइ एक दिगंबरे मस्करी करी के “आ लइकर कोना ऊपर जाय छे.” गुरुए जबाप आप्यो के “कोइ सगोत्रि-ओ नागो थएल सांभल्यो छे तेना ऊपर जाय छे.” ए रीते ते सहजमां जीताइ जइ पगे पड्यो.

महेंद्रसिंहसूरि.

धर्मधोपसूरिना पाटे महेंद्रसिंहसूरि थया. तेओ सर्वे सिद्धांत मुस-पाठेअ भणावता हता. तेथी तेओने “आगमडाला” एवुं विरुद मल्युं.

एमणे तामेर वाटकमां मांदगीना लीधे रहेतां त्यां घांदवा आगनार, जालोरना संघना व्यामी संदेह बगर पूछवे एकज व-खाणमां भांग्या अने वे संदेह एकाने भांग्या.

एमनुं सं. १२२८. जन्म, १२३७. दीक्षा, १२६३. मूरिपद, १३०९. स्वर्ग, सर्वायु वर्ष ८२.

सिंहप्रभसूरि.

एमना मोटा भाइए दीक्षा लेवा मनसूचो कर्यो, पण लेती
वेला लगार दीला यतां सिंहप्रभसूरिएज सिंह माफक तैयार थई
दीक्षा लीधी.

एओए. सूत्रो भणतां दरेक सूत्रनी उलटी आष्टि करीने द-
खणनो वांदी जीत्यो.

एमनुं सं. १२८३ जन्म. १२९१ दीक्षा. १३०९ सूरिपद.
१३१३ स्वर्ग. सर्वायु वर्ष ३१.

अजितसिंहसूरि.

एमने झालोरमां नवा नवा संघ वांदवा आवता ते राजा
पासे भेटणुं धरता ते जोइ राउल समरसिंहे पूछा करतां गुरुना
छठ अठम वगेरा उग्र तप सांभली राजा पोते वांदवा आव्यो.
त्यां प्रतिबोध पामीने तेणे वधे अमारी प्रवर्त्तावी. ए रीते राजा
धर्मो ययाथी तेनी सर्वे प्रजा पण जैनधर्मनो आचार पाळवा ला-
गी तेथी आज मूधी शाण वगेरा गामो धर्मक्षेत्र कहेवाय छे.

एमनुं सं. १२८३ जन्म. १२९१ दीक्षा. १३१४ सूरिपद.
१३३९ स्वर्ग. सर्वायु ५७ वर्ष.

देवेंद्रसिंहसूरि.

एमनुं व्याख्यान सांभळवा अनेक देशोथी आवेला आचार्य
उपाध्यायोथीज सभा भराइ जती हती. त्यां बीजा सांभळेंनाराने
जग्या पण न मळती.

१२९९ जन्म. १३०६ दीक्षा. १३२३ सूरिपद.

(૨૧૮)

લઘુશતપદી.

ધર્મપ્રભસૂરિ.

એઓ સમય કરતાં પણ વધુ તપ ક્રિયાવાળા હતા તેથી એમના ચરણોદકથીજ સર્વ વ્યાધિઓની શાંતિ થતી. તથા પ્રસન્નપણે વચન બોલતા તેથીજ સર્વાર્થની સિદ્ધિ થતી.

અમનું સં. ૧૩૩૧ જન્મ. ૧૩૪૧ દીક્ષા. ૧૩૫૮ સૂરિપદ. ૧૩૯૩ સ્વર્ગ. સર્વાયુ ૬૩ વર્ષ.

સિંહતિલકસૂરિ.

અમનું સં. ૧૩૪૫ જન્મ, ૧૩૫૨ દીક્ષા, ૧૩૭૧ સૂરિપદ, ૧૩૯૫ સ્વર્ગ. સર્વાયુ ૫૧ વર્ષ.

મહેન્દ્રપ્રભસૂરિ.

અમનું સં. ૧૩૬૩ જન્મ, ૧૩૭૫ દીક્ષા, ૧૩૯૩ સૂરિપદ, ૧૪૪૩ સ્વર્ગ. સર્વાયુ ૮૧ વર્ષ.

અમણે સં. ૧૪૦૯ માં નાળી ગામે ચોમાસું રહેતાં મહાવિપ્લવાલમાં ચાલીશમે દહાડે વિપ્ર થશે એમ અગાઝથીજ જાણ્યું. તેથી હમેશાં ધ્યાનમાં રહેતા. હવે તે પ્રમાણે આસોચિદિ ૮ ના દિને રાતે કાલા સર્પે દંશ દીધો. પણ સૂરિમંત્રના પ્રભાવે દશ પહોર થતાં તે વિષ મુક્તથીજ વમી કઢાડ્યું.

પછી થઈતી પ્રભાતે હજારો લોક ભેગા થઈ ભાવના ભાવના લાગ્યા જે " અહો, કલિકાલમાં પણ હજુ સમ્યક્ ધ્યાનનો પ્રતાપ રહેલ છે " અને ઘણા જણોએ શીલવ્રતાદિક લીધા.

એ સૂરિએ સદસાત્કારે કહેલ વચન પણ વધાને ફાલતાં.

મેરુતુંગસૂરિ.

મહેન્દ્રપ્રભસૂરિના પાંદે મેરુતુંગસૂરિ-યયા. તેમણે સંવત ૧૪૫૦ ના વર્ષે આ લઘુશતપદી રચી. એનું ગ્રંથમાન પંદરસો સિત્તેર શ્લોક છે.

पट्टावली.

श्री महावीरस्वामिथी अंचलगच्छनी उत्पत्ति सूधी.

१ सुधर्मस्वामि.	२२ वीराचार्य.
२ जंबूस्वामि.	२३ जयदेवसूरि.
३ प्रभवस्वामि.	२४ देवानंदसूरि.
४ शशयंभवस्वामि.	२५ विक्रमसूरि.
५ यशोभद्रस्वामि.	२६ नरसिंहसूरि.
६ संभूतिविजयस्वामि.	२७ समुद्रसूरि.
७ भद्रबाहुस्वामि.	२८ मानदेवसूरि, तथा हरि-
८ स्थूळिभद्रस्वामि.	भद्रसूरि.
९ मढागिरि, मुहस्ति.	२९ विबुधप्रभसूरि.
१० सुस्थित, सुप्रतिवद्ध.	३० जयानंदसूरि.
११ इंद्रदिनसूरि.	३१ रविप्रभसूरि.
१२ दिनसूरि.	३२ यशोदेवसूरि.
१३ सिंहगिरिसूरि.	३३ विमलचंद्रसूरि.
१४ वज्रस्वामि (वीरात्. ५८४	३४ उद्योतनसूरि.
दिवंगत).	३५ सर्वदेवसूरि.
१५ वज्रसेनसूरि.	३६ पद्मदेवसूरि.
१६ श्रीचंद्रसूरि.	३७ उदयप्रभसूरि.
१७ सामंतभद्रसूरि.	३८ प्रधानंदसूरि.
१८ (वृद्ध) देवसूरि.	३९ धर्मचंद्रसूरि.
१९ प्रद्योतनसूरि.	४० सुगणचंद्रसूरि.
२० मानदेवसूरि.	४१ गुणसमुद्रसूरि.
२१ न.	४२ विजयप्रभसूरि.

४३ नरचंद्रसूरि.

४५ मुनितिलकसूरि.

४४ वीरचंद्रसूरि.

४६ जयसिंहसूरि.

(सं. ११६१ मां अंचलगच्छनी स्थापना यह ल्यारथी
वर्त्तमान सूची.)

४७ आर्यराक्षितसूरि.

६१ भावसागरसूरि.

४८ जयसिंहसूरि.

६२ गुणनिधानसूरि.

४९ धर्मधोपसूरि.

६३ धर्मपूति-१६०२ क्रिपोद्धार
सूरि. १६७० दिवंगत५० महेंद्रसिंहसूरि (शतपदी-
कर्त्ता.)

६४ कल्याणसागरसूरि.

५१ सिंहप्रभसूरि.

६५ अमरसागरसूरि.

५२ अजितसिंहसूरि.

६६ विद्यासागरसूरि.

५३ देवेंद्रसिंहसूरि.

६७ उदयसागरसूरि.

५४ धर्मप्रभसूरि.

६८ कीर्त्तिसागरसूरि.

५५ सिंहतिलकसूरि.

६९ पुण्यसागरसूरि.

५६ महेंद्रप्रभसूरि.

७० राजेंद्रसागरसूरि.

५७ मेरुतुंगसूरि (१४७१ दि-
वंगत.)

७१ भुक्तिसागरसूरि.

५८ जयकीर्त्तिसूरि.

७२ रत्नसागरसूरि.

५९ जयकेशरिसूरि.

७३ विवेकसागरसूरि.

६० सिद्धांतसागरसूरि.

७४ जिनेंद्रसागरसूरि (वर्त्तमान.)

કલ્યાણસાગરસૂરિથી ઉપાધ્યાયશાસ્ત્રાણ આવેલી વર્ત-
માનકાલ સૂઘીની શાસ્ત્રાપટ્ટાવળી.

૧. રત્નસાગરગણિ (મહોપાધ્યાય).	૭ રંગસાગરગણિ.
૨ મેઘસાગરગણિ.	૮ નેમસાગરગણિ.
૩ વૃદ્ધસાગરગણિ.	૯ ફતેહસાગરગણિ.
૪ હીરસાગરગણિ.	૧૦ દેવસાગરગણિ.
૫ સહજસાગરગણિ.	૧૧ સરૂપસાગરગણિ.
૬ માનસાગરગણિ.	૧૨ ગૌતમસાગરગણિ. *

* આ શ્રી ગૌતમસાગરજી મહારાજ ઉપાધ્યાયશાસ્ત્રાણ આ-
વેલા છે. તેમણે ગચ્છમાં ક્રિયાની શિથિલતા देखી વૈરાગ્યરંગે રં-
ગિત થઈને વર્તમાનકાલે ક્રિયાઉદ્ધાર કર્યો છે. અને સંવિગ્નપાસિક
પદમાં રહી શુદ્ધ સંયમમાર્ગ પાલવાની ઇચ્છા ધરતા થકા વિચરે છે.

सं. ११६९ थी अंचलगच्छना आचार्यो.

गठनायक ना.	जन्मदेश	जन्म नगर.	वंश नाम.	पिता नामानि	माता नामानि	जन्म वर्षाणि	दीक्षा वर्षाणि	गच्छना पदव.	सर्वगर्व	सं.
श्री आर्यरासितसू.	आन्नू	दंतापीग्राम	भगवाटवंश	व्यवहारीद्रोण	देदीमाता	११३६	११४२	११६९	१२२६	९१
श्री जयसिंहसूरि.	कुंकुण	सोपारनगर	उपकेशवंश	श्रे० दाहड.	नेदीमाता	११७९	११९७	१२०२	१२५८	८०
श्री धर्मघोषसूरि.	मरुदेश.	माहवपुर.	श्रीमाली.	सा० श्रीचंद.	राजलदे	१२०८	१२१६	१२३४	१२६८	६१
श्री महेंद्रसिंहसूरि.	मरुदेश.	सरनगर.	श्रीमाली.	सा. देवप्रसाद	वीरदेवी	१२२८	१२३७	१२६९	१३०९	८२
श्री सिंहमभसूरि.	बहुतरि	बीजापुर.	श्रीमाली.	महं. अमरसी.	मीतिमती	१२८३	१२९१	१३०९	१३१३	३१
श्री अजितसिंहसूरि.	मरुदेश.	डोडग्राम.	श्रीमाली.	महं. जिनदेव.	जिनमती	१२८९	१२९९	१३१७	१३३९	५४
श्री देवेंद्रसिंहसूरि.	मरुदेश.	पालणपुर.	श्रीमाली.	व्य० सोनू.	संतोषश्री	१२९९	१३०६	१३३९	१३७१	७३
श्री धर्मप्रभसूरि.	मरुदेश.	आरुवपुर.	श्रीमाली.	श्रे० लींवा.	वीरलदे	१३३१	१३४१	१३७१	१३९३	६३
श्री सिंहतिलकसू.	मरुदेश.	जीराउ.	श्रीमाली.	सा० आसधर.	चापलदे	१३४५	१३५२	१३६३	१३९५	५१
श्री महेंद्रमभसूरि.	मरुदेश.	वडग्राम.	उपकेशवंश	सा० आना.	लीचिणि	१३६३	१३७५	१३९५	१४४३	८१
श्री मेरुतुंगसूरि	मरुदेश.	नीर्णपुर.	भगवाटवंश	व्यव० वयरसी	नाहणदे	१४०३	१४१०	१४४५	१४७१	६८
श्री जयकीर्तिसूरि	मरुदेश.	तिमिरपुर.	श्रीमाली.	अ० भूपाल.	भरमादे	१४३३	१४४४	१४७३	१५००	६७
श्री जयकेशरिसूरि	पंचाल.	धाननगर.	श्रीमाली.	श्रेष्ठि देवसी.	लाणणदे	१४७१	१४७५	१५०१	१५४२	७१
श्री सिद्धांतसागरगुर्जरदे.	अणहिलपुर	उपकेश.	सोनी जावड.	गुरादे.		१५०६	१५१२	१५४१	१५६०	५४

उपयोगी इतिहास.

(शार्दूल विक्रीडित.)

श्रीमद् विक्रमतः स्र-वाण हुत भुक् काले मुनीन्द्र रया
 आचीर्णा च चतुर्दशी, रवि युगे काले च चैत्यस्मिन्
 वस्वभ्रात्रकुभिश्च पापघमवो, वेदाग्निरुद्रे स्तथा
 राकांकाः, दाशि-शून्य-भास्करमव ध्यामुदिको नैष्टिकः
 हुनन्देद्रिपरुद्रकालजनितः पक्षोस्ति राकांकितो,
 वेदाभ्राणकाल औष्ट्रिकभवा, नन्दर्चुकालेवलः,
 पदपुष्पकेषुच साष्टुषाण्य इति, व्योमोद्विषाके पुनः
 वर्षे भिस्तुतिको, समंगळरवौ गाढक्रिय स्तापसः

- १ वीरात् १६४ वर्षे चंद्रगुप्त राजा धया.
- २ " ४७० वर्षे विक्रम संवत् चाल्यो.
- ३ " ६०६ वर्षे शालिवाहन राजानो शक चाल्यो.
- ४ " ६०९ वर्षे दिगंबर नीकल्या.
- ५ " ६७० वर्षे साचोरमा वीरस्वामिनी मातिमा स्थपाइ.
- ६ " ८२० वर्षे चौदशनी पांखी चाली.

(शतपदीमां चोथ थया केडे केडलेक काले चौदश थइ कही छे.)

७ वीरात् ८८२ वर्षे चैत्यवास मंडायो.

८ " १८० वर्षे देवार्द्धि गणिये सूत्रो पुस्तके लख्यां.

९ " ९९३ वर्षे कालिकाचार्ये चोथनी पर्युपण्य करी.

१० " १००० वर्षे देवार्द्धिगणि दिवंगत थतां पूर्व विच्छेद थय

११ " १००८ वर्षे पापघशाळामां वास मंडायो.

- २ शा. विशनजी वेलजी. १ शा. गणशी खीभशी ह.
 २ शा. ठाकरशी परवत ह. कोरवाइ.
 खेतवाइ १ शा. शामजी पसाइआ. ह.
 १ शा. भीअशी मूलजी. घनवाइ.
 १ शा. पुंजा भारु.ह.शोनवाइ. १ शा. वेरशी माणेक.
 १ शा. मादण कल्याण. १ शा. शामजी वीरजी.
 १ शा. चांपशी मादण ह. १ शा. कानजी लालजी गणशी.
 मूलवाइ. १ शा. भाणजी लाधा ह.दीरवाइ
 १ शा. देरु दामजी. १ नानी धर्मशाला. हस्ते मा-
 लशीभाइ.

कच्छ-सांधाण. (१५)

- २ शा. मादण आशारिया. ५ यति गौतमलाभ कुशललाभजी.
 २ श्री देराशर खाते. १ शा. शामजी कानजी परवत.
 १ शा. मणशी माणेक. १ शा. घेला देशर.
 १ शा. देवशी भीमजी. १ शा. वेलजी घनजी ह. मेघवाइ,
 १ शा. खीमशी जेतशी.

कच्छ-डुमरा. (४)

- १ शा. वीरपाल देवशी. १ शा. नरशी कचरा.
 १ शा. वेलजी पुंजा. १ शा. नरशी भावजी.

कच्छ-नाराणपुर. (६)

- ५ शा. ठाकरशी डुंगरशी. १ शा. कानजी विजा.

कच्छ-खारुआ. (५)

- ५ शा. कोरशी मालजी.

कच्छ-देवपुर. (४)

- १ शा. कोरशी पालण. १ शा. देशर खेतसी.

आ पुस्तकना अगाड्यो थपला ग्राहकोना

मुबारक नामो.

पुर्वी. (१०१)

१०१ अंचलगळनाथक विजयमान पूज्य भट्टारक श्री जिनैदासा-
गरमूरि महाराज.

कच्छ-दुर्गापुर. (१०२)

१०० शा. पासुभाइ वापजी. ६ शा. रणपीर धोभण.
२५ शा. पुनशी आसु. ५ शा. गोवर करमण.
२५ शा. पदमशी रायशी. १ नानी धर्मशाळा.

३० परचूरण.

कच्छ-कोढाय. (५७)

५० शा. लापाभाइ मूलजी. २. मकील हीराचंद नाराणजी.
५ मोहोदी धर्मशाळा हस्ते शा. मवानजी रामजी.

कच्छ-भुज. (२५)

२५ शा. रुपचंद मागजी.

कच्छ-नळिया (५५)

१७ शा. लालजी शामजी. १ शा. बीदाश देव ह.पूजावाइ
४ शा. शामजी मालशी. १ शा. नरशी शोजपाळ.
४ शा. रतनशी वेलजी खेतशी. १ शा. चतुर्भुज खेतशी.
४ शा. ईसराम आशारिया. १ शा. देवजी शोजपाळ
३ शा. पाशवीर शांगण. १ शा. मेघजी कल्याण
२ शा. शिवजी पुनशी. चांपुवाइ.

(२२८)

१ शा. बेलजी तिलकशी. १ शा. गेदाग पचाण.

कच्छ-गडगीशा. (१०)

१० शा. देवराज टोकरशी.

कच्छ-नरेदी. (२)

२ शा. उका पोरसी.

कच्छ-कोटडो. (१)

१ शा. कुंभरजी लालजी.

कच्छ-नांग्रेना. (१)

१ शा. हीरजी देशळ.

कच्छ-रायणनर (१५)

५ शा. भासु उका ह. खीमदाई.

२ शा. लीलापर माणेक.

२ शा. कुरपार लावु.

२ शा. कानजी तेजा.

२ शा. भोजाना माताजी पूरवाई.

२ शा. आणंद गंगाजर.

कच्छ सुधरी. (१६)

५ सुधरी ज्ञानभंडार.

५ शा. माळजी फनेचंद.

५ शा. सीमशी करमण.

१ शा. हनु मूरजी.

अमदावाद. (२)

१ श्री शांतिसागरजीना मकाने.

१ शा. जयनादास घेलाभाई.

मुंबई. (८)

१ शा. जेवत तेजपाळ.

१ शा. तेजशी कुरपार.

१ शा. पुंज वरजांग.

१ शा. सामत वणवीर.

१ शा. दामजी आशकरण.

१ शा. सीमजी रायशी

१ शा. हीरा वरजांग.

